

Віктор Стус

ГОМІН ВІКІВ, СТОГОЛОСИЙ

Драматичні твори

Вінниця • «ТВОРИ» • 2020

ЧАРІВНИЙ ПОЯС АМАЗОНКИ

Стус В. І.

С 88 Гомін віків стоголосій : драматичні твори. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 240 с.

ISBN 978-966-949-499-3

У цих п'яти п'єсах автор розповідає про минувшину наших пращурів, які передали у спадок свої надбання та досвід. У драматичних творах представлено події, що в тій чи іншій мірі позначились на долі нашого народу протягом двох з половиною тисячоліть. Про це у драмі «Чарівний пояс амазонки» (IV століття до нової ери), трагедіях «Лебідка» (IV століття нової ери), «Розплата» (напередодні хрещення Русі в 988 році), драмі «Гетьманша» (період після Полтавської битви), комедія «Аномалія» (наші часи).

Сучасники й досі послуговуються тими набутками та уроками предків у своєму житті. Окремі ж явища та епізоди на наших теренах стали повчальними для нових поколінь українців і, зокрема, у боротьбі за свою волю та незалежність.

Характерно, що автор намагається представити історію України без політичних догм та фальсифікованих нашарувань. І нагадує, хто ми, українці, та чи міцне наше коріння у рідній землі.

УДК 821.161.2'06-2

В історичній драмі «Чарівний пояс амазонки» розповідається про зустріч цариці сарматських амазонок Фалестри з легендарним полководцем Олександром Македонським. Згідно з переказами, вона відбулася за ініціативою амазонки під час його азійських походів у 30-х роках IV століття до нової ери. Фалестра надумала народити дитину від Олександра тому, що вона вважала його рівним собі, таким же нащадком давніх аріїв, як і сама.

Варто зазначити, що то була зустріч не просто чоловіка і жінки, а двох світів, що відрізняються культурою, віруваннями, менталітетом, звичаями. З одного боку, арійський світ, що не визнає рабства, з іншого — світ поневолення людини людиною, безправ'я і несправедливості. На жаль, ці протиріччя збереглися й донині. З ними ми стикаємося у повсякденному житті.

ISBN 978-966-949-499-3

© Стус В. І., 2020
© ТОВ «ТВОРИ», 2020

ЧАРІВНИЙ ПОЯС АМАЗОНКИ

Історія кохання цариці косачок Фалестри
і Олександра Македонського

Історична драма
на дві дії та чотири картини

ДІЙОВІ ОСОБИ

Фалестра, вона ж Стріла	цариця сарматських амазонок-косачок
Славуня	її права рука, бойова подруга
Відорада	ясновидиця, бойова подруга
Чара	знахарка, бойова подруга
Македонський Олександр	цар ойкумени, базилевс, його називали сином бога Зевса, нащадком легендарного Геракла
Гефестіон	діадох, полководець Олександра
Парменіон	діадох, полководець Олександра
Антигон Одноокий	діадох, полководець Олександра
Ксанта	бранка, донька малоазійського вельможі, ко- ханка Олександра
Ратай	раб із числа сарматів
Ярило	бог весняного Сонця, пристрасі і кохання, пе- ревдягнена косачка Славуня
Лада	богиня весни і кохання, перевдягнена косачка Чара
Стражник, Амазонки, Воїни Олександра	

ДІЯ ПЕРША КАРТИНА ПЕРША

334 рік до нової ери (5174-й від Сотворіння Світу в Зорянім храмі). Стародавнє місто Гордіон, колишня столиця фрігійський царів. Перед храмом Зевса з мармуровими колонами за столом перед мапою Олександр Македонський зі своїми діадохами радиться про похід на Персію. За їхніми спинами біля храму віз, встановлений давним-давно царем Гордієм — саме на ньому той прибув до міста і з'єднав його з дишлом надзвичайно складним вузлом, який протягом століть ніхто не міг розв'язати. Його так і називають — Гордієвим вузлом. За легендою, той, хто його розв'яже, стане володарем Азії. Опершись на віз, за всім тим спостерігала Ксанта. В глибині сцени біля палацу — дерево.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Підводячись із-за столу, лягнув долонею по манти).* Отже, полководці, браття мої бойові, шляхи ми визначили! Воїни за зиму відпочили, набралися сил, загоїли рани. Пора в похід! Нас чекає багата Персія! З нами богиня перемоги Ніка! Боги Олімпу з нами! Трубіть збір!

Полководці посхоплювались.

ПАРМЕНІОН. Тільки так, мій базилевс! *(Кричить за куліси гучним басом).* Гей, трубачі, негайно сповістити про великий збір! Відправляємося у похід! На збори — година! Базилевсу — його улюбленця Буцефала!

За сценою чути звуки труб та рогів, бій барабанів.

ГЕФЕСТІОН. *(Показуючи на віз із Гордієвим вузлом).* Олександр, а з цим що будемо робити? Залишимо для інших?

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Що ти, друже! Чи забув пророцтво оракула? Ми повинні розв'язати той клятий вузол. І це допоможе нам оволодіти всією Асією, всією ойкуменою. Правду я говорю, Олександр?

ГЕФЕСТІОН. Істинно так! Інакше нам важко буде розбити стотисячне військо перського царя Дарія Третього. Ти згодний з цим, наш базилевсе?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Безнадійно розводить руками)*. Добра порада. Але як? Я вже пробував його розв'язати. Смикав, аж упрів. Ви — теж. Він ніби закам'янів. Жреці храму посміюються з тих наших трудів.

Наразі від воріт фортеці до діадохів заспішив схвильований стражник. Спинився за кілька кроків, доповів.

СТРАЖНИК. *(Показуючи рукою позад себе)*. Там, біля воріт, триста амазонок. Їхня цариця просить її прийняти.

Полководці здивовано презирнулися, мовляв, щоб це означало.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Оце так диво! Навіть гадки не мав, що доведеться сьогодні зустрічатися з амазонками. Чудасія! Знаю, що Геракл з ними воював. Доблесний Ахілл в часи Троянської війни їх громив. І знаєте, що він утнув? Відібрав у їхньої цариці Іпполіти меч бога війни Ареса! І переміг! Та й це ще не все. Він же зняв із неї чарівний пояс! І... Ну, ви зрозуміли, для чого пояс знімають. *(Діадохи захихотіли)*. Втім, подекують, чи то скіфи, чи сармати — що одне й те ж! — знову заволідали тим чарівним поясом і мечем. А хто тим мечем володіє, непереможний. А тут сама цариця амазонок завітала! Хоче зі мною позмагатись? Якщо на ній чарівний пояс — зніму! Їй-бо зніму! *(Діадохи розреготалися)*.

ПАРМЕНІОН. Мій базилевсе, та вона тобі сама віддасть той пояс. І без битви. Ги-ги!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Жарти жартами, але що привело сюди тих воячок? І так невчасно. Цікаво!

ПАРМЕНІОН. Може, амазонки хочуть приєднатися до нашого війська? Як грецькі вожді? І разом з нами піти на Персію? Може в них той побідоносний меч Ареса?! От якби! Ми б Персію одним махом на лопатки поклали!

АНТІГОН ОДНООКИЙ. Розмріявся. Навряд чи вони з нами підуть. Амазонки, я вам скажу, — дуже гонористе плем'я! Та й малувато їх для походу. Що таке триста списів чи мечів — дрібниця! Якась тут інша каверза. Кажуть, ті косачки щедрі на витівки.

ГЕФЕСТІОН. А мені здається, що цариця амазонок прибула просити, аби ми оминули її володіння. Хоч то ласий шмат! Амазонія разом з Сарматією неозора. Навіть не уявляю, у скільки перельотів стріл від Ра-ріки до Танаїсу і далі до Тавриди. Пам'ятається, двісті літ тому у ті степи ходив перський цар Дарій Перший зі стотисячним військом... Так ледве ноги звідти виніс. Вимотали його скіфи.

АНТІГОН ОДНООКИЙ. Мій базилевсе, а чому б тобі не прийняти ту царицю амазонок. Та заодно і вивідати плани тих дівчиць? *(І до стражника)*. Як її звати?

СТРАЖНИК. Назвалася Фалестрою. А між собою ті дівки, як удалося підслухати, називають її Стрілою.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Гм, Стріла! Подивимось, як вона стріляє. Веди сюди!

СТРАЖНИК. Усіх?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тільки царицю та її воєначальниць! Решта нехай зачекає до кінця перемовин біля брами. А потім ясно буде, як з ними вчинити.

Майданчиком легкою ходою крокують чотири амазонки, міцні, стрункі. У кольчугах, шоломах, за спинами сагайдаки зі стрілами, щити у вигляді півмісяця, за широкими поясами із шкір диких звірів акинаки і сагариси — подвійні бойові сокири. На шиях дівчат видніються разки намиста. На руках рушники зі звисаючими донизу вишитими крайками. На рушниках вишиванки. Попереду, з усього видно, цариця амазонок — та сама Фалестра. Її обладунки виділялися поясом з золотими бляшками і на шоломі вибитий золотом тризуб як символ Трисуття. Полководці зацікавлено розглядали дивних прибулиць. А за сценою наростав шум і гамір — військо готувалося до походу. Не дійшовши кілька кроків до діадохів, амазонки спинилися.

ФАЛЕСТРА. Олександрє, свастя! Широ вітаємо тебе і твоїх полководців! Хай чужі мечі вас не беруть, а стріли оминають!

Дівчата ввічливо вклонилися, у відповідь полковники теж, тільки Македонський згорда розглядав їх, особливо приглядався до грудей: він знав, що амазонкам ще в дитинстві нібито припалювали

праву грудь, аби не заважала воювати мечами, сокирами та метати стріли і дротики.

МАКЕДОНСЬКИЙ. І я вас вітаю на моїй землі! З чим пожалували, воячки? Тільки хутко розповідайте. Бо мені страшенно ніколи! Я зі своїм військом відправляюсь у похід на Персію. Чуєте брязкіт зброї? Тож мені кожна хвилина дорога. Швидше! Швидше!

ФАЛЕСТРА. *(Повагом)*. Олександр, від імені усіх мешканців великої Амазонії дозволь вручити тобі та твоїм воєводам наші дарунки.

Фалестра ступила до Македонського, з гідністю схилила голову і простягнула вишитий рушник.

ФАЛЕСТРА. Вельмишановний Олександр, сину Зевса, прийми, будь ласка, мій дар. Це вишиванка, яку я приготувала саме для тебе. Вона — твій оберіг. Носитимеш її — і лихо до тебе не пристане. І в огні не згориш, і в воді не втонеш!

Македонський взяв вишиванку, підняв перед собою і пильно роздивлявся. На ній на білому тлі сварга — символ Сонця, різнобарвні квадрати, ромби, візерунки, смужки. Свої рушники Славія, Відорада і Чара так же чемно вручили Парменіону, Антігону Одноокому, Гефестіону.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Дякую за оберіг. Вперше бачу такі узори. Краса! Яюсь, коли буде нагода, приміряю. Вибач, але зараз у мене нагальна справа — пора відправлятися в похід на персів.

ФАЛЕСТРА. Знаєш, царю, мені здається, що є речі важливіші, ніж похід на Персію.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Та не може бути! Для мене і моїх воєначальників нині похід важливіший понад усе! Бог війни Арес кличе нас на битву! І богиня війни Афіна нас благословляє. Саме зараз найліпший час для походу та перемог!

ФАЛЕСТРА. А я впевнена в іншому, великий сину Зевса. Є вагоміші справи.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти не жартуєш? Тож говори! А ми послухаємо! То чим нас можуть здивувати амазонки. І не затягуй

час, царице. Хоча я напевно знаю, чого ти хочеш. Ти бажаєш примкнути до мого війська і розділити радість перемоги над супротивником? Хіба не так?

ФАЛЕСТРА. Не вгадав, сину Зевса. Війна — не моя мрія.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Може, хочеш попросити, щоб я не йшов у твої землі?

ФАЛЕСТРА. Ні. Ти туди не підеш, сміливцю. Там тебе спіткає доля безталанного Дарія Першого, а твоє непереможне військо буде знищено.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Овва! Які ми мужні! Хочеш попросити золота?

ФАЛЕСТРА. У моїй землі золота більше, ніж у всій твоїй імперії.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тоді що тобі в біса треба?!

ФАЛЕСТРА. *(Таємничо усміхаючись)*. Я прийшла... аби мати від тебе дитину.

Відповідь застала всіх зненацька. Полководці від здивування аж роти пороззявляли. Спонтелічена Ксанта рвучко подалася до гурту, але швидко отямилася і повернулася на своє місце, нервово заломивши руки на грудях.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Оце так забаганка! *(Після довгої паузи раптом розреготався)*. І це ти вважаєш важливішим за похід на Персію?

ФАЛЕСТРА. Впевнена! Набагато благородніше народжувати людей, аніж їх убивати.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти міркуєш майже так, як мій учитель Арістотель. Одначе! Вам усім потрібен мир, а мені подвиги! Скажи, царице, чому твій вибір упав саме на мене? Хіба ти не могла народити дитя від когось із своїх — від сармата, скіфа чи алана? Ти заради цього здолала сотні кілометрів?

ФАЛЕСТРА. Так, сину Зевса! Заради цього. І тільки! Олександр, нащадку Геракла, вислухай мене — і зрозумієш, чому я обрала тебе, а не когось іншого.

ГЕФЕСТІОН. *(Єхидно)*. Чи ви таке бачили: не дівицю обирають, а вона? У нас так не заведено. У нас не бабстан.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Цікаво, цікаво. *(Звертаючись до діадохів)*. Братове, а давайте послухаємо. Може, справді зі слів цієї дівиці дізнаємося щось путнє? То чим я тебе звабив?

ФАЛЕСТРА. Олександр, перш за все, із усіх чоловіків ти здійснив найбільше подвигів.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Задерши підборіддя)*. Повністю з тобою погоджуюсь, царице. Приємно усвідомлювати, що про мене та моїх діадохів знають аж в Амазонії та Сарматії. Але це тільки початок! Я підкорю всю ойкумену! Аж до Індії!

Полководці виструнчилися і гаркнули: «Слава нашому базилевсу Олександрю!»

ФАЛЕСТРА. *(Не звертаючи уваги на діадохів)*. По-друге, немає у світі жінки, дужчої та хоробрішої від мене.

Діадохи відверто розсміялись.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Овва! Які ми самовпевнені! Ми це перевіримо.

ФАЛЕСТРА. Та й вродою мене Вишній не обділив — усім би таку.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Саркастично)*. Та хто б засумнівався! Ти під стать богині краси і кохання Афродіті. *(Уставився на її груди під кольчугою)*.

ФАЛЕСТРА. І найголовніше, Олександр! Ти із арійського роду пелазгів, тобто лебедів. А це прашури твої і мої. Тому не буде кровозмішування. І, як заповідав наш першобог, зачинатель усього живого на землі Род, ми збережемо чистоту арійської крові, народивши дитя.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ого! Далеченько тебе занесло. Маю на увазі, минувшину. Коли це було? З тих пір тисячі років пролетіло. Розбрелися арійці й пелазги по світу. Мій рід укочинився в Македонії, перейняв вірування еллінів. Добре, що

мову так-сяк зберіг. Інакше як би ми з тобою нині спілкувалися. Говори далі, царице. Я уважно слухаю.

ПАРМЕНІОН. *(Нахилившись до Олександра, зашепотів)*. Мій базилевсе, військо готове до походу.

ФАЛЕСТРА. *(Зачувши його шепіт, лукаво усміхнулась і продовжила)*. Як би там не було, а ми з тобою, Олександр, одного роду-племені. Тож я впевнена, що від таких визначних людей, як ми з тобою, має народитися дитина, яка перевершить усіх смертних у цьому світі. Ти ж хочеш залишити нащадка, гідного твоєї слави?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Зачаровано)*. Ти мене заінтригувала, царице амазонок. Та я ще сумніваюсь, що ця справа важливіша від походу. Мені здається, ти хитруєш.

ФАЛЕСТРА. І в чому ж моя хитрість?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Зиркнувши на Гефестіона)*. Мої діадохи от що думають! Ти все таки хочеш розплатитися зі мною за те, аби я не йшов підкоряти землі твоєї Амазонії. Так, Гефестіоне? *(Той кивнув на знак згоди)*.

ФАЛЕСТРА. *(Гнівно, з образою)*. Олександр, твої полководці — дурні! Або самовбивці. У моїх степах твоє військо стане здобиччю круків і вовків!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Овва, які ми мужні! Давно ніхто мені не погрожував. Що ти собі дозволяєш, дівице?!

Ображені діадохи схопилися за мечі.

ГЕФЕСТІОН. *(Висмикуючи із ніхов меч)*. Як смієш, безгруда амазонко! Базилевсе, такої образи нам не завдавали найлютіші вороги. Дозволь цю зарозумілу царицю «бабського війська» викликати на поєдинок та провчити.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Дозволю. Але все ж не забувай — вона наша гостя. *(І до Антигона Одноокого)*. Дай їй свій меч. Подивимося, на що здатні амазонки.

ФАЛЕСТРА. Мені ваш меч не потрібний. У мене своєї зброї достатньо, аби здолати цього спесивця. *(Фалестра відступає)*

на середину майданчика, піднімає перед собою щит, висмикує з-за пояса сокиру, говорить з викликом). Я чекаю на тебе, «герою», який не бажає бути дурнем!

ГЕФЕСТІОН. Зараз ти, дівчисько, дізнаєшся, як знущати-ся з македонців!

На майданчику сходяться у двобої Фалестра і Гефестіон. Підгадавши момент, Фалестра сокирою вибиває з рук Гефестіона меч, відкидає свій щит, висмикує з піхов акинак і наступає на супротивника. Гефестіон швидко ховається за спину Антігона Одноокого.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Захоплено)*. Вперше бачу амазонку в бою! *(Звертаючись до Фалестри)*. Ти сьогодні здолала найвправнішого мого легіонера.

ФАЛЕСТРА. Для мене це було забавкою.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Навіть так?! Похвально. *(І до Гефестіона)*. Що ж, друже, вважатимемо, що ця невдача — прикрий випадок. Одначе у справжньому бою це коштувало б тобі життя. А тому пропоную відстояти свою честь у змаганнях зі стрільби з луків. Ти ж у мене неперевершений стрілець? І пам'ятай — перед тобою амазонка, яку називають Стрілою.

ГЕФЕСТІОН. Я завжди готовий захистити твою честь, мій базилевсе!

ФАЛЕСТРА. А що буде мішенню?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Для цього у нас безліч бранців-рабів. Нам їх не шкода. Не тягнути ж їх з собою в далекі краї. Там знайдуться інші раби.

ФАЛЕСТРА. І навіщо вони тобі? Відпустив би їх — і нехай ідуть на всі чотири боки. Принаймні, ми так чинимо. Бо вважаємо, що будь-яка людина — творіння Боже і не може бути рабом. Так учить наш верховний бог Сварог.

МАКЕДОНСЬКИЙ. У нас свої порядки. І свої боги. Вільний — тільки сильний або цар чи вельможа. Всі інші — їхні слуги. Так заведено здавна. І це не заперечують наші боги. *(До Антігона Одноокого)*. Розпорядись, щоб привели раба і прив'язали

он до того дерева. І хай йому на голову поставлять невеличку плетену корзину.

АНТІГОН ОДНООКИЙ. Слухаю, мій базилевсе.

ФАЛЕСТРА. Прикро, що арії в чужих краях перейняли дикунські звичаї. До речі, Олександрє, навіщо нам раб, вистачило б і корзинки.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ні! Має бути так, як я сказав! Бранця — до дерева!

На майданчик виводять раба в путах, прив'язують до дерева, ставлять на голову невеличку корзину.

ФАЛЕСТРА. Олександрє, дозволь заміряти відстань до того раба, аби прицільно стрільнути.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Будь ласка. Тільки швидше. Бо на мене військо чекає. *(Любується, як амазонка крокує до раба. Звертаючись до Гефестіона)*. А ти, друже, замірятимеш?

ГЕФЕСТІОН. *(Самовпевнено)*. Я й так поцілю.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тобі, чемпіону, видніше. Проте, наскільки я знаю, амазонки влучно стріляють, навіть верхи на коні. А бач — заміряють.

ГЕФЕСТІОН. Мій базилевсе, мене у твоєму війську не випадково називають кращим лучником.

Фалестра наблизилася до раба і, вдаючи, що поправляє корзинку на його голові, заговорила пошепки.

ФАЛЕСТРА. Ти звідки?

РАТАЙ. Із Сарматії. Мешкав на Данапрі.

ФАЛЕСТРА. Як сюди потрапив?

РАТАЙ. Привіз із друзями валку зерна до Еллади. А греки в дорозі зерно відібрали, нас скрутили і продали в рабство. Нас тут сім хлопців.

ФАЛЕСТРА. Зрозуміла. Постараюсь допомогти вам вирватися звідси. Тільки як я стрілятиму, заплющ очі і не хитай головою.

РАТАЙ. Зрозумів. Дякую, царице.

ФАЛЕСТРА. (*Повернувшись*). Олександр, я готова до змагань. Але за однієї умови.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Як правило, умови виставляю я. Але для тебе, моєї чарівної гості, роблю виняток. То які твої умови, царице? Гефестіоне, слухай і ти.

ФАЛЕСТРА. Давай домовимося: стріляємо тричі по корзинці. Хоч один промах — поразка. І якщо я виграю, ти відпускаєш того раба і з ним ще шестеро сарматів.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я гадав, ти запросиш якусь кругленьку суму за перемогу. А ти таку дрібноту — рабів! Гаразд. На що лишень не погодишся заради красуні. Так тому й бути! Починай, царице!

Фалестра вихопила з-поза спини лук та стріли і, здавалося, не цілячись, випустила три стріли, що застрягли в корзинці. Гефестіон показушно прицілявся, відтягуючи стрілу, та все ж один раз промахнувся і зачепив плече раба.

АНТИГОН ОДНООКИЙ. (*До Гефестіона, киваючи на раба*). На тебе, друже, це не схоже. Та що нам — раба жалко?

ФАЛЕСТРА. (*До Чари і Відоради*). Мотніться до нього. Чаро, спини кров, залікуй рану.

Чара і Відорада швидко подалися до Ратая.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Здивовано*). Вона це зробить?

ФАЛЕСТРА. Аякже. Вона знахарка. Одна із кращих у Сарматії. Вона вилікує його за пару днів.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Мені б таку у військо! А тебе, царице, виходить, не випадково називають Стрілою. Твої стріли лягли одна біля одної. Гарне в тебе прізвисько — Стріла. Найкраще для війни. І що ж ви, амазонки, за народ такий — зброєю володієте краще від інших, лікуєте, як мало хто вміє?! І прагнете миру?

ФАЛЕСТРА. (*Гордо*). Ми — арійки, зберігаємо знання та традиції предків. Цьому нас навчають староотці-волхви.

А ще ми косачки. Бо маємо довгі коси. Ми ж і поляниці. Бо живемо у степах безкраїх, на вольній волі. Хоч ви нас із якогось дива називаєте амазонками, тобто безгрудими. Користуєтесь чутками, що буцімто нам у дитинстві припалюють праву грудь, щоб зручніше було стріляти з лука. Повна нісенітниця! Ама-жони — мудрі жони. Ось хто ми! Ясно?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Цікаво. То виходить, що наш славетний історик Геродот помиляється?

ФАЛЕСТРА. Якби він приїхав до нас та пожив поруч, то такого безглуздя не написав би. Та Бог із ним. Ти краще скажи, мій благородний Олександр, відпускаєш тих рабів? Ми б їх супроводили на батьківщину.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Від сьогодні ті молодики вільні! (*І до діадохів*). Усі чули? Моє слово — закон. І я його ніколи не ламаю.

ФАЛЕСТРА. Я також.

АНТИГОН ОДНООКИЙ і ПАРМЕНІОН. (*Разом*). Дозволь виконувати твій наказ, мій повелителю.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А в дорогу тим бранцям коней дасте! Бо як вони доберуться? Та й дівчат розмістіть у найкращих наметах!

Македонський махнув рукою Антигону Одноокому і Парменіону, мовляв, ідіть.

ФАЛЕСТРА. Як благородно! Бачу, в тобі, Олександр, ще пробиваються риси арія. І це мене радує.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Напівжартома*). Мабуть, це твій вплив.

Гефестіон ще трохи пом'явся поряд.

ГЕФЕСТІОН. (*Стиха до Македонського*). Вибач мені той промах, базилевсе.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Теж стихшено*). Облиш. Не вибачайся. Ти вчинив правильно. Хай цариця амазонок потішиться. Дівчатам навіть маленька перемога — бальзам на душу. А рушник і вишиванку забори з собою. Не варто ображати амазонок неповагою. (*Олександр рішуче наближається до Фалестри*).

Торкається її пояса, хоче обійняти). Ти мені все більше подобаєшся, о прекрасна Стріло. Бачу, ти достойна бути моєю жонкою. Ходімо в палац!

ФАЛЕСТРА. *(Відсторонюється)*. Який ти швидкий, Олександр! Ти ж арій. Чи забув, що сьогодні велике свято Ярила — бога весняного Сонця, плотської любові та пристрастей? Він має розпалити в нас палке почуття один до одного. Без його благословіння я не зможу переступити поріг твоєї опочивальні, ти ж не зможеш зняти з мене чарівний пояс.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Он як?! Мені про це Арістотель не розповідав.

ФАЛЕСТРА. Звідки йому таке знати? Він же еллін. І тебе виховував не як арія, а як грека.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Недарма кажуть: вік живи, вік учись.

ФАЛЕСТРА. *(Прискіпливо оглядає Македонського)*. А ти дуже схожий на Ярила — такий же вогняний, запальний, жагучий. Таким я тебе бачила уві сні, таким уявляла поготів. Саме це привело мене у твій стан. Ти мені подобаєшся, особливо твоє благородство. І хочу нагадати, що діти, зачаті у ці Ярилинні дні, народжуються у грудні на Різдво Сонця, на Родство Коляди — і завжди сильні, красиві, мудрі й такі рішучі, як ти, мій Олександр. Ти ж такого нащадка бажаєш?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Та ти мене все дужче зачаровуєш, царице. Що ж, почнемо святкувати та славити Ярила. *(І заклопотано)*. Гм-м, а як же військо? Воно вже готове йти у похід на Персію.

ФАЛЕСТРА. *(Сміється)*. Я ж тобі з самого початку сказала, що є речі важливіші від будь-яких походів.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(До Гефестіона)*. Друже, чув, що сказала цариця? Отже, похід відмінюється. Так і повідом полководцям та воїнам у фалангах! Сьогодні ми вшануємо Ярила, бога неймовірно палкого кохання! Я так зрозумів? Він надихатиме нас на подвиги.

Гефестіон з дарунком амазонки зникає за кулісами. Невдовзі там знову загуділи роги та труби, сповіщаючи про відбій.

ФАЛЕСТРА. Мій Олександр, дозволь і мені зробити деякі розпорядження косачкам щодо святкування. *(Відходить до Славуні, Відоради і Чари. Про щось шепочуться. Ті зникають. Потім знову повертається до Македонського)*.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Беручи Фалестру за руки)*. Доки твої амазонки і мої воїни готуються до свята, я хочу порадитися з тобою щодо однієї загадки, яку протягом століть не здатен ніхто розв'язати. *(Веде до воза Гордія біля храму Зевса. Там стоїть знервована Ксанта)*. Цей вузол так хитроумно закручений, що ніхто не може його розсупонити.

ФАЛЕСТРА. *(З легкою іронією)*. І навіть ти, сину Зевса?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Уявляєш, навіть я. За повір'ям, той, хто розв'яже цей бісів вузол, стане володарем не лише Асії, а й усієї ойкумени. Тож я повинен це зробити!

ФАЛЕСТРА. *(Оглядаючи вузол на дишлі)*. Мій Олександр, та це ж так просто.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Мила моя царице, повідай таїну.

ФАЛЕСТРА. Потім, Олександр. Потім.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Коли, чарівнице?

ФАЛЕСТРА. Мій любий Олександр, не поспішай. Я розкрию тобі секрет. Обов'язково. Але будь терплячим. Ти станеш володарем світу. Тільки навіщо це тобі? Не вистачає простору, золота, влади, жінок? *(Зустрічається з пронизливим поглядом Ксанти)*.

КСАНТА. Всесвітом правлять боги Олімпу. І Олександр — один із них. Йому доручено заволодіти земним світом і запровадити новий порядок. І ти це маєш уявити.

ФАЛЕСТРА. *(Пропустивши мимо вух тираду Ксанти)*. То чого тобі не вистачає у житті, любий Олександр? Може, крові та людських мук?

КСАНТА. *(Ревниво)*. І відколи для тебе, чужеземко, наш базилевс любим став?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Теж не звертаючи уваги на слова Ксанти)*. Знаєш, я теж часом питаю себе: нащо мені усе це? Тобто, походи. І не знаходжу відповіді. Інколи мені здається, що в мене вселився бог війни Арес — веде у битви, крушить усе на своєму шляху і від того отримує задоволення. А я — зброя в його руках.

ФАЛЕСТРА. Нещасний мій Олександр, вижени того Ареса зі своєї душі.

МАКЕДОНСЬКИЙ. І радий би, та не в силах.

ФАЛЕСТРА. Його можна здолати лише любов'ю — щирою, відданою, безмірною. Ярило цьому навчить. А я допоможу. Тому гайда на свято. І вибач, мені на хвильку треба до своїх — вони зачекалися. Та й перевдягнутися потрібно.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Звичайно-звичайно.

Фалестра бігцем подалася до своїх амазонок.

КСАНТА. *(Наближаючись до Македонського)*. Мій повелителю, я бачу, ти неабияк зацікавився пропозицією тієї амазонки. А як же я? Ти мене розлюбив?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти смієш мені дорікати? Забула, хто ти є?! *(І вже м'якше)*. Будь задоволена тим, що цариця амазонок невдовзі поїде, а ти залишишся. Чи тебе це не влаштовує?

КСАНТА. Я кохаю тебе, мій повелителю. І на все згодна, аби бути поряд з тобою.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А тому подбай, щоб на святі було багато гарних напоїв та найдків. Треба показати сарматам, як уміють гуляти та розважатися македонці та елліни.

КСАНТА. Дякую за надію, мій повелителю. І спішу виконати твій наказ. *(Вибігає за куліси)*.

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ДРУГА

Той же майдан. На ньому напроти храму Олександр зі своїми полководцями, одягненими у подаровані вишиванки. За ними на відстані кількох кроків Ксанта у темній одежі. Навколо за кулісами чути гомін та розмови вояків Македонського, які зібралися, аби подивитися на те незнайоме свято Ярила.

1-Й ГОЛОС. Кажуть, що ті амазонки всі, як одна, чарівниці.

2-Й ГОЛОС. Схоже на те. Інакше базилевс не відмінив би похід.

1-Й ГОЛОС. А може, то й на краще. Довше проживемо.

2-Й ГОЛОС. О-о, дивися, амазонки хоровод ведуть на майдан! Пливають, як лебідки! А які у них наряди!

1-Й ГОЛОС. Та хіба то вони? Ті були у кольчугах, в шоломах, зі зброєю. А ці у барвистих вишиванках. Дивина!

2-Й ГОЛОС. Вони! А попереду... Ти тільки поглянь, яка красуня попереду! Афродіта! Богиня! На голові золота корона! А які стрічки навколо її стрункого стану! Хотів би і я отак позиватися у тому колі.

1-Й ГОЛОС. Вона не для таких, як ти, найманцю. Вона під стать базилевсу.

Дівчата у вишиваних сукнях і вінках проходять по периметру майдану. З золотою короною Фалестра, в образі богині весни і кохання Лади — Чара. За сценою македонці їх зустрічають радісними вигуками. Дівчата співають веснянки. А коли виходять на середину площі, наперед ступає Лада, розкидаючи поперед себе та врізнобіч квіти.

ЛАДА. *(Урочисто)*. Вельмиповажні македонці! Ось іде Ярило, бог весняного Сонця! Бог родючості! Бог неймовірної чоловічої та жіночої пристрасті! Бог дітороддя! Зустрічайте його! *(Вказує правицею у бік воріт)*. Звідти в короні у вигляді Сонця, з золотавим жезлом крокує Ярило в яскравій одежі, з торбинкою зерна через плече — його грає Славуня. На грудях її — вишита голова Бика-Тура, що уособлює

Сонце, — символ дужої ярості та пристрасті. Коли втихає гамір та оплески за сценою, Лада продовжує). Так от, славні непереможні македонці, знайте і передайте всім племенам і народам! Де Ярило ступне ногою — там жито копою! Де він зиркне — там колос зацвіте і все, що на полі! А кого з хлопців Ярило торкнеться — в того кров закипає! Якщо дівчину зачепить — в ній іскра спалахне! І в їхніх душах кохання розквіте!

За сценою знову схвальні радісні вигуки та аплодисменти. По колу повагом крокує Ярило, навколо його голови яскравий сонячний диск з протуберанцями. Він торкається рук, що тягнуться до нього з-за куліс. Потім іде до центру майдану, його колом оточують дівчата, взявшись за руки і продовжуючи співати. Дівоче коло кружляє, лунає веснянка: «А в городечку царівна, царівна. А за городечком царенко, царенко. Приступи, царенку, близенько, близенько. Поклонись царівні низенько, низенько. Приступи, царенку, ще ближче, ще ближче. Поклонись царівні ще нижче, ще нижче»... Довкола них крутиться парубок «царенко» (його грає одна із амазонок) у вишиванці і шапці — він шукає свою наречену. Знаходить, вклоняється їй, веде по колу, заводить у середину. Ярило жезлом торкається їхніх грудей, вони, щасливі, випорскують із кола і, взявшись за руки, вибігають за сцену. Дівчата розривають руки і півколом ступають до Македонського та полководців.

ЛАДА. О сину Зевса, великий Олександрє! О мудрі стратеги! Чи не бажаєте ви, щоб Ярило осяяв ваші душі коханням, щоб частинка Сонця поселилася у ваших серцях?

Звідусюди залунало: «Бажаємо!»

КСАНТА. *(Пошепки за спиною Македонського)*. Постережись, мій повелителю. Амазонки збираються тебе зачарувати і ославити перед військом.

ЛАДА. Бог весняного Сонця Ярило здатен ошчасливити кожного, хто прагне щастя!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я прагну! *(Ступив до кола, але воно замкнулося, не пускало в себе і кружляло. Македонський пройшов навколо нього один раз, другий, а тоді різко вихопив Фалестру з кола, вклонився лиш головою і гукнув до Ярила)*. Ось моя суджена! Благослови нас, Яриле, на злюбі!

ЛАДА. А чи бажає того наша цариця?

ФАЛЕСТРА. Я згодна! О Свароже, прадіду наш Вишній, подаруй нам через Ярила велику любов!

Ярило торкнувся жезлом їхніх грудей. А Лада піднесла їм ріг-ригтон з чарівним напоєм.

ЛАДА. Прошу тебе, Олександрє, і тебе, Стріло, скуштувати цей божественний напій кохання. Базилевсе, він пробудить у тобі палкі почуття до нашої цариці косачок.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Що це?

ФАЛЕСТРА. Це сурина. Вона настоюється під сонцем на двадцяти травах. Його виготовляють наші відунки. Він вважається трупком кохання. Сурина пробуджує жагу і підтримує почуття протягом довгого часу. Це наш сарматський цілющий бальзам.

Македонський спочатку дає напій Фалестрі, наче боїться, що він отруйний. Вона надпиває і передає йому. Він випиває до денця.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Який смачний та запашний напій!

ФАЛЕСТРА. Олександрє, ти щось відчуваєш?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Не звертаючи ні на кого увагу, починає обіймати Фалестру)*. Жадана моя! Царице мого серця! В мені прокинулися сили Геракла.

ФАЛЕСТРА. Як приємно відчувати твої руки на собі! О Ярило, дякую тобі, що ти віродив у моїх грудях кохання! Олександрє, милий мій, скажи, що ти відчуваєш?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Люба моя Стріло, якась незнана до цього сила наповнила мене з ніг до голови! Здається, крила ростуть! А моя душа... У ній воскресла любов до світу! Мені не хочеться воювати. Я б хотів розплести твою косу, зануритися у твоє волосся. І врешті-решт зняти з тебе пояс.

ФАЛЕСТРА. Хороший мій, як гарно ти говориш! Слухаючи тебе, я відчуваю себе найщасливішою на землі! Ще раз дякую тобі, Ярило! О Олександрє, кохання моє!

МАКЕДОНСЬКИЙ. О жадана моя! Ти — богиня моя! О Стрілонько, ти влучила в моє серце!

Олександр рішуче підхоплює на руки царицю амазонок і мимо Ксанти несе до розкішного маєтку поряд з храмом. За сценою схвальні вигуки вояків.

1-Й ГОЛОС. Молодець наш базилевс!

2-Й ГОЛОС. От якби той Ярило зробив так, щоб Олександр у взагалі перехотілося воювати.

1-Й ГОЛОС. Будемо сподіватися. Любов завжди приносить на землю мир!

2-Й ГОЛОС. *(Ухмиляється)*. І дітей. По собі знаю.

ЛАДА. *(До діадохів)*. А ви, відважні молодці, чому засоромилися?

ГЕФЕСТІОН. Якщо всі почнуть кохатися, то нікому буде воювати.

КСАНТА. *(Пошепки за спиною)*. Хоч один розум не втратив.

АНТІГОН ОДНООКИЙ. А мені он та дівчина подобається *(Поглядом вказав на Відораду)*.

ПАРМЕНІОН. А мені он та. *(Підморгнув синьоокій амазонці)*.

ЛАДА. В Ярила проси кохання, а я благословлю!

Антігон Одноокий і Парменіон пішли довкола хороводу, один вихопив за руку Відораду, інший — синьооку амазонку, шанобливо вклонилися і парами постали перед Ярилом, той осинив їх жезлом. Лада піднесла їм ріг із суриною. Діадохи випили, підхопили на руки амазонок і теж понесли за куліси.

ГЕФЕСТІОН. А мені можна скуштувати той чарівний напій?

ЛАДА. Нащо він тобі?

ГОЛОС ІЗ-ЗА КУЛІС. Та він хлопчиків любить!

ЛАДА. *(Гнівно)*. Для збоченців у нас напоїв немає. Тобі що, дівчат не вистачає? Поглянь — одна іншої краща.

ГЕФЕСТІОН. Може, й так. Але ти мені подобаєшся. Тож прошу твоєї згоди стати моєю парою. *(Вклоняється)*.

ЛАДА. *(Насмішувато)*. Усе життя тільки й мріяла про жениха-мужеложця. Саме для цього прискакала за сотні верст. Тьху! Нема у мене для тебе святої сурини. Нема! Скінчилася.

ГЕФЕСТІОН. *(Зі злістю)*. Ну, зачекай! Я тобі покажу, хто такий Гефестіон! Усім покажу! *(Збирається втекти зі сцени)*.

ЛАДА. Македонці! Сусіди наші дорогі! Свято продовжуватиметься до ранку, аж доки сам Ярило на вогняному коні не постане над землею! Ми будемо співати наші пісні, а ви свої, еллінські! І велика радість запанує навкруги!

Ксанта перестриває Гефестіона і, перекикуючи музику, енергійно жестикулює.

КСАНТА. Зачекай, Гефестіоне!

ГЕФЕСТІОН. *(Сердито)*. Ти хочеш мені замінити амазонку цієї ночі? Олександр відштовхнув тебе, так ти до мене?

КСАНТА. Не мели дурниць. Він цар — і йому все дозволено. Амазонка поїде — і він знову стане моїм.

ГЕФЕСТІОН. А я тобі навіщо?

КСАНТА. *(Змовницьки)*. Треба рятувати базилевса. Чужинки зачарували його своїми дикими обрядами та напоями. І він відстрочив похід. А побуде з царицею амазонок кілька днів та ночей, то й зовсім перестане воювати. Зрозумів, у яку халепу втрапив син Зевса? Рятувати треба Олександра! Терміново!

ГЕФЕСТІОН. *(Сумніваючись)*. Може, ти й права.

КСАНТА. Більше того, сарматки своїми ігрищами послаблюють дух нашого війська. Знаєш, до чого це може призвести?

ГЕФЕСТІОН. Та звісно! До поразки у першому ж бою. Мені здається, так вони хочуть підірвати віру еллінів у богів Олімпу. І тоді Олександра стануть називати не сином Зевса, а сином Ярила!

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ТРЕТЯ

КСАНТА. Правильно міркуєш, діадохе. Ті дівичі дуже підступні!

ГЕФЕСТІОН. О всемогутній Зевсе! О батько богів! Даруй мудрість та розважливість базилевсу! Яка ж ти розумна, Ксанта! Але що зробити, аби визволити Олександра?

КСАНТА. *(Ще таємничіше)*. Усе, про що ми щойно говорили, мають знати наші доблесні воїни. Вони повинні вигнати амазонок за межі наших володінь. А ще краще взяти в полон і продати в рабство, скажімо, в Єгипет чи Рим.

ГЕФЕСТІОН. Все так. Але без волі базилевса... А раптом не вдасться підняти воїнів? А якщо запідозрять у змові супроти володаря. Тут варто добряче поміркувати, бо можна й голову втратити.

КСАНТА. Боїшся? Теж мені діадох! На початку хоча б відвадити наших вояків від оцього варварського свята та отого чужинського кодла. *(Показує на гурт амазонок і македонців, що танцюють, співають, п'ють вино, веселяться)*. Гефестіоне, на тебе надіється вся Македонія та Еллада. Впевнена, у фалангах немало воїнів, які свято вірують у наших олімпійських богів і ладні постояти за їхню честь та гідність. Ні! — чужинській вірі!

ГЕФЕСТІОН. Та все ж... От коли б ти зі свого боку якось донесла це до вух базилевса.

КСАНТА. Без мене не можеш? Що ж, спробую. Зараз же піду до маєтку. А ти мчи до війська. *(Залишає майдан, де продовжується гульбище)*.

ГЕФЕСТІОН. *(Про себе)*. Ну й Ксанта — легіонер, а не дівка! Молодчина! Варто подбати про Македонію. Якщо вдасться ця затія, ми поквитаємось із клятими амазонками. І базилевс тільки спасибі скаже. *(Свариться кулаком у бік майдану)*. Я вам покажу! Вік пам'ятатимете!

Гефестіон іде до війська. А на майдані продовжуються веселощі.

ЗАВІСА

Палац. У просторій кімнаті круглий стіл, на ньому великий букет квітів, наїдки та напої — їх періодично міняє Ксанта. Квіти у вазах на вікнах, підлозі та поряд з широким ліжком. Олександр, блаженно усміхаючись, лежить під простирадлом і спостерігає, як Фалестра, одягнена в легку блакитну туніку, бродить кімнатою, заглядає в кожний кут, навіть під стіл.

ФАЛЕСТРА. Олександр, любий, віддай, будь ласка, мій чарівний пояс.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Жартома)*. Бачить не бачив, знати не знаю. І взагалі, я його не знімав. Він сам з тебе упав і кудись залетів.

ФАЛЕСТРА. Не знімав, кажеш? Тоді, видно, його зняв сам Зевс. *(Сідає біля Македонського, сміється, кошлатить його руде в'юнке волосся)*.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Зі сміхом)*. Он як?! Я ревнивий. За тебе й на Зевса війною піду.

ФАЛЕСТРА. На свого батька? Так ти мене кохаєш? О мужній мій Олександр, як я тебе люблю! Твої ніжні руки, твої жагучі цілунки — яке то блаженство! Я втратила через них голову, радість моя!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Сама голову втратила, а мене питаєш, де твій пояс? Іди краще до мене, моя люба Стрілочко. І голова сама стане на місце. І пояс знайдеться. *(Намагається обійняти)*.

ФАЛЕСТРА. *(Випрочується)*. Царю душі моєї, скажи нарешті, де мій пояс? Я тільки й думаю про нього.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Навіщо він тобі здався, царице?

ФАЛЕСТРА. Як то навіщо? Серденько моє, ми з тобою у цьому палаці вже десятий день.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А мені здається, менше доби.

ФАЛЕСТРА. Загостювалася я в тебе. Пора й честь знати — повертатися у мою рідну Амазонію. Звісно, з поясом.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тобі набридло спілкуватися зі мною?

ФАЛЕСТРА. Що ти, любий. Я б не залишала тебе й на хвилину.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А раз так, то ходімо зі мною у похід. З тобою, голубко моя, та з твоїм великим дівочим військом ми переможемо ворогів близьких і далеких — цілий світ упаде нам до ніг. Я стану повелителем усіх племен і народів, імператором! А ти царицею цариць! Уявляєш?

ФАЛЕСТРА. Олександр, сонечко моє, навіщо нам увесь світ? Нам для щастя вистачає цієї кімнати в палаці. Чи ти не згодний?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Так, Стрілонько. За все своє життя я вперше по-справжньому закохався. Я з тобою найщасливіший із смертних і безсмертних. Таке враження, що перебуваю у раю.

ФАЛЕСТРА. Нарешті ти зрозумів смисл життя — бути щасливим від любові. Бо від воєн лише горе.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Одначе, зоре моя, ти зі своїми дівчатами теж воюєш. І вбиваєш. Інакше тобі не дозволили б зачати дитя. Правда?

ФАЛЕСТРА. Так, душа моя. Але я не нападаю на чужі землі. Я воюю, коли треба захистити мій рідний край від загарбників, а мій народ від рабства. У цьому різниця між війнами, які ти ведеш і я.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Скажи мені, Фалестро, а якби я все ж пішов війною на твої землі, ти убила б мене?

ФАЛЕСТРА. Знищила б!

МАКЕДОНСЬКИЙ. А як же кохання?.. Ти ж казала, що любиш мене понад усе на світі?!

ФАЛЕСТРА. Казала. І можу повторити це щиро тисячу разів. Але воля і незалежність моєї Вітчизни мені ще дорожчі!

Я страждала б, мучилася, проклинала саму себе, та інакше не могла б учинити. Батьківщиною і свободою не торгують.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я так і думав. І тому не піду у твою Сарматію.

ФАЛЕСТРА. Чому ж, приходи. Та лише з миром і добрими намірами.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Можливо, колись і завітаю. Звісно, з миром. Як доживу.

ФАЛЕСТРА. І я тебе привітаю як найкращого друга. Ти мій найдорожчий скарб.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Цілує в плече)*. І в своє ліжко запросиш?

ФАЛЕСТРА. Якщо побажаєш. Я ж тебе так кохаю!

В цей час крізь відчинене вікно долинув голос зозулі.

ФАЛЕСТРА. *(Схаменулася)*. Ой, на Ярилині святки треба ж ворожити! А я й забула про це у полоні твоїх чарів! На тебе ворожитиму, любий. *(Рахує кількість кукань)*. Один, два, три, чотири, п'ять, шість, сім... *(Зозуля замовкла. Амазонка зблідла, куди й поділася усмішка. Розгублено дивиться на Олександра)*.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Насмішкувато)*. То що розповіла тобі та птаха?

ФАЛЕСТРА. Вона... Вона накувала, що ти... Що ти проживеш ще лише сім літ. Та як же так? Це несправедливо!

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Пригортаючи)*. Не переймайся, любя. Чи ти забула, що я син Зевса? А значить, безсмертний! Навіть, коли щось і трапиться, боги Олімпу мене оживлять. І я правитиму ойкуменою вічно!

ФАЛЕСТРА. Хочеться вірити, що ти проживеш значно довше. А знаєш що, милий, давай запросимо до цієї господи мою ясновидицю Відораду. Вона все відає — коли та що нас чекає попереду. І заодно розвіє усі наші сумніви. Тільки знай, вона завжди говорить правду. Бо керується нашими прадавніми законами Праві, заповітами богів Рода і Сварога.

Тому прошу тебе, не ображайся, не гарячкуй, якщо у тих пророцтвах тобі щось не сподобається.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я в передбачення не вірю, навіть коли їх виголошують мої оракули. Проте покличемо твою пророчицю. *(Гукає)*. Ксанта! А йди-но сюди.

КСАНТА. Я завжди до твоїх послуг, повелителю. Що накажеш?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Треба у таборі амазонок знайти пророчицю Відораду і привести сюди.

КСАНТА. Я швидко — одна нога тут, інша там.

ФАЛЕСТРА. *(Ніби між іншим, але щоб почула Ксанта)*. Куди ж запропастився мій чарівний пояс?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Не бідкайся, знайдеться.

ФАЛЕСТРА. Та я ось чому хвилююсь. Раптом хтось чужий його приміряє. І як тільки це зробить, у ту ж мить стане старою потворою. Такі в ньому чари. На украденому щасті нікому не вдавалося створити власне.

КСАНТА. *(З жахом)*. Я... Я не брала. Бачите, я ж не потвора? Ну, вже біжу. *(Біля дверей вийняла з кишені спідниці пояс амазонки і кинула в куток. Македонський це помітив)*.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Зайшовся сміхом)*. Так знаєш, де твій пояс, мила? Біля дверей! Він у тебе такий чарівний, що самотійно хотів утекти на подвір'я. Охо-хо!

ФАЛЕСТРА. *(Кинулась до дверей, роздивляється пояс)*. Це ти, мій любий Олександрє, був такий нетерплячий і ярий, що прямо у дверях зірвав із мене цей пояс... Там він пролежав стільки днів... Який же ти в мене!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти невдоволена?

ФАЛЕСТРА. Що ти! Щаслива! У твоїх руках я почувуюся, ніби на сьомому небі.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Але ж як ти налякала Ксанту! *(Знову регоче)*.

ФАЛЕСТРА. Отож. Не варто брати те, що тобі не належить.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тільки не одягай поки що свій чарівний пояс. Ще рано. Йди до мене, царице моя ненаглядна.

ФАЛЕСТРА. З радістю б, та от-от має прийти Відорада.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Гаразд. Будеш моєю боржницею, чарівницею. *(Швидко зіскочив з ліжка й почав одягатися)*.

З іншого боку кулі заходять пророчиця Відорада і Ксанта.

ФАЛЕСТРА. Заходь, моя подруженько! Як давно я тебе не бачила! Страшенно скучила за тобою! Як там дівчата? Сідай за стіл.

ВІДОРАДА. Майже всі дівчата познаходили собі пару. Так що на Різдво Сонця-Божича нашого полку прибуде — дитлашня защебече!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Може, вина для початку, щоб розмова була задушевніша?

ВІДОРАДА. Де вино — там немає істини. Так у нас кажуть. То що ти хотіла, царице? Своє майбутнє ти знаєш — колись тобі повідала.

ФАЛЕСТРА. Прошу тебе, подруго, розповісти, що чекає мого лева — славетного мужа Олександра.

ВІДОРАДА. *(Витягнула з торбинки великий кристал, простягнула Македонському)*. Потримай трохи в своїх долонях. *(І до Фалестри)*. Як тобі тут?

ФАЛЕСТРА. Я така щаслива із сином Зевса! Така щаслива! *(Пригортається до Македонського)*.

КСАНТА. *(Про себе)*. Через те, що я нещасна.

ВІДОРАДА. Та бачу, бачу — пурхаєш, як пташка. *(Беручи з рук Олександра кристал)*. Ось зараз, сину Зевса, ти й дізнаєшся, що приготували тобі боги Олімпу.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тільки не жалій мене, розкажуй усе до крихти.

ВІДОРАДА. А як же інакше — тільки правду. Тож слухай. *(До Олександра)*. Ти мариш вселенською славою. Однак слава,

навіть найгучніша,— звичайнісінький міраж. Хоча б тому, що одні, особливо лицеміри, возноситимуть тебе до небес, а інші, поневолені, тебе проклинатимуть. Але тобі обирати свій шлях — війни чи миру, любові чи ненависті. Як вирішиш, так і буде.

МАКЕДОНСЬКИЙ. З цим я якось сам розберуся. Ти краще повідай мені про нащадків. Маю ж я усі відвойовані землі та багатства комусь залишити.

ВІДОРАДА. Добре, що ти над цим замислюєшся. Так от, будуть у тебе два сини на чужині і... Коротше, Фалестра теж тобі народить. Але то інша історія. Для того, щоб ти зміг їм передати свій титул і свою владу, тобі належить прожити не менше двадцяти літ.

ФАЛЕСТРА. Тут щойно зозуля накувала лише сім рочків...

ВІДОРАДА. Зозуля не помилилась. Тобі, сину Зевса, треба бути дуже обережним, коли виповниться тридцять три роки. Повторюю, дуже обачним. Переступиш цей рубіж — і проживеш довге й щасливе життя.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А якщо ні?

ВІДОРАДА. Навіщо тобі те знати?

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Наполегливо*). Отже, якщо не переступлю ту вікову межу, то..

ВІДОРАДА. У тебе буде три жони. Серед них немає Фалестри, вона твоя кохана. А ті жінки народять тобі двох синів. Один носитиме ймення Олександр Четвертий Македонський, а другий — Геракл Македонський.

КСАНТА. (*Пошепки сама собі*). Свого синочка від Олександра я назву Гераклом.

ВІДОРАДА. (*Обернувшись до Ксанти*). І не мрій, дівчице! Ти станеш наложницею одного із сатрапів. І за це маєш дякувати Всевишньому.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Гнівно до Ксанти*). Геть звідси! Заважаєш!

Ксанта покійно виходить.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Відай далі, ясновидице.

ВІДОРАДА. О славний арію, якщо хочеш, щоб твої сини жили в добрі, подбай про своє здоров'я. Ще раз нагадую, твоє фатальне число — тридцять три.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Моїх синів можуть убити? Хто?

ВІДОРАДА. Твої полководці.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Не може бути! Вони мені безмежно віддані!

ВІДОРАДА. У бою вони за тебе горою. Але коли почнуть ділити твою спадщину... Словом, людська жадоба переступає усі клятви.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*У роздумах, обхопивши голову руками*). Завдала ти мені клопоту, пророчице. Я добряче над усім цим помислю. Дякую тобі.

ФАЛЕСТРА. (*До Відоради*). Може, гостинців дівчатам передаси? (*Збирається наповнити кошик фруктами*).

ВІДОРАДА. Не варто. У нас усе є. Нас усім забезпечили. Спасибі македонцям і тобі, володарю, за гостинність.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Знімає з пальця великий золотий перстень та простягає Відораді*). Візьми на згадку цей родовий перстень.

ВІДОРАДА. Ні. Це твій оберіг. Він завжди має бути з тобою.

МАКЕДОНСЬКИЙ. То чим тобі віддячити?

ВІДОРАДА. Ти вже зробив дарунок — у нашої цариці буде твоє дитя. Ну, мені пора. Хай тебе боги бережуть!

Відорада виходить. Олександр падає на ліжко.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Підійди, моя кохана. Приляж біля мене. Хочу з тобою порадитися про все почуте.

ФАЛЕСТРА. Тебе засмутила Відорада?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я воїн. І до всього маю бути готовий. Але мої ненароджені діти... Невже їх спіткає лиха доля?

ФАЛЕСТРА. Милий мій Олександрє, ми вже про це з тобою говорили. Війна нікого не робить щасливим. Навіть наймужніших та найвезучіших. За все у цьому світі доводиться розплачуватися. І майбутнє нас та наших дітей залежить від наших вчинків і навіть думок.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А скажи, царице мого серця, ти кого хочеш — сина чи доньку?

ФАЛЕСТРА. Звичайно, донечку. Нам потрібні косачки! Так у нас заведено: дівчаток залишаємо собі, а хлопчиків віддаємо батькам.

МАКЕДОНСЬКИЙ. То в мене є надія, що хлопчика ти колись пришлеш мені?

ФАЛЕСТРА. Не ображайся, коханий. Але я не віддам тобі й хлопчика. Бо твої сатрапи можуть його як спадкоємця вбити. А я хочу, щоб твоя кровинка зміцнила наш арійський рід. Я краще знайду для нього наставника, який зможе виховати його мудрою людиною і відважним воїном. І віддам тобі у випадку, якщо ти здолаєш оті загадкові тридцять три роки. Ти як на це дивишся?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти, як завжди, говориш мудро, рідненька. Подбай, щоб із нього виріс справжній арієць.

ФАЛЕСТРА. Подбаю. А ти живи довго, володарю мого серця. Від того і я буду лише щаслива.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Іди до мене, моя доле. *(Пригортає)*.

ЗАВІСА

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Сцена така ж, як і в першій картині: майдан перед храмом Зевса, біля його колон віз Гордія з нерозв'язаним вузлом. Поряд походить стривожена Ксанта. З храму виходять Македонський і Фалестра, тримаючись за руки. Цариця в похідних обладунках, з акінаком і сокирою за поясом. За кулісами наростає гул невдоволення вояків.

1-Й ГОЛОС. Яке неподобство! Він її вже й у храм наш водив!

2-Й ГОЛОС. Таки вона його зачарувала. Здолав його бог кохання Ерос.

3-Й ГОЛОС. З цим треба щось робити. Інакше ті кляті амазонки все наше військо своїми приворотами полонять. А потім продадуть нас у рабство тим же персам.

1-Й ГОЛОС. Діадохи обіцяли про це поговорити з базилевсом. І якщо він не витурить з нашого табору тих дівиць, ми їх оточимо й передавимо, як курчат.

2-Й ГОЛОС. Дивись, щоб вони тебе не задавили. Оту царицю навіть Гефестіон не здолав. А він, ти знаєш, — ще той рубака.

3-Й ГОЛОС. Тихіше, а то не чути. Діадохи пішли на перемовини з Олександром.

Парменіон, Антигон Одноокий і Гефестіон швидко крокують до Македонського і Фалестри.

ПАРМЕНІОН. Мій базилевсе, у війську назріває бунт.

МАКЕДОНСЬКИЙ. І чим це викликано? Поганим харчуванням? Несвоєчасною виплатою? Знущенням командирів? Чим?

ПАРМЕНІОН. *(Кинувши косий погляд на Фалестру)*. Гірше.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Цікаво.

ПАРМЕНІОН. *(Тушуючись)*. Мій базилевсе, воїни хвилюються, бояться, що тебе заворожила цариця амазонок. І ти заради неї покинув військо.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Он як! А я й не знав. Звідки такі чутки?

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Подейкують, що буцімто чули це від самих амазонок.

ФАЛЕСТРА. Це наклеп! Жалюгідний наклеп!

МАКЕДОНСЬКИЙ. А ми зараз з'ясуємо. *(До Ксанти)*. Негайно сюди викликати ватажків амазонок!

ГЕФЕСТІОН. Воїни подейкують, що нібито ти на прохання цариці амазонок відмовився від походу на Персію.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Побратими мої, я коли-небудь брехав вам?

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Жодного разу, сину Зевса.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Так от я вам, мої воєводи і все військо, заявляю: ми підемо в похід! Тільки вперед! Ойкумена буде нашою! Але я хотів би дізнатися, хто розпускає плітки? Хто піддає сумніву мою відданість вам? Хто підриває бойовий дух воїнів?

ГЕФЕСТІОН. А ще балакають, що ти збираєшся відмовитися від наших олімпійських богів і замість них запровадити чужинських — тих, яким моляться сармати. І свято на честь Ярила — тому підтвердження.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Хто таке плеще?!

ГЕФЕСТІОН. Та все ті ж амазонки. Мало того, що вони наших вояків заманують у свої постелі, так ще й налаштовують супроти нашої віри.

ФАЛЕСТРА. То чийсь наговори! У вас своя віра, у нас своя! У вас свої боги, у нас свої!

МАКЕДОНСЬКИЙ. (До Антигона Одноокого). Твоя амазонка тебе зманювала?

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Та ніколи було нам про таке язиками чесати? Якби ви знали, як вона обіймається. Охо-хо!

МАКЕДОНСЬКИЙ. (До Парменіона). Може, твоя амазонка щось нашіптувала супроти наших богів?

ПАРМЕНІОН. Та що ти, базилевсе! Вона лише називала мене сонечком ясним та місяченьком.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (До Гефестіона). Мабуть, твоя амазонка намовляла тебе проти наших богів?

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Жартуєш, мій базилевсе. Серед амазонок хлопчиків немає.

ГЕФЕСТІОН. Притримай язика, Одноокий. Бо в мене меч гострий — відсіче.

За кулісами почувся гогіт. Заусміхалися Македонський і Фалестра. До гурту поспішали Славія, Відорада і Чара, за ними Ксанта і Ратай.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Вітаю вас іменем Зевса, гості дорогі!

СЛАВІЯ. Вибач, царю, що затрималися. Закінчували збори в далеку дорогу до рідної Амазонії.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Чи вас не зобижали наші парубки? Чи були ввічливі? Чи не скупилися на ніжність?

ЧАРА. Просили ще залишатися. І навіть кликали з собою в похід. Тож і їм і нам сподобалося спілкування.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я теж пропонував вашій чарівній царіці йти зі мною. На превеликий жаль, відмовилася. Та що вдієш — у кожного своя доля і шлях.

ВІДОРАДА. Олександр, ти нас покликав, щоб попрощатися?

МАКЕДОНСЬКИЙ. І для цього також.

ВІДОРАДА. Бачу, у повітрі роями носяться темні думки. І от-от когось мають ужалити.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Від тебе, ясновидице, нічого не сховається. Так от, у нас тут виникла суперечка, буцімто ваші дівчата умовляли моїх воїнів відмовитися від походу на Персію.

ВІДОРАДА. Ми не за цим прибули, добродію. У нас зовсім інше завдання. Похід — то ваша справа.

МАКЕДОНСЬКИЙ. І зовсім прикра річ — згідно чуток, ваші дівчата пропонували моїм воїнам відцуратися від богів Олімпу та прийняти вашу віру. Що на це скажеш?

ВІДОРАДА. Це якась нісенітниця.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Проте вона збурила мою армію. Чуєш, як за парканом гудуть роги та бухають бубни?

ФАЛЕСТРА. Ти впевнена, що дівчата не підбурювали македонців?

ВІДРАДА. Наші косачки, на відміну від деяких твоїх полководців, Олександрє, не будуть зайве розп'якувати. Ми прибули до вас з місією дружби, а не ворогування.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тоді звідки усі це невдоволення? Хто їх провокує? Ти, відунко, можеш сказати?

ВІДРАДА. Можу. *(Прискіпливо обвела усіх поглядом)*.

ФАЛЕСТРА. То скажи. Не тягни вола за роги. Бо тут скоро лихо станеться.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я чекаю на правдиву відповідь. Знаєш?

ВІДРАДА. Так, сину Зевса. Але, відверто кажучи, мені б не хотілося називати ім'я. Бо буде скандал. Мене ж і звинуватять.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Досить говорити натяками!

ВІДРАДА. Що ж, скажу лише: один із твоїх полководців розплескує ті чутки. *(Глянула на Гефестіона)*.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти, Гефестіоне? Навіщо це тобі?

ГЕФЕСТІОН. *(Белькоче)*. Я... Мене... Я не винен... То все вона...

МАКЕДОНСЬКИЙ. Візьми себе в руки, воєводо! Хто вона?

ГЕФЕСТІОН. Вона. *(Ткнув указівним пальцем у бік Ксанти)*. Я не винен. Вона мене підмовила.

МАКЕДОНСЬКИЙ *(До Ксанти)*. Підійди ближче, подруго. І поясни, навіщо тобі знадобилася така інтрига.

КСАНТА. Прости мене, мій повелителю. Дурниць я наробила. Скарарай мене, якщо хочеш. Від твоєї руки я згодна і вмерти.

МАКЕДОНСЬКИЙ. За цим діло не стане. Одначе, що тебе спонукало?

КСАНТА. Любов до тебе, повелителю.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Із любові до мене ти хотіла налаштувати військо супроти мене?

КСАНТА. Такої й гадки не було.

МАКЕДОНСЬКИЙ. То що тобою керувало?

КСАНТА. Я... Я намагалася викликати у македонців відразу, недовіру, гнів до амазонок. Щоб наші доблесні воїни вигнали їх із табору. Разом зі своєю царицею. У мене серце розривалося, коли я бачила, як ти сокориш біля Фалестри. Я мріяла про помсту. І придумувала бозна що.

МАКЕДОНСЬКИЙ. А хто вигadaв, нібито я збираюся відцуратися від богів Олімпу?

КСАНТА. Це не мій гріх, повелителю. То його провина *(Показала на Гефестіона)*.

ГЕФЕСТІОН. Як смієш зводити на мене такий жахливий наклеп. *(Висмикнув з піхов меч і подався до Ксанти)*.

ФАЛЕСТРА. Стій, негіднику! *(Кинулася навперейми. Підставила під удар меч свій сагарис)*.

Проте Гефестіон намагався дістати Ксанту мечем. На виручку кинувся Македонський. Він схопив Гефестіона за шию, вирвав меч і жбурнув на землю.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти ще й самосуд ладен улаштувати? Все це обговоримо на раді воєначальників.

ФАЛЕСТРА. Ти не поранений, любий?

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Обмацуючи)*. Я боявся, що той бузувір зашкодить нашому дитяті.

ФАЛЕСТРА. Слава Великій Матері Ладі, все обійшлося.

МАКЕДОНСЬКИЙ. То як ми покараємо оцих інтриганів? *(Помітив, що Гефестіон піднімає з землі меч)*. Облиш! Він тобі більше не знадобиться! Я придумав, як затиранити цих наклепників. Я їх поженю! І хай мордуються один біля одного все життя.

КСАНТА. Змилуйся, мій повелителю! Краще петлю на шию!

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ні, голубко! Житимеш зі своїм однодумцем, терзатимешся через свою дурість до кінця днів своїх!

КСАНТА. Я не буду з ним жити. Він мені противний.

ФАЛЕСТРА. Олександр, дозволь нам її з собою забрати. Ми з неї виховаємо справжню амазонку.

КСАНТА. Дякую тобі, царице, і за турботу, і за захист. Але я у ваш край не піду. На цій землі я народилася, виросла, тут і залишуся. Тут мої предки, мої боги, моя доля. Батьківщину нічим не можна замінити. Гарна чи погана, а вона моя.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Ти, Ксанто, перевиховуєшся прямо на очах. Що ж, на цей раз я тобі прощаю вибрики. Тож будь такою розумною та розсудливою, як Афіна, а гарною, як Афродіта.

КСАНТА. Дякую, мій повелителю. Я оправдаю твою довіру.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Іди, Ксанто, геть, доки я не передумав. (*І до діадохів*). Вам усе ясно, соратники мої дорогі? Про це розкажете нашим воїнам. Хай заспокояться і готуються до виступу. А зараз маємо з почестями провести наших гостей, степових красунь — неповторних амазонок.

ФАЛЕСТРА. Зачекай трохи, мій царю.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Що бажає моя цариця?

ФАЛЕСТРА. Якщо ти все ж налаштувався на великий похід і сподіваєшся на успіх, то слід розв'язати Гордіїв вузол. Чи не так?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я не забув. Але не хотів соромитися перед тобою. Кілька разів намагався його розсупонити, і марно.

ФАЛЕСТРА. Ходімо до воза. Я допоможу. (*Біля дишла вона вийняла із півхв короткий меч-акінак, подала Олександрю*).

МАКЕДОНСЬКИЙ. Який дивний меч! Він мерехтить неземним світлом!

ФАЛЕСТРА. Моя тобі порада — одним ударом цього меча розрубай Гордіїв вузол.

Олександр розмахується, б'є по вузлу — той розпадається на кілька частин. Потім цар піднімає дишло і крутить у різні боки.

МАКЕДОНСЬКИЙ. (*Захоплено*). Тільки погляньте! Тепер це дишло — куди захотів, туди й вийшло! Діадохи, спробуйте,

переконайтеся! Яка ж ти мудра, царице! Ех, якби ти погодилася піти зі мною в похід! Скільки перемог було б на нашому рахунку!

ФАЛЕСТРА. У кожного своє призначення на землі. Я люблю мир і людей. (*Приймаючи акінак з рук Олександра*). До речі, мій царю, знаєш, що це за меч?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Звідки мені знати?

ФАЛЕСТРА. Це меч Арея, по-вашому Ареса.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Бога війни?! Не може бути! Мені говорили, що цією непереможною зброєю володіють сармати. Але... Але що побачу його в руках амазонки... В голові не вкладається. Як він потрапив до тебе, любя моя?

ФАЛЕСТРА. Дуже просто. Пригадай легенду про Ареса і Афродіту. У них народилася донька Гармонія, яка була улюбленицею свого жорстокого батька. Він, будучи в літах, віддав цей меч своїй доньці на зберігання. А від неї пішли й ми, амазонки. Так і дістався нам меч Арея.

Діадохи теж не зводили очей з меча Арея.

АНТИГОН ОДНООКИЙ. Якби він у нас був, ми заволідали б усім світом!

ПАРМЕНІОН. Страх і жах, Фобос і Деймос, бігли б попереду нашого війська, і всі народи падали б перед нами на коліна!

ВІДОРАДА. А скажи мені, царю, ти щасливий?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Це ти до чого, пророчице?

ВІДОРАДА. А до того, царю, що слава в тебе розум відібрала. І ти ладен будувати своє щастя на нещасті інших.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Що поробиш, ясновидице. Так на світі ведеться: один плаче, а другий сміється. А, оволодівши ойкуменю, ми заведемо такі порядки, які зроблять усіх щасливими.

ВІДОРАДА. Ой, боюся, царю, що все буде навпаки. Запроваджуючи свої порядки, ви станете хижачками. Будь ласка, не забувай про те, що я тобі говорила.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Все буде добре, дівчата. *(І до Фалестри)*. Є пропозиція, царице моя дорога. Я тобі даю міх золота, а ти мені цей меч. Ні, два міхи золота!

ФАЛЕСТРА. Любий, ти пропонуєш неймовірне. Цей меч не продається. Доки він у нас, ніхто не здатен подолати сарматів. Єдине, що можу пообіцяти: якщо народиться у нас донька, вона успадкує цей меч. І з його поміччю разом з амазонками захищатиме наш край від завойовників. Ким би вони не були — греки, римляни, готи чи хуни.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Я відчував, що ми не сторгуюємося. Дякую тобі за все. І виховай моє дитя гарною, розумною і доброю людиною. У мене б це не вийшло. А в тебе вийде.

ФАЛЕСТРА. Можеш не сумніватися. Тож прощай, моє серденько.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Можливо, нас іще зведе доля, мила моя.

ФАЛЕСТРА. Було б добре. Але тільки не на полі бою.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Обіцяю, я на землі мого дитяти не піду.

ФАЛЕСТРА. Чому ж, приходь. Але без меча. І я буду дуже рада тебе бачити.

На майдані діадохи та амазонки обіймаються. Коли черга дійшла до Ратая, Олександр на мить заляк.

МАКЕДОНСЬКИЙ. І ти тут?

РАТАЙ. Царю, ти ж мене і моїх побратимів-сарматів звільнив.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Забув. *(Ляснув долонею своє чоло)*. Але моє слово — закон. *(Подаючи руку, пошепки, аби Фалестра не почула)*. Ви там, хлопці, того — бережіть в дорозі мою царицю, як свої зіниці. До речі, мої македонці вам для амазонок передали гостинці?

РАТАЙ. Та напхали повні торби коштовностей.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тільки поки що не проговоріться цариці. Бо вона горда — змусить повернути. А в дорозі їй покажете й розкажете. Хай це буде для неї невеличким сюрпризом.

РАТАЙ. Так і зробимо.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Поплескуючи на плечу)*. І більше не потрапляй до нас у полон.

РАТАЙ. То вам що, не треба зерна?

МАКЕДОНСЬКИЙ. Потрібно. Чим більше, тим краще.

РАТАЙ. Тоді, царю, дай команду, щоб наші вози та наших людей ваші митники не затримували.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(До Парменіона та Антигона Одноокого)*. Чуєте мій наказ? Сарматських чи скіфських купців із зерном не затримувати, вчасно з ними розплачуватися! *(І знову до Ратая)*. Ти от що, коли народиться наше зі Стрілою дитя, сповісти мені.

РАТАЙ. Обов'язково.

МАКЕДОНСЬКИЙ. Тож будьмо!

На майдан повибігали македонці та амазонки. Прощалися, обіймалися, танцювали та співали. Ніби й не збиралися на війну. Що то любов з людьми творить.

МАКЕДОНСЬКИЙ. *(Пригортаючи Фалестру)*. От і закінчилися наші тринадцять днів і ночей щастя. Як добре, що ти гостювала в мене. Я відчув себе щасливим. Я кохаю тебе, як ніколи й нікого не кохав.

ФАЛЕСТРА. Бережи себе, Олександр, заради мене, заради нашого дитяти. Я теж кохаю тебе. Це для мене — найкращий дарунок від тебе. *(І до амазонок)*. Дівчата — на коней!

Амазонки дружно подалися до воріт, за якими фіркали коні. І за кілька хвилин за кулісами під цокіт копит розлого залунала задушевна дівоча пісня: «Ой у полі, в широкому роздоллі — Там стояли різно два дубочки, Схилилися верхи до купочки, Прилинули два голубочки. Сіли, впали на широкій долині»...

ЗАВІСА

ЛЕБІДКА

Трагедія на три дії та шість картин

Трагедія «Лебідка» написана на основі фактів, що наводяться в «Ярилиній книзі», «Книзі Велеса» та в низці історичних досліджень. І відбиває події, що відбувалися на слов'янських землях у IV столітті нової ери. Як свідчать джерела, у той час намісницею в Сурожі була княжна Світлида, вона ж Лебідь, Лебідка, молодша сестра Великого князя Арійстану-Руськолані Буса Білояра, якого ще називали князем Божем і навіть слов'янським Спасителем. До неї посватався могутній і безжальний готський конунг Германарех, який за віком годився їй у дідусі. Він переслідував свою мету — підкорити Арійстан, повернути його мешканців у християнську віру, розширити межі Готії. Всі ці інтриги закінчилися дуже трагічно для Світлиди та її коханого Рандвера, сина Германареха. По суті, у п'єсі представлено протиборство двох протилежних світоглядів, різних уявлень про любов, милосердя і призначення людини на землі. Ці протиріччя ми спостерігаємо й понині на нашій планеті.

ЛЕБІДКА

Трагедія на три дії та шість картин

ДІЙОВІ ОСОБИ

Лебідь, Лебідка, Світлина, Світлида, Сунхільда	княжна, управителька Сурожу (<i>сучасне місто Судак в Криму</i>), наймолодша сестра слов'янського Спасителя Буса Білояра, дружина Германареха
Бус Білояр, князь Бож	Великий князь Арійстану-Руськолані, володар на теренах від Дунаю до Раріки (<i>Волги</i>), Казки (<i>Кавказу</i>) і Хвалінського (<i>Каспійського</i>) моря, Спаситель Землі Слов'янської
Германарех	готський конунг, король Готії
Рандвер, Радівір	син Германареха
Миліда	мати Буса і Лебеді
Ярославна, Евелісія	наречена Буса.
Волхв	духівник, очільник ради староотців в Арійстані
Биккі	радник, управитель Германареха
Берга	служниця Германареха
Книв	намісник Германареха в Сурожі
Хлодвіг Моравей	немовля, син Лебеді і Рандвера
<i>Дівчата у вишиванках на святі Купайла, Воєвода Германареха, Дружинники Буса: Косак, Косачка, Вершник</i>	

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Давній Сурож. Літо 341 (5849-й від Сотворіння Світу) рік. Збоку стіна кам'яної фортеці княжни Лебідь з видом на безмежне Сурозьке (нині Чорне) море. Побіля стіни на широкому килимі стіл з тарелями фруктів і жбанамі напоїв. Входять Лебідь і Бус, який ніжно притримує за стан свою наречену Ярославну.

ЛЕБІДЬ. (*З радістю*). Братику, як добре, що ти до мене завітав! Мені так потрібна твоя підтримка! Закрутилася я в цьому Сурожі, як бджола на воді. З чим завітав?

БУС. Не з чим, а з ким. Хочу поближче познайомити тебе з моєю нареченою.

ЛЕБІДЬ. Рада познайомитись.

БУС. До твого відома, це — донька вечірнього Сонця, родоська царівна Евелісія! (*Пригортає до себе*). Але тепер її звати Ярославною. Правда, серденько? Вона ще слабенько володіє руською мовою. Не встигла вивчити за час нашої подорожі. Тож краще поки що спілкуватися з нею грецькою. Але вона у мене велика розумниця! І невдовзі говоритиме по-нашому. Так, сонечко моє?

ЯРОСЛАВНА. Так, так. Обов'язково! Я дуже рада нашій зустрічі.

БУС. (*Жартома грає роль тлумача*). Ярославна хоче сказати, що у захваті від тебе. І сподівається, що ви станете великими друзями.

ЯРОСЛАВНА. Так, так. Дружба Родоса і Сурожа на віки.

Ярославна низько вклоняється і простягає невеличку керамічну статуетку Колоса Родоського — символ острова Родос.

ЛЕБІДЬ. (*Приймає дарунок, уважно розглядає і ставить на стіл*). Щиро дякую. Знаєш, Ярославно, моя мрія — перетворити наш Сурож на таке жваве торгове місто, як твій Родос.

Щоб і до нас причалували кораблі з усього світу, а наш чарівний край процвітав.

ЯРОСЛАВНА. Це було б прекрасно!

БУС. Ярославна хоче сказати, що невдовзі Сурож стане одним із найважливіших портів на Великому шовковому шляху.

ЯРОСЛАВНА. Так-так! Бус вгадує мої думки. Я так його люблю.

ЛЕБІДЬ. Та не насміхайся, братику. От побачиш, саме таким і стане мій Сурож. І ми будемо торгувати з Родосом і з усіма містами Серединного моря.

БУС. Все в руках Дажбога і твоїх, Лебідко.

ЛЕБІДЬ. (*Любується Бусом і Ярославною*). Як приємно вас бачити разом! Ви така гарна пара! Уміє мій братик обирати собі дружин.

БУС. Не перехвали, сестричко. (*Обіймає Ярославну*).

ЛЕБІДЬ. І я бажаю мати такого ж красеня-мужа. Так хочеться бути щасливою! Кохати і бути коханою. Ділити зі своїм судженням радість і печаль, народжувати та ростити дітей. В цьому я бачу смисл свого життя. І добре, якщо це станеться в Сурожі.

БУС. Так хто ж тобі заважає, Світлинко? Чи в славному граді Сурожі немає парубка, тебе гідного? За два роки перебування так і не трапився?

ЛЕБІДЬ. (*Зітхає*). На превеликий жаль, не стрівся, братику!

БУС. Мабуть, ти дуже вередлива?

ЛЕБІДЬ. Наче й ні. Єдина умова до обранця — бути щирим, говорити правду, сповідувати Віди. А більшість із тутешніх женишків шукають вигоду. Вбачають у мені не дівчину, а намісницю Великого князя Руськолані. Часом огидно слухати їхні лестоці.

БУС. І що ж вони від тебе хочуть?

ЛЕБІДЬ. Багатства, братику. І тільки. Мене намагаються використати як засіб для збагачення. Як від цього бридко на душі!

БУС. Так жени в шию таких!

ЛЕБІДЬ. Я так і роблю. А вони пруться та пруться! Такі настирні. Братику, я жадаю справжнього кохання і щастя! Великого — як Всесвіт! Ось що мені потрібно!

БУС. І хто ж тебе найдужче дістає? (*Показує кулак*). Я йому — ух!

ЛЕБІДЬ. А останнім часом зачастив такий собі Книв — намісник готського конунга Германареха.

БУС. Це його ярманці називають Києм Готським?

ЛЕБІДЬ. Атож. А ще Кошцієм Безсмертним. Так той Книв, як реп'ях: вчепився — не віддереш.

БУС. І що Книв від тебе хоче?

ЛЕБІДЬ. Навіть соромно говорити.

БУС. Що? Сватається?

ЛЕБІДЬ. Пропонує вийти заміж.

БУС. За нього? Так він ніби в літах.

ЛЕБІДЬ. Та не він хоче на мені женитися, а його володар — король Германарех.

БУС. Отакої! Та той конунг старий, як світ! Ти йому в онуки годишся!

ЛЕБІДЬ. І я так відповідаю Книву. А він ніяк не вгамується! Ну, навіщо мені, скажи, той дідуган?

БУС. Цікаво. Що б те означало? Адже ми з Германарехом нібито близькі родичі. Його батько, вождь готів Аталарех, був одружений на Аскинії, доньці мого батька Дажин-Яра і Корсуні Златогорки. Тут якась каверза.

ЛЕБІДЬ. Братику, мені здається, готи хитрять. А чи не збирається конунг, одружишись зі мною, повернути собі Сурож?

БУС. (*У роздумах пройшовся вздовж стіни*). Боюсь, що він не обмежиться Суροжем. У нього плани значно ширші. Недарма він здійснив марш-кидок від Варязького моря до Озівського. Ми надали йому дозвіл на прохід в Асію. А якщо він захоче отаборитися в наших краях?

ЛЕБІДЬ. Моє серце підказує, що тут якесь лукавство. Ну, яка з нас пара?! І про яке кохання можна говорити?

БУС. (*Продовжує ходити туди-сюди*). А може... Чи вони не збираються запровадити тут нову віру — грецьке право-вір'я? Так би мовити, на догоду християнської Візантії? Наш батько Дажин-Яр завжди був проти.

ЛЕБІДЬ. І в мене така підозра.

БУС. А які доводи?

ЛЕБІДЬ. Розумієш, братику, кілька разів моїм людям доводилося гасити пожежі в храмах Сур'ї, Хорса, Ярила, в святилищах Арія Оседня, Яруни.

БУС. Хочеш сказати, що їх зумисно підпалювали?

ЛЕБІДЬ. Напевно. Адже раніше вони ніколи не горіли. А як з'явилися християнські священики... Вони бродять містом і всіх, хто сповідує відичне православ'я, називають грішниками. Ображають, страхають карами вселенськими, а то й знуцаються. І що найдивніше — називають себе рабами Божими... Не дітьми чи онуками Божими, як у нас, а рабами! Нечисті помисли у них. Боюсь, що місцеві руськолані їх колись поб'ють. Як би буча не зчинилася у Суροжі.

БУС. Так-так. Що ж, я зберу чорноризників у нашій храмі Вишнього і Матері Слави. І душевно побесідую! А хто не зрозуміє, того відправимо до Візантії — хай там моляться своєму Господу.

ЛЕБІДЬ. Ти Великий князь. Тебе вони послухаються.

В цю мить чується стукіт у двері.

БУС. Увійдіть.

Увійшов намісник Книв.

КНИВ. Вітаю тебе, Великий княже, на нашій суроській землі.

БУС. Тільки ти помилився. Це я тебе вітаю на нашій руськоланській землі! Не я в тебе, а ти у мене в гостях!

КНИВ. (*Схаменувшись*). Звичайно, звичайно. Ми всі гості на цій землі.

БУС. Так от, щоб не було ніяких недомовок, наказую тобі завтра вранці зібрати всіх священиків грецької віри у храмі Вишнього і Матері Слави для задушевної бесіди! Ясно?

КНИВ. Але вранці наші священики правлять службу у молільних будинках. Прийдуть прихожани. Як без святих отців?

БУС. Що ж, зійдемося о півдні. Я не збираюся порушувати ваші ритуали. Але й ви маєте поважати наші традиції! Зрозумів? Відсутність будь-кого із ваших отців я розцінюватиму як неповагу не тільки до мене, а й до моєї православної віри!

КНИВ. Великий княже, всі наші священики твої вірно-піддані.

БУС. От я й переконаюсь!

КНИВ. Але я прийшов, Великий князю, не зі своєї волі, а за повелінням мого конунга Германареха. Великий король Готії шле Великому князю Руськолані свої вітання. І надсилав це послання. (*Підходить і передає Бусові згорток із бичачої шкіри*).

ЛЕБІДЬ. (*Зойкає й прикладає руку до грудей*). Ой, матінко! Це по мою душу!

БУС. (*Пробігає очима лист, написаний руською мовою*). Гаразд, я розгляну його найближчим часом якнайретьльніше.

КНИВ. Можна йти?

БУС. Не затримую.

Книв виходить.

ЛЕБІДЬ. Що в тому посланні, брате?

БУС. Розповім згодом, сестро. А зараз, будь ласка, проведи Ярославну до покоїв, хай відпочине після дороги. І попроси прийти сюди матінку Миліду.

ЛЕБІДЬ. Братику, хоч натягни, що в тому листі?

БУС. Світлинко, не заморочуйся. Я завжди був і буду на твоєму боці.

Лебідь і Ярославна виходять. З'являється Миліда.

МИЛІДА. *(Вглядається в обличчя Буса)*. Чим стривожений, сину?

БУС. Матінко, ти спочатку присядь. *(Вказав на плетене крісельце за столиком)*. А клопіт у тім, що нашій Світлинці пропонують заміжжя.

МИЛІДА. Давно пора. Засидиться в дівках. Який же то клопіт? То радість. І хто збирається свататись? Чи достойний муж?

БУС. Муж достойний, та надто в літах.

МИЛІДА. То й що? Мій Дажин-Яр, твій батько, був за мене старший на тридцять літ. Та я була з ним щаслива, вісім діток йому народила. Бусе, не ятри моє серце — скажи, хто в женихи набивається?

БУС. І не повіриш — Германарех.

МИЛІДА. Вождь над усіма готами?! Ой, лишенько! *(Сплеснула долоньками)*. Не дідуган їй потрібен, а молодий косак. Лицар! Чує моє серце — то не до добра. Світлинка — дівичка з характером. Але навіщо Германареху такий нерівний злюб? Чи він ще з себе парубка корчить?

БУС. От і я ламаю над цим голову. Конунг пояснює, що таке поріднення наших родів вигідно і Остроготії, і Руськолані. Мовляв, можна буде об'єднати наші сили для боротьби з гунами на сході та ромеями на півдні.

МИЛІДА. Наміри нібито добрі, але що за ними стоїть? Адже нині готи — християни, а ми язичники — так вони нас називають. Відтепер у нас різні боги.

БУС. То ж бо й воно! Раніше чи пізніше, а такий союз дасть тріщину. І тоді війни не минути. А якщо я відмовлю Германареху?

МИЛІДА. Образиться, сину. І ти наживеш кровного ворога.

БУС. І я не хочу, щоб зародилася неприязнь між ярманами і русами. Ще недавно ми були братами. Всі ми арійського роду-племени. Це не подобається Візантії. Вона вже давно, ще з часів імператора Костянтина, прагне зіштовхнути лобами наші народи, ослабити нашу відичну віру, нав'язати свою, грецьку!

МИЛІДА. Мені навіть важко уявити Германареха чоловіком нашої Світлинки. В голові не вкладається.

БУС. І все ж варто порадитися з нею.

МИЛІДА. *(Підозріло)*. Хочеш її умовити?

БУС. Я силувати її не буду. Вольному — воля.

МИЛІДА. То мені покликати Світлинку?

БУС. Зроби таку ласку. Тільки нічого їй не розкажуй. Ми з нею самі порозуміємося.

МИЛІДА. Гаразд, синку.

Миліда виходить. Вбігає Лебідь.

ЛЕБІДЬ. Ти мене кликав, братику?

БУС. Хочу з тобою по душах погомоніти. *(Простягає їй послання конунга)*. Не буду переповідати, сама почитай.

Лебідь сідає за стіл і водить пальчиком по рядках, раз по раз важко зітхаючи.

ЛЕБІДЬ. *(Повертає послання Бусу)*. Брате, а він правий. Союз з ярманцями справді сприяв би зміцненню Руськолані. І гуни та ромеї притихли б. Але ж... Повторюю, я хочу мати й особисте щастя. Інакше навіщо виходити заміж. А з тим дідом яка може бути радість?

БУС. Ти станеш володаркою Готії.

ЛЕБІДЬ. Брате, не в тому щастя, а в любові!

БУС. Ти матимеш необмежену владу.

ЛЕБІДЬ. Влада без щастя — то ярмо.

БУС. Врешті-решт Германарех у такому віці, що довго не протягне на цім світі. Ти станеш королевою, успадкуєш величезні багатства і землі. Тоді ми зможемо об'єднати Готію та Руськолань в єдину державу. І ніхто нас не здолає.

ЛЕБІДЬ. (*Вигукує в нестямі*). Брате, я зараз хочу бути щасливою, а не колись! Зрозумій мене!

БУС. Я тебе чудово розумію. Світлинко, я оце дивлюся на тебе і пригадую нашого батька Дажин-Яра. Як ти на нього схожа — така ж запальна, рішуча. Такий же стрімкий погляд. І я впевнений: ти, як і він, безмежно любиш свою Батьківщину.

ЛЕБІДЬ. Заради Руськолані я готова пожертвувати всім. Але ж я жінка. І бажаю ласки, самовідданого кохання. Пожалій мене, братику! Не губи мою молодість!

БУС. (*Пригортає до себе Лебідь*). Що ти, сестро, лебедонько моя! Я тебе не неволю. Вибір за тобою.

ЛЕБІДЬ. Знаєш, краще б я народилася у бідній сім'ї. І доля моєї Вітчизни не залежала б від мого заміжжя. Вийшла б, можливо, за простого парубка, якого безтямно покохала, — і Вишній дарував би нам щастя.

БУС. Світлинко, я за тебе горою. Якщо ти скажеш «ні», я це сприйму як належне. І ти разом з нами відправишся до стольного Кияр-граду. Там тебе не дістане ні Книв, ні Германарех, ні ще якась наволоч.

ЛЕБІДЬ. А як же моя мила Руськолань?

БУС. Та якось утрясемо це болюче питання. Спробую заключити угоду з Готією про дружбу.

ЛЕБІДЬ. Боюсь, що Германарех закусить вудила і почне мстити, плюндруючи наші землі та поселення. Нав'язувати-ме вогнем та мечем чужинську віру.

БУС. Можливо. Але ми дамо гідну відсіч.

ЛЕБІДЬ. І перетвориться наш край у руїну. Боляче це усвідомлювати.

БУС. Та вже як буде. Що має трапитися, того не минути.

ЛЕБІДЬ. А я не хочу, щоб мою країну руйнували! Не хочу! І не дозволю!

БУС. То який же вихід?

ЛЕБІДЬ. (*Рішуче*). От що, брате, якщо не судилося справжнє кохання, то буде тверезий розрахунок.

БУС. Тобто?

ЛЕБІДЬ. Я... Я подам рушники Германареху. (*І заридала*).

БУС. (*Утішає*). Заспокойся, сестричко. Не дам я дозволу на твій злюб з Германарехом. Заберу тебе до Кияр-граду.

ЛЕБІДЬ. Ні, братику! Така моя доля — послужити рідній Руськолані і русам! Я ж донька Великого князя Дажин-Яра! (*І почала старанно витирати сльози на очах і щоках*).

Швидко входить Миліда, побачивши сльози доньки, починає її пригортати.

МИЛІДА. Донечко моя люба, кровиночко ти моя ріднесенька! Та плюнь на того діда старого! Розумію, що тут, у Су-ренжані, він тобі не дасть спокою. Тож поїдемо додому, у Кияр-град. А сюди Бус пришле іншого намісника.

ЛЕБІДЬ. Мамо, я вже вирішила. Вийду за того гота. Я змушу його залишити наш край у спокої! Слугувати рідній Вітчизні, навіть на віддалі, — то теж щастя. Так що, Велика княгинє, матінко ріднесенька, благословіть мене на заміжжя.

МИЛІДА. (*Нерішуче*). Та як же це? О Свята Матір, заступнице наша! Що робити? Доведеться благословляти. В ім'я Отця Сварога, Сина Перуна і Святого Духа Велеса! Оум! Будь щасливою, не дивлячись ні на що! (*І наклала на неї Перуницю*).

ЛЕБІДЬ. (*До Буса*). Зови, брате, того Германаріхового слугу.

БУС. (*Гукає за лаштунки сцени*). Впустіть Книва, намісника Германареха!

Входить Книв.

БУС. Моя сестра Світлана погодилася стати дружиною конунга.

КНИВ. *(Звертаючись до Лебеді)*. Це правда?

ЛЕБІДЬ. Хіба слова Великого князя Руськолані недостатньо?

КНИВ. *(З ехидством)*. Давно б так!

ЛЕБІДЬ. *(Різно)*. А це не тобі вирішувати, наглядачу! Бо пожаліюсь Германареху, він тебе швидко на місце поставить!

КНИВ. *(Запопадливо)*. Я без найменшого умислу. Вибачте. Якщо великій княжні Сунхільді щось знадобиться, її бажання буде виконано негайно. Я до ваших послуг!

ЛЕБІДЬ. *(Перекривляє Книва)*. Отак би й давно! Свій гор побережи для іших!

КНИВ. До речі, хочу сповістити майбутній королеві: великий конунг Германарех щойно прибув до Сурожа.

ЛЕБІДЬ. *(Жахається)*. О матінко рідна! Так швидко?

БУС. *(До Книва)*. Своєчасно! Я з радістю прийму конунга. Так і передай своєму господарю.

КНИВ. Дозвольте відкланятися?

БУС. Іди з Богом.

Книв виходить. Лебідь, заламуючи пальці, розгублено поглядає то на Буса, то на матір.

БУС. Все буде добре, сестричко! Ти під моїм захистом.

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ДРУГА

Та ж тераса обіч фортечної стіни з видом на море і на мис Меганом. Єдина різниця — довгий перський килим від входу через всю терасу. Бус, готуючись до зустрічі з Германарехом, замислено вдивляється у море. Мати Миліда у вишиванці сидить за столом, нервово перебирає разки намиста на шиї. Чується стукіт кованих каблуків. Миліда підхоплюється, бере зі столу хліб-сіль на вишитому рушнику. На терасу ступає Германарех, згорблений, суворий, сивий, зморшкуватий, у правій долоні згорток, при боці меч. За ним із великою корзиною квітів — його син Рандвер, світловолосий юнак із веселою усмішкою на лиці.

БУС. Вітаю конунга дружньої Готії на землі Арійстану! Такі зустрічі ще дужче зміцнюють стосунки між нашими родами-народами. *(Злегка киває підборіддям)*.

МИЛІДА. Вельмишановний королю, прийми традиційні хліб-сіль, символ нашої щирої гостинності. *(Низько вклоняється і наближається до конунга)*.

ГЕРМАНАРЕХ. Добридень. *(Ввічливо схиляє голову, відламує шматочок хлібини, вмочує сіль і кладе у рот)*. Який смачнючий хліб у Руськолані! Дякую! *(Передає буханець сину за спиною, той кладе його на стіл)*.

БУС. Королю, наскільки мені відомо, ти тільки-но прибув до нашого міста. Втомився в дорозі? То, може, відпочинеш? У нас знатна сурина.

ГЕРМАНАРЕХ. Ні, великий княже. Я летів. У мене вирости крила, коли гонець повідомив про згоду ясноокої Сунхільди стати моєю дружиною!

БУС. Як швидко у вас доносяться вісті!

ГЕРМАНАРЕХ. У військовій справі своєчасно отримані новини — запорука успіху. До речі, а де моя наречена? Я хотів би їй вручити дари.

БУС. *(До Миліди)*. Матінко, поклич, будь ласка, до мене Світлинку.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Здивовано*). Ти — мати моєї нареченої? Майбутня теща? Охо-хо, яка молода! У мене й для тебе є дарунок!

Миліда, розкланявшись, вийшла. І невдовзі повернулася, тримаючи за руку біду Лебідь у вишиванці, віночку зі стрічками та вишитим рушником на руках.

БУС. Це моя улюблениця, сестриця Світлінка, у нашому традиційному вбранні нареченої. Ми її зазвичай називаємо Лебідкою.

Лебідь вклоняється. Стрічки торкаються підлоги.

ГЕРМАНАРЕХ. Сунхільда! Сунхільда! Так я називатиму свою дружину. Ти не проти? Впевнений, що моя Сунхільда буде така ж вірна своєму обранцю, як справжня лебідка своєму лебедю! Підійди до мене, майбутня королево!

Лебідь ступає назустріч кілька кроків. Германарех наближається, лівицею знімає з її голови віночок зі стрічками, передає Миліді. Потім розгортає шовковий сувій на золоченому підносі, що його підносить Рандвер, — на ньому блискає золота корона. Конунг повагом одягає її на голову Лебеді.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Задоволено оглядаючи дівчину*). Корона тобі більше до лица, ніж вінок. У ній ти прекрасна, Сунхільдо! Правда, князю?

БУС. (*Стримано*). І в короні Світлінка гарна.

ЛЕБІДЬ. Але я більше звикла до вінка і стрічок.

ГЕРМАНАРЕХ. Не біда. Звикнеш і до корони, моя люба!

МИЛІДА. (*Прошепотіла за спиною Лебеді*). Доню, пора подавати рушник.

ЛЕБІДЬ. (*Схаменувшись*). Королю, за прадавнім арійським звичаєм наречена на знак згоди вийти заміж подає обранцю наш вікопомний рушник. Сама вишивала. Прийміть, будь ласка.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Захоплено*). Нарешті! Нарешті моя мрія збулася — саме від тебе, чарівнице, я хотів отримати рушник!

Який він гарний! А які на ньому узори — очей не відвести! (*Цілує рушник. І до Рандвера, який зачаровано дивиться на княжну*). Сину, вручи ці чудові квіти моїй судженій. Гей, Рандвере, ти що, заснув? Чи тебе зачаклувала майбутня королева? Дивись мені!

Рандвер поспіхом підходить до Лебеді, виймає троянди з корзини і, щиро всміхаючись, незграбно вручає великий пишний букет, дві троянди падають під ноги Германареха.

РАНДВЕР. Ти справді лебідка! Я вперше бачу таку красуню!

ЛЕБІДЬ. А я вперше бачу такого веселого парубка.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Жартома*). Сину, ти забув, що я тут жених, а не ти! Запам'ятай, це твоя майбутня мачуха.

МИЛІДА. (*Тихо до Буса*). Краще б він одружив зі Світлинкою свого сина. З ним вона була б щасливішою.

БУС. (*Так же пошепки*). І я так подумав. Але...

ГЕРМАНАРЕХ. (*Сухо, гордовито*). Як я переконався, княжна Сунхільда, даруючи мені цей рушник, дає згоду стати моєю дружиною. Так?

БУС. Так, ваша ясновельможність.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Звертаючись до Лебеді*). Я правильно зрозумів?

ЛЕБІДЬ. Так. Але у мене є кілька умов.

ГЕРМАНАРЕХ. Взагалі-то я виставляю умови! Але сьогодні я готовий вислухати побажання майбутньої королеви Готії. І, якщо вони не протирічать моїм правилам, я їх прийму. Говори, Сунхільдо!

ЛЕБІДЬ. Перше — допоки я житиму, ярманські полки не нападуть на Руськолань, а вожді Готії не втручатимуться у справи моєї країни.

ГЕРМАНАРЕХ. О, чую голос не просто княжни, а повелительки. Похвально! Приймається. Це ми з Великим князем Божем внесемо до угоди про дружбу між нашими народами.

БУС. Обов'язково. Арійські — ярманські і руські роди — здавна разом дбали про обопільну безпеку.

ЛЕБІДЬ. Друге — я хотіла б, щоб мені було надано право залишатися відданою нашій відичній православній вірі. Тим більше, що й понині чимало готів продовжують дотримуватися звичаїв наших спільних предків. Та й Великий конунг теж донедавна жив за поконами Праві. Я не помиляюсь?

германарех. Це питання, яке потребує узгодження. Королева має показувати приклад своїм підданам!

ЛЕБІДЬ. Я й подаватиму приклад — жити по совісті та справедливості, як навчали нас волхви.

германарех. Але ж це саме можна робити, дотримуючись християнських канонів. Ти маєш свято берегти мою і свою честь! Це для мене найцінніше!

ЛЕБІДЬ. Безумовно. Але мною змалку опікуються наші прадавні слов'янські боги — Род, Сварог, Дажбог, Перун, Велес, Мати Слава та інші. Я не можу їх зрадити заради свого заміжжя.

германарех. Задача не з легких. Втім, і з цим на перших порах можна погодитись. Для цього королеві буде надана можливість молитися своїм богам у окремій капличці в моєму дворі. Сподіваюся, згодом моя королева сприйме серцем і розумом грецьку віру, як дружини усіх європейських володарів. Домовились?

ЛЕБІДЬ. Тільки прошу короля не тиснути на мене у цій справі.

германарех. Гарзд. Я дам відповідні вказівки своїм придворним. Ще є якісь прохання?

ЛЕБІДЬ. І останнє — прошу Великого конунга здійснити церемоніал нашого вінчання на свято доньки зимового Сонця Зимцерли — це в першій третині грудня.

германарех. Пам'ятаю, пам'ятаю таке свято. Зимцерла, закохавшись у бога весняного Сонця Ярила, розтанула від його пристрасті і перетворилася на хмарку.

ЛЕБІДЬ. Саме так.

германарех. Сунхільдо, ти не Зимцерла, а я не Ярило. Ти не розтанеш, як те закохане дівчисько. І я тебе не спопелю. Наш шлюб має зміцнювати дружні стосунки між Готією і Руськоланню. І ти цьому всіляко сприятимеш. Згодна?

ЛЕБІДЬ. Так, королю.

германарех. А житимеш ти в Асень-граді на Райні. Мій син Рандвер тобі допоможе швидше призвичаїтись до наших порядків і стати повноправною господинею в моїй Готії. Так, сину?

рандвер. Мені буде приємно прислужитися королеві, батьку.

германарех. *(До Буса)*. Великий князю, здається, ми всі гострі кути округлили. Угоду про дружбу ми завізуємо у день вінчання. А зараз я змушений відчалити. У мене багато невідкладних справ на кордонах Готії.

БУС. Я проведу тебе, Великий королю.

германарех. Сприйму це за честь, Великий княже.

германарех через необережність наступає на дві червоні троянди, направляється до виходу. За ним Бус. Рандвер на хвилинку затримується.

рандвер. *(До Лебеді)*. Сунхільдо, ти не тільки красуня, а й дуже мудра дівчина. Це перший випадок, коли мій батько погодився на чийсь умови.

ЛЕБІДЬ. *(Сміючись)*. Дякую за похвалу. І сподіваюсь на твою підтримку.

рандвер. Можеш завжди на мене розраховувати.

Рандвер швидко виходить. На терасі залишилися Лебідь і Миліда.

МИЛІДА. Ніколи не думала, дочко, що ти здатна бути такою настирливою.

ЛЕБІДЬ. *(Піднімає понівечені квітки)*. Життя змушує, матінко. Що має статися, від того не сховатися. Від долі не втечеш. От лише троянд жаль. А були ж такі гарні! Недобрий знак.

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ТРЕТЯ

МИЛІДА. А мені здалося, що ти приглянулася синкові конунга. Ох, Світлинко, не піддайся почуттям. Бо вони можуть стати пасткою для тебе.

ЛЕБІДЬ. Мамо, хіба я схожа на наївне дівчисько?

МИЛІДА. Наче ні, але серцю часом важко наказувати.

ЛЕБІДЬ. Від вас, рідненька, нічого не втаїш. Таки сподобався мені Рандвер. Але між нами нічого не може бути. Я ж королева. А він син короля. До того ж, я скоро стану мачухою того парубка, хоч він і старший за мене. Я ж присягнула Германареху берегти його честь.

ЗАВІСА

Палац Германареха в Асень-граді. Кінець червня 343 року. Наближається свято літнього сонцестояння — Купайла. Вздовж стіни довга тераса з видом на річку Рейн з високими вербами на березі. На терасі великий круглий стіл, на ньому горщик з кімнатними квітами і таріль суніць. Навпроти навскіс тераса управителя Биккі і служниці Берги. Королева Лебідь, сумовита і задумлива, туди-сюди походить, раз по раз зупиняється і задумливо вдивляється у річкове плесо. Входить Рандвер-Радовір з великим оберемком лугових та лісових квітів.

ЛЕБІДЬ. *(Радісно)*. Радовіре, що це?

РАНДВЕР. Хіба не бачиш? Квіти!

ЛЕБІДЬ. Мені?

РАНДВЕР. Тобі, моя королево! Тобі! Адже сьогодні починається святкування Купайла.

ЛЕБІДЬ. О-о, Радовіре! Не забудь! Яке щастя! Який же ти!..

РАНДВЕР. Я пам'ятаю це свято з дитинства. До того, як готи прийняли християнство, моя покійна матінка-венедка разом з дівчатами ходила в цю пору до лісу та на поля рвати квіти.

ЛЕБІДЬ. А потім вона плела багато вінків, роздавала дівчатам. Вони спускали ті вінки на річку. Хлопці кидалися у воду, хапали вінки своїх коханих.

РАНДВЕР. У сутінках на березі молодь розпалювала вогнище. Парубки та дівчата парами стрибали через нього. А потім нібито відправлялися шукати квітку папороті. Хіба таке забувається?

ЛЕБІДЬ. *(З піднесенням)*. І ми так само робили в Руськолані. Забували про всі нещастя і труднощі. То було свято кохання Неба і Землі! Свято очищення від усілякої скверни! Ми наче народжувалися для нового життя!

РАНДВЕР. Я й хочу, щоб ти, лебідко, звільнилася від усього, що заважає тобі бути щасливою.

ЛЕБІДЬ. Я про це думаю повсякчас — з тих пір, як стала дружиною твого батька. Але як? Колись я була справді вільною пташкою. А зараз — наче в клітці... Германарех забув про мене з часу весілля. І нащо я йому потрібна?

РАНДВЕР. Не бідкайся, моя королево. Адже сьогодні свято. Купайло прийшов у наш дім! Поглянь, які квіти він подарував! Звільни, будь ласка, стіл для них.

ЛЕБІДЬ. (*Переставляє горщик з кімнатними квітами і таріль з суніцями на підлогу в куток. Рандвер кладе квіти на стіл*). Які гарні! На деяких ще й роса! І пахнуть як! О-о, Радовіре! Яка ж я тобі вдячна! Я сплету з них більше десятка чудесних вінків!

РАНДВЕР. І один — найкращий — кинеш у річку. А я його спіймаю...

ЛЕБІДЬ. Милій мій Радовіре, не дражни мене. На превеликий жаль, я не можу зодягнути вінок. Мені корона заважає. А тим більше не можу кинути його у воду. Я ж заміжня.

РАНДВЕР. Ну, то й що?

ЛЕБІДЬ. Як це — що? Я дружина твого батька... Принаймні, числюся... Я присягалася... А знаєш, що я зроблю? Наплету вінків із цих квітів, роздам дівчатам. Вони пустять їх за течією. (*З сумом*). А я дивитимуся, як ти ловитимеш вінок своєї милої. У тебе ж є кохана дівчина?

РАНДВЕР. (*Розгублено*). Я... Я б хотів твій вінок зловити, моя мила королево.

ЛЕБІДЬ. О, спокуснику, не тривож мого серця. Не жартуй так жорстоко.

РАНДВЕР. Я не жартую. Кинь у воду свій вінок...

ЛЕБІДЬ. Це неможливо. (*На її очах виступили сльозини*).

РАНДВЕР. (*Хотів пригорнути, заспокоїти*). Лебедонько моя, не гніти себе.

ЛЕБІДЬ. (*Сахаючись від Рандвера*). Радовіре, лебедику, не роби цього. Хтось побачить. Я б не хотіла пересудів. Впевнена, у Германареха тут повно вивідників. Донесуть. А тоді і тобі, і мені будуть непереливки. Клопотів не оберемося.

РАНДВЕР. Яких, наприклад?

ЛЕБІДЬ. Ти — спадкоємець престолу. І якщо твоєму батькові щось нашепочуть про нас, він може позбавити тебе такого великого спадку.

РАНДВЕР. То й що? Я б не хотів бути конунгом і гасати світом, завойовувати нові землі. І якби я був на його місці, то не залишав би тебе напризволяще в оцій кам'яниці. Ти гідна щастя!

ЛЕБІДЬ. Але ти не на його місці...

РАНДВЕР. Хочеш, я тобі відкрию таємницю? Так от, спочатку мій батько хотів мене з тобою одружити. А потім раптом передумав. Сказав, що він ще ого-го — і молодому здатен утерти носа.

ЛЕБІДЬ. (*Важко зітхає*). Та який з нього чоловік. Він навіть не торкався мене. І навіщо йому те одруження?

РАНДВЕР. У нього був чіткий розрахунок. Він говорив: «Якщо Русь не хоче скоритися в бою, то я її підкорю, як чоловік жону свою».

ЛЕБІДЬ. Навіть так? Тепер зрозуміло, хто я для твого батька. Заручниця! І тільки! Він з моєю поміччю збирається оволодіти Арійстаном? Хай не сподівається, нічого у нього не вийде! Моя Батьківщина була й залишиться вільною!

РАНДВЕР. Безперечно.

ЛЕБІДЬ. У мене до тебе, Радовіре, велике прохання. Коли станеш королем, відпусти мене додому. За це я тобі, скільки й житиму, дякуватиму і молитиму наших богів, щоб дарували тобі здоров'я та удачу. Обіцяєш?

РАНДВЕР. (*Унікаючи прямої відповіді*). А скажи, лебідко, ти б вийшла за мене заміж?

ЛЕБІДЬ. *(Збентежено)*. Радівіре, що тепер про це говорити. Я дру...

РАНДВЕР. *(Перебиває її)*. Не нагадуй про це щоразу. Прощу. Дуже. Мені боляче таке чути.

ЛЕБІДЬ. А мені усвідомлювати.

РАНДВЕР. То ти б подала мені рушники?

ЛЕБІДЬ. Подала б. Але...

РАНДВЕР. *(Приклав до її уст долоню)*. Більше ні слова. Я почув те, що хотів давно почути. Піду дати розпорядження щодо купальського вогню увечері.

ЛЕБІДЬ. А я переодягнуся у вишиванку, що привезла з собою, та займуся плетінням вінків.

Рандвер виходить на середину сцени. Лебідь залишає терасу крізь бічні двері. Зі супротивної тераси радник Биккі окликає Рандвера.

БИККІ. Королевичу, заглянь, будь ласка, на хвилинку. У мене до тебе дуже важлива розмова. Звісно, таємна. *(І сам до себе притищено)*. Треба обох — королеву і королевича — скомпрометувати в очах конунга. І тоді для мого сина Артура може відкритися шлях на трон.

Рандвер повертає на терасу Биккі. Той пропонує йому присісти за столик. А сам, наче яструб, нависає над королевичем.

РАНДВЕР. То чим ти збираєшся мене порадувати?

БИККІ. А скажи мені, Рандвере, які у тебе стосунки із Сунхільдою, твоєю мачухою? Вона гарна. Правда?

РАНДВЕР. *(Червоніючи)*. Та звичайні. Родинні. Вона вродлива, розумна, весела. З нею цікаво. Вона зовсім не така, як наші бундючні готські дівичі.

БИККІ. І за це ти їй оберемок квітів приніс?

РАНДВЕР. Так сьогодні ж свято Купайла! Без квітів вінка не сплетеш.

БИККІ. Забудь! То язичницьке свято! Святі отці стверджують, що то оргії грішників, шабаш нечистої сили! Бери приклад

зі свого батька — він викинув язичницькі свята зі свого серця і душі. І заборонив підлеглим навіть згадувати про них. Тепер у нас нова віра — грецька! Єзус Христус — наш Бог!

РАНДВЕР. Але ж люди нишком продовжують святкувати.

БИККІ. І будуть покарані Господом нашим!

РАНДВЕР. Биккі, ти про це хотів зі мною порадитися?

БИККІ. Ні, королевичу. Хочу поговорити про твою подальшу долю. *(Підходить, по-батьківському обмацує плечі, груди Рандвера)*. Он ти який міцний та дужий!

РАНДВЕР. Та який удався.

БИККІ. Твій же батько, ясновельможний конунг Германа-рех, — хай живе ще сто років — уже не той, що колись.

РАНДВЕР. Це ти до чого, Биккі?

БИККІ. Та про те, що ніхто з нас не вічний на цій землі. Раніше чи пізніше доведеться відправлятися до Царства Небесного. Так розпорядився Творець. А все, що надбав король, має відійти тобі. Одначе, останнім часом я почав у цьому сумніватися.

РАНДВЕР. З якого б це дива?

БИККІ. А що тут не зрозуміло? Тепер у конунга молода дружина. Варто зважити на те, що вона сестра володаря Руськолані Буса Білояра. І якщо їй якимось чином вдасться захопити владу, то хто поручиться, що вона не захоче повернути Готію у лоно Арійстану?

РАНДВЕР. Сунхільда не така! Вона порядна.

БИККІ. Це вона нині не така. Погано ти знаєш жінок, юначе. Коли Сунхільда стане володаркою Готії, вона підімне під себе всіх і все! А князь Руськолані допоможе. І здобутки твого батька опиняться в чужих руках!

РАНДВЕР. Це маловірогідно. Сунхільда чесна й відверта.

БИККІ. Проте таке може статися. От я й думаю. Аби забезпечити тебе від такого розвороту подій, слід змусити

Германареха засумніватися у її добропорядності, викликати підозру до Сунхільди. І тоді ти станеш єдиним володарем Великої Готії!

РАНДВЕР. Ти перебільшуєш, Биккі. Сунхільда якось обмовилася, що влада їй не потрібна. Більше того, заважає бути щасливою.

БИККІ. То вона так каже для красного слівця! Аби приспати твою пильність!

РАНДВЕР. Гаразд, припустимо, буцімто твій здогад слушний. І що, на твою думку, я маю робити?

БИККІ. Нічого особливого. Як і до цього, відвідуватимеш її, даруватимеш усілякі дрібнички і, звісно, квіти. Надаватимеш знаки поваги та любові. Якій жінці це не до вподоби? Тим більше, як мені здається, ти їй подобаєшся. Може, вона в тебе закохається. А закохані жінки здатні натворити безліч дурниць. Про них ми й доповімо Германареху.

РАНДВЕР. Але ж це підло!

БИККІ. Буде значно гірше, якщо вона стане повноправною володаркою Готії!

РАНДВЕР. І ким я буду виглядати в її очах? Зрадником? Інтриганом?

БИККІ. Королем! Опорою і надією всієї Готії!

РАНДВЕР. І як конунг може покарати Сунхільду?

БИККІ. Він відправить її до Руськолані.

РАНДВЕР. А раптом надумає розправитися з нею?

БИККІ. Конунг на це не піде. Він не захоче мати кровного ворога в особі Буса Білояра. Це не в інтересах Готії.

РАНДВЕР. А тобі не здається, Биккі, що такі наші дії не відповідають Заповідям Божим, християнським канонам?

БИККІ. помиляєшся, королевичу! Адже ми захищаємося не від кого-небудь, а від язичників! А з ними, як стверджує Єзус Христос, нічого церемонитися! Головне — результат!

А яким шляхом він досягнутий, не має ніякогоісінького значення. Слов'яни-погани мають бути або підкорені і стати рабами, або знищені!

РАНДВЕР. І таке ти радиш Германареху?

БИККІ. А як інакше?! Готи мають завжди пам'ятати, що обрані Господом нашим, а всі народи мають нам слугувати. Тільки так ми зможемо здолати іновірців! І в першу чергу Руськолань!

РАНДВЕР. З твоїх слів виходить, що я повинен ставитися до Сунхільди як до людини нижчого рангу?

БИККІ. Саме так, королевичу, якщо хочеш стати королем.

РАНДВЕР. Я поміркую над твоїми словами, Биккі, коли буде час. А зараз я маю йти. У мене безліч невідкладних справ. *(Роздратовано розкланюється і на ходу про себе шепоче)*. Бик! Бицяра! Схиблений на завоюваннях та на збагаченнях, як і батько.

Рандвер виходить.

БИККІ. *(Теж бубонить собі під ніс)*. Таки королевич клюнув на наживку! Прийде час — і рибка затріпотить у моїх руках! *(Задоволено потирає долоні, а потім гукає служницю Бергу, покоївку королеви. І, коли та ступає на терасу, наказує)*. Від сьогодні ти — мої очі і вуха у помешканні королеви! Я повинен знати усе, що вона робить, і навіть те, що думає! Зрозуміло?

БЕРГА. Так, ясновельможний.

БИККІ. Зараз же відправляйся до своєї королеви.

БЕРГА. Як накаже ваша величність.

БИККІ. Іди!

Берга залишає терасу Биккі і за хвилину з'являється на терасі Лебеді, любується квітами. Входить Лебідь у вишиванці, без корони, зі стрічками в косі.

БЕРГА. І куди це зібралася моя королева?

ЛЕБІДЬ. Нікуди. За звичаями мого народу плестиму вінки. Порадую тутешніх дівчат — хай похизуються перед парубками. Сьогодні ж свято Купайла.

БЕРГА. *(Злякано)*. Та яке свято?! То ж язичництво! Гріх великий перед Господом нашим Єзусом Христом! Священик усіх попередив: хто здійснюватиме те святотатство, того Бог покарає!

ЛЕБІДЬ. *(Голосно розреготалася)*. Яка нісенітниця! Який гріх! То все видумки ваших церковників. *(І стала пояснювати)*. Хіба може бути гріхом весілля?

БЕРГА. Яке весілля?

ЛЕБІДЬ. Ти забула? В цей день відбувається весілля Бога літнього сонцестояння Купала з Богинею води Даною. Це свято кохання, парування, продовження Роду! В цей день святі Вогонь і Вода очищують наші душі і тіла!

БЕРГА. Мовчи, королево! Мовчи! Не накликай біду у дім короля!

ЛЕБІДЬ. Берго, це наше з тобою свято! Ми ж молоді! І якщо ти, Берго, у цю ніч зачнеш дитя зі своїм коханим, воно народиться на Великдень і буде здоровим, розумним, красивим і щасливим!

БЕРГА. Навіщо мені це знати? То гріх великий! *(Замала на королеву руками)*. О Господи, сохрани й помилуй її грішну!

ЛЕБІДЬ. *(Продовжує з ясною усмішкою)*. А ще в цю чарівну ніч Бог Сварог відчиняє Небесну браму — і всі звертання та моління чують Боги, намагаються допомогти людям! О-о! Скільки в мене прохань до Вишнього! У це час Сонце випаює усю нечисть, а Вода змиває її — аби й сліду не залишилося на землі!

БЕРГА. То гріх, гріх! Королево, схаменися!

ЛЕБІДЬ. А скажи, Берго, ти коли-небудь закохувалася? *(Лебідь ухопила Бергу за руки й почала кружляти на терасі)*. Ти кохала? Скажи!

БЕРГА. *(Вдає із себе безгрішну)*. Що ти, королево?! Як можна? То гріх непростимий!

ЛЕБІДЬ. Який гріх? Кохання — то радість, щастя, зміст життя! Кохання — то найпрекрасніше у світі! Якщо його немає — у грудях пуста!

БЕРГА. Королево, молю, припини! Не спокушай! Господи, убережи й помилуй рабу твою Сунхільду! Нею заволоділа нечиста сила! *(Вириває свої руки, падає на коліна, б'є низькі поклони і хреститься)*. Господи, помилуй і мене, рабу твою Бергу, за те, що чую! Змилуйся, Боже! Во ім'я Отця і Сина і Святого Духа! Амінь!

ЛЕБІДЬ. *(Різко)*. Замокни, Берго! Я не рабиня! І ніколи нею не буду!

БЕРГА. Але ж я бачу — в тебе вселився диявол, оволодів твоєю душею! Його треба вигнати! Інакше твій гріх упаде на весь наш рід! Я змушена про це доповісти Биккі!

ЛЕБІДЬ. Я не рабиня! Не мною, а тобою заволодів Сатана! І ти його рабиня!

БЕРГА. О, Господи, настанови нашу королеву на шлях істинний! Биккі повинен знати, яке лихо спіткало королеву і палац конунга!

ЛЕБІДЬ. *(Після паузи говорить спокійно й розважливо)*. Геть звідси, Берго. Мені не потрібна рабиня. Я до тебе ставилась, як до людини, а, виявляється, тобі потрібне ярмо. Іди й служи своєму повелителю Биккі. *(І з криком)*. Геть! Сур тобі, Пек!

Берга задкує до дверей, хрестячи себе та Лебідь. А за хвилину причаїлася за кущем бузку біля стіни поряд із терасою, аби чути, що там відбувається. Лебідь плете вінки. Невдовзі на терасу королеви вбігає збуджений Рандвер.

РАНДВЕР. Моя королево, кострище на березі річки готове спалахнути!

ЛЕБІДЬ. Трохи зачекаємо. Хай дужче звечоріє. До речі, а парубки та дівчата там будуть?

РАНДВЕР. Вони вже там! Теж плетуть вінки. Я сказав, що найкращим танцівницям та співачкам королева подарує власні вінки! Це їх так звеселило.

ЛЕБІДЬ. Милий мій Радовіре, і де ти назбирав молодь на це свято? Канчуками позганяв?

РАНДВЕР. Що ти, королево! Яке може бути свято з примусу?!

ЛЕБІДЬ. То звідки вони?

РАНДВЕР. До твого відома, моя королево, під нашою опікою не тільки германські, а й венецькі роди. Вони, попри заборони священиків, не забули про давні сонячні свята. І з радістю погодилися на участь у величанні Купайла. Ходімо до них, Світлинко, — так тебе, здається, називав твій брат Бус!

ЛЕБІДЬ. Зажди трохи. Треба приміряти вінки. *(Зодягає на голову поверх пов'язки зі стрічками. Крутиться кімнатю).* То як я тобі у новій подобі?

РАНДВЕР. *(Жартома).* Ти не королева!

ЛЕБІДЬ. А хто ж я?

РАНДВЕР. Богиня!

ЛЕБІДЬ. О, Радовіре, який ти смішний!

БЕРГА. *(За куццем бузку про себе).* О лишенько, та русинка королевичу вже й нове ім'я дала! Зачарувала його. О Боже! Треба щось робити. Доведеться скористатися своїми чарами. Хай мене Господь простить — не для себе старатимуся, а заради королівства та віри нашої!

Лебідь ще раз крутиться і опиняється в руках Рандвера.

ЛЕБІДЬ. Вибач. Не втрималася на ногах.

РАНДВЕР. Це Боги кинули тебе в мої обійми. Ти пахнеш квітами, як весна.

ЛЕБІДЬ. *(сміючись, накидає на голову Рандвера свій вінок, а сама вислизає з його рук).* Тепер і ти пахнеш лугом і лісом! Ха-ха!

БЕРГА. *(Визирає, шепоче сама собі).* Так вона з королевича ще й посміховисько робить! Пора вживати заходи! Пора!

ЛЕБІДЬ. *(До Рандвера).* А тепер допоможи мені скласти вінки, щоб не пом'ялися квіти. *(Складають).* Давай сюди і той, що в тебе на голові.

РАНДВЕР. Будь ласка. Але тепер я знатиму, за яким вінком мені кидатися в річку — за тим, який ти мені зодягла, лебідко.

ЛЕБІДЬ. Не треба, милий Радовіре. Я ж замі...

РАНДВЕР. І не супереч, королево мого серця.

БЕРГА. *(Про себе за куццем).* Таки він втратив розум! Яке нещастя! *(Швидко втікає на протилежну терасу до Биккі).*

ЛЕБІДЬ. Радовіре, а тепер на річку!

Лебідь і Рандвер залишають терасу і раді та веселі прямують до річки. За хвилину там спалахує вогнище. Лунають співи.

БЕРГА. *(Дістає з кишені спідниці невеличку саморобну зшити із чорної тканини ляльку, б'є її, а потім відриває одну й другу ноги).* Ось тобі, королево! Ось! Я тобі обидві ноги повисмикую за нашого королевича! Будеш знати!

БИККІ. *(Крадькома наближається).* Що це ти, Берго, робиш?

БЕРГА. О, наміснику, як ти мене налякав! Аж серце затіпалося!

БИККІ. То я питаю, навіщо ти над лялькою збиткуєшся?

БЕРГА. *(Виправдовуючись).* Та оце зв'язала — і невдало. Не подобається мені ця лялька. Тож вирішила іншу зшити.

БИККІ. *(Підозріло).* Дивись мені! Забувай своє колишнє ремесло! Адже я знаю, ти колись ворожкою була.

БЕРГА. Та що ти, наміснику! Як смію. Я тепер істинно віруюча. Мій Бог Єзус Христус!

БИККІ. Та вірю, вірю. Ти от що, голуба, приходь до моїх покоїв, як споночіє. Розімнеш мене трохи. Хи-хи. Притомився за ці дні. У тебе ж такі лагідні руки.

БЕРГА. Я завжди рада тобі прислужитися, наміснику. Тільки що мені за це буде?

БИККІ. Сьогодні я купив у храмі золотий хрестик з розп'яттям. Прийдеш — тобі дістанеться.

БЕРГА. Який же ти щедрий, мій дорогий повелителю!

БИККІ. Та я такий.

БЕРГА. Мій наміснику, а як же королева та королевич? Вони ж там... Як би чого не вийшло.

БИККІ. Не заважай їм. Хай молоді побавляться.

БЕРГА. Так вони ж грішать перед Господом! Он біля річки Купайла величають! Там вогонь палає. Сміх, співи, ігрища. Чуєш?

БИККІ. Хоч ти мої вуха й очі, але цього разу затули їх. Чи тебе саму заvidia беруть? Адже в юні роки, до хрещення, й ти через вогонь стрибала, і вінок у річку кидала. Та, схоже, ніхто його не спіймав, раз до цих пір заміж не вийшла.

БЕРГА. Значить, така моя доля.

БИККІ. Яка?

БЕРГА. Господу служити та нашому королю Германареху.

БИККІ. А мені?

БЕРГА. І тобі, звісно.

БИККІ. То я на тебе чекатиму.

БЕРГА. Рада услужити.

БИККІ. *(Сміється)*. А як же гріх?

БЕРГА. Я знаю, як його замолити. Не вперше. А зараз піду нишком до річки та поспостерігаю за тим диявольським шабашем.

БИККІ. Йди. Тільки до мене не спізнуйся.

Берга і Биккі залишають терасу.

ЗАТЕМНЕННЯ

Ніч. На доріжку між терасами виходять Лебідь і Рандвер.

ЛЕБІДЬ. Радовірчику, ти мені вибач.

РАНДВЕР. За що?

ЛЕБІДЬ. Що не втрималася і тричі стрибнула з тобою через вогнище.

РАНДВЕР. Та який клопіт! Можна б і десять разів перескочити.

ЛЕБІДЬ. Не можна. За нашими повір'ями, якщо парубок і дівчина перестрибують тричі, взявшись за руки, то все одно, що вони дають згоду на злюб. О, Берегине, чому ти мене не зупинила?

РАНДВЕР. Не побивайся, лебедонько. Це я винен. Знав про цей звичай і зумисно тебе звабив.

ЛЕБІДЬ. Навіщо? Я ж...

РАНДВЕР. Бо я кохаю тебе. Ти для мене — цілий світ. А оцей твій вінок, що я виловив у річці, стане нашим оберегом у житті.

ЛЕБІДЬ. *(Аби відволікти увагу Рандвера)*. Он глянь! Глянь, Радовірчику! За річкою спалахують зірниці. То бог грому та блискавки Перун запалює чарівні квіти папороті. І хто знайде таку квітку, той буде щасливий.

РАНДВЕР. Я знайшов таку квітку! Знайшов!

ЛЕБІДЬ. Де? Коли? Покажи!

РАНДВЕР. Ось вона! *(Підхоплює на руки)*. Вона квітне у моїх грудях. Жадана!

ЛЕБІДЬ. *(Притуляється до його грудей)*. О, щастя моє! Любов моя омріяна! Ти — мій Перун. Ти розпалив у мені вселенське кохання!

Рандвер, цілючи Лебідь, поніс через терасу до її покоїв. Берга, мов тінь, шаснула до супротивної тераси, насварилася пальцем у бік палацу королеви.

БЕРГА. За таку зраду Германарех тобі ноги повідриває, як я ляльці. *(І подалася у двері до опочивальні Биккі)*.

ЗАВІСА

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Той же двір між терасами. На своїй — Биккі і Берга. З боку опочивальні Лебеді долинає дитячий плач.

БЕРГА. Господи, і що тепер буде? Якщо Германарех дізнається про народження малюка, він нас усіх порішить. А Сунхільді ноги повідриває. Точно!

БИККІ. А конунг уже знає. Я сповістив. Відправив до нього гінця з листом. Інакше й не міг — я ж його радник.

БЕРГА. (*Злякано*). О Господи! Так він скоро прибуде?

БИККІ. Та не жахайся! Не наша в тому провина. Хай Рандвер за це відповідає.

БЕРГА. Гадаєш, він позбавить сина спадку?

БИККІ. Це буде найлегша кара для Рандвера.

БЕРГА. А що може бути суворішою?

БИККІ. Хіба ти не знаєш, яким навіженим буває Германарех у гніві? Він може їх знищити, як комашок!

БЕРГА. Я на його місці так і зробила б.

БИККІ. А як же Божі заповіді «Не убий!» та любити ближнього?

БЕРГА. Це стосується лише християн. А до іновірців не може бути пощади. Вони винні уже в тому, що не вірять у нашого Господа. І Сунхільда з таких — з поганів.

БИККІ. Але ж Рандвер хрещений.

БЕРГА. Значить, Германарех простить сина. А її він розірве.

БИККІ. Звідки знаєш?

БЕРГА. Хіба забув? Я ж колись була ворожкою.

БИККІ. А я думаю, він відправить Сунхільду до брата в Арійстан. Принаймні, я так радитиму.

БЕРГА. Наче конунг тебе послухається.

БИККІ. (*Гордовито*). Він завжди прислухався до моїх слів! І навіть дякував за поради.

БЕРГА. А якщо Германарех прожене Рандвера, кому ж він передасть владу? Адже більше спадкоємців у нього не залишилося — одні померли від хвороб, інші загинули на війні. Рандвер — його надія.

БИККІ. Була. До сьогоднішнього дня. Мені здається, конунг досить доброзичливо ставиться до мого Артура...

БЕРГА. Так ось про що ти мрієш?

БИККІ. А чому б і ні? Артур при моїй допомозі міг би стати надійним очільником Готії та опорою Германареху в старості. Хоча б на перших порах. А потім усе устаткується і...

БЕРГА. Так, може, ти зумисно підлаштував ті зустрічі королеви з королевичем?

БИККІ. Ти говори, та не забалакуйся!

БЕРГА. А ти так далеко не загадуй. Ще треба приїзд конунга пережити.

БИККІ. (*Впевнено*). Переживемо! Не вперше.

Через двір Рандвер прямує до тераси Лебеді. Його окликає Биккі.

БИККІ. Королевичу, а заглянь-но до мене на хвилинку.

Рандвер неохоче бреде на терасу Биккі.

БИККІ. (*Хитро мружачись*). Як здоров'я нашої королеви?

РАНДВЕР. Та ніби не жаліється.

БИККІ. А як дитя?

РАНДВЕР. Таке гарне хлоп'я. І усміхається — як на іконах малий Ісус Христос на руках Матері Божої. Зразу видно, що народився від Святого Духа.

БИККІ. Так-таки від Святого Духа? От як буває, коли чоловік, маю на увазі твого батька, надовго відсутній удома. Тоді Спасителі народжуються.

РАНДВЕР. (*Збентежено*). Він усе в походах та в походах. От Святий Дух і спустився у лоно королеви.

БИККІ. Це вона тобі сказала?

РАНДВЕР. (*Червоніючи*). І не тільки вона. Всі в околиці знають, що королева народила від Святого Духа.

БИККІ. Виходить, конунг має пишатися таким нащадком?

РАНДВЕР. Авжеж, авжеж...

БИККІ. До речі, Германарех от-от має прийти. Як він порадіє тому, що у його відсутність дружина народила такого сина! Важко навіть уявити...

РАНДВЕР. (*Отетеріло*). Треба попередити Сунхільду, аби вона могла приготуватися належним чином до зустрічі з королем.

БИККІ. Я хотів це сам зробити, але, якщо ти простуєш до неї, то повідом, будь ласка.

Схвильований Рандвер, навіть не вклонившись, поспішає через двір на терасу Лебеді.

БЕРГА. Виходить, Святий Дух зачав королеві дитя? От якби мені усміхнулося таке щастя!

БИККІ. Ти мені побалакай! А я для чого?

БЕРГА. (*Мрійливо*). Від тебе Спасителя не зачнеш. Повезло Сунхільді.

БИККІ. І ти повірила у ту казку?

БЕРГА. А чому б і ні? На які лишень дива не здатен Господь наш.

БИККІ. Ти, служнице, замість того, щоб язиком чесати, краще подбай, аби до приїзду короля в маєтку все блищало та вилискувало. Германарех любить порядок у всьому. Зараз я всю челядь підніму — нехай попотіє.

Биккі і Берга виходять. На своїй терасі з'являється Лебідь з дітям, загорнутим у пелюшки. На неї уже чекає Рандвер. Чується далекий грім.

ЛЕБІДЬ. То кажеш, скоро Германарех прибуде? Лишенько! На що сподіватися? Боюся я цієї зустрічі, Радовірчику.

РАНДВЕР. (*Заспокоює*). Не переживай. Бо через хвилювання у тебе може пропасти молоко. Чим тоді годуватимеш Хлодвіга, сина Божого?

ЛЕБІДЬ. Ти гадаєш, що Германарех повірить у таку легенду?

РАНДВЕР. А іншої у нас немає. Тим паче, що навіть наші сусіди-вельможі не перестають судачити: Германареха ошчасливив Святий Дух, подарувавши сина Божого. Мовляв, за заслуги в охрещенні Готії.

ЛЕБІДЬ. Ти вважаєш короля таким наївним?

РАНДВЕР. Ні, але як ми інакше можемо йому пояснити народження Хлодвіга?

ЛЕБІДЬ. (*Крокуючи туди-сюди терасою з дітям на руках*). Якщо Германарех почне розпитувати, скажу, що я у всьому винна — тебе спокусила, аби народити дитину. І попрошу його відправити мене у Руськолань. Може, змилюється?

РАНДВЕР. А як же я, Світлинко?

ЛЕБІДЬ. Ти зостанешся тут, любий. А коли твій батько відправиться у світ предків, ти мене і сина забереш. Якщо, зрозуміло, захочеш. Час на нашому боці. Іншого варіанту я не бачу.

РАНДВЕР. Може, й так. Однак ти не врахувала одну обставину — батько буває надто гоноровитий, непередбачуваний і жорстокий. Він не простить нам такого приниження. А в ярості не тямить себе.

ЛЕБІДЬ. Сподіваюсь, у присутності Хлодвіга він буде стриманіший. Будь ласка, Радовіре, не втручайся у нашу з ним розмову. Я мушу його умовити. Заради нас із тобою.

РАНДВЕР. Гарзд.

ЛЕБІДЬ. Милый, потримай кілька хвилин Хлодвіга, доки я перевдягнуся. (*Вручила малюка Рандверу, а сама швидко подалась усередину палацу*).

РАНДВЕР. *(З Хлодвігом на руках)*. І чому ти, хлопче, такий невеселий? Не хочеш із королем зустрічатися? Я теж не бажаю, але доведеться.

КАРТИНА П'ЯТА

Повертається Лебідь у вишиванці, з разками намиста на шії, перевищує через спинку крісла рушник, який вона під час сватання вручала Германареху, бере на руки Хлодвіга. На доріжці, що веде від річки, широко ступає Германарех, високий, худий, згорблений, на боці метляється довгий меч. Вояки оточують палац з усіх боків. За ним поспішають його воевода-охоронець, Биккі і Берга. Конунг спиняється навпроти тераси, де стоять Лебідь і Рандвер. З хвилину мовчить, криво осміхається, а потім різко ступає до Лебеді. Все ближче чується грім у небесах.

ГЕРМАНАРЕХ. А покажи-но мені, дружинонько вірная, твоє ріння Боже, яке тримаєш у руках!

Лебідь відкриває личко сина.

ГЕРМАНАРЕХ. Гарний хлопчина. Красень! Так довірливо усміхається. Мені здається, він на Рандвера схожий. А повідай мені, Сунхільдо, як Святий Дух до тебе спустився. Так, як у Біблії до Марії, чи якимось інакше?

Лебідь блідне, з хвилину мовчить, а потім, притримуючи сина, упадає на коліна перед Германарехом.

ЛЕБІДЬ. Пробачте мені, королю! Це мій з Рандвером син. І Святий Дух тут ні до чого. Простіть. Я винна перед вами, володарю. Простіть!

ГЕРМАНАРЕХ. Так-так... І коли ж ти не вберегла мою честь? *(Обличчя конунга все дужче багровіє. Він то хапається за руків'я меча, то опускає руку)*.

ЛЕБІДЬ. *(Ледь чутно)*. На Купайла...

ГЕРМАНАРЕХ. Як сміла! Я заборонив те поганське свято! Ти й тут порушила мій наказ! Ти все знеславила, дружинонько! О, моя честь! Моя честь! Її спалюжено! Розтоптано! А ти ж присягалася!

ЛЕБІДЬ. Присягалася... Пробачте...

ГЕРМАНАРЕХ. І що тобі завадило, Сунхільдо, виконати свою обіцянку? Ти ж зганьбила мене перед усією Готією! Перед усією Європою! Ти це розумієш?

ЛЕБІДЬ. Так, королю. Простіть. Я дуже завинила перед вами. І прошу — покарайте мене, як вважаєте за потрібне. А потім відпустіть мене з синочком у Руськолань до брата, князя Буса.

ГЕРМАНАРЕХ. О ні! Ти — зрадниця! А зі зрадниками я завжди безжальний. Ти, поганка, посміла ослухатися мене, готського конунга?! Я знаю чому! Через те, що ти іновірка, не шануєш нашого Єзуса Христуса! Поклоняєшся якимось химерам! А відмовилася б від Купайла — і горя не мала! Ти честь мою спалила на тому вогні!

ЛЕБІДЬ. У вашій владі покарати мене. Але тут віра ні до чого. Катуйте, шматуйте мене! А моїх богів не чіпайте! Не їхня, а моя провина.

ГЕРМАНАРЕХ. Ти мені ще смієш перечити?!

Германарех підступає до Лебеді. Рандвер затуляє її собою.

РАНДВЕР. Спинися, батьку. Не Сунхільда, а я в усьому винен. Я... Я згвалтував її.

ГЕРМАНАРЕХ. Що? Мій син мою дружину знеславив?

РАНДВЕР. Так, батьку. Мій гріх. Мене й карай.

Германарех відступає, хапається за груди, хитається. Рандвер підскакує до батька.

РАНДВЕР. *(Кричить до Биккі)*. Крісло — королю!

БИККІ. Зараз, зараз. *(Швидко кидається на терасу королеви, приносить крісло, на спинці якого все той же весільний рушник)*.

РАНДВЕР. Сідай, батьку.

GERMANAREX. *(Б'є по руках Рандвера)*. Геть! Я сам!

РАНДВЕР. *(До Берги)*. Принеси королю води. Швидко!

Пауза. Германарех робить кілька ковтків із келиха, що подала Берга. Все ближче лунає грім.

GERMANAREX. *(До Рандвера)*. Як ти посмів, сину? Ти принизив не тільки мене як короля, а й себе як спадкоємця... Я не вірю тобі! І я не довірю тобі Готію! Бо ти і її знеславиш! Немає тобі прощення, сину!

ЛЕБІДЬ. Королю, не вірте Рандверу! То він на себе намовляє, аби захистити мене. Ніхто мене не гвалтував. Я сама його звабила. Я, тільки я в усьому винна!

РАНДВЕР. Батьку, то моя провина! А Сунхільда свята...

ЛЕБІДЬ. Королю, то мій гріх! І тільки.

РАНДВЕР. Батьку, вона на себе намовляє! Я взяв її силою.

ЛЕБІДЬ. Неправда! Королю, то мій гріх! І якби я того не захотіла, він би нічого зі мною не зробив.

GERMANAREX. Але чому ти звабила спадкоємця?

ЛЕБІДЬ. Бо я покохала вашого сина, королю. Дуже-дуже! На все життя! Він — моє щастя! Простіть нас.

РАНДВЕР. Батьку, вона обмовляє себе, аби вигородити мене будь-якою ціною. Я — винуватець!

GERMANAREX. *(Тихо)*. Ти кохаєш її, сину?

РАНДВЕР. Батьку, вона — найкраще, що я пізнав у цьому світі!

GERMANAREX. І ладен віддати за неї життя?

РАНДВЕР. Так, батьку.

GERMANAREX. От зараз і переконаємося, як ти кохаєш Сунхільду. *(До воєводи)*. Взяти його!

ЛЕБІДЬ. Ні-і! Не треба! Простіть його, королю! Не заради мене, а заради цього малюка! Краще мене скарайте!

GERMANAREX. *(Лютю)*. Замокни, зраднице! *(До Берги)*. Забери у неї дитя і віднеси у дім! Не треба малому бачити, як його батько, оцей хриstopродавець, плазуватиме переді мною, вимолюючи прощення! *(До воєводи)*. За будинком поряд дві липи. Спорудіть отам шибеницю!

ЛЕБІДЬ. А як же заповіт Божий «Не убий»?! Про нього нагадують у всіх тутешніх храмах!

GERMANAREX. Ті слова не для королів і не для воїнів!

ЛЕБІДЬ. Тоді навіщо їх виголошують повсюди?

GERMANAREX. А це не твого ума-розуму, зраднице!

ВОЄВОДА. Ясновельможний конунгу, може, не треба шибеницю? Це ж ваш син, майбутній король Готії.

GERMANAREX. Який з нього буде правитель?! На шибеницю! Чи, може, Рандвере, проситимеш про помилування?

РАНДВЕР. Ні, батьку. Не проситиму. Немає мені прощення! Але на прощання у мене до тебе лише одне прохання. Не відмовиш?

GERMANAREX. Кажі.

РАНДВЕР. Відпусти Сунхільду з дитям.

ЛЕБІДЬ. Германареху, пощадіть свого сина! І замість нього повісьте мене!

GERMANAREX. Забагато честі! Я вас ненавиджу! Обох! *(До воєводи)*. Виконуй наказ!

ВОЄВОДА. І все ж, може, не варто поспішати, конунгу?

ЛЕБІДЬ. *(Кидається до Рандвера і обцілює його)*. Радіврчику, любий мій! Радість моя! Сонечко моє!

GERMANAREX. Годі! Ще не націлувалися?! Воєводо, веди його! Той, хто зрадив батька, не має права на життя!

РАНДВЕР. А той, хто робить нещасними інших, ніколи не матиме щастя!

Рандвер повільно простує до лип. Лебідь, обливаючись слізьми, рветься за ним. Її перехоплює воєвода. Майже поряд б'є грім.

ВОЄВОДА. *(За сцену)*. Шибениця готова?

ГОЛОС. *(З-за куліс)*. Готова, будь вона тричі неладна!

германарех. *(Крикнув до Рандвера)*. Сину!

РАНДВЕР. *(Не обертаючись)*. Немає в тебе сина, королю! Був і щез! І знай, зло, яке ти чиниш, повернеться до тебе.

ЛЕБІДЬ. *(Її силком утримує воєвода)*. Радовіре, я кохаю тебе! І завжди кохатиму до самого скону!

РАНДВЕР. *(Обертається на її голос)*. І я тебе люблю більше за все на цьому світі! Бережи Хлодвіга! Прощай, моє щастя!

ЛЕБІДЬ. О Радоміре! *(Втрачає свідомість і падає на землю)*.

германарех. *(Піднімається з крісла, аби подивитися на езекуцію за сценою, переступає через Сунхільду і бубонить)*. Зрадник не має права бути королем! Не має права! *(Падає знов у крісло)*.

ВОЄВОДА. А що з королевою робити?

германарех. Якою королевою? Де ти бачиш королеву? *(Вказує перстом на Лебідь)*. Вона? Її місце у пеклі! *(Підхоплюється, рве на її шії намисто, воно розсипається по землі. Германарех несамовито топче його чобітьми. Потім хапає з крісла рушник і теж роздирає)*. Так буде і з цією зрадницею! Так буде і з Руськоланню! Так буде і з князем Бусом — теж мені слов'янський Спас! Усіх затопчу!

ЛЕБІДЬ. *(Очунявши)*. Я не зрадниця. Я закохана і кохана жінка. Але тобі, Кощею, цього не зрозуміти. Бо ти сухий пень! Хижий звір! Підступний загарбник! Ти скалічив життя — моє і власного сина! Я тобі потрібна була для того, щоб обдурити мого брата Буса і підкорити Руськолань?! Не вийде! Тобі ніколи не завоювати мій край! Мій брат Бус Білояр

знищить тебе! Я проклинаю тебе, готський королю, навіки! Тебе наздожене розплата!

германарех. *(Перебиває)*. Годі слухати цю руську хвйду! Розірвати її кіньми!

ЛЕБІДЬ. Я згодна. Чим швидше відправлюся до свого коханого Радовіра, тим краще! О Дажбоже, укріпи мій дух! Та в мене до тебе, королю, все ж є одне прохання: не погуби нашого з Рандвером сина. Він ні в чому не винен.

германарех. За долю Хлодвіга можеш не хвилюватися. Він стане королем Готії! І він знищить твою Руськолань! Я про це подбаю! Виховаю його справжнім готом! Ага! Злякалася? Жаль, що ти цього не побачиш. Гей, воїни! Заберіть цю зрадницю з-перед моїх очей!

ВОЄВОДА. Може, не варто так жорстоко, володарю? Навіщо кіньми? Простіше вчинити так, як з Рандвером.

БИККІ. Мій королю, і ще одна заковика. Якщо ти знищиш Сунхільду, вся Русь підніметься супроти тебе. А це небезпечно.

германарех. Мовчати! Вона зганьбила мене! І буде так, як я сказав! А Русь я знищу! Де коні?

ЛЕБІДЬ. Ти — не король! Ти — вовкулака! Людиноненавистник! Тебе самого слід розірвати кіньми! О Матір Слава, дай мені терпіння і витримки! О Перуне, удар блискавкою цього вбивцю!

Небо розтинає блискавка. Германарех злякано щулитьися. Гоготить розкотисто грім. Германарех хреститься.

германарех. О Господи, помилуй! *(І вже люто за куліси)*. Де коні, я вас питаю?!

ВОЄВОДА. Коні на місці.

германарех. Хапайте! В'яжіть її!

Воєвода бере мотузки і прямує до Лебеді.

ЛЕБІДЬ. Не чіпай мене! Я сама! *(Лягає на землю, знаходить і затискує в кулачках кілька намистинок, покійрно*

протягає руки). А тепер виконуй наказ живодера. Радівіре, от-от ми зустрінемося... Ще трішки... Ще кілька хвилин... Прощай, мій синочку! Мій рідний Хлодвігу!

Воїни в'яжуть вірвовки до ніг. За сценою чується удар батога і сердите «Но-о!». Лебідь тягнуть по землі. І невдовзі з-за куліс чується її жажливий крик. Германарех незворушно сидить у кріслі з заплющеними очима. Раптом різко підхоплюється, біжить за куліси, за якими на бантині висить його син Рандвер. Чути бурмотіння і ридання короля: «Прости, синку! Прости! Я гадав, що тобі передам владу! Але ти мене зрадив. Тепер я нікому не вірю. Навіть Господу. Який же я нещасний у цьому світі! Прости, Рандвере!» Потім виходить на сцену. Над головою знову ляснув грім, луна котиться над світом.

Германарех. *(Хрипло до воеводи)*. Поховайте їх по-людськи. Разом. В одній могилі. Прямо тут, на березі ріки.

Воєвода. Буде виконано.

Германарех. А потім збирай військо! Ми йдемо на Русь-колань! Я знищу той народ, тих ненависних русів! І в першу чергу Буса Білояра, брата отієї зрадниці! І всіх язичницьких богів! І робитиму те іменем Єзуса Христа! Вперед — у хрестовий похід!

Воєвода. Зараз дам розпорядження щодо поховання. А потім подамся до війська.

Германарех. Дій! Я зітру з лица землі той непокірний Арійстан! Народ, який не сповідує Єзуса Христа, має зникнути! З нами Господь! *(Знову у нестямі топче намисто і рушник)*.

Биккі. *(Наближається до конунга, починає втішати)*. Повелителю, тобі варто б відпочити, заспокоїтися.

Германарех. *(Мов несамовитий)*. Хто це? Яка нечиста сила мене чіпає?

Биккі. Та ні, королю. Тут усі свої. Це я, твій радник.

Германарех. *(Придивляється, наче вперше бачить)*. Так це ти — нечиста сила?

Биккі. Я твій радник, охоронець твого маєтку, повелителю.

Германарех. А-а, зрозумів. Розкажи мені, як це сталося, що мене зрадили мій син і дружина. Як?

Биккі. Недогледів, повелителю.

Германарех. Недогледів, кажеш? А тоді навіщо ти мені здався?! Через твій недогляд я втратив найрідніших мені людей! Ти це розумієш, виродку?! Ти теж зрадив мене!

Германарех висмикує з піхов меч і пронизує Биккі. Той, скрикнувши, падає. На крик на терасу вибігає Берга з Хлодвігом на руках, отетеріло зиркає то на Германареха, то на Биккі.

Германарех. Чому вискочила? Та ще й з малюком! Геть! І знай — він, Хлодвіг, мій спадкоємець! Тож бережи його так, щоб жодна волосина з нього не впала! І всій челяді накажи! Інакше — голова з пліч! Ясно?

Берга. Та я за ним доглядатиму, як за рідним.

Германарех. Поклянись іменем Господа нашого Єзуса Христа!

Берга. Клянусь і повинуюсь.

Германарех. І дивись мені! Щось буде не так — під землею тебе знайду! Ну, я пішов! *(Виходить)*.

Берга. *(Про себе)*. Слава тобі, Господи, пронесло!

Германарех. *(Віддаляючись, усе підкидає кінчиком меча рушник і на льоту рубає його)*. Всі на битву з русами! Всі! Військо — за мною! З нами — Бог!

За хвилину за кулісами чується тупіт безлічі копит — то військо Германареха подалося в похід на Руськолань-Арійстан.

ЗАВІСА

ДІЯ ТРЕТЯ

КАРТИНА ШОСТА

345 (5853) рік нової ери. Безкрайній степ на березі Дніпра побіля готського міста Данапрштадт. Посеред сцени Великий князь Арійстану-Руськолані Бус Білояр у військових обладунках, з оголеним мечем у правиці. За кулісами княжа дружина і численні загони ополченців. Чути гамір, тупіт, брязкання зброєю. Бус, звертається до своїх воїнів та ополченців, наче говорить до глядачів у залі.

БУС. Свастя, браття мої дорогі, мужні воїни, захисники Вітчизни! Заклятий ворог — жорстокі готи — прийшли на нашу землю! Вони вже на відстані польоту десятка стріл! Загарбники прагнуть сплюндрувати наш край, спалити оселі, а людей наших полонити і продати як живий товар у Грецію, Візантію, Рим — туди, де рабство! Наскільки вони кровожерні, ви знаєте. Їхній вождь Германарех особисто розпорядився розірвати кіньми мою сестрицю Лебідь. Це не просто страта — а виклик усім слов'янським родам! Германарех хоче показати, що він тут цар, суддя і Бог! Не бувати цьому!

1-Й ГОЛОС. (З-за куліс). Таке прощати не можна!

2-Й ГОЛОС. Нині він роздер Лебідь, а завтра може скоїти таке з кожним із нас! Смерть ярманцям!

3-Й ГОЛОС. Геть з нашої землі хрестоносців, які несуть погибель нашому роду-народу!

4-Й ГОЛОС. Бусе, Спасе наш! Веди нас на бій до повної перемоги!

БУС. Чи всі готові стати на прю?! Що скажете, воєводи?

До Буса підбіг косак-характерник з довгим чубом, що звисав за ліве вухо, на ходу зодягає шолом.

КОСАК. Загін сірих вовків готовий до бою! Перемога буде за нами! (І стає поруч із Бусом).

До Буса швидко наближається вожак вершників.

ВЕРШНИК. Комонники приготувалися вдарити готів з боку і з тилу! Ми скинемо загарбників у Данапр! (І стає поряд).

До Буса підбігає очільниця сарматських косачок-поляниць.

КОСАЧКА. Загін червоних поляниць готовий до битви! З нами Богиня перемоги Слава!

До Буса поспішають і сім братів з вигуками: «Ми помстимося за нашу сестру Лебідь! Смерть ворогам!» І виструнчуються поруч із Бусом. З костуром у руці до воєвод наближається головний волхв.

ВОЛХВ. (Виголошує промову, звертаючись до глядачів). Браття і сестри! Діти і онуки Дажбожі! Перед великим випробуванням ми стоїмо! На нас ідуть полки загарбників! Напали віроломно! Прикро те, що готи — то недавні наші єдинокровні брати, такі ж арійці, як і ми! Але вони зрадили нас, прийнявши грецьку віру! І тепер заради свого нового бога ладні нищити нас! Більше того, іменем свого нового бога збираються перетворити нас на рабів!

1-Й ГОЛОС. (З-за куліс). Не дозволимо!

2-Й ГОЛОС. То не брати, якщо йдуть на нас війною!

3-Й ГОЛОС. Загарбник не може бути братом!

ВОЛХВ. Тож благословляючи вас на битву за рідний край, нагадую: будьте достойні предків своїх! Це буде вирішальна битва світла і темряви! Свято пильнуйте честь роду і землі своєї! І знайте: де пролита кров ваша, там і земля ваша! Та все ж не відплачуйте злом з помсти за себе, а відплачуйте тільки за наругу над вірою нашою! Бо ворог віри — то ворог Вишнього! З нами правда! З нами військо Перунове! З нами Богиня Слава! Ми йдемо до Сонця-Ра — у-Ра!

За кулісами лунає стоголосе: «У-Ра-а-а!»

БУС. Братове, усім зайняти умовлені місця! Ворог на підході! Хай безжальними будуть наші мечі, списи та стріли! Матінко Славо, яви нам свою силу!

Усі залишають сцену. До Буса підбігає косак.

КОСАК. Великий княже, ми щойно затримали гінця від Германареха. Він направлявся до тебе з оцим листом. (*Передає згорток*).

БУС. Цікаво. (*Розгортає лист*). Що ж пропонує той убивця? О-о, та він не лише Кошій Безсмертний, а ще й хитрий лис. Уявляєш, друже, він пропонує двобій зі мною. Мовляв, щоб не проливати зайве крові. Переможений має відступити.

КОСАК. Та куди змагатися тому старому діду! З нього труклятиння сиплеться.

БУС. У тім його й хитрість. Він пропонує для поєдинку зі мною не себе, а одного із своїх вояків. І знаєш, що він хоче?

КОСАК. Відволікти тебе, княже, від керування військом.

БУС. От-от, а тим часом, доки ми змагатимемося з тим бевзем, Германарех намагатиметься оточити наші зағони і напасти зненацька.

КОСАК. Так що відповісти тому гінцеві?

БУС. Я вийду на двобій лише з Германарехом!

КОСАК. Побойться той конунг. Не погодиться.

БУС. То його справа. Передай полкам, щоб постаралися взяти готів у кільце. А потім скинути у Славуту з високих круч.

КОСАК. Зараз передам.

Косак вибігає. За ним і Бус. Невдовзі за кулісами засвистіли стріли, заскреготіли мечі. Почався бій. Залунали надсадні, розпачливі крики поранених. Відчувалося, що готи програють битву. На сцену раптом вривається Германарех, якого прикривають троє готських воїнів. Напереріз їм Бус, розмахуючи мечем.

БУС. Давно я мріяв про таку зустріч! З тих пір, як ти убив мою сестру!

Трійка готів кидається на Буса. Володіючи бойовим мистецтвом характерників, яким навчили волхви, він вихором налітає на готів.

Хвилина — і вони, поранені, корчаться на землі, стогнуть. Германарех робить кілька випадів супроти Буса. Але той підставляє меч, і конунг з розмаху наражається на нього своїм боком та валиться під ноги князя.

ГЕРМАНАРЕХ. Ну, чому стоїш, добивай! Як я тебе ненавиджу! Як і твою сестру!

БУС. Ти убив не тільки мою сестру, а й свою племінницю! І за це ти заслуговуєш на смертну кару! Але... Але я лежачих не б'ю. Бо так мене навчали мої предки. Та й тебе вони так виховували. Одначе ти відступився від них, від їхньої віри. Ти зрадник! Приймавши нового бога, ти пішов війною на свої роди, на своїх братів! За це будеш проклятий у віках!

ГЕРМАНАРЕХ. За мене відплатять мої сородичі в Готії. А ще — Візантія! Їм допоможе наш бог — Єзус Христус! Вони підкорять твій народ! Рабство — ось що усім вам уготовано! Жаль, мені не вдалося це здійснити!

БУС. Який жорстокий твій бог, Германареху! Він відібрав у тебе розум і совість, як у всіх тих, хто відступився від справжньої православної віри.

ГЕРМАНАРЕХ. (*З викликом*). Марно стараєшся, Бусе! Мене не переконаєш. Тебе називають слов'янським Спасом. А мене величають богом! Я стою по праву руку Єзуса Христоса! Ясно? І ти нічого мені не заподієш!

БУС. (*Насмішкувато*). Ти поглянь на себе зараз. Ти ніхто. Мішок злості з кістками. Ти у моєму полоні. І я за мить зітнув би твою голову. Та для мого меча забагато честі забруднюватися у твою нікчемну кров!

ГЕРМАНАРЕХ. (*З надією*). То ти мені прощаєш? Ти мене не повісиш і не розірвеш на хресті?

БУС. А що, королю, жити хочеться?

ГЕРМАНАРЕХ. І ти мене не розірвеш кінями?

БУС. Боїшся Мари? Бійся! Он вона з косою стоїть у тебе за спиною!

ГЕРМАНАРЕХ. *(Нажахано озирється довкола)*. Нікого! Жартуєш?

БУС. *(Продовжує розігрувати)*. Не бачиш? Королю, ти що осліп від своєї ненависті? Мара своєю косою от-от перетне нитку твого життя.

ГЕРМАНАРЕХ. *(Крутить головою врізнобіч, щулившись)*. Не треба! Геть від мене!

БУС. А он до тебе з неба опускається моя сестра Світлінка, щоб поквитатися з тобою!

ГЕРМАНАРЕХ. *(Аж затрясся)*. Сунхільдо, пощади!

БУС. Отак у страху ти, Коцію, й проведеш рештки свого паскудного життя. І знай — тебе проклянуть батьки і матері, дружини і діти тих, кому ти укоротив віку своїми божевільними вчинками! І не тільки родичі полеглих русів, а й твоїх ярманців. І у Вирії, або, як у вас кажуть, Царстві Небесному, не буде миру і спокою твоєї душі! Ти скрізь — на землі та в небесах — зостанешся виродком на віки!

ГЕРМАНАРЕХ. *(З мольбою в очах)*. Так ти мене милуєш?

БУС. Доживай свої нікчемні дні! Ти не людина, ти нелюдь! Ти мрець!

Вбігає Косак.

КОСАК. Великий княже, багато піших готів визнали нашу перемогу і склали зброю. Що накажеш?

ГЕРМАНАРЕХ. Склали? Як посміли?

БУС. Не захотіли за тебе, навіженого, вмирати.

Вбігає Косачка.

КОСАЧКА. Великий княже, великий загін готських найманців здався на нашу милість!

ГЕРМАНАРЕХ. І ці зрадили? За що я їм стільки платив?

БУС. Мужність і правда не купуються. Вони в грудях тільки захисників, а не загарбників!

Вбігає вершник.

ВЕРШНИК. Великий княже, готські кіннотники обеззброєні! Теж сподіваються на наше прощення!

ГЕРМАНАРЕХ. Пропала моя Готія... Навіки пропала... О Єзус Христус! Ти теж мене зрадив!

БУС. Інакше й бути не могло. Не зраджують лише рідні Боги. Спасибі тобі, Матір-Славо, за перемогу! І тобі, моя сестрице Світлінко, за те, що своєю мужньою смертю згуртувала народи Арійстану супроти грізного ворога!

КОСАЧКА. *(Придивляється до лежачого Германареха)*. Так це він привів на нашу землю своїх мародерів? Ух! *(Наміряється ударити конунга мечем)*.

БУС. *(Заступає собою Германареха)*. Охолонь, дівчино! Він наш бранець. Та ще й поранений.

КОСАЧКА. То ще маємо клопотатися про його здоров'я?

БУС. Аякже! Так має бути серед людей.

КОСАЧКА. Але ж він роздер твою сестру, княже!

БУС. У бою він ворог. А тут — у полоні. Ти перев'яжи йому рану.

КОСАЧКА. Я? Перев'язати? Насміхаєшся, княже? Та я б своїми руками задушила цього звіра!

БУС. Голубонько, перев'яжи. Хай знає, що ми вміємо прощати. І від того його душа ще дужче каратиметься на цьому й на тому світі.

Косачка після короткого вагання нахиляється, збризкує якимось настоем смужку тканини і прикладає до пораненого боку Германареха.

КОСАК. Княже, то що нам з полоненими робити?

БУС. Під наглядом наших воїнів відвести їх аж за Дунай — подалі від наших кордонів. Пораненим надати допомогу і навіть візки.

КОСАК. А чи не занадто ми милосердні до завойовників?

БУС. Вони справді заслуговують на покару. Але вони вже покарані тим, що віднині їхня Готія розгромлена. І, схоже, скоро зовсім перестане існувати. Тож не будемо мстити. І хай заберуть звідси, з нашої землі, свого німецького вождя!

КОСАК. Боюсь, готи його власноруч задавлять за таку нищівну поразку.

БУС. Подбайте, щоб він залишився живим.

КОЗАК. Гарзд. Але не ручаюсь. Вони такі злі на нього: трапиться — розірвуть на шмаття.

ГЕРМАНАРЕХ. (*Прислухаючись до тієї розмови*). Бусе, відправ мене іншим шляхом до мого маєтку в Асень-граді.

БУС. Боїшся? Ти вже боїшся свого народу, його помсти? А як далі жити мислиш?

ГЕРМАНАРЕХ. Не знаю. Я уже не жалець, а тїнь на землі. Все, що завоював, пішло прахом. І тепер кожна мить — то крок до забуття, до смерті.

БУС. (*Звертаючись не стільки до конунга, до свого війська*). Нарешті ти зрозумів, чого варте твоє життя! А все тому, що ти нікого не любив. Навіть рідного сина і свою дружину, а мою сестрицю Лебідь. Злоба була твоїм порадником! Пізно до тебе прийшло каяття. Втім, будь по-твоєму. Відправлю тебе до Асень-граду. Знай наше слов'янське милосердя! Бо ми живемо за законами любові. Та все ж попередь своїх наступників: у нас мечі гострі, стріли бистрі, а люди мужні! Якщо хтось із твоїх родаків надумає вторгнутися на наші землі, його спіткає печальна доля — як тебе і твоє військо! Нам ваших земель не треба! Але й свої ми не віддамо!

З-за кулі з усіх боків чується громоподібне: «Слава Руськолані!» І луна потужно котиться над землею вдалеч. Переможно дзвенять сурми.

ЗАВІСА

РОЗПЛАТА

Постать Великого київського князя Володимира досить суперечлива, як і оцінки його діяльності, зокрема, і щодо хрещення Русі. Про нього ходить багато легенд та небилиць. Яким же він був насправді? Особливо в молоді роки, коли тільки збирався змінити прабатьківську віру. Про це детальніше можна дізнатися із його взаємин з княжною Рогнідою, яка згодом стала дружиною Володимира, Великою княгинею, матір'ю його шістьох дітей. У цій п'єсі автор, користуючись дослідженнями істориків, намагається якомога правдивіше змалювати образ князя того періоду.

РОЗПЛАТА

Історія взаємин княгині Рогніди та князя Володимира

Трагедія на три дії та чотири картини

ДІЙОВІ ОСОБИ

Рогніда	княгиня, донька Рогволода, дружина князя Володимира, вона ж Горислава
Володимир	князь новгородський та київський, чоловік Рогніди
Рогволод	князь полоцький, батько Рогніди
Ізяслав	син Рогніди
Милана	мати Рогніди, дружина Рогволода
Добран	вуй, воєвода, дядько Володимира, брат Малуші — матері Володимира, він же Добриня
Білуня	служниця Рогніди
Волхв Марибор	духівник Рогніди
Варяг	вуй Володимира

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Полоцьк. 980 (6488) рік. Маєток князя Рогволода. У великій залі княжну Рогніду збирають до Києва, де вона має вийти заміж за князя Ярополка. Наповнюють скрині та короби різноманітним скарбом, одягом. Рогволод і Милана перемовляються, а донька, слухаючи їх, лише поблажливо усміхається.

РОГВОЛОД. *(Спостерігаючи за зборами, посміюється).* Бачу, мені доведеться цілу валку споряджати. А може й дві чи три валки. Та й чи помістяться на них увесь посаг? Ох, ці жінки! Скільки ж їм усього треба!

МИЛАНА. І чого б я ото глузувала? Не відправляти ж доню в одній льолі. Ох, ці чоловіки! А що кияни подумують? Та й наречений — Великий київський князь Ярополк? Скажуть: який полоцький князь скнара — віно доньці не надбав.

РОГВОЛОД. Не скажуть. Усі відають, що багатства князя Рогволода, тобто мої, перевершують скарби князя київського, а наша полоцька земля — найзаможніша на Русі! Ну, чого так на мене блимаєш? Хіба не правда? Ми тут володарі шляху із варягів у греки. Торгові люди прибувають до нас із усіх усюд. І з того ж таки Києва! А то все наші прибутки. Багато охочих взяти Полоцьк під свою руку. Такий же і Ярополк.

МИЛАНА. Годі вихвалитися. Я не про те. Не скупися князю. Кияни мають переконатися — у молодій княгині щедрий і дбайливий батечко. Птицю пізнають по пір'ячку. Хіба я не права?

РОГВОЛОД. Та хто ж проти? Я для своїх дітей нічого не пожалкую. Не тільки статків, а й життя. Не штрикай мене, голубко, колючими словами. *(Звертаючись до Рогніди).* Хочу, доню, дати тобі пораду. Не вчись у матері встрявати у чоловічу балачку. Чоловік у домі голова. Запам'ятай це навік!

МИЛАНА *(жартома).* А жінка — шия. Куди захоче, туди й поверне.

РОГВОЛОД. Доню, не слухай матір. Вона інколи таку нісенітницю горне. І зарубай собі на носі: жінка — то душа в теремі. Хочеш бути щасливою — будь покірною, лагідною, слухайся чоловіка.

МИЛАНА. Хіба ж я тебе не слухаю, не шаную, княже мій милий? Вранці просинаюсь і молю Дажбога, щоб дарував тобі здоров'ячко, і ввечері перед сном — те ж саме прошу.

РОГВОЛОД. От за це я тебе й ціную, дружинонько моя. Доню, а цю материну пораду запам'ятай.

РОГНІДА. Постараюся. Я б хотіла, щоб у мене з Ярополком були такі ж добрі стосунки, як у вас, мої дорогі.

МИЛАНА. Дай-то, Боже Дажбоже!

І тут голос з-поза куліс.

ГОЛОС. Княже Рогволоде, до вас гості!

РОГВОЛОД. Хто? Кого там принесло?

ГОЛОС. Назвався посланцем від новгородського князя Володимира! З листом до вас!

РОГВОЛОД. Впусти! *(До Милани)*. І що тому гультіпаці Володимирі треба? Бігає туди-сюди по світу. Все щось вигадує. Ярополк добряче настрахав того байстрючка — аж до варягів утік. Набрав там військо — і знову приплентався на Русь. Непевний чоловік — той Володимир.

Входить Добран.

ДОБРАН. Шанування моє та князя новгородського Володимира володареві землі полоцької, його дружині та доньці! *(Вклоняється)*.

РОГВОЛОД. Вітаю, якщо з добрими думками. Давненько я тебе не бачив, Добране. Щось ізнову стряслося?

ДОБРАН. Та й цього разу я до вас із найкращими намірами. Отут вони всі до одного. *(Передає Рогволоду лист)*.

Рогволод уважно читає. Добран прискіпливо оглядає скрині, згортки, паки.

ДОБРАН. Я так розумію, княжна кудись збирається?

МИЛАНА. До Києва. Хіба не чув? Київський князь Ярополк запропонував Рогніді руку й серце. От і готуємо посаг.

ДОБРАН. *(Стривожено)*. І що ж Рогніда?

МИЛАНА. Дала згоду.

ДОБРАН. *(Загадково)*. Поспішає княжна. Я б не радив. Бо вийти заміж — не дощ перечекати.

РОГВОЛОД. *(Дочитавши послання)*. Так-так, зрозуміло, але Рогніда уже засватана. Так що князь Володимир спізнився. І взагалі дивно: всі три сини Святославові — Олег, Ярополк і тепер Володимир — вирішили посвататись до моєї доньки. З якого б це дива? Чи не багатства Полоцька в тім причина?

РОГНІДА. Батьку, а Володимир що — знову сватається? О, лишенько!

РОГВОЛОД. Про це у листі й пишеться. От настирний! Йому уже раз було сказано, щоб не сподівався. Так ні, знову пнеться. А ти, донечко, як на це дивишся?

РОГНІДА. Я? Дуже просто. Не хочу роззути рабичича. Не бажаю — і квит!

ДОБРАН. *(Його аж пересмикнуло від тих слів)*. Не раджу ображати князя Володимира, мого племінника. А мене, брата Малуші, Володимирової матері, й поготів! Не рабичич він! Як-не-як, він син князя Святослава.

РОГНІДА. Я сказала, як думаю.

РОГВОЛОД. *(До доньки, ніби й не почув слів Добрана)*. І кого ти бажаєш, доню?

РОГНІДА. Хочу за Ярополка. А щодо Володимира, так у нього вже є дружина — грекиня. Хай нею втішається.

РОГВОЛОД. *(До Добрана)*. Отже, вибачай, свате. Рогніда зробила свій вибір. Так що хай Володимир женихається в іншому місці.

ДОБРАН. (*Сердито*). А я б на вашому місці не квапився з відповіддю. Одне слово — доньчине. Та ж має бути й батьківська воля. І ти, князю, можеш...

РОГВОЛОД. Хочеш сказати, що я повинен приневолити свою улюбленицю? Це не в моїх правилах, Добране. Я схвалю вибір Рогніди. Київський князь Ярополк — муж поважний, мудрий, гідний її краси.

ДОБРАН. Дуже прикро таке чути. Дуже! Це ваше остаточне слово?

РОГНІДА. Я ж сказала, що не хочу роззути рабичича.

ДОБРАН. Он як! Але каган Володимир, князь новгородський, налаштований рішуче. І я уповноважений повідомити, що він від свого наміру не відступить. Його військо уже під Полоцьком.

РОГВОЛОД. (*Гордовито випрямився*). І що, він піде війською на мене? Нащадка норвезької династії Інглінгів? Це йому дорого коштуватиме.

ДОБРАН. Ха-ха! Де Норвегія, а де Полоцьк. Доки тамошнє військо сюди дістанеться...

РОГНІДА. Великий князь київський Ярополк помститься за мене!

ДОБРАН. Марні сподіванки, княжна. Ніхто вам не допоможе. Так що, Рогнідо, згоджуйся на просьбу князя Володимира. Поки що добровільно. А то...

РОГВОЛОД. Ти погрожуєш, хазаре? Геть із мого терему! (*Крикнув за куліси*). Гей, вої, проведіть цього «свата»! Він загостювався!

ДОБРАН. Ну, начувайся, княже! За приниження ти полатишся! Всі полатитесь! Я ще повернуся! (*Різко крутнувся і вискочив*).

МИЛАНА. (*Заламала руки*). О горенько! Нам цього тільки не вистачало!

РОГВОЛОД. Замовкни, жінко! Володимир не посміє вдертися у моє обійстя. А якщо зважиться, тут йому й каюк! Я зараз же підніму свою дружину і поведу її супроти супостата.

Рогволод швидко залишає сцену. Рогніда у нестямі кидається в обійми матері. Невдовзі за кулісами чується брязкіт мечів, крики, стогони. І все ближче до дверей зали. Раптом вони з грукотом відчиняються. Рогволод, задкуючи, падає, до нього підступають Добран і Варяг з оголеними мечами, за ними поважно — Володимир.

ДОБРАН. (*Насміхаючись до Рогволода*). Князю, я ж казав, що скоро повернуся. І, як бачиш, я вже тут. А твоє військо слабке — гривні не варте.

ВОЛОДИМИР. (*З удаваним захопленням розглядаючи Рогніду*). Яка краса! А намисто! А вишиванка! А руса коса до пояса! А станочок! Рогнідо, ти прекрасніша, ніж я гадав. Тепер упевнився: мій похід на Полоцьк удався. І я прийшов у твій дім просити тебе стати моєю дружиною. О, радість моя, настала слухна хвилина для тебе — роззути мене.

МИЛАНА. Отямся, Володимире! Як смієш таке пропонувати?!

РОГНІДА. (*Затуляючи собою матір*). Цього ніколи не буде! І ти мене не приневолити!

ДОБРАН. (*Вертячи мечем перед обличчям Рогволода*). І тобі, князівно, не жаль рідного батечка? Він перший може постраждати через те, що виховав таку непокірну дочку.

ВОЛОДИМИР. (*Насмішкувато*). То як щодо стягти чоботи з моїх ніг?

РОГВОЛОД. Не піддавайся, доню. Погрози цих розбійників нічого не варті. Вони залякують нас.

РОГНІДА. Володимире, припини знущання!

ВОЛОДИМИР. Так ти роззуєш мене?

РОГНІДА. Якщо ти хочеш мати мене за дружину, то маєш поважати моїх батьків. І мене врешті-решт. Набіг, як печеніг.

ДОБРАН. Твої батьки повинні поважати князя Володимира, стати перед ним на коліна та чемненько просити про помилування.

РОГВОЛОД. Не діждешся, рабичичу!

ДОБРАН. Та за такі слова я тебе...

ВОЛОДИМИР. То хто я такий? Ану повтори, негіднику!

РОГВОЛОД. Ти гадаєш, що ми не знаємо таїну твого походження? Ти — прийомний син князя Святослава. Він пожалів юдейку, ключницю Малку, на прохання княгині Ольги. І маєш завдячувати йому, що віддав тобі Новгород у князювання. А на київський престол ти не маєш ніякого права. Ярополк — наш князь. Він — достойний син свого батька. А ти так — п'яте колесо до воза.

ВОЛОДИМИР. Ах так?! Прикуси язика! *(Розмахується і б'є Рогволода кулаком в лице. А потім гнівно знову звертається до Рогніди)*. Так ти роззуєш мене?

ДОБРАН. Та чому ти з нею церемонишся, кагане? Вона така ж, як її батько — горда і вперта. Силою бери! Жінки люблять наполегливих!

РОГВОЛОД. Не чіпайте мою доню! Я вам щедро заплачу. У мене багато золота.

ДОБРАН. О-о, це вже слова люблячого батечка. Але цього замало!

РОГВОЛОД. За честь доньки я ладен передати у спадок землі полоцькі.

ДОБРАН. Знайшов чим відкупитися. Та ми твої володіння й так заберемо і приточимо до Новгородського князівства! Ні, до Київського!

РОГВОЛОД. І це вас не влаштовує? То що ж ви ще хочете?

ВОЛОДИМИР. Щоб Рогніда прямо зараз роззула мене!

РОГВОЛОД. Ти поводишся як розбійник. І за це жорстоко заплатишся. Князь Ярополк тебе знищить.

ВОЛОДИМИР. Не він, а я вб'ю Ярополка і займу київський стіл!

ДОБРАН. Володимире, знайшов з ким баять. Це ж спільник Ярополків. Меч за ним скучив.

ВОЛОДИМИР. *(Несамовито)*. То що, Рогнідо, ублажиш свого судженого?

РОГНІДА. Схаменися, Володимире!

ДОБРАН. *(Вихопив з-за спини Рогніди мотир)*. Негоже так принижуватися, племіннику. Ти ж князь, каган! Цю сімейку можна приборкати лише силою! І тільки! Нам відступати ніяк не можна. Ми повинні довести наш задум до кінця! А ти, стара, не пручайся і не дряпайся! Бо миттю заспокою!

ВОЛОДИМИР. Що ж, Рогнідо, не підеш по добрій волі, то підеш по неволі! *(Хапає Рогніду за косу і тягне за сцену в кімнату навпроти)*. Я й нероззутим зможу! *(Скидає з себе верхній одяг, відстібає меч)*.

РОГНІДА. *(Пручаючись)*. Ти збожеволів, Володимире! Не чіпай мене! Забери свої руки!

РОГВОЛОД. Не смій, байстрюче!

ДОБРАН. *(До Варяга)*. Затули йому пельку! Зв'яжи! І посади так, щоб він бачив, як його донька кохається з нашим каганом!

РОГНІДА. Володимире, припини! Та пусти мене врешті-решт!

МИЛАНА. *(Рвонулася услід за Рогнідою, накинулася на Володимира, той відитовхує її ногою)*. Пусти мою донечку! Відступник! Пройдисвіт! Гріховодник!

РОГНІДА. *(Хоче вирватися)*. Не чіпай мою маму!

ДОБРАН. *(Хапає Милану за стан і жбурляє до ніг Варяга)*. І цю скрути! Хай і вона кохається, як донька її милується з нашим каганом! Ха-ха!

З-за куліс чути, як опирається Рогніда.

РОГНІДА (*щосили кричить*). Не треба! О матусю! Боже Свароже, порятуй мене!

На сцену перегода виходить Володимир, застібаючи пояс та поправляючи сорочку. Хижо усміхається. За сценою квилить і схлипує Рогніда.

РОГВОЛОД. Я вб'ю тебе, виродку! Я всьому світу повідаю, який ти негідник!

МИЛАНА. Тебе, Володимире, наш Бог покарає! Скільки й житиму, проситиму його про це!

ВОЛОДИМИР. (*До Рогволода і Милани*). О-хо-хо! Я злякався, увесь тремчу! Не дзявкай, стара! І от що я вам скажу: від цієї хвилини Рогніда — моя жона. Поки що княгиня новгородська. Проте скоро стане київською.

ДОБРАН. Кагане, хочу нагадати, що, окрім того, вона спадкоємниця Полоцької землі. І це дає нам право тепер об'єднати наші князівства.

ВОЛОДИМИР. Ех, Рогволоде, не на того князя ти поставив. Якби був мудріший, то став би моїм спільником у борні за Київ. І не сидів би зв'язаний. І не довелося б твою доньку отак у тебе на очах...

РОГВОЛОД. Ти — князь темряви! За свій злочин будеш проклятий у віках, байстрюче! У тобі немає ні честі, ні гідності! Тебе зненавидить народ!

ВОЛОДИМИР. Народ? Народ — то бидло! Він піде за тим, хто йому більше заплатить! От зараз я твоїм дружинникам наобіцяю зо три короби, заплачу щедро — і вони, як воли, полпентаються за мною, і робитимуть те, що я їм накажу!

РОГВОЛОД. Ти злодюга, якого світ ще не бачив.

ВОЛОДИМИР. Тож побачить! Я встановлю нові порядки! Годі базікати! (*Гукнув у кімнату, де перебувала Рогніда*). Гей, Рогнідо! Жоно моя ненаглядна! Нам пора! Швидше збирайся!

Входить Рогніда, заплакана, змордована, з синцями на шії.

РОГВОЛОД. Пробач мені, донечко! Не вберіг я тебе. Навіть гадки не мав, що в мене такий підступний сусід. Прости й прощай!

МИЛАНА. Бережи себе, доню. І запам'ятай цей день на все життя. Ми з батьком тебе дуже любимо.

Рогніда хотіла кинутися до батька і матері, але Володимир сердито сіпнув її за руку до себе.

ВОЛОДИМИР. Я ж сказав: немає часу!

РОГНІДА. Дай же хоч обійняти їх на прощання.

ВОЛОДИМИР. Обійдуться без твоїх обіймів! Ходімо!

РОГНІДА. Будьте здорові, любі мої! Як тільки зможу, завітаю до вас!

Володимир вивів Рогніду із зали. Уже в дверях, моргнувши Добрану, чиркнув ребром долоні по шії. Добран кивнув, мовляв, зрозумів.

ДОБРАН. А тепер погомоню з вами задушевно, як і подобає близьким сусідам і родичам. Ги-ги!

МИЛАНА. Нам з гвалтівниками немає про що говорити.

ДОБРАН. Недобра ти бабонька. Ох, яка недобра!

РОГВОЛОД. Вас покарають наші боги.

ДОБРАН. Це ж які?

РОГВОЛОД. Усі — Род, Сварог, Дажбог, Перун, Велес, Макоша...

ДОБРАН. Ги-ги! То не мої боги, а ваші! У мене інший бог! Жаль, не маю права назвати його ймення.

РОГВОЛОД. І без твоїх слів ясно. Твій бог — диявол. А ще — золотий тілець.

ДОБРАН. Тиснеш на мою совість? Марно стараєшся. Не знаю, що це таке. Чи хочеш розжалобити?

РОГВОЛОД. Ні. У злочинця і вбивці пощади не просять. Дурисвіти — ти і твій князь, твій каган! Геть з мого терему!

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ДРУГА

ДОБРАН. Зараз! Тільки зажди хвилинку! Спочатку я тобі відріжу вуха, потім ніс, а тоді вирву твоє серце! (*Розмахує кинджалом перед лицем Рогволода*).

РОГВОЛОД. Та ти ще й душогуб! Головоріз!

ДОБРАН. Ги-ги! Ага, боїшся?! Тремтиш?! Чудово!

РОГВОЛОД. Який же ти ниций духом! Мерзота! Нікчема!

ДОБРАН. Ти гой! Як же я тебе ненавиджу! (*Криво осміхається, відступає на крок і з розвороту б'є кинджалом у груди Рогволода*).

Поряд Варяг з нелюдською усмішкою заколює Милану.

ДОБРАН. (*Ударяючи ногою тіло Рогволода*). Старий дурень, ми ж хотіли, як краще. Які невдячні ці руси! (*До Варяга*). Ще треба знайти двох їхніх синків. Нам зайві свідки не потрібні. Заберемо скарби й пустимо з димом маєток разом з цими клятими русами! Щоб і сліду не лишилося. Рогніді ж скажемо, що її рідня загинула в пожежі. Для годиться ще й поспівчуваємо. Ги-ги! Ясно? Каган щедро віддячить за таку послугу.

Добран і Варяг кинулися на пошуки синів Рогволода. А невдовзі за сценою почулося розпачливе: «Не треба! А-а-а!».

ЗАВІСА

Проїшли роки. Світлиця Рогніди у теремі. У віконце видно берег річки Либідь. Обхопивши голову руками, княгиня ридає над столом. Її втішає служниця Білуня.

БІЛУНЯ. Та годі вам побиватися, княгине. Уже вісім літ мучите себе та ридаєте. Он Либідь вашими сльозами переповнена. Не варто. Заспокойтеся. Дуже вас прошу. Така наша доля жіноча — ублажати чоловіків. Куди від того подітися? (*Погладжує її волосся*).

РОГНІДА. Ну, що це за життя?! Нудьгу годую, журбу сповиваю, а сум колишу. Душа розривається. Я в цьому теремі бранка. А він? Втішається з чужими жінками. Скільки в нього наложниць?! Налюбитесь з ними, а опісля приходите до мене і... Жаж! (*Зривається на ноги, хапає зі столика золоту корону і жбурляє в куток*).

БІЛУНЯ. (*Злякано*). О, лишенько! Ну, що ж ви? Сльозами горю не допоможеш. (*Кидається в куток, піднімає корону, обережно ставить на столик*). Ви ж княгиня. Інші лише й мріють про корону.

РОГНІДА. (*Гнівно*). Яка я княгиня?! Я навіть не людина! Я тінь! Ось що він з мене зробив! (*Сновигає туди-сюди кімнатою, заламуючи пальці*). Таке приниження! Таке знущання! І щоразу вимагає, щоб я його роззула. (*Валиться на ліжку і схлипує*).

БІЛУНЯ. Не побивайтеся так, княгине моя люба. Плачем серце не заспокоїш. А чому б вам і справді його не роззути? Він же ваш муж. Може б, краще ставився до вас?

РОГНІДА. (*Витирає заплакане обличчя*). Та ти що! То не муж, який дружину не шанує та принижує. Він знає, чому я відмовляюся його роззувати. Знає вражина! І через те біситься.

БІЛУНЯ. (*Присідає перед Рогнідою на підлогу, погладжує її долоні і шепоче*). Княгине, мені здається, що вам слід простити його давні гріхи. З ким не буває?

РОГНІДА. Ніколи! То не помилки, а злочини. Непростимі!

БІЛУНЯ. Ви не поступаєтеся і самі ж від того страждаєте. Очі від сліз не висихають.

РОГНІДА. (*У відчаї*). О дівчино! Я й рада б не плакати, та сльози самі ллються. І так із року в рік. Я вже йому й Ізяслава народила, і Ярослава, і Мстислава, Всеволода, двох донечок-лялечок. Та замість подяки він мене відправив сюди, подалі від Києва. Щоб не чула й не бачила, як він з дівицями бенкетує. Зумисно наді мною збиткується. Розкажи, що він ще витворяє? (*Наказує*). Ти знаєш. Говори! (*Різко змінює тон на примирливий*). Прошу. Ти в Києві булаєш, то все відаєш.

БІЛУНЯ. (*Розгублено*). Ой, княгине, помилуйте. Краще не питайте.

РОГНІДА. Кажі! Я все маю знати!

БІЛУНЯ. Та... Та люди всяке плещуть. Язика ж без кісток. Та й нащо вам зайвий раз серце тривожити?

РОГНІДА. (*Знову хапає корону, вертить її в руках*). Дійшли чутки, що він знеславив доньку корсунського князя...

БІЛУНЯ. (*Відходить на кілька кроків, зиркає то на обличчя княгині, то на корону в її руках*). Княгине моя люба, то все наговори. Великий князь київський не так уже й лихий, як про нього балакають.

РОГНІДА. Серцем чую, ти правдоньку від мене приховуєш. Кажі! (*Замахується короною*).

БІЛУНЯ. Я б і рада, та боюся. Простіть мені!

РОГНІДА. Чого страшишся?

БІЛУНЯ. Якщо князь дізнається, що те з моїх уст злетіло, зі світу живе.

РОГНІДА. А від мене приховуватимеш, я тебе прожену! І так розмалюю оцією короною! Ну!

БІЛУНЯ. (*Злякано закриває обличчя руками*). Ой, дайте слово, що не видасте мене.

РОГНІДА. (*Кладе корону на столик. Накладає на себе Перуницю*). Даю. Розповідай!

БІЛУНЯ. (*Теж накладає на себе Перуницю. Оглядається на вхідні двері*). Подейкують, князь корсунський відмовився віддати за нього доньку. Так Великий князь із варягами налетів на його обійстя. Довго оборонявся князь корсунський із дружиною. І, певно, відстояв би честь княжни. Та в його стані знайшовся зрадник Жберн — він допоміг Великому князю увірватися в терем. А далі... Гидко й розказувати.

РОГНІДА. (*Стискує кулаки*). Кажі!

БІЛУНЯ. Володимир згвалтував корсунську княжну на очах батьків... Убив їх, а будинок спалив...

РОГНІДА. (*Приречено*). О, Боже Свароже! Все повторюється! Все! Мабуть, та княжна відмовилася роззутти Володимира?

БІЛУНЯ. Горда. Не захотіла. За це й поплатилася. (*Знову осінила себе Перуницею*). Хоч сама жива лишилася. Великий князь віддав її заміж за того ж таки Жберна.

РОГНІДА. (*Підняла молитовно догори руки*). О, Всевишній! Покарай його! Скільки лиха накоїв Володимир у цьому світі... Лелечко! Мене зганьбив. Убив брата Ярополка, відібрав престол, але так і не став людиною. Він — злочинець! Збоченець!

БІЛУНЯ. (*Злякано відступає до дверей, прислухається*). Ой, не кажіть так! Чого доброго, хтось підслухає та донесе, то він нас...

РОГНІДА. Мені вже боятись нічого. Якби не діти, то пірнула б у Либідь. Усе остогидло! Через Володимира усі мої муки. Він — моє нещастя на цьому світі. Була б сила, то задушила його.

БІЛУНЯ. *(З жахом)*. Княгине моя мила, краще мовчіть! І я нічого не чула. Жодного словечка! Бо я ще жити хочу. Пожальйте мене! *(Кидається до ніг княгині)*.

РОГНІДА. Не тремти. Не обмовлюся.

БІЛУНЯ. І не гнітіть свого доброго серденька. У вас же все є — не те, що в мене. Такі хороми! Діточки — як квіточки! Живіть та радійте!

РОГНІДА. Жодна птаха не співає у клітці. Навіть у золотій. Немає гіршої долі, як жити в неволі. Але я вирвуся з цих лабет! Вирвуся! Або загину... Ти от що, запроси до мене волхва Марибора. Може, він мою душу розрадить.

БІЛУНЯ. *(Радо зривається на ноги)*. Вже біжу, княгине моя дорога. Лечу! Я миттю!

Білуня вискакує за двері. Рогніда схвильовано сновигає кімнатою.

РОГНІДА. *(Втираючи сльози)*. Я не прощу тобі, Володимире. Я відомщу! За батька та матір! За себе! За всіх, кого ти зжив зі світу! Зло має згинуті! Але як насмілитись на убивство?

Наразі входить Волхв, довга сива борода, костур у руці. Рогніда кидається назустріч, вклоняється.

ВОЛХВ. *(Вклоняється. Пильно розглядає)*. Свастя, княгине! Прийми мої найщиріші вітання. Щось ти, голубонько, змарніла, поблідли твої ланіти.

РОГНІДА. Вітаю. Волхве Мариборе, гризоти мене діймають, як люті звірі.

ВОЛХВ. Що за лихо? Відкрий свою душу — і очистишся.

РОГНІДА. Скажу прямо: нема сили терпіти Володимирові знущання. Інколи таке на мене находить — удавила б його. Волхве, як мені з цим жити? Душа ридма ридає.

ВОЛХВ. *(Бере княгиню за руки і садовить на ліжко. Сам сідає на стілець навпроти)*. Та як? Як і до цього. Все залежить від тебе, княгине.

РОГНІДА. Волхве, несила чути все, що чинить той рабичич!

ВОЛХВ. Несила кажеш? *(Гнівно)*. Не вірю! Ти народила йому стількох дітей!

РОГНІДА. Хіба це гріх? *(З мольбою дивиться на волхва)*.

ВОЛХВ. *(Суворо, з осудом)*. Гріх те, що ти змирилась із кривдами, які він тобі завдає. Він убив твоїх батька й матір, братів, твого судженого київського князя Ярополка. А ти його обіймаєш, милуєш, цілуєш! Оце гріх!

РОГНІДА. Та не цілую я його! І жодного разу не роззула. *(Знову затуляє руками обличчя й ридає)*.

ВОЛХВ. То й що?! І продовжувала кохатися! Ти всіх зраджувала з ним! Своїх батька, матір! Врешті, своїх дітей!

РОГНІДА. *(Розпачливо)*. Чому дітей?

ВОЛХВ. Бо ростиш їх у нелюбові!

РОГНІДА. *(З криком підхоплюється з ліжка)*. Неправда! Я їх виховую добрими, розумними, милостивими.

ВОЛХВ. А Володимир їх, як своїх нащадків, навчить правити Руссю інакше!

РОГНІДА. *(В розпачі)*. Цього не буде!

ВОЛХВ. *(Тепер спокійно)*. Не зарікайся, княгине. Ти впевнена, що при такому батечку вони не будуть безчинствувати? І плюндрувати прадідівську віру на Русі?

РОГНІДА. Ні! Вони в мене добросерді, незлобиві!

ВОЛХВ. Яблуко від яблуні недалеко котиться... Доки Володимир живий, ти не можеш бути впевненою...

РОГНІДА. Я їх убережу від тієї напасті!

ВОЛХВ. Це все слова.

РОГНІДА. Та має ж він колись отямитись, покаятись!

ВОЛХВ. *(Іронічно)*. Сподівайся. За десяток літ ти так і не пізнала його вовчу натуру? Затуляла очі на його вибрики. Наче ж і не в темниці живеш, а не відаєш, як він перетворює Русь на країну блазнів, байстрюків і грабіжників.

РОГНІДА. (*Злякано*). Як це? Волхве Мариборе, кажи, не муч мене! Зніми з мене пелену!

ВОЛХВ. Ти сама боїшся зняти ту пелену. Тобі так зручно жити у цій золотій клітці! А ти знаєш, що в нього вісім сотень наложниць?

РОГНІДА. Хіба таке може бути? (*Заламує руки на грудях*). Це щось неймовірне!

ВОЛХВ. (*Підступає до Рогніди майже впритул, грізно дивиться їй у вічі*). Та й цього йому мало! Він увів податок на руських дівчат!

РОГНІДА. Як це так? Що за податок? Вперше чую...

ВОЛХВ. За його наказом громади відтепер можуть відкупитись дівчатами!

РОГНІДА. Як це? Для його утіх?!

ВОЛХВ. (*Схвильовано стукаючи раз по раз костуром об підлогу*). Для утіх отих чужих найманців-варягів — своїх дружинників! Від того податку тисячі байстрюків по всій Русі! А скільки скалічених доль! Скільки сліз вилито! Скільки проклять! А ти його обіймаєш, княгине...

РОГНІДА. О Боже Свароже! Що ж це діється?!

ВОЛХВ. (*Ще дужче розпалюючи гнів Рогніди*). І знаєш, як він виховує з тих безбатченків?

РОГНІДА. (*В нестямі ледве ворушить губами*). Як, волхве Мариборе? Кого?

ВОЛХВ. З них твій Володимир створює загони безжалісних отроків! І вони грабують, гвалтують та убивають усіх підряд! Руками самих русів він знищує наш народ! Губить Русь! Ти, княгине, впевнена, що твої сини такими не стануть?

РОГНІДА. (*Ридаючи*). Волхве Мариборе, який світ нікчемний! Мені жити не хочеться! Душа розривається на клапті! Пусти мене до Либеді! (*Хоче обійти волхва, але він за стан затримує її біля дверей*).

ВОЛХВ. Втопитися — це найлегше. А як же ті знедолені? Хай гибіють?

РОГНІДА. (*В розпачі опускає руки*). Що я можу? Від мене нічого не залежить.

ВОЛХВ. Як то ніщо? А хто мені щойно говорив, що помститься Володимирі?

РОГНІДА. Одне — сказати, а інше — здійснити. Боюся як кари Божої. Адже гріх — убити людину...

ВОЛХВ. Володимир так не думає. Він тисячами відправляє своїх підданих на той світ. І не кається. Він давно не людина, а дика потвора. Він порушив усі закони Прави! Він виронок! Зрадник! Біля своїх палат у Києві встановив ідолів наших руських богів — Перуна, Хорса, Дажбога, Стрибога, Симаргла-Вогнебога, Мокоші, Велеса...

РОГНІДА. (*З криккою надією*). Таки повертається до прабатьківської віри?

ВОЛХВ. Якби ж то! На свята до тих ідолів наказав приносити людські жертви. І це на очах мирян і навіть закордонних послів. Там варяги ріжуть русичів, як баранів на закланні. Володимир став звіром!

РОГНІДА. Такого не може бути! Волхве, ти зумисно на мене страхи наганяєш? Навіщо йому таке злодійство?

ВОЛХВ. А ти помізкуй.

РОГНІДА. Зараз у мене голова, як казан, гуде. Нічого не втямлю.

ВОЛХВ. Так знай, княгине! І запам'ятай! Тими жертвами він прагне залякати русів — щоб боялись криве слово супроти нього мовити! Тими жертвами він хоче знеславити нашу прадавню православну віру! Добивається, щоб руси відвернулись, відцурались від неї!

РОГНІДА. (*З жахом*). О, Боже Дажбоже! Навіщо?! Це ж страшне святотатство!

ВОЛХВ. *(Зробив паузу. Взяв Рогніду під лікоть, провів до ліжка, знову всадовив)*. Каган Володимир хоче охрестити Русь. І взяти собі в жони молоду християнку Анну. І стати врівень із європейськими правителями. Тому й нищить наше ведичне православ'я.

РОГНІДА. А як же я?! Що зі мною буде?

ВОЛХВ. Та звісно. Ти так і будеш його любкою. Продовжиш роззувати. А, може, й народжувати...

РОГНІДА. *(Зривається на ноги. Рішуче)*. Ні! І ще раз ні! Я вб'ю його!

ВОЛХВ. А, може, знову приголубиш? Ти жіночка м'якотіла, терпляча. Забула, що таке гідність. Об'явиться він — і ти простиш йому всі гріхи...

РОГНІДА. Я вб'ю його, гріховодника клятого!

ВОЛХВ. І не побоїшся?

РОГНІДА. Сказала ж — уб'ю! То так і буде!

ВОЛХВ. Тепер вірю у втричі сказане тобою. Тільки так ти зможеш вирватись із золотої кліті. Тільки так ти зможеш врятувати Русь і її люд!

РОГНІДА. Я помщуь йому за всі приниження і знущання! Благослови на це, волхве Мариборе!

ВОЛХВ. Благословляю! Во ім'я Отця Сварога, Сина Перуна і Святого Духа Велеса! ОУМ! Володимир заслужив найжорстокішу кару. І хай твердою буде твоя рука — рука мести, рука рятивниці!

РОГНІДА. Дякую, волхве Мариборе.

ВОЛХВ. Хай тобі допомагають наші боги!

До світлиці вбігає семилітній синок Ізяслав у шоломі, з дерев'яним мечем.

ІЗЯСЛАВ. Мамо, я оцим мечем убив зміюку на березі Либеді. Вона сичала, звивалася, кидалася, але я її не злякався. Відсік їй голову.

РОГНІДА. Ах ти ж мій захисничок! Тільки на тебе мої сподіванки. І що б я без тебе робила?! *(Пригортає сина)*.

ВОЛХВ. Не заважатиму вашому спілкуванню, княгине. Піду до капища та помолюся за тебе. З нами Богиня Перемоги Слава! Правда, богатирю? *(І покуйовдить волосся на голові хлопця)*.

ІЗЯСЛАВ. Істинно так! Я ще й Змія Горинича подолаю! Оцим мечем! *(Замахав дерев'яшкою)*.

ВОЛХВ. Авжеж. На тебе, сміливцю, надія. *(Волхв вклоняється і виходить)*.

РОГНІДА. А знаєш, сину, сьогодні в цих краях твій батько Володимир з дружиною полює на всякого звіра.

ІЗЯСЛАВ. І він завітає до нас?

РОГНІДА. Напевно. Ти за ним скучив?

ІЗЯСЛАВ. Ні, мамо.

РОГНІДА. Чому? Ти ж його так рідко бачиш.

ІЗЯСЛАВ. А він приїжджає і кричить, бешкетує. Тебе зобижає. Мамо, хіба у всіх такі батьки шалені?

РОГНІДА. У більшості дітей батьки добродушні, дбайливі, лагідні.

ІЗЯСЛАВ. Ох, як мені не пощастило. Мамо, і де ти знайшла такого татка?

РОГНІДА *(Розчулено)*. Та хто його шукав? Сам приплився. Мав бути інший... Та що вже говорити?

ІЗЯСЛАВ. Як татко знов почне тебе кривдити, піду на нього з оцим мечем. І прожену геть.

РОГНІДА. Ах ти ж мій оборонець! З тебе вийде справжній князь.

Увійшла схвильована Білуня.

БІЛУНЯ. Княгине, Великий київський князь Володимир з дружиною прибув. Отаборилися біля Либеді.

КАРТИНА ТРЕТЯ

РОГНІДА (*Швидко осінила себе Перуницею*). О Вишній, захисти мене! І будь що буде. (*До Ізяслава*). Хочеш зустрітися з батечком?

ІЗЯСЛАВ. Не хочу.

РОГНІДА. Тоді біжи до молодших братиків.

ІЗЯСЛАВ. Я і їх навчу мечем володіти. Щоб і вони могли захистити тебе.

РОГНІДА. Так-так. Згодом у мене буде ціла дружина особистих заступників. (*І до Білуні*). Проси Великого князя. Втім, він завжди вривається без запрошення, як буря.

Ізяслав вибігає. Білуня зникає за дверима.

РОГНІДА. О, Боже Дайбоже, дай мені сил і мужності здійснити задумане!

ЗАВІСА

Та ж світлиця Рогніди. Білуня причепурює її, поправляє та осмикує сукню. Сама ж княгиня не відводить личка від спижового люстерка. Чекає на князя Володимира.

РОГНІДА. Якесь у мене посмішка неприродна, кривувата, як моя доля. Не можу налаштувати себе на веселий лад.

БІЛУНЯ. А ви подумайте про щось приємне-приємне — і ваше обличчя розквітне. Наприклад, про те, як вас цілує Великий князь Володимир.

РОГНІДА. Ох! Якщо я це уявлю, лице стане таким, наче зїла кислюще яблуко чи гіркушу перчину.

БІЛУНЯ. Хочете йому сподобатися — зустрічайте з веселою усмішкою.

РОГНІДА. Звісно. Краще уявлю свого синочка Ізяслава. Він такий ніжний, добрий. Обіцяв захищати.

БІЛУНЯ. Материн синочок.

РОГНІДА. Я б не сказала. Хлопчик з характером. Уміє на своєму настояти. І кривднику здачі дасть. Який же він у мене розумний та мужній — справжній княжич! (*При цих слова усміхається*).

БІЛУНЯ. Яка у вас мила посмішка! Отаку й збережіть до приходу Володимира.

РОГНІДА. Спробую. Та не знаю, що з того вийде.

БІЛУНЯ. От зараз я вас причепурю, одягну у найкращу вишиванку, начеплю разки різнобарвного намиста.

РОГНІДА. Якби ж він те цінував. Здається, він байдужий до краси. Прагне лише владарювати над жінкою.

БІЛУНЯ. І все ж я вас так зодягну, що він не зможе не здивуватися. Еге? Тільки усмішку тримайте.

РОГНІДА. Гарзд. Та хуленько, бо він може нагрнути в будь-яку хвилину.

БІЛУНЯ. (*Причепурюючи княгиню*). А давайте ми на всяк випадок замкнемо двері на засув, щоб не заскочив зненацька.

РОГНІДА. Не варто. Це тільки розлютить його. А мені сьогодні хочеться, щоб він був лагідний.

БІЛУНЯ. О-о, це вже слова люблячої дружини. Княгине, ви змінюєтесь просто на очах. Аж сяєте! Давно не бачила вас такою.

РОГНІДА. Хай це буде мій останній дарунок Володимирі.

БІЛУНЯ. А за ним піде й наступний. Та так і налагодяться ваші стосунки.

РОГНІДА. Не кажи так, бо зіпсуєш мені настрої.

БІЛУНЯ. Мовчу, мовчу, як риба. Хай Всевишній вам допомагає.

Двері різко, з гуркотом відчиняються. Перед Рогнідою постає Володимир у брудній одежі, напідпитку.

ВОЛОДИМИР. А ось і я! Княгине, прошу шанувати і... кохати!

РОГНІДА. (*Передаючи люстерко Білуні*). Ой, як я тебе зачекалася, милий! Десять разочків на ганок вискакувала та все виглядала. Серденьком відчувала, що ти сьогодні до мене завітаєш, мій соколе.

ВОЛОДИМИР. (*Здивовано*). Давно я тебе, Гориславо, не бачив такою веселою. Чи це ти? Раніше при зустрічах була схожа на насуплену сову, а зараз... Що сталося?

РОГНІДА. Все тече, все міняється, мій ненаглядний. Останнім часом я багато про тебе думала.

ВОЛОДИМИР. І що ж гарне тобі забрело в голову?

РОГНІДА. Що ти у мене найкращий серед чоловіків у всій Русі. Сміливий, відважний — справжній витязь! І що я тебе дуже... люблю.

ВОЛОДИМИР. Справді змінилася. Не впізнаю тебе. Втім, Гориславо, мені приємно бачити тебе такою. Тож подивлюся, як ти мене кохаєш.

РОГНІДА. Жодна жінка не приголубить тебе так, як я, місяцю мій ясний.

ВОЛОДИМИР. Вперше чую від тебе такі слова.

РОГНІДА. О володарю мого серця, вибач мені за минуле.

ВОЛОДИМИР. Хоч убий, не впізнаю. Шестеро діток ми з тобою зачали, а ти так і не спромоглася мене роззутити. Так у чоботах ми й кохалися. А сьогодні роззуєш?

РОГНІДА. Роззую, мій рідненький. Роззую.

ВОЛОДИМИР. Просто зараз?

РОГНІДА. Авжеж, радість моя.

ВОЛОДИМИР. (*Помічає Білуню*). Ану киш звідси! Чуєш, що княгиня каже?

БІЛУНЯ. Уже біжу. Як вона вас кохає, Великий княже!

ВОЛОДИМИР. Брись!

Білуня вибігає. Володимир увальюється на ліжко, витягує перед Рогнідою ноги у довгих брудних чоботах.

РОГНІДА. З радістю роззую, мій миленький! (*З силою знімає спочатку один чобіт, потім інший. Ненароком забруднює сукню*). Ой, вибач мене, таку незграбну.

ВОЛОДИМИР. А якби з самого початку мене роззувала, не втрапила б зараз у таку халепу.

РОГНІДА. Правду кажеш, мій любий. (*Намагається витерти бруд*).

ВОЛОДИМИР. Не клопочись. Сукню все одно доведеться знімати. (*Потягнувся до Рогніди*). Якщо хочеш, допоможу. Я у цій праві мастак.

РОГНІДА. Я сама. А зараз давай я тобі ніженьки помію. (*Підносить дерев'яний таз, присідає і ретельно обмиває кожну ногу, витирає вишитим рушником*).

ВОЛОДИМИР. Очам своїм не вірю! Невже це ти, Гориславо? Чи тебе випадково не підмінили?

РОГНІДА. Хочеш переконатися?

ВОЛОДИМИР. Звичайно. Ти ниньки така ласкава — певно, зачнемо ще одну ляльку.

РОГНІДА. А ти хіба проти, щастя моє?

ВОЛОДИМИР. Для мене головне — аби дитя було з імени-того роду. А твій рід саме такий.

РОГНІДА. Ти тільки тому до мене приїжджаєш?

ВОЛОДИМИР. Це для мене найголовніше. Для цього мене з тобою доля звела.

Володимир швидко відстебнув меч, поставив у куток, зняв мисливські обладунки, підхопив на руки Рогніду і поклав на ліжко.

ЗАТЕМНЕННЯ

Після любовщів Рогніда тихо піднімається у довгій білій сорочці, тягнеться спочатку до ножа під подушкою, та остерігається розбудити Володимира. Навшпильки ступає в куток, повільно витягує з піхов меч, наближається до сплячого Володимира, двома руками занесла над ним лезо. І вже збирається проштрикнути ним князя, та раптом він відкриває очі, відштовхує Рогніду, вириває зброю.

ВОЛОДИМИР. Так ось заради чого ти була така ласкава! Убити мене захотіла? Гадюка! *(Кидає Рогніду на підлогу і починає бити ногами)*. Смерть тобі! Смерть! Тепер тебе ніхто і ніщо не врятує!

РОГНІДА. *(Кричить від болю)*. Убий! Убий! Звільни від цієї муки! Ти з княжни перетворив мене на рабину, на утриманку! Мене вже нудить від такого життя! Убий!

В цей час із бічних дверей вибігає Ізяслав з дерев'яним мечем.

ІЗЯСЛАВ. *(Кричить)*. Отче, не бий маму! Прийми цей меч і проткни спочатку мою утробу, щоб я не побачив гіркої смерті моєї неньки! *(Вкладає дерев'яний меч в руки батька)*. Я цим мечем зміюку вбив.

ВОЛОДИМИР. *(Ошелешений, сідає на ліжко, тримаючи в руці меч)*. Це ж хто тебе навчив на батька голос піднімати?

ІЗЯСЛАВ. Я мамин захисник! Ясно? І не дозволю її бити! Зрозумів?

ВОЛОДИМИР. І ти проти мене?

ІЗЯСЛАВ. Я — за маму! І проти тих, хто її зобижає!

ВОЛОДИМИР. Так-так. А ти знаєш, що твоя люба матуся щойно хотіла мене оцим мечем проткнути? *(Показує на свій меч)*.

ІЗЯСЛАВ. Звідки мені знати? Але я впевнений, що вона хороша. Добрішої від неї немає у світі. Вона ні на кого руку не підніме.

ВОЛОДИМИР. А от сьогодні збиралася увігнати в мене оцей меч.

ІЗЯСЛАВ. Матусю, батько правду каже?

РОГНІДА. Правда, синку!

ІЗЯСЛАВ. *(До Володимира)*. Якби мене так ображали, я б теж розправився з кривдником.

ВОЛОДИМИР. *(Зі злістю)*. Ти з матір'ю — одного поля ягода! Не шануйте мене! Чужий я вам!

РОГНІДА. *(Корчиться від болю на підлозі)*. Ти сам у тому винен.

ВОЛОДИМИР. Я ще й винен! Стараюсь, зі шкури лізу для вашого благополуччя! І така мені подяка — меч у груди?

РОГНІДА. Володимире, не буду повторювати при синові про всі твої кривди, яких ти завдав мені та русам. Не хочу, щоб він тебе зненавидів, а ти його. Бо в тебе вистачить гонору і з ним розправитися.

ВОЛОДИМИР. Та як смієш мені дорікати?! Все, на що ти маєш право, — лише народжувати дітей! Моїх спадкоємців! *(Після паузи)*. Сьогодні я тебе милую! А завтра тебе судитимуть! Знаєш, що означає кинутися зі зброєю на князя? Так

що готуйся! І одягнися у строй Великої княгині! У всій Русі і навіть у Європі мають знати: хто підніме на мене меч, від нього й загине. Чи то смерд, чи княгиня! Хай бояться мене усі!

РОГНІДА. Нещасний, хочеш показати свою силу?

ВОЛОДИМИР. Ні! Бажаю, аби кожен рус утямив: закон для всіх один! І годі базікати! Готуйся! (*І звертаючись до Ізяслава*). А з твоїм мечем, захисничку, ось що я зроблю! (*Наступає на дерев'яний меч і ламає навіл*). І не смій більше мені перечити! Бо мій меч гостріший!

ІЗЯСЛАВ. (*Схлипуючи*). Я новий меч зроблю! Справжній! А твого не боюся!

Володимир сплюнув і вийшов з кімнати.

РОГНІДА. Підійди, я поцілую тебе, мій сміливцю.

ІЗЯСЛАВ. (*Вмоцнюючись біля неї на підлозі*). Мамо, треба ковалю замовити залізний меч. І щоб до завтра він змайстрував.

РОГНІДА. Не варто, синку. Коли виростеш, тоді й придбаєш гострий-прегострий меч. Ним і битимеш злих людей. Домовилися?

ІЗЯСЛАВ. От якби я до завтра, як у казці, став богатирем!

РОГНІДА. Навіщо це тобі?

ІЗЯСЛАВ. Я б не пустив отця та його дружину у наш двір! І всіх інших розбійників! Я б їх повкидав у Либідь!

РОГНІДА. Якби ж то! А тепер біжи. Я приведу тебе до ладу.

Ізяслав вибігає. Рогніда вмивається, розчісується. Чути стук у вхідні двері.

ВОЛХВ. Це я, княгине.

РОГНІДА. Заходь, Мариборе.

ВОЛХВ. Щойно бачив, як Володимир разом з Добраном і дружиною на конях галопом помчали до Києва.

РОГНІДА. (*Втомлено сідаючи на ліжко*). Не змогла я вбити Володимира. Кілька разів намірялася — і не змогла. Хоч знала,

що злішого ворога у мене на теренах усієї Русі немає. Він прокинувся, звалив мене на підлогу і несамовито побив. Усе тіло болить. Наказав готуватися до смерті. Завтра прийде з катом.

ВОЛХВ. Тікати треба. Негайно. Я сховаю тебе там, де ніхто не знайде. Інші волхви допоможуть.

РОГНІДА. А як же діти? На кого я їх покину? На того вродка?

ВОЛХВ. Княгине, він тебе знищить, а дітей все одно відбере. Так що поспіши.

РОГНІДА. Ні, волхве Мариборе. З місця не зрушу. Остобісіло таке життя. Часом проклинаю той день, коли на світ народилася. Володимир розтоптав мою душу. А хто я без душі? Мрець. Діти мене на цім світі тримають. От і сьогодні Ізяслав заради мене кинувся на Володимира з мечем. Щоправда, з дерев'яним.

ВОЛХВ. Княгине, ти ще молода. Тобі жити й жити. Дітоньки твої не пропадуть. Якийсь час поживеш без них. Згодом повернешся. Все перемелеться — борошно буде. Може, й Володимир подобрішає.

РОГНІДА. Або стане ще жорстокіший. І приноситьиме людські жертви уже не язичницьким богам, а новому — чужому богу.

ВОЛХВ. Схоже, він з глузду з'їхав. І тому я втретє пропоную тобі втечу від смерті.

РОГНІДА. Спасибі за турботу, Мариборе. Від долі не сховаєшся і не відкупишся.

ВОЛХВ. Воно то так, але ж...

РОГНІДА. Ще раз дякую.

ВОЛХВ. (*Важко зітхнувши*). Що ж, піду до капища та проситиму рідних богів не залишати тебе в біді і відігнати подальше Мару.

РОГНІДА. Йди, Мариборе. Помолись за мене.

ЗАВІСА

ДІЯ ТРЕТЯ

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Берег річки Либідь. Гуркоче небо, наближається гроза. Рогніда, бліда й зосереджена, у святковому вбранні, сидить у кріслі, невпинно дивиться на потік.

РОГНІДА. *(Сама до себе)*. Отак і моє життя протекло, як оця вода. Та й чого воно варте? Наруга, зневага, колотнеча. Одна розрада — дітки. І то зачаті без кохання та ласки. Хто наврочив мені таку долю? Знаю, не Жива і не Макоша, а Чорнобог. Це він створив Володимира таким жорстоким та зрадливим. Привів його до мене в Полоцьк. Навіщо? У чому я согрішила? О Дажбоже, дай мені легкої смерті!

На передньому плані поодаль за спиною Рогніди з'являються Володимир і Добран. Розмовляють притишено.

ВОЛОДИМИР. Сидить моя жіночка! О, з яким задоволенням я б зніс їй голову оцим мечем! Аж руки чешуться.

ДОБРАН. Перечешуться. Треба бути мудрішим, кагане. У нас куди вища мета — замість язичницької віри запровадити грецьку.

ВОЛОДИМИР. Та знаю! Я не збираюся від цього відмовлятися. Але ж зараз так хочеться помститися!

ДОБРАН. Устигнеш. Я не про твою жону. Вона — дріб'язок. Я про великі цілі. Та не сіпайся! Вислухай! Звичайно, було б краще нав'язати русам юдейську віру. Однак не на часі. Люд може збунтуватися. У русів ще в пам'яті подвиги твого названого батька Святослава. Він знищив юдейську Хазарію. Ми знищимо Русь! Тихим сапом! Християнство — наша зброя! Вона уб'є слов'ян. Ми запряжемо гоїв! І будемо поганяти віками!

ВОЛОДИМИР. До чого це ти? До чого тут покарання Рогніди і християнство? Княгиня заробила смертну кару і нехай розплачується. І розплатиться! Ух! *(Змахнув мечем перед собою)*.

ДОБРАН. *(Поклав руку на рукоять меча Володимира)*. Ні, ти все-таки вислухай. Не поспішай з вироком.

ВОЛОДИМИР. З якого б то дива? Вона замахнулася на життя моє. Моє — Великого князя! Ти, може, скажеш, щоб я її простив?

ДОБРАН. Саме до цього я тебе й підводжу, кагане. Маєш явити милосердя. Не для неї. Для всього світу. Тим паче, що ти зовсім не постраждав. Он який — цілий-цілісінький, здоровий-здоровісінький!

ВОЛОДИМИР. Щось ти, дядьку, не туди хилиш. Я не прошу їй! Яким я буду виглядати перед людом? Слабаком? Я на її прикладі покажу черні, що чекає тих, хто проти мене! Хай тремтять і бояться! Перед охрещенням я повинен показати силу! Бо ж чимало знайдеться шибайголів, які захочуть протистояти моїй волі. Хіба я не правий?

ДОБРАН. Можна й так міркувати. Та прикинь, як таке жорстоке покарання княгині сприймуть у Візантії, та ж таки царівна-християнка Анна, руки якої ти так домагаєшся.

ВОЛОДИМИР. І як?

ДОБРАН. Тебе вважатимуть безсердечним варваром. Для Анни, вихованої на заповіді «Не убий!», розправа з Рогнідою неприйнятна. І в неї буде ще один вагомий привід відмовити тобі. Ти цього хочеш?

ВОЛОДИМИР. Ні. Але ж Рогніда...

ДОБРАН. Забудь. Прояви милосердя. Подбай про ваших дітей.

ВОЛОДИМИР. А при чому тут наші діти? Я нікому не дозволю скривдити своїх нащадків.

ДОБРАН. Я й не сумніваюся. Але ж вони її люблять. І якщо дізнаються, що ти скарав їхню матір... Уявляєш? Тобі зараз вигідно простити Рогніду. Моя порада — щоб вона поблизу не моголила очі, відправ її подалі від Києва. Не треба, аби її шляхи ненароком перетнулися з Анниними. Рогніда багато чого може їй повідати...

ВОЛОДИМИР. Найкращим місцем для цього стало б по-тойбіччя.

ДОБРАН. Приборкай свій гонор, кагане. Відправ її назад у Полоцьк.

ВОЛОДИМИР. Так там же одні згарища. Мої вої все спалили.

ДОБРАН. Тоді десь недалеко від Полоцька споруди для Рогніди та дітей добротне обійстя, подаруй їй ті землі.

ВОЛОДИМИР. Насміхаєшся, дядьку?

ДОБРАН. Я тобі діло раджу. Тим самим ти уб'єш кілька зайців. Анна в тобі побачить милостивого господаря. Святі отці розказуватимуть, який ти доброчесний. Чернь називатиме тебе благодійником. А може й красним сонечком. Ги-ги! Чим не приклад для переконання у достоїнствах нової віри? Помізькуй, в чому твої вигоди.

ВОЛОДИМИР. Та й хитрий же ти, дядьку!

ДОБРАН. Часом варто прогнутися, щоб потім ухопити недруга за горлянку.

ВОЛОДИМИР. І де тебе навчили такої мудрості.

ДОБРАН. Та де? В Хазарії, яку зруйнував твій так званий батечко, будь він тричі неладний.

ВОЛОДИМИР. Сам щойно казав, слід прощати давні кривди.

ДОБРАН. Чого не зробиш заради того, щоб тут створити новий Хазарський каганат.

ВОЛОДИМИР. Е-е, ні дядьку! Тут буде Русь!

ДОБРАН. *(Про себе вбік)*. А порядки хазарські. *(І до Володимира)*. Так, мій кагане?

ВОЛОДИМИР. Краще називай мене Великим київським князем. Так і мені приємніше, і майбутній цариці Анні.

ДОБРАН. *(Западно)*. Як скаже Великий київський князь, так і буде! Слово каг..., вибач, Великого київського князя — для мене закон. То як ти, племінничку, вирішив учинити з Рогнідою?

ВОЛОДИМИР. *(Довго дивиться у спину Рогніди)*. От що. Для початку я її добряче пострахаю. А потім поставлю кілька умов і змушу на них погодитися.

ДОБРАН. І що то за умови, якщо не таїна?

ВОЛОДИМИР. Вона має погодитися на наше розлучення.

ДОБРАН. Неначе одруження з Рогнідою у чомусь тебе обмежувало? Скільки в тебе жінок — я й порахувати не здатен.

ВОЛОДИМИР. Що було, те було. Але після того, як прийму хрещення, я за новою вірою повинен мати одну дружину. І нею буде Анна, молода, іменита, набожна.

ДОБРАН. Мудро. А якщо Рогніда не погодиться?

ВОЛОДИМИР. Такого бути не може.

ДОБРАН. Припустимо. А яка ще умова?

ВОЛОДИМИР. Горислава має прийняти грецьку віру.

ДОБРАН. А це тобі навіщо?

ВОЛОДИМИР. Не може ж такого бути, щоб діти були християнами — я їх обов'язково похрещу! — а мати язичницею.

ДОБРАН. О, вже міркуєш, як істинний християнин, хоч ще й не став таким. Похвально, племіннику. Що ж, іди до Рогніди, а я спостерігатиму збоку. Тільки не перестарайся. Жодна волосина не повинна впасти з її голови.

Володимир крадькома наближається до Рогніди, з риком змахує мечем над її головою.

РОГНІДА. *(Спокійно)*. Ой! Здається, моя смерть прийшла.

ВОЛОДИМИР. Поки що це я, твій колишній муж.

РОГНІДА. А чому колишній?

ВОЛОДИМИР. Тому що я так хочу! Негоже називати дружиною ту, яка підняла на мене меч! Хіба не так? *(І знову змахнув мечем над головою Рогніди. Вона не поворухнулась)*.

РОГНІДА. Ми вже давно не чоловік і дружина. Залишилася одна назва.

ВОЛОДИМИР. Ха-ха! А хто вчора мені в коханні зізнавався?

РОГНІДА. Не пам'ятаю. Я таку дурницю не могла тобі нашіптувати. То, певно, одна із сотень твоїх наложниць.

ВОЛОДИМИР. *(Знову змахнув мечем над Рогнідою)*. Не придурюйся! Ти не пам'ятатимеш тоді, коли я зітну твою голову.

РОГНІДА. Чим швидше, там краще. Годі мене мучити на цьому світі!

ВОЛОДИМИР. Встигнеш у царство Пека.

РОГНІДА. Я вже давно там. Відтоді, як пізнала тебе.

ВОЛОДИМИР. Ти повинна перед волхвом і людьми засвідчити, що ми відтепер розлучені.

РОГНІДА. Я згодна.

ВОЛОДИМИР. *(Знову змахнув мечем над Рогнідою)*. І до тебе ще буде вимога — ти маєш охреститись!

РОГНІДА. І яка тобі різниця, якою я піду на той світ — язичницею чи християнкою? Мені вже все одно. Ти, як знову піднімеш свій меч, не промахнися. Моя шия ось тут. Бий!

ВОЛОДИМИР. Коли я почну хрестити Русь, ти повинна однією з перших зануритися у воду.

РОГНІДА. Та я хоч зараз! *(Зривається на ноги і прямує до річки)*.

ВОЛОДИМИР. *(Хапає її за сукню)*. Навіжена! Не зараз, а тоді, коли треба буде! Коли візантійські священники прибудуть!

РОГНІДА. *(Так же стримано)*. Володимире, ти відступник. Ти ганьбиш віру пращурів. Ти злочинець! Як жаль, що вчора не увігнула меч у твоє зрадливе серце!

ВОЛОДИМИР. Таки я тебе зараз прикінчу, гадино!

В цей час до Володимира з одного боку кидається Добран, з іншого — Волхв.

ДОБРАН. *(Хапаючи Володимира ззаду)*. Заспокойся, княже! Не забувай про своє велике призначення.

ВОЛХВ. *(Заступаючи собою Рогніду)*. Княже, не біснуйся! За поконами Бога Рода ти маєш шанувати жінку, яка подарувала тобі чотирьох синів і двох доньок!

ВОЛОДИМИР. Та чхати я хотів на твого Рода! І на тебе!

ВОЛХВ. Це не новина. Від тебе на інше годі й сподіватися. Ти убивця! Бо приносив людські жертви перед образами Перуна і Велеса у Київ-граді! Ти запроданець! Бо зібрався прийняти чужу віру! Більше того, нав'язати її усім русам!

ВОЛОДИМИР. І прийму! І похрещу Русь! І тебе не питатиму! А станеш на дорозі — розчавлю!

ВОЛХВ. І волхви Русі проклянуть тебе навіки. І не знатимеш ти щастя через свої злодіяння.

ВОЛОДИМИР. Ти, поганий Волхве, думай, що говориш Великому князю київському, інакше... Інакше цей меч по тобі походить! *(Насувається на Волхва)*.

ВОЛХВ. *(Підіймаючи костур)*. Спинися, князю! Бо цей костур тебе зіб'є з ніг.

ВОЛОДИМИР. Ха-ха! Оця палиця?! Розсмішив!

ВОЛХВ. Це — не палиця, а жезл самого Бога блискавок Перуна.

ВОЛОДИМИР. Залякати хочеш? Нічого в тебе не вийде. Я твій жезл на тріски порубаю, а потім і тебе!

ВОЛХВ. Спинися! Бо лихо тобі буде!

ВОЛОДИМИР. Так от, щоб ти знав: я таки похрещу Русь, усім вам назло! А твоїх волхвів посічу на капусту. І почну з тебе!

ВОЛХВ. В такому випадку отримай те, що заслужив! *(Наставив на Володимира костур, і звідти ударив яскравий промінь)*.

ВОЛОДИМИР. *(Падаючи)*. Ой! Убивають! Добране, рятуй!

Добран кидається ззаду до Волхва і вганяє йому ніж у спину. Волхв валиться до ніг Рогніди.

ВОЛХВ. Жаль, не встиг я тебе, княже, спопелити... (*Помирає*).

ДОБРАН. (*Нахиляється до Володимира*). Живий? Давай руку.

ВОЛОДИМИР. Та живий. Якби не ти, цей дід мене утробив би.

ДОБРАН. Тепер ти знаєш, хто найзапекліші твої вороги — волхви! Ти зможеш охрестити Русь, коли їх знищиш!

ВОЛОДИМИР. Бачу! (*Підходить до непорушного Волхва і б'є ногами*).

РОГНІДА. Що ти робиш, Володимире?! Припини! (*Намагається відтягнути Володимира за одяг, врешті це їй удається*).

ДОБРАН. Добре, що цей волхв не встиг тебе проклясти. Такі, як він, на все здатні. Вони володіють чарами, що можуть завадити здійсненню наших задумів. Нищити їх треба! Як вовків! Щоб і сліду не лишилося!

РОГНІДА. (*Кричить у бік терему*). Агей, знахаря сюди! Травника! Волхв помирає! (*Схиляється над Волхвом*).

ДОБРАН. Замокни! Нехай конає! Його вже ніхто не врятує! Я знаю, як ножем володіти. Не вперше.

РОГНІДА. Які ж ви безсердечні! Ви не люди! Ви убивці! Жорстокі й підлі!

ВОЛОДИМИР. (*Витягуючи з-під Волхва костур*). Цікаво, що ж це таке? З виду — звичайна палиця. Але ж б'є на відстані. (*Крутить туди-сюди, обмацує, врешті кидає на землю і січе мечем*). Отак його! Отак! Щоб, чого доброго, не потрапив до рук іншого волхва.

ДОБРАН. А скільки всіляких чародійств у язичницьких капищах та храмах! Їх також потрібно зруйнувати. Усі до єдиного! Інакше нам не втриматися на Русі.

ВОЛОДИМИР. Я відправлю варягів — чужинцям того добра не жаль. Розметуть, посічуть і сплять!

РОГНІДА. О Дажбоже милосердний! Не допусти лиха!

ВОДОДИМИР. Заткни пельку! (*Підійшов впритул до Рогніди*). Забудь усіх язичницьких богів, якщо хочеш побачити своїх дітей! У тебе буде новий бог! Той, якого я тобі призначу! Зрозуміло?

РОГНІДА. Зрозуміло. Але звідки він явиться?

ВОЛОДИМИР. З Візантії!

РОГНІДА. Ти хочеш замість ведичної віри запровадити грецьку? О Свароже! Що ж це буде?

ВОЛОДИМИР. Буде рай!

РОГНІДА. Скоріше пекло. Руси не погодяться на таку віру. І буде страшна битва. Я серцем відчуваю.

ВОЛОДИМИР. А хто їх питатиме, твоїх русів? Не захочуть змиритися — отримають меч. (*Погладив руків'я*). Я вичавлю з них не тільки слов'янських богів, а й їхні обряди, звичаї, танці та пісні.

РОГНІДА. Нещасна Русь! Що їй уготовано? І ким — власним князем. Схаменися, Володимире, доки не пізно!

ВОЛОДИМИР. Я перший прийму хрещення. Після мене — всі руси! Хто не похреститься, стане моїм кровним ворогом. А з супротивниками у мене розмова коротка. Ти знаєш.

РОГНІДА. Хіба може свій народ бути ворогом?

ВОЛОДИМИР. Так! Якщо перестане коритися волі повелителя!

РОГНІДА. Жажна твоя нова віра! І коли ж ти збираєшся охрестити Русь?

ВОЛОДИМИР. Скоро! Уже цього літа! Як тільки одружуся з візантійською царівною Анною!

РОГНІДА. (*В'їдливо*). А на кого ж ти залишиш сотні своїх наложниць? Про себе я мовчу.

ВОЛОДИМИР. (*Зі сміхом*). Віддам заміж за своїх дружинників. Можу й тобі знайти достойну пару.

РОГНІДА. *(Іронічно)*. Красно дякую. Я з тобою і нажила-ся, і налюбилася. Будь воно все неладне!

ВОЛОДИМИР. А чом би й ні?! Ти жінка ще молода, іменита!

РОГНІДА. Насміхайся. Хочеш ще дужче мене принизити? На біса здалися мені твої бояри?! До речі, а при Анні ти знову бігатимеш до тих дівичь?

ВОЛОДИМИР. Ні! Досить! Нагулявся! За грецькою вірою перелюбство — то великий гріх. Ха-ха!

РОГНІДА. Був циніком, ним і лишився. Бідна моя Русь! *(Поривається йти)*. Пусту до дітей! Бо вони пропадуть без мене.

ВОЛОДИМИР. Не помруть. І ось мій останній наказ. Ти маєш беззаперечно прийняти хрещення. І ніяких відмовок! Руси мають бачити, що Велика княгиня — такою вони тебе вважають — приймає нового Бога.

РОГНІДА. Мені тепер усе одно! Прийму... Хоч диявола... Хоч Христа... Я хочу до діток! Пусту нарешті!

ВОЛОДИМИР. Що ж, повірю. Іди! І пам'ятай мій наказ! Бо другого помилування не буде! Зрозуміла?!

Рогніда кивнула і, ридаючи, поспішила до терема.

ДОБРАН. Умієш ти жінок переконувати. Великий талант у тебе, кага..., вибач, Великий київський княже! Тепер у тебе руки розв'язані. Можеш їхати до Візантії. Сподіваюсь, царівна Анна тобі не відмовить. Ги-ги!

ВОЛОДИМИР. Гадаєш, так просто стати на один щабель із родиною візантійського імператора, самого Костянтина Багрянородного?

ДОБРАН. Це той, хто хрестив ще княгиню Ольгу, твою названу бабку? Може, й це врахують візантійці?

ВОЛОДИМИР. Якби ж то! Вони вимагають, щоб я спочатку розбив військо якогось повстанця Фоки і захистив Царград.

ДОБРАН. І ти поведеш варягів та русів? Дорого тобі коштуватиме те сватання.

ВОЛОДИМИР. То, може, мені відмовитися?

ДОБРАН. Що ти! Що ти! Маємо звільнити Русь від язичництва! За будь-яку ціну! І нікейці прославлять тебе у віках! Щодня співатимуть про твої подвиги у храмах! Заради цього нічого і нікого не жаль!

ВОЛОДИМИР. От про це я й мрію. Хочу, щоб зі мною рахувалися правителі Європи і Асії.

ДОБРАН. І чим швидше настануть ті часи, то краще. Тож рушаймо, здобудемо в бою серце Анни!

ВОЛОДИМИР. Анна буде моєю!

В цю мить поряд у землю врізалась яскрава блискавка і вдарив грім. Володимир і Добран попадали. Поряд з тілом Волхва. А блискавки і громи продовжували бити довго і потужно.

ВОЛОДИМИР. Та волхв і після смерті вогнем стріляє по нас! От наволоч!

ДОБРАН. Не здумай підніматися — уб'є наповал. А нам же треба охрестити Русь.

ВОЛОДИМИР. Блискавки — то недобрі знаки.

ДОБРАН. Тільки новий Бог порятує нас. Тільки з ним ти станеш володарем над цією землею і над поганями. А волхвів, сам бачиш, треба нищити під корінь. Щоб усі отак лежали, як оцей.

ВОЛОДИМИР. За цим діло не стане. Для такої справи у мене є загони вірних варягів-найманців. Заплату — вони всю Русь догори ногами поставлять.

А Перун продовжував гатити блискавками у землю.

ЗАВІСА

ГЕТЬМАНША

Історична драма на три дії та шість картин

Історична драма «Гетьманша» відображає події, які відбувалися в Україні за часів гетьманування Івана Скоропадського, зокрема у 1718 році. Головна героїня Настя, дружина гетьмана, уособлює в собі ті сили, які після Полтавської битви 1709 року призвели Гетьманщину до занепаду і остаточної втрати незалежності. Гетьманша готова на все заради власної вигоди та збагачення. Вона на вимогу Петра I видає заміж свою п'ятнадцятирічну доньку за пристаркуватого московського вельможу. Змушує гетьмана йти на порушення законів та моральних устоїв. Усі ці перипетії навколо того сватання, представленого у п'єсі, в дечому перегукуються з процесами, що відбуваються й нині в Україні. Помилки і гріхи минулого негативно позначаються на житті сьогоденішніх українців. Несправедливість, нерівність, корупція, моральна деградація, бідність — ось те, з чим вони стикаються щодня. І, якщо ці явища не здолати зараз, вони перекинуться й на майбутні покоління.

ГЕТЬМАНША

Історична драма на три дії та шість картин

ДІЙОВІ ОСОБИ

Іван Скоропадський	гетьман Лівобережної України, безвольний підкаблучник
Настя	його дружина, владолюбива, хитра, жадібна
Уляна	їхня п'ятнадцятирічна донька
Андрій Маркович	брат Насті, бабник, п'яничка
Ярка	покоївка Уляни
Павло	коханий Ярки, конюх
Пьотр Толстой	жених Уляни, граф
Федір Протасов	боярин, царський резидент на Гетьманщині
Шатун	слуга Толстого
Христя	донощиця Настина
Військовий обозний, Ніжинський полковник, Полковники, Джура, Українські співаки і танцюристи, Московські співаки	

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Глухів, кінець серпня 1718 року. Маєток гетьмана Івана Скоропадського. Просторий двір, посередині клумба з пишноцвітами та кущем калини. Поодаль за клумбою різьблена бесідка під кронами густих лип. На веранді за широким столом гетьман полуднує. Здалеку доносяться урочисті церковні передзвони. За сценою чується гучне «Тпру-у-у!» і скрип карети. Гетьман рвучко підхоплюється і, тримаючись за перила, спускається східцями у двір. Назустріч йому поспішає дружина Настя, весела, усміхнена, бадьора, у вишиванці та високому золоченому кокошникові, в руках велика розмальована матрешка.

ГЕТЬМАН. Нарешті! Вітаю тебе, моя господине, на рідній землі! *(Кланяється).* Як їхалося? Натряслася либонь, моє золотце? От нутром відчував, що ти сьогодні прилетиш із Московії. А як почув церковний дзвін, зрозумів, що не помилився. *(Цілує тричі в щоки).*

НАСТЯ. *(Сміється, гордовито задравши ніс).* Саме так Гетьманщина і мусить зустрічати свою повелительку! Дзвонами! Поклонами! Чи правду я кажу, мій любий гетьмане?

ГЕТЬМАН. *(Напівжартівливо).* Аякже! Так і має бути! Адже всі довколишні храми на твоєму утриманні, пані гетьманова. Хай знають посполиті: хазяйка приїхала! Послухай! Як дзвони лунають! На всю Гетьманщину! До речі, пташко моя, що це у тебе за гніздо на голові?

НАСТЯ. Що ти, мій любий гетьмане! Це не гніздо. Це подарунок її величності цариці Катерини, дружини царя Великої, Малої і Білої Русі Петра Алексеевича!

ГЕТЬМАН. *(Зі щирим здивуванням).* Ти й з нею спілкувалася?!

НАСТЯ. Атож! Яка ж вона мудра, добра та милостива! Скільки ми з нею секретничали! І вона подарувала мені цю корону! *(Крутиться перед гетьманом).* Чим я не цариця?!

Принаймні, на нашій Гетьманщині? *(Втовкмачує в руки гетьмана високу матрешку)*. А це тобі особисто дарунок від самого Гавриїла Івановича Головкина! Сподіваюсь, не забув, хто він?

ГЕТЬМАН. *(Невдоволено кривить губи, роздивляючись матрешку)*. Спробуй забути першого канцлера Московщини...

НАСТЯ. *(Киває на матрешку)*. Це він тобі прислав як нагадування — щоб ти пам'ятав, хто в тебе начальник. Звісно, окрім царя. Яка гарна матрешка! Де ми її поставимо, милий? Може, у твоєму кабінеті в генеральній військовій канцелярії? Щоб усі полковники бачили? Дивитимуться та питатимуть: а хто це подарував? А ти: «Це сам...» Вони й присмирніють.

ГЕТЬМАН. *(Відливо)*. Мені здається, їй місце у твоїй спальні. Як і твоєму кокошнику.

НАСТЯ. Так то ж для тебе дарунок! Ти тільки уяви — від самого...

ГЕТЬМАН. Та годі! Є в мене для неї місдинка! Поставлю я її біля псарні. Може, собаки зляку менше гавкатимуть поночі. А то часом як розходяться — не заснеш!

НАСТЯ. *(Злякано)*. Та ти що, Іване! Не жартуй так необачно! Бо хтось донесе канцлеру — він тебе з'їсть живцем без солі.

ГЕТЬМАН. Гарзд. Щось придумаємо. Але таке нагадування мені не подобається.

НАСТЯ. *(З великим здивуванням)*. Чому?

ГЕТЬМАН. Як тобі пояснити? З цієї великої матрешки вилупляться менші та й розповзуться Гетьманщиною. Так я розумію цей натяк. Щось царська свита недобре замишляє. *(Ставить матрешку у квітник)*.

НАСТЯ. *(Хапливо піднімає її, знову вкладає в руки гетьмана і роззирається довкола)*. Іване, ти як мала дитина. Ходімо на веранду.

Всідаються за столом на веранді. Гетьман поряд із тарелями поставив матрешку. Налив у порцелянові чаші квасу.

ГЕТЬМАН. *(Подаючи чашу Насті)*. Призволяйся. Втому як рукою знімає. А заодно розкажи, що ти привезла, окрім цієї вагітної баби? *(Киває на матрешку, а потім ще й своїм кухлем із квасом цокнувся об її живіт)*.

НАСТЯ. Та годі тобі плескати язиком! Поводишся, ніби хлоп!

ГЕТЬМАН. Скажи вже точніше — як холоп.

НАСТЯ. Іване, припини блазнювання! Краще послухай, які вісті я привезла! Це щось неймовірне!

ГЕТЬМАН. Я вже стільки їх наслухався за роки гетьманування! Через них ночами спати не може.

НАСТЯ. Іване, не перебивай! Тільки зручніше у кріслі всідайся — щоб не впав. *(Гетьман нарочито вглядається в рот дружини, злегка всміхається у вуса)*. Так от, дорогий мій гетьмане, наш ясновельможний володар Великої, Малої та Білої Русі Пьотр Алексеевич запропонував оженити сина московського графа Петра Толстого...

ГЕТЬМАН. *(Розчаровано)*. А мені яке до того діло? Хай жениться!

НАСТЯ. Воно то так. Тільки вгадай, на кому він хоче одружити того графського сінка?

ГЕТЬМАН. Я ж тобі сказав: мене це не обходить. Хай жениться хоч на цій матрешці...

НАСТЯ. Іване, не дратуй мене! То ти у своїй військовій канцелярії можеш так жартувати, а не у своїй хаті! *(Змовницьки зиркає на входні двері в маєток, наче боїться, що хтось підслухає, і шепоче)*. Так от, Пьотр Алексеевич запропонував віддати за того графського сина... нашу донечку Уляночку. Уявляєш? І сам збирається бути сватом... Як він сказав: хоче влити московську кров в українську — щоб наші народи змішалися, побраталися, здружилися. Яке то щастя, Іване! Наша донька буде графінею! Купатиметься у добрі та розкошах!

ГЕТЬМАН. *(Хотів щось сказати, та так і застиг з відкритим ротом, врешті проковтнув ком у горлі)*. Так Улянка ж

іще дитя! Їй лише п'ятнадцять! Вона не доросла до заміжжя... Ти розумієш?

НАСТЯ. Та яке це має значення! Дозріє! Не про те думаєш, Іване! Дивися глибше — вона стане графінею! Уявляєш? Графінею! А ми з тобою породичаємося з московською знаттю! Це така радість! І яка вигода! Іване, що з тобою? Ти не радий?

ГЕТЬМАН. (*Чуває потилицю*). Боюся, та радість бідою обернеться. Я трохи знаю того женишка. Ласий до жіночок. Полюбляє горілочку. Та й старший від нашої Улянки років на двадцять п'ять. І ти хочеш отаку нікчемну кров змішати з нашою чистою, українською?

НАСТЯ. (*Перебиває, вдає, що недочула останніх слів гетьмана*). Те, що було, прогуло. Поглянь на це з іншого боку. Нагулявся той граф. А що старший...

ГЕТЬМАН. (*Різко*). Не старший, а старий для Уляночки!

НАСТЯ. Значить, краще цінуватиме юну дружину! (*Пошепки*). Не турбуйся, я навчу донечку, як приборкати чоловіченька. Чи ти сумніваєшся у моїх здібностях? До речі, пригадай: я теж молодша за тебе на стільки ж, як Улянка за Толстого. І що, ми погано з тобою ладимо?

ГЕТЬМАН. (*Невпевнено*). Та уживаємося...

НАСТЯ. Ти мною незадоволений, муже дорогенький? Та якби не я, то навряд ти й досі гетьманував би! Он скільки претендентів на твою булаву! А цар тебе призначив. І це не дивлячись на те, що ти дружив із Мазепою. Так що, голубе мій сивочолий, слухай свою дружиноньку вірною і не пропадеш! Я, Настя, — твоє щастя! Зрозумів? А я ще й твоя паличка-виручалочка!

ГЕТЬМАН. (*Про себе*). І лупить та паличка не тільки по тім'ячку, а й по серцю. (*І до Насті*). Тобі не жаль свою кровинку віддавати тому недолугому москалеві? То ж москвин — чужина. І наша Уляна йому слугуватиме. Тобі мало, що вся Україна служить Московії та цареві?

НАСТЯ. Тихіше! (*Озирається на двері*). Мене не обходить доля малоросів. Мені важливо благополуччя нашої родини. І тебе це має хвилювати в першу чергу! Всім не догодиш. А тим більше нашій черні і всякому бидлу. Зрозумій це нарешті! Я повністю згодна з ясновельможним нашим повелителем — саме час вливати московську кров у малоросійську. Ми з тобою почнемо, за нами подадуться й інші. Та за таку ласку ти в ноги маєш кланятися вседержителю Петру Алексєєвічу! І нічого брикатися!

ГЕТЬМАН. Та роби, що хочеш! Тільки боюся, що від того змішування зостанемося ми без роду, без племені. (*Різко підводиться*). Мені треба до генеральної канцелярії. (*Зачіпає ненароком матрешку, вона падає зі столу на підлогу, тріскається, проте не розвалюється*).

НАСТЯ. (*З жахом*). Що ж ти, гетьмане, наробив! Це ж дарунок його благородія канцлера Головкина! (*Кидається до матрешки, ставить її на стіл*). Ти, Іване, умієш лише капостити! Ну ні в чому на тебе не можна покластися! Сказано — Скоропад!

ГЕТЬМАН. (*На ходу*). Ти, жінко, говори, та не заговорюйся. І скинь оте гніздо зі своєї голови — не ганьби мене перед людьми! (*Про себе*). Дай жінці волю — попадеш у неволю.

Гетьман виходить. На веранду вскакує Уляна, кидається обіймати матір.

НАСТЯ. (*Знімаючи кокошник, ставить його поряд із матрешкою та розправляє в'юнке темне волосся*). У мене для тебе дуже гарна вісточка, голубонько. Із самого Санкт-Петербурга...

УЛЯНА. (*З нетерпінням*). Яка?! Люблю добрі новини! Ну, кажи, матусенько!

НАСТЯ. А ти вгадай! Новина — мрія всього мого життя!

УЛЯНА. Придбала для мене нову сукню із самої Європи?

НАСТЯ. І це привезла.

УЛЯНА. А ще, мабуть, цілу торбу цукерок?

НАСТЯ. Ти як маленька! Звісно, привезла. І досі цукерками та ляльками бавишся? У твоєму віці пора про женихів думати.

УЛЯНА. *(Ніяковіє, тихо мовить)*. А я вже й думаю...

НАСТЯ. *(Де й поділася добродушність, очима так і впирається в доньку)*. Це ж ким твоя голова забита?! Отим Карпом?! Та він же лайдак! Безхатченко голозадий! Челядник! І ти хочеш у нього служкою бути?! Ну зачекай, от я йому задам! Нічого гетьманівну з розуму зводити! Не рівня він тобі! Так от, щоб я тут ноги його не бачила! Ти вже з ним цілувалася?

УЛЯНА. Що ти, мамо? Як можна? Навіщо мене ображаєш?

НАСТЯ. *(Свариться кудись вказівним пальцем)*. Я покажу тому Карпові, по чім ківш лиха! *(І вже примирливо підходить, цілує доньку в чоло, погладжує довгу косу)*. От що, донечко, у мене справді чудова новина, гарна-прегарна: от от прийдуть тебе сватати! Із самого Санкт-Петербурга! Поважний чоловік! Граф! Скоро й ти станеш графінею! А отого Карпа щоб тут і близько не було! Ясно?! Ти мене зрозуміла? *(Настя гордовито виходить у двері будинку)*.

УЛЯНА. *(У розпачі, ледь не плачучи, схиляється на стіл перед матр'юшкою та кокошником)*. Бідна моя голівонька. Пропала я... Ні за цапову душу.

Вбігає знадвору Ярка, як завжди весела, усміхнена. Обіймає за плечі Уляну, підводить її личко. Уляна втикається їй у груди і гірко риде.

УЛЯНА. Ярочко, не хочу я заміж за москаля. Хай він буде найбагатший, найзнатніший — не хочу! Та й рано мені ще. Невже мати цього не розуміє? Мати кажуть — граф. Та він, певно, мені в батьки годиться... Як можна з таким кохатися? Чому мати цього не розуміє?

ЯРКА. *(Пригортаючи)*. Та чула ненароком ту клятву новину, коли до веранди підходила. Для пані гетьманової цінна лише вигода. А долі людські для неї нічого не варті. Тільки ти не проговорися, бо вона мене за такі слова зі світу зжене.

УЛЯНА. І що мені робити, Ярочко? Я у страшному розпачі.

ЯРКА. *(Після короткої паузи)*. Поки що нічого, гетьманівно. Варто зачекати. Може то лише балачки? Ти помолися — Бог змилується над тобою і все переінакшить. Тільки на нього надія.

УЛЯНА. Ой, хіба ти не знаєш моєї матінки? Вона слів на вітер не кидає. Якщо вже щось надумала, то так і буде. У неї все — товар. І я — товар. Таке відчуття, що мене вже продали. Жити не хочеться. *(Захлипла)*.

ЯРКА. А ти батечку, ясновельможному пану гетьману, розкажи про все. Він — людина м'яка, розсудлива. Щось порадить.

УЛЯНА. Гадаю, та розмова нічого не дасть. Гетьман боїться суперечити матері. Вона, як хоче, так і вертить ним. Він у неї під каблуком. Ярочко, яка я нещасна!

За сценою чути, як Настя розпікає за щось садівника, конюха, двірника, економку. Біля веранди з'являється конюх Павло, коренастий парубок.

ЯРКА. *(Радо)*. А ти яким побитом тут?

ПАВЛО. Ясновельможна пані гетьманова щойно наказала у ставку коней вимити після дороги. Так я оце й збираюся.

ЯРКА. *(Жартівливо)*. І тому опинився аж отут, біля маєтку? Ставок в іншому боці.

ПАВЛО. *(Закохано дивиться на Ярку)*. Та оце помічника шукаю, щоб коней притримав. Бо знаєш, як вони хвицають.

ЯРКА. *(Поглядаючи на Уляну)*. Розумієш, не можу. Я зараз дуже Улянці потрібна.

ПАВЛО. *(Розчаровано)*. Зрозуміло. Але як випадє хвилинка, прибігай до ставка.

УЛЯНА. *(Підштовхуючи Ярку до східців)*. Павле, забирай її. Хай хоч у вас усе буде добре. Біжи, подруженько!

ПАВЛО. *(Кланяючись)*. Дякую, панночко. Ти не тільки красива, у тебе й душа гарна. Я твій боржник. Якщо хтось зобижатиме, то тільки гукни — я йому хроном пику натру.

УЛЯНА. До тих, хто мене ображає, твої руки закороткі.

ПАВЛО. *(Показує свої великі кулаки)*. Ще й як дотягнуться!

ЯРКА. Та він у мене такий — відважний. В обиду на дасть.

УЛЯНА. Добре, що в моєї Ярочки такий надійний захисник. Та біжіть уже до свого щастя! Як я вам по-доброму заздрю. *(Про себе)*. А мене хочуть посадити у золоту кліть. Не піддамся! Втечу! Хоч на той світ... *(Утирає сльози)*.

Ярка і Павло, взявшись за руки, віддаляються. Уляна замилювано дивиться їм услід, а щоками котяться сльози. Настя спинається поодаль біля бесідки під високими липами. З кущів, роззираючись, вибирається до неї донощиця Христя. Про щось тихо шепочуться. Уляна, аби її не запримітили, присідає за перила веранди. Раптом чується крик Насті.

НАСТЯ. Та я того поганця Павла відправляю туди, де козлам роги правлять! До війська запроторю! На московські канали! Ач який! Рівню знайшов, негідник! Я йому влаштую пекло на цьому світі! Спасибі за службу, Христе. Тільки щось цікаве дізнаєшся, негайно до мене. *(Ткнула Христі монету, а сама знову подалася по хазяйству)*.

Уляна, забачивши матір, швидко ховається в будинку.

ЗАВІСА

КАРТИНА ДРУГА

Кабінет гетьмана Івана Скоропадського в Генеральній військовій канцелярії. Він на чолі довгого столу, напроти з іншого краю царський резидент Протасов, обіруч старшини, полковники. Від майдану крізь вікно доноситься спів кобзаря, лунає пісня: «Ой Морозе, Морозенку, Ой да ти славний козаче! За тобою, Морозенку, Вся Україна плаче»... Гетьман прикриває вікно, наче хоче відгородитися від того співу.

ГЕТЬМАН. *(Вмощується у масивне дерев'яне крісло)*. Що за неподобство! Розгорланились! Доведеться указ видати, щоб удень кобзарі не співали на вулицях та не відволікали голоту від трудів праведних. Заважають працювати.

НИЖИНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК. А чи не забагато заборон, пане гетьмане? То купальські свята заборонили... Тепер на черзі народні пісні? Хай слухає народ. Не бачу в тому ніякої шкоди.

ГЕТЬМАН. *(Гнівно)*. І чого б я ото базікав?! То не моя примха. Так царський канцлер вимагає.

НИЖИНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК. Так скоро й дихати українцям заборонять. Що це за халепи на наші голови: папери пиши тільки по-москальському, друкувати українською зовсім не смій. До чого ми отак докотимося, пане гетьмане?

ГЕТЬМАН. Щось ти, друже, дуже сміливим став. Дивись, аби полковництво від тебе не втекло! Це всіх стосується! Я не допущу будь-якого вільнодумства! *(Зиркає на Протасова, ніби прагне заручитися його підтримкою)*. Після паузи). Так от, сьогодні ми повинні визначитися, з яких полків відправити козаків на будівництво Санкт-Петербургу та каналу Волга-Дон.

ХТОСЬ ІЗ ПОЛКОВНИКІВ. А скільки потрібно?

ГЕТЬМАН. Військовий обозний, ану зачитай присутнім рознарядку за підписом його високості царя Петра Олексійовича.

ВІЙСЬКОВИЙ ОБОЗНИЙ. Та я її напам'ять знаю. Цар вимагає надіслати двадцять тисяч козаків до Санкт-Петербургу і стільки ж на Волго-Донський канал.

НИЖИНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК. У мене на це козаків немає!

ГЕТЬМАН. *(До військового обозного)*. Ти все ж зачитай, що загрожує тому, хто не виконає наказ государя!

ВІЙСЬКОВИЙ ОБОЗНИЙ. Його високість так і пише: за саботаж віддавати під військовий суд, а далі — висилка до Сибіру і конфіскація майна.

ГЕТЬМАН. Всім зрозуміло? Ніжинський полковнику, до тебе дійшло?

НИЖИНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК. *(Похнюплено схиляє голову)*. Я даю п'ять тисяч козаків...

ГЕТЬМАН. Оце по-нашому! Хвалю! А язика все ж прикуси! Рознарядку отримаєте у військового писаря.

Вривається Настя, рішуча, спітніла.

НАСТЯ. *(Сердито, запально)*. А бий вас лиха година! Скільки можна засідати? Чекаю та гадаю біля канцелярії — от-от вийдуть. А вони, далєбі, все радяться! Півдня баяндраси точать! Теж мені полковники!

ГЕТЬМАН. *(Невдоволено)*. Що у тебе за пожежа, жінко? Щось десь палає?

НАСТЯ. Та земля у мене горить під ногами! От-от майбутній зять приїде із самого Санкт-Петербурга!

ГЕТЬМАН. То й що?

НАСТЯ. *(Аж руками сплескує)*. Як то що?! Зять! Розумієш? Тут весілля на носі, а ти у кріслі валяєшся...

ГЕТЬМАН. Одна бабка надвоє ворожила: може, той зять буде, а може, й ні.

НАСТЯ. Іване, ти думаєш, що говориш?

ГЕТЬМАН. А ти, Насте, думаєш, де торохтиш?

НАСТЯ. *(Вдавано хникає, б'ючи на жалість)*. Які ж ви безсердечні! Тут кожна хвилина дорога. Треба підготуватися не як-небудь, а найкраще. Адже це подія державної ваги! Високі гості, упевнена, приїдуть із Московії. Можливо

сам Пресветлейший Августейший Великий Государь Пьотр Алексеевіч з її височеством царицею Єкатеріною. *(І вже твердо)*. Щоб усі ви знали: цар у мене сват! Це вам не жарти! Обіцяв бути й канцлер, граф Гавриїл Іванович Головкін. Ну і, звісно, батечко нашого жениха — Пьотр Андрійович Толстой, граф, дійсний тайний советнік. Не кажучи вже про гостей нижчих рангів... Такі люди! Увесь цвіт царства Московського прибуде у наш Глухів! Ось про що слід турбуватися! А ви тут посиденьки справляєте!

ГЕТЬМАН. *(Підводячись)*. Насте, втихомирся! Це наша особиста справа. І не варто її виносити на смакування всієї Гетьманщини.

НАСТЯ. *(Потрясаючи вказівним пальцем)*. Е, ні! Це величезна подія для всієї нашої держави! Це свято для всіх українців! Такі гості! Усі наші правителі!

ГЕТЬМАН. Насте, заспокойся!

ПРОТАСОВ. *(Підходячи до Насті)*. Ясновельможна пані гетьманова, ви, як завжди, праві. Дуже! Ви — далекоглядна жінка. Не в докір будь сказано деяким нашим полковникам. Я вітаю вас із такою визначною подією для всієї Малоросії! *(Цілує їй руку, не звертаючи увагу на косі погляди гетьмана)*.

ГЕТЬМАН. *(Голосно, пересильюючи гомін, що зчинився в кабінеті)*. Вельмишановні полковники, на цьому наше засідання закінчилося. Зайдіть до військового писаря!

Старшини і полковники виходять. Залишаються лише гетьман, Настя та Протасов.

НАСТЯ. А ще я просто в захваті від пропозиції його височества, повелителя Великої, Малої і Білої Русі — створити єдиний народ! А для цього треба переженити якомога більше великоросів та малоросів. Правду я кажу, ясновельможний пане Протасов?

ПРОТАСОВ. Вашими устами глаголить істина.

В цей час за вікном чуються приглушені голоси.

ПЕРШИЙ ГОЛОС: Недарма люди кажуть: Іван носить плахту, а Настя булаву. Так воно і є!

ДРУГИЙ ГОЛОС: (*Схожий на голос ніжинського полковника, зі смішком*). А ще городяни подекують: Іван гусей пасе, а Настя булаву несе. Не довіряє нам гетьман. Іде балачка, що на полки цар ставитиме московитів. І Скоропад погодиться. От побачиш! Бо так Настя велить.

Гетьман підскакує до вікна, розчепірює навстіж. Проте нікого не бачить за рогом канцелярії.

ГЕТЬМАН. (*Насварився кулаком у бік вікна*). Ну, зачекайте, песиголовці! Я вам роги обламаю! Разом з козаками відправлю на канали!

НАСТЯ. Давно слід замінити на надійних. Особливо отого — ніжинського полковника! В ньому ще дух Мазепи бунтує.

ПРОТАСОВ. (*Улесливо*). Після весілля можна б вашого зятя Петра Толстого на цю посаду. Він наведе порядок твердою государевою рукою!

НАСТЯ. Яка слухна пропозиція! Пане Федоре, ви просто вгадуєте мої думки! (*А потім підходить ззаду до гетьмана, ніжно погладжує його лисину*). Як думаєш, Іване?

ГЕТЬМАН. А що тут думати... Поживемо — побачимо.

НАСТЯ. (*Підморгнувши Протасову, заявляє твердо*). Значить, так і буде! Варто провчити наших малоросійських холопів! Теж мені полковники! Вуса понакручують, горілки понапиваються, молодичь полапають — ото й уся служба! Вони мають боятися тебе, гетьмане! А то он бозна що попід вікнами буравлять. А Пьотр Толстой став би твоєю надійною опорою.

ПРОТАСОВ. Істинно так. І тільки так! Яка ж ви мудра порадиця у його вельможності пана гетьмана!

НАСТЯ. (*Сідаючи напроти Скоропадського*). Іване, раз уже пішла така відверта розмова у нашому тісному колі, то я прошу виділити мені хорошого писаря.

ГЕТЬМАН. Нащо тобі писар?

НАСТЯ. Не здогадуєшся? Хочу її вельможності цариці Катерині, а я з нею домовлялася, направити прошеніє.

ГЕТЬМАН. Про що?

НАСТЯ. Який же ти їй-бо, Іване Іллічу! Хіба забув, що наша донька збирається заміж на графа. А що ми їй дамо у посаг? Якийсь хутірець зачуханий? Це не достойно майбутньої графині! Тож попрошу царицю виділити молодяткам земельки з селами на тисячу душ челяді та маєточок колишнього мазепинця, який до кінця літ своїх освоюватиме сибірські простори. Я вже все продумала. Впевнена, цариця не відмовить.

ГЕТЬМАН. (*Невдоволено*). Насте, ти мене без ножа ріжеш. А що скажуть люди? Ті ж таки полковники врешті-решт? Що гетьман Скоропадський грабує народ?

НАСТЯ. Та плюнь ти на все те і розітри! Пошушукаються десь на призьбі і замовкнуть. Зате у нашої Улянки буде багатство, гідне її краси! (*Знову підлащується*). Ти ж добрий батечко?

ГЕТЬМАН. Ти таке затіваєш... І Бога не боїшся? А раптом він покарає? І твої храми не допоможуть.

НАСТЯ. Іване, а я Богу велику свічку поставлю. Черниць Гамаліївського монастиря попрошу, щоб вони за мене щиро помолилися. І вони це зроблять. Можеш не сумніватися. За ті кошти, які я їм постійно виділяю! За ті землі, що ти їм відвів, вони день і ніч поклони битимуть за моє і твоє здоров'я!

ГЕТЬМАН. (*Важко зітхає*). Ти невиправна.

НАСТЯ. То ти пришлеш мені грамотного писаря? Я йому наговорю, а він нашкрябає так, як треба.

ПРОТАСОВ. Гетьмане, уваж ясновельможній пані. Вона ж для твого блага старається.

ГЕТЬМАН. (*Невдоволено*). Пришлю. Куди я подінусь?

НАСТЯ. Красно дякую, мій милий чоловіченьку. (*І до Протасова*). А ви, мій благодійнику, при нагоді

замовте за мене добре словечко перед їхньою величністю государем та государинею, а також іншими знатними людьми нашої держави.

ПРОТАСОВ. Звичайно, звичайно. У мене таких нагод буде безліч.

НАСТЯ. Як же я вас за це люблю! Обожаю! (*Шле повітряний цілунок*).

Настя виходить. Протасов підсувається з кріслом поближче до гетьмана.

ПРОТАСОВ. Ясновельможний пане гетьмане, у мене до тебе теж невідкладна справа, точніше — прохання.

ГЕТЬМАН. Валяй. Тільки пошвидше. Бо на мене Настя чекає.

ПРОТАСОВ. (*Утаємниченим голосом*). Дорогий наш Іване Іллічу, хоч я у тебе й резидент, але бідний, як церковна миша.

ГЕТЬМАН. Ти бідний? Ти, Федоре, хоч нікому не заїкайся по свою бідність, бо люди засміють. Про це можеш розповідати кому завгодно, тільки не мені.

ПРОТАСОВ. Звісно, я у тебе весь на виду. Але що хочу запропонувати... Я тут неподалечку надибав два маєтки разом із шматками земельки... Глянув на них — і серце обімліло. Височать без господарів, як сироти. Отак іще простоять п'яток рочків — і почнуть розвалюватися.

ГЕТЬМАН. А де ж їхні власники?

ПРОТАСОВ. Після битви під Полтавою як щезли, то й по цю пору ні слуху, ні духу. Може, в Європу втекли, а може, десь у Сибіру. Іване Іллічу, дуже боляче дивитися, як гибіють ті маєтки.

ГЕТЬМАН. То що ти пропонуєш?

ПРОТАСОВ. Гетьмане, підписав би ти указ про передачу тих маєтків у моє управління. (*Вичікуюче витріщається на гетьмана*).

ГЕТЬМАН. Без царського повеління не можу. Він тепер розпоряджається усіма багатствами колишніх мазепинців.

ПРОТАСОВ. (*Змовницьки*). А ми зробимо так, що й цар не знатиме.

ГЕТЬМАН. Від його пильного ока нічого не сховається.

ПРОТАСОВ. Іване Іллічу, у мене є рішення.

ГЕТЬМАН. Хочеш сказати, що до Бога високо, до царя далеко, то все у наших руках? Як би мені неприємності не накликати на свою сиву голову.

ПРОТАСОВ. Марно боїшся, Іване Іллічу. От прикинь: твоя дружина, ясновельможна пані гетьманова, у листі на ім'я цариці впише і ті два обійстя. А коли цариця погодиться, ти оті два маєточки мені подаруєш — матимеш повне право.

ГЕТЬМАН. Ну ти ж і лисиця, Федоре. А якщо я не погоджусь — не віддам тобі ті оселі?

ПРОТАСОВ. Віддаси, пане гетьмане. Ще й з наваром. Бо люблю отаку приказку: ворон ворону очі не виклює, пан у пана шкуру не здере.

ГЕТЬМАН. (*Вирішує вивідати, чим збирається козиряти резидент*). А якщо я все ж не погоджусь задовольнити таке прохання, навіть не дивлячись на твою приказку?

ПРОТАСОВ. (*Підводиться з крісла, виструнчується, переходить на офіційну мову*). Пане гетьмане, я змушений буду доповісти туди (*показує великим пальцем угору*), що ти, по-перше, самочинно роздаєш царські землі в Малоросії, і, по-друге, не надаєш правдиві звіти про військові доходи.

ГЕТЬМАН. Бачу, ти добряче підготувався до такої розмови. (*Криво всміхається*). А тепер сідай. Вважай, я твоє прохання вдовольнив. Просто хотів пересвідчитися, що ти ділова людина. І з тобою можна вершити великі справи.

ПРОТАСОВ. Я теж вважаю, що кращого гетьмана, ніж Іван Скоропадський, Малоросії й не треба. Слава нашому непереможному пресвітлому государю Петру Алексеевічу!

ГЕТЬМАН. *(Неохоче)* Слава!

Гетьман і Протасов виходять на середину кабінету, тиснуть один одному руки, поплескують по плечах.

ПРОТАСОВ. За такої нагоди можна б і горілочки скуштувати. Уміють на Україні її виготовляти — аж за душу бере.

ГЕТЬМАН. Вибач, шановний, але мені край потрібно додому. Там же Настя листа пише. Треба ж туди й твоє проханнячко внести.

ПРОТАСОВ. Обов'язково внесіть. Відсвяткуємо таку важливу подію згодом. Ну, я пішов.

Протасов виходить. Гетьман знеможено падає в крісло, обхоплює голову руками. Розмірковує вголос.

ГЕТЬМАН. Правий був Іван Мазепа. Казав же: треба вивільнитися з-під руки москальського царя. Інакше пропаде Україна — і сліду не залишиться. Але що я, Іван Скоропадський, можу вдіяти? Що? Руки й ноги у мене зв'язані тугими мотузками. Обіклали мене царськими указами, податями, полками драгунів і отакими резидентами-донощиками. Тьху на нього! Народ український аж пищить від визиску та безправ'я. А я... Хто я? Холоп? Слуга царя?.. Жах... Дико чути: Настя носить булаву, а Іван — плахту... Не я, а вона керує Гетьманщиною. Та кому про це скажеш? Хіба що її величності Історії. Більше нікому.

ЗАВІСА

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ТРЕТЯ

Той же двір, веранда, бесідка під липами. Обідня пора. За ворітьми лунко заторохтіли дзвіночки, звичний окрик «Тпру-у-у!» і скрип карети. З маєтку вискакує Настя у вишиванці, намисті та в кокошнику, подарованому в Санкт-Петербурзі. За нею повагом ступає гетьман у офіційному вбранні, червоній шапці зі шликком, кинджалом за широким поясом. У дворі з'являється Пьотр Толстой, невисокого зросту, коротконогий, з черевцем, у чорній «тригольці», червоному камзолі, в його руках золочений самовар, на якому стримить розцяцькований чобіт. За ним Шайтан несе два великих сувої тканин, підтанцювають коробейники та співачки у квітчастих сарафанах.

НАСТЯ. Яке щастя! Заходьте, гості дорогі московські! Заходь, наш несравнений Пьотр Петрович! Які ми раді бачити вас на нашій українській, тобто малоруській землі! *(Низько кланяється)*.

ГЕТЬМАН. Вітаю тебе, вельмишановний графе! *(Широким жестом показує на маєток, двір)*. Будьте, як удома. Я і моя прислуга раді виконати будь-який твій наказ.

ТОЛСТОЙ. *(Пафосно)*. Спасібо за пригласеньце! После того, как десять лет тому назад под Полтавой билі разгромлени войска предателя Мазепи і шведского короля Карла, а Гетьманщина подпала под руку нашего августейшего самодержца Петра Великаво, я мечтал побивать в Малоросіі і прінять участие в преображеніі етого чудного края! І вот моя мечта сбиваетца! Я счастлів! Я в небивалом восторге!

НАСТЯ. *(Коверкаючи українські та російські слова)*. Как прекрасно ви сказали! Україна, то бішь Малоросія, ждьот, не діждеться, коли його велічество, цар Великої, Малой і Белой Русі Пьотр Алексеевич наведе тут порядок своєю залізною рукой! Хохлов надо держать в покорі!

ГЕТЬМАН. Щось ти, жінко, не про те почала розмову. Гості з дороги. Їх треба нагодувати, розмістити. А вже потім про щось домовлятися. Так, Петре Петровичу?

ТОЛСТОЙ. Соголасен. Вот приміте в дар етот золотой самовар, а ещо десяток соболей слуга принесяот. (*Передає гетьману самовар*).

ГЕТЬМАН. Дякую. (*Підозріло розглядає*). А чобіт для чого?

ТОЛСТОЙ. (*Поблажливо всміхається*). А ето чтоби хахли удівлялись. Точнее — для раздування огонька внутрі самовара.

ГЕТЬМАН. (*Хмикнувши*). Вік прожив і не знав, якби ти, Петре Петровичу, не приїхав та не розтлумачив. (*Про себе*). Крім стоптаного чобота нічого кращого не придумали? Теж мені вчителі!

ТОЛСТОЙ. О-о, ми ещо многому вас, малоросов, научім.

НАСТЯ. Іване, ну чого ти до гостя присікався? Запрошуй до господи!

ТОЛСТОЙ. Погодіте чуток. Госпожа Анастасія, я хочу і вам сделать подарок. (*Витягує з кишені годинник і простягає Насті*). Еті часи із самої Європи, із Германії.

НАСТЯ. Благодарствую. Какой чудний дарунок. Я от него без ума! Дайте я вас розцілую! (*Тричі цілує в щоки*).

ТОЛСТОЙ. І ето ещо не всьо. Шатун! Ану таші ткани! Прощу прінять, госпожа! (*Шатун розгортає крайки сувоїв*).

НАСТЯ. (*Захоплено*). Ах! Ах! Благодарствую! Такої краси у всій Гетьманщині, то есть Малоросії, не знайти. От що значить Московское царство! Це такі тканини у вас делают?

ТОЛСТОЙ. Да нет. Оні із самої Індії.

НАСТЯ. От всей души благодарствую, Пьотр Петровіч. Слава его велічеству государю Петру Алексеевічу! І тобі, наш дорогой гостю!

ГЕТЬМАН. Ну, годі, годі! Скільки можна гостей біля воріт тримати?! Прощу, ваша вельможність, до моєї господи.

А на веранді прислуга швидко накриває стіл.

ТОЛСТОЙ. (*Показує великим пальцем позад себе у бік московських коробейників та співачок*). А для тех людішек накрилі стол? У нас не положено обедать вместе с німі.

НАСТЯ. У нас теж. (*Помітила Ярку, яка допомагала поратись кухарям*). Ярко! Бігом до мене! Передай мій наказ поварам, щоб погодували отих ряжених у ідальні для челяді.

Ярка підходить до коробейників та співачок.

ЯРКА. А вам, гості дорогі, он туди, під повітку. Йдіть за мною. (*Виходять*).

ГЕТЬМАН. (*До Толстого*). Прощу за стіл, дорогі московські гості! (*Рушає на веранду. За ним Толстой*).

Настя першою входить на веранду. Обома руками відправляє геть всю прислугу. Крісло, в яке мав сісти Толстой, непомітно перехрещує, бубонить чи то молитву, чи заговор. Посеред круглого столу величезна матрьошка і букет квітів у маленькій вазі. Гетьман, увійшовши, ставить поряд самовар з чоботом — так би мовити, на знак поваги до гостя.

ГЕТЬМАН. Так може, як у вас кажуть, по стопочці в честь приїзду, вельмишановний Петре? Можна так мені тебе величати?

ТОЛСТОЙ. С пребольшим удовольствием! Надо снять напряжение после такой долгой і трудной тряски.

Толстой знімає «триуголку» і камзол, передає усміхненій Насті, яка рада догодити гостю, і кладе той одяг в окреме крісло за столом.

ГЕТЬМАН. (*Наливає горілку у золочені келихи*). Це вода життя! Аква віта! А в нас кажуть просто — оковита.

ТОЛСТОЙ. Наслишан, наслишан о вашей аква віте! І вообще в Малоросії есть три вещи, которых нет в Московії, — горілка, борщ і красівие девушки. Да забил — і варенікі. Всьо остальное у нас лучше.

НАСТЯ. Ето точно, дівчата у нас — загляденіе. За дорогого гостя! (*Цокнувшись із Толстим, хвацько опорожняє келих*).

ТОЛСТОЙ. Вот ето по-нашему, по-масковски! Красота! *(І теж витиває)*.

Поміж сьорбанням борщу — слово за слово.

ГЕТЬМАН. Так ти, Петре, вирішив одружитися на нашій доньці?

ТОЛСТОЙ. С пребольшим удовольствием. Хватит холостяковать. Нужно семейой обзаводиться. Мой тьозка Пьотр Великий так і сказал: ездай в Малоросію, там тебѣ ждет не дождьотца невеста, влівай нашу московскую кровь в хахлов. *(Гигикає від свого дотепу)*.

ГЕТЬМАН. *(З хитруватим видом)*. А раптом тобі не сподобається наречена? І так буває.

ТОЛСТОЙ. Коли царь сказал, значіт, понравітца. Єго величеству всегда віднеє.

ГЕТЬМАН. А може, наречена не захоче заміж?

ТОЛСТОЙ. *(Похитав перед собою вказівним пальцем)*. Такого не может бити! Царь сказал — значіт, захочет. І нікакіх отговорок!

НАСТЯ. Іване, чога ти пристав до гостя? Хіба забув — Пьотр Алексеевич лічно назвався сватом.

ТОЛСТОЙ. Вот-вот! Царь у меня сват! І за ето с пребольшим удовольствием стоіт випіть ещо по одной рюмашечке. Віват Августейшему!

ГЕТЬМАН. Так, може, спочатку познайомішся з нареченою.

ТОЛСТОЙ. А с невестой потом.

Випили ще по келиху.

ТОЛСТОЙ. Вот теперь я готов повідать мою будущую супружницу.

НАСТЯ. *(Гукає у прочинені двері будинку)*. Улянко, голубонько, вийди до нас.

Із дверей маєтку на веранду повагом виходить засоромлена Уляна в національній одежі, з різноманітними разками намиста, розкішне

волосся перехоплене блакитною тьасьмою, на ногах червоні чобітки. За нею Ярка, теж в народному строї. Толстой довго захоплено розглядає Уляну. Настя раз по раз кидає допитливий погляд на Толстого — щоб дізнатися, яке враження справляє донька на жениха. Гетьман дивиться на доньку с великим сумом, як винуватець.

ТОЛСТОЙ. Хороша! Прелесть! *(Наближається до Уляни і одягає на її голову невеличку золотаву корону)*. Мілая, а теперь пройдісь.

Уляна слухняно, з гордо піднятою головою проходить вздовж веранди. Ярка слідом за нею.

ТОЛСТОЙ. Как чудесно сидіт на твоей головушке ета корона! Дорогуша, ану крутнісь.

Уляна з викликом крутнулась пару разів.

ТОЛСТОЙ. Настоящая царевна! Да улибнісь же! В тебѣ же празднік. Ти же замуж ідьош!

УЛЯНА. *(Раптом спиняється напроти Толстого, у відчаї зціплює пальці в замок на грудях, ще дужче рум'яниться)*. То ви женитесь, а я нікуди не йду! *(Знімає з себе корону, демонстративно чіпляє на голову матрьюшки)*. Йй корона краще личить! Чим вона не невеста?! *(І кидається в будинок. За нею й Ярка)*.

ТОЛСТОЙ. *(У нього трусяться руки, в очах розгубленість. Заїкається, повертається до гетьмана і Насті)*. Ну, как же так! Царь сказал... Скандал! Какой скандал!

НАСТЯ. *(Підсідає до Толстого, аби заспокоїти, погладжує його тремкі руки)*. Ясновельможний Пьотр Петровіч, не звертай уваги на такі вибрики. Молоді — вони зараз усі гонорові. Їм же треба трохи покомизитися, повикаблчуватися, показати характер. Так і наша Улянка: каже, що не хоче заміж, а сама тільки про це й мріє. Я бесідувала з нею. Вона з величезним нетерпінням чекала вашого приїзду! Все питала: коли вже прибуде Пьотр Петровіч? Та все виглядала у віконце. Вона віддана його величності Петру Алексеевичу. От вам хрест! *(І тричі перехрестилася навпроти матрьюшки)*. У неї і в думках

немає не послухатися його царское височество. Так що заспокойтеся, вельмишановний Пьотр Петрович. А я з донькою ще проведу виховну бесіду. Все буде так, як бажає государ. І як хочу я!

ТОЛСТОЙ. Да я понімаю — возраст. Но всьо же...

НАСТЯ. Пьотр Петрович, а давате на знак взаємопоніманія та за удачу ще по рюмашечці.

ТОЛСТОЙ. С пребольшім удовольствієм, моя дорогая будущая тьоща! Надо успокоить мозгі. (*Вмощується на своє місце*).

НАСТЯ. Пане гетьмане, наливай. Обслужи зятя!

Гетьман наповнює келихи. В це час за верандою озивається Андрій Маркович, брат Насті. Виявляється, він чув усю попередню розмову.

АНДРІЙ. (*Уже напідпитку, весело, голосно, полковницьким зичним басом*). Ні, дорогенькі, негоже без мене піднімати чари за мою улюбленицю Уляночку! Негоже!

НАСТЯ. Андрійку, як ти вчасно! (*І тихіше Толстому*). Це мій брат, наш глухівський полковник. (*До Андрія*). Брате, знайомся — наш будущий зять Пьотр Петрович Толстой із самого Санкт-Петербурга.

АНДРІЙ. (*Безцеремонно умощується поряд із Толстим і довго тисне його руку*). Радий знайомству! Як дізнався про твій візит, друже, так і прилетів! Багато я чув добрих слів про твого батюшку. Геній! І про тебе також. Яка ж гарна пара з тебе та Улянки вийде! За вас, молодята!

ТОЛСТОЙ. (*Цокаючись келихом з усіма*). С пребольшім удовольствієм. Спасібочкі!

Випили. Настя все підкладає страви у таріль Толстого.

АНДРІЙ. До речі, а де ж це наша наречена? Куди ви її сховали? (*Гукнув щосили*). Уляночко! Племінничко! Красунечко! А покажи своє личенько! Я тобі даруночок приніс!

З будинку виходять насурмлена Уляна і усміхнена Ярка.

АНДРІЙ. Петре Петровичу, ти тільки поглянь на свою наречену! Найкраща московка — ні в яке порівняння з нею! Правда? Картини з неї малювати! Гарна в тебе буде дружина, графе! Ой, гарна! У государя Петра чудовий смак. Ану підійди, дівчинко моя. (*Уляна наближається, Андрій швидко зодягає їй на пальця золоту каблучку*). Це щоб ти не забувала дядька, коли станеш графінею. А на весілля від мене отримаєш особливий дарунок.

УЛЯНА. Дякую, дядечку. (*Невесело усміхається*).

АНДРІЙ. (*Пригортає племінницю, веде до матрьюшки, знімає з неї корону і зодягає на голову Уляни. Та сприймає це покійно*). А таким добром, дівчинко, не розкидаються. Звикай, може, колись і царицею станеш. Тоді ця корона тобі знадобиться.

НАСТЯ. Нам і графства вистачить.

ГЕТЬМАН. У Московії своїх претенденток на роль цариці доста.

АНДРІЙ. Що ж, царицею не царицею, а гетьманшою є всі шанси стати!

НАСТЯ. Все залежить від його величності, нашого улюбленого самодержця, царя Петра. От він візьме і призначить Петра Петровича гетьманом. А чом би й ні? Й так може бути. І тоді ти станеш гетьманшою, донечко!

УЛЯНА. Нащо мені таке нещастя? Не бажаю! Хочу просто людиною бути!

АНДРІЙ. Не зарікайся, голубонько! На віку — як на довгій ниві. Ясно? До речі, а хіба царі та гетьмани — не люди?

УЛЯНА. Не знаю, дядечку.

АНДРІЙ. Запам'ятай, дівчинко, на царях та гетьманах, а ще полковниках цей світ тримається. Правда, Петре Петровичу?

ТОЛСТОЙ. Істинно так. Об етом і церковь глаголіт.

УЛЯНА. А я думаю — на трударях.

АНДРІЙ. А посполиті — то робсила. Вони мають коритися і виконувати все, що пан забажає.

Уляна, не погоджуючись, стріпує головою, корона зсувається, ледь не падає, її вчасно підхоплює Ярка і вручає Уляні.

ЯРКА. (*Лукаво всміхається*). Це Бог підказує, що до весілля корону не слід носити. Таке буцімто повір'я є. От ми з Улянкою сховаємо її в кімнаті до слухного часу.

НАСТЯ. (*Хреститься*). От і слава Богу! Як добре, що Ярка спіймала. (*І стиха Андрієві*). Недобра прикмета.

АНДРІЙ. (*Шепоче на вухо Насті*). Не переймайся, сестро. Все буде гаразд. Племінничка уже не брикається. Помітила?

НАСТЯ. (*Теж шепоче*). Спасибі тобі, братику! Виручив! Так уміло загасив цей пожар. Справді Уляна присмирніла.

АНДРІЙ. А скоро вона стане шовковою. Але ти одним спасибі не відбудешся, сестро.

НАСТЯ. Та розплачуся! Ти б ще й Толстого розвеселив. Бо він трохи заскучав після викрутасів Уляни.

АНДРІЙ. Це я зможу. Але за окрему плату.

НАСТЯ. Ну, ти ж мене знаєш: за добро я плачу щедро.

УЛЯНА. (*Змахує короною, як звичайним вінком*). То ми з Яркою підемо, тату?

ГЕТЬМАН. Та йдіть, що вам робити серед дядьків.

Уляна швидко подалася до відчинених дверей маєтку. Андрій на ходу зловив руку Ярки.

АНДРІЙ. (*Неголосно*). Ми з Петром Петровичем усамітнімося он у тій бесідці. (*Показує очима*). А ти принесеш туди яства і квартиру оковитої.

ЯРКА. То, може, я кухарям передам ваше прохання?

АНДРІЙ. (*З притиском у голосі*). А я хочу, щоб ти принесла.

ЯРКА. Як скажете, пане полковнику.

АНДРІЙ. (*Підморгнув, розгладжуючи вуса*). Оце правильна відповідь.

Ярка зникає в будинкові услід за Улянкою.

АНДРІЙ. (*Бере Толстого під лікоть*). Петре Петровичу, у мене до тебе є секретна розмова. Так би мовити, на чотири ока. Треба порадитися об одній дуже делікатній справі. Ходімо до бесідки.

ТОЛСТОЙ. С пребольшим удовольствием. А как же будущий тесть?

ГЕТЬМАН. А мені слід навідатися до військової канцелярії. Я не прощаюся. Ще зустрінемося.

НАСТЯ. І мені треба хазяйством пройтись. За нашими роботниками глаз да глаз нужен.

ТОЛСТОЙ. А їх надо пльоткой за плохую работу. Пльоткой! У нас это самое лучшее лекарство от лени.

НАСТЯ. Доведеться і нам у вас перенять таке средство.

ТОЛСТОЙ. Ми скоро наведьом і у вас порядок!

АНДРІЙ. Ну, ходімо, Петре Петровичу. Там на нас чекають, як у вас кажуть, большеі дела.

Настя услід перехрещує Андрія і Толстого, які, обійнявшись, простують до бесідки. Гетьман і Настя виходять.

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Тепер на передньому плані альтанка, де за столом на м'яких ослонах розсілись Андрій та Толстой, на задньому — будинок гетьмана. З кущів за альтанкою то визирає, то ховається донощиця Христя. З'являється Ярка з тацею наїдків та напоїв, ставить на стіл перед Андрієм і Толстим. І вже збирається відійти, як її за руку притримує Андрій.

АНДРІЙ. Через півгодини прийдеш, прибереш зі столу.

ЯРКА. Як накажете, пане полковнику.

АНДРІЙ. Люблю слухняних та покірних (*І підморгнув*).

Ярка, нічого не підозрюючи, подалася до будинку.

АНДРІЙ. (*Поклавши руку на плече Толстого*). То як тобі моя племінничка Уляна?

ТОЛСТОЙ. Ліцом красавиця, но характер...

АНДРІЙ. От-от, з такою на балах не соромно з'являтися. Правда? А норов — так він швидко вивітриться. Особливо, коли малеча народиться. Ти ж хочеш дітей?

ТОЛСТОЙ. Разве что одного малиша. Но... Но государь, отправляя меня в Хахляндію, пожелал мне пятеро детішек. Представляешь?

АНДРІЙ. Справишся. Ще молодий. Що таке сорок років? Життя лише починається. Зате Улянці лише п'ятнадцять. Та вона тобі десяток приведе на світ Божий, а то й більше.

ТОЛСТОЙ. О, нет! Онi мне і уші отгрізут. Не более п'яти, как повелел пресветлейший.

АНДРІЙ. Петре, а скажи мені як другу: невже ти, маючи такий титул, не знайшов собі наречену на Московщині?

ТОЛСТОЙ. Да претенденток било — хоть отбавляй. Однако... Государь приказал женіться только на украинках.

АНДРІЙ. І царя наші дівчата зачарували?

ТОЛСТОЙ. Да нет! Он увльокся мыслью смешения наших северных племьон с малоросами. Иначе, говоріт, іх не одолеть, не подчиніть. І начал ето великое дело с меня. Представляешь?

АНДРІЙ. (*Іронічно*). Так ти первісток? Яке почесне доручення! І від кого? Від самого-самого. Гордись! І давай за це хильнемо.

ТОЛСТОЙ. Налівай! І імей ввіду, по моїм стопам пойдут другіє. Намечается большой поход женіхов в Малоросію.

АНДРІЙ. І все заради змішування крові?

ТОЛСТОЙ. А как іначе? Государь думает на века! В етом сіла государства російского!

АНДРІЙ. Ага, второпав. Так відбудуватиметься захоплення влади в Україні! Я правильно міркую? Хитро придумав государ.

ТОЛСТОЙ. Да в хітрості ему не откажешь.

АНДРІЙ. А може, це й на краще. Бо у нас на три українця — два гетьмана. Молодець цар Пьотр. Дбає про майбутнє імперії. При нагоді так і перекажи государю: я — на його боці був у битві під Полтавою, і зараз також. Так і передай!

ТОЛСТОЙ. Непременно. Как важно іметь единомышленников.

АНДРІЙ. А знаєш, у нас, на Гетьманщині, давно відбувається змішування народів.

ТОЛСТОЙ. Да неужелі?

АНДРІЙ. Йй-богу! Взяти мою сім'ю. Мати — щира українка Олена Корнієнко. Батько — єврей Марко Маркович. А хто ми з сестрою Настею — ні те, ні се — українці. А в Улянки ще більше намішано різної крові.

ТОЛСТОЙ. (*Стукає кулаком по столу*). Но, еслі ми женімся на украинках, то все наші деті будут не украинцами, а русскими. Понял?

АНДРІЙ. (*Насмішувато*). Тобто москалями.

ТОЛСТОЙ. Зря йорнічаєшь. Повторяю вимогу його величності: всі мої діти будуть російськими! І точка! Іменно так Малоросія сольється з Московією. Наскільки мені відомо, винаслідуються плани переіменувати наше Московське державство в Російську імперію. І тоді всі народи будуть називатися росіянами.

АНДРІЙ. *(Про себе)*. Прося ще не народилося, а на нього вже ціну склали. Хитрі хасапи. *(А вголос захоплено)*. Вселенські плани у нашого державця Петра Олексійовича! Я низько схиляюся перед його генієм. *(Жартома кланяється, ударяється лобом об стіл, лається)*. А чорт його бери! Так можна й шишака набити.

ТОЛСТОЙ. Кстаті, а чому ти не розмовляєш зі мною на московському нареччі?

АНДРІЙ. Не вмію.

ТОЛСТОЙ. Нічого. Я тебе навчу. І всіх хахлов ми навчимо обшарувати по-нашому. Тільки так! Ето теж в планах нашого Августейшого.

АНДРІЙ. *(Догідливо)*. От за це ми й хильнемо. Згода?

ТОЛСТОЙ. С найбільшим задоволенням!

Випивають, закушують.

АНДРІЙ. А тепер давай вип'ємо за мою сестру Настю. Грім — баба. Їй би гетьманом бути! По секрету розкажу тобі приказку. Так от у народі кажуть: Іван носить плахту, а Настя — булаву.

ТОЛСТОЙ. Ето чому?

АНДРІЙ. Вона всі у своїх маленьких руках тримає. Гетьман без неї жодного рішення не приймає.

ТОЛСТОЙ. Така вона всесільна?!

АНДРІЙ. *(Хреститься)*. Видить Бог — істинно так. Вона мене полковником зробила. Самого царя переконала, що кращого вірнопідданого, ніж я, у всій Україні не знайти.

ТОЛСТОЙ. Так вона і до державця вхожа?

АНДРІЙ. Атож. І якщо ти з нею будеш люб'язний, вона тебе гетьманом зробить. Запросто!

ТОЛСТОЙ. В такому випадку давай за мою тещу, ясновельможну пані гетьманову. Налівай!

Випивають.

АНДРІЙ. Може, ще?

ТОЛСТОЙ. Хватіт. Надо відпочити. І так багато на груди прийняв. А то тещу увідіт в такому стані... І передумав мене виводити не те що в гетьмани, а в полковники. Так що я отчужую.

АНДРІЙ. Іди, зятьок. А я ще трохи посиджу.

Толстой киває до будинку. Ярка, забачивши його, допомагає піднятися на східці, відчиняє двері будинку. А потім спішить до альтанки, щоб забрати посуд.

ЯРКА. Пане полковнику, може, чогось іще треба?

АНДРІЙ. Треба. І дуже. Підійди до мене. Сядь рядком. Побесідуємо.

ЯРКА. *(Сідаючи на край ослону)*. Пане, що ви хочете сказати?

АНДРІЙ. Ти що, красуне, мене боїшся? Сядь ближче. Я ж полковник. Твій захисник. *(Притягує її і садить на коліна)*.

ЯРКА. *(Збентежено)*. Пане, не треба. Що ви робите? Люди ж побачать!

АНДРІЙ. Ярочко, якщо ти зі мною по-доброму, то й я добром відплачу. *(Хоче поцілувати)*.

ЯРКА. *(Пручається)*. Пане полковнику, відпустіть мене!

АНДРІЙ. *(Жагуче обіймає дівчину)*. Ну, чого ти, дурненька? Ти мені так подобаєшся! Ходімо в садочок. Там нас ніхто не побачить. Я ж такий ніжний. Я тебе озолочу. Слово полковника! Ходімо. Ніхто й не дізнається.

ЯРКА. Христом-Богом прошу, відпустіть!

АНДРІЙ. *(Ще пристрасніше обіймає)*. А не підеш зі мною в садок, попрошу Настю, щоб прогнала тебе з мастки.

ЯРКА. Та пустіть же!

АНДРІЙ. *(Підхоплює її на руки і збирається нести в сад)*. Ти, челяднице, не хочеш по-хорошому, то буде так, як я бажаю.

ЯРКА. *(Пручається, кричить)*. Павлику! Павлику!

З саду вискочив Павло, кинувся напереріз.

ПАВЛО. Пане, відпустіть мою Яринку!

АНДРІЙ. Геть з моєї дороги, шмаркачу!

ПАВЛО. Пане, опустіть її на землю!

АНДРІЙ. Ти смієш мені наказувати? Ти що собі дозволяєш?! Я — полковник!

ПАВЛО. Це не значить, що вам можна неславити дівчат!

АНДРІЙ. *(Лівою рукою тримає Ярку, правою вихоплює кинджал з-за череса)*. Згинь! Бо вб'ю тебе, поганцю!

ПАВЛО. *(Підступає все ближче, увертаючись від помахів Андрія)*. Відпустіть мою Яринку!

АНДРІЙ. Та я тебе, блоху, зараз порішу на цім місці!

ПАВЛО. *(Однією рукою вириває кинджал, а другою б'є Андрія в лоб. Той випускає Ярку, затуляє руками обличчя і падає на коліна)*. Я ж по-людськи просив вас відпустити Яринку.

АНДРІЙ. *(Кричить щосили)*. Я тебе згною, виродку! Я тебе в порох зітру! Як ти посмів підняти руку на полковника?!

Павло хапає Ярку за руку, і вони швидко зникають у садку. Андрій продовжує сипати погрозами та прокльонами. З-поза альтанки обережно вибирається донощиця Христа.

ХРИСТЯ. Ясновельможний пане, ви живі?

АНДРІЙ. *(Не відриваючи долонь від лоба)*. Якщо балакаю, значить, живий. Хто ти?

ХРИСТЯ. Я подруга вашої сестри Насті, пане. Я все бачила. І те, як той конюх напав на вас, і як ударив. І як ота Ярка допомагала йому бити вас. Мабуть, хотіли вас пограбувати? І це, якщо треба, свідчитиму на найвищому суді.

АНДРІЙ. Все так і було. Грабіжники вони! Поклич Настю!

ХРИСТЯ. *(Помічає у травці золоту Андрієву каблучку, що впала з пальця під час сутички, піднімає і ховає до потаємної кишені)*. Зараз, зараз покличу. *(Кричить)*. Ясновельможна пані! Тут біда! Мерщій сюди!

Вбігає Настя.

НАСТЯ. *(Відриває руки Андрія від чола, розглядає синець)*. О, лишенько! Хто це тебе так у моєму обійсті?

ХРИСТЯ. То конюх Павло. Вони з Яркою напали на пана полковника і хотіли пограбувати.

НАСТЯ. *(Недовірливо)*. Ти правду кажеш?

ХРИСТЯ. Можу побожитися.

НАСТЯ. Ану мотнись до кухарів. Нехай принесуть льоду з підвалу.

Христя поспішає до будинку.

НАСТЯ. *(Підводить брата з колін, обмацує гулю)*. Болить? Та ніби лоб цілий, очі теж. Це вже добре. А чоло до Улянчиного весілля тричі заживе, як на собаці.

АНДРІЙ. Я того Павла, як капусту пошинкую! Я не знаю, що з ним заподію!

НАСТЯ. Зате я знаю. Ми його під суд віддамо! До Сибіру запроторимо! Буде знати, як піднімати руку на полковника! Я не дозволю ганьбити наш славний рід! А зараз ходімо до гетьмана. *(На ходу кричить)*. Агов, стражники! Негайно знайдіть Павла та Ярку і приведіть до гетьмана у військову канцелярію!

За сценою: «Слухаємося, ясновельможна пані!»

ЗАВІСА

ДІЯ ТРЕТЯ

КАРТИНА П'ЯТА

Той же кабінет гетьмана. Скоропадський за столом переглядає стосик паперів із Санкт-Петербургу. Крізь відчинене вікно долинає спів кобзаря.

ГЕТЬМАН. *(З досадою сам до себе)*. Що за непослух! Вже й указ про заборону співати на майдані видав! А вони все виють! Доведеться сердюків відправити. Вони кийками швидко порядок наведуть — тим сербам-іногородцям все одно кого гамселити.

Двері кабінету різко відчиняються навстіж, ввалюється Настя, тримаючи за руку Андрія.

НАСТЯ. *(Гнівно)*. Іване, ти тільки поглянь, що з твоїм полковником учинив отой челядник Павло! Розбійник, сірома, як він посмів?! Та він доторкнувся до полковника не має права! А тут! Іване, та подивися нарешті!

ГЕТЬМАН. *(Байдуже роздивляється)*. Гуля як гуля. Козаки на війні хіба такі отримують? Це не синяк, а бульбашка.

НАСТЯ. Так тож на війні! А це у нашому дворі!

ГЕТЬМАН. *(Іронічно)*. І який же сміливець посадив ту гулю на лоба нашому ясновельможному полковникові?

НАСТЯ. Та твій улюбленець — конюх Павло.

ГЕТЬМАН. Ти звідки знаєш, що Павло?

НАСТЯ. Так Андрій сказав. І Христя підтвердила.

АНДРІЙ. Та цього виявилось замало, так він із Яркою ще й каблучку з мого пальця стягнув. Грабіжник з великої дороги!

ГЕТЬМАН. І ти не зміг себе оборонити? Теж мені полковник!

НАСТЯ. Іване, ти на мого брата не напірай. Він і так постраждала особа.

ГЕТЬМАН. І що ти пропонуєш?

НАСТЯ. Покарати тих злочинців! Привселюдно! На майдані! Щоб і десятому... Ні, сотому заказали, як на полковника руку піднімати! А потім на виселки в Сибір на довічне поселення!

ГЕТЬМАН. А не круто береш, Насте?

НАСТЯ. Який же ти недотепа! Сьогодні полковника зневажили, а завтра й гетьмана битимуть! Челядь — вона така.

ГЕТЬМАН. *(Поглядом показуючи на стосик паперів із царської канцелярії)*. Мене вже й так за ніщо мають. Я у них на побігеньках, як джура. Моя голова обертом іде. А тут ще ви з гулю на лобі...

НАСТЯ. Як хочеш, мій гетьмане, а тих поганців треба провчити! Я вимагаю зберегти нашу честь!

ГЕТЬМАН. *(Бурчить про себе)*. Якщо вона збереглася — та честь.

НАСТЯ. Я вже наказала охоронцям спіймати тих негідників і привести сюди, у твій кабінет.

Голос за сценою: «Пане гетьмане, ми їх привели!»

ГЕТЬМАН. Хай заходять!

У двері заштовхують Павла та Ярку.

НАСТЯ. На коліна, антихристи, перед високим панством!

ПАВЛО. Я не винен. А тому на коліна не стану. *(Взяв за руку Ярку, яка збиралася вже стати на коліна)*. І вона не винна.

НАСТЯ. Ви тільки погляньте на них! Бидло бидлом, а ще гонориться!

ПАВЛО. Повторюю, я ні в чому не винен. І Яринка теж. Можу присягнути.

НАСТЯ. А хто панові полковникові синця приліпив?

ПАВЛО. Я.

АНДРІЙ. *(Раптом від вікна кинувся до Павла з кулаками)*. Та я тебе зараз!..

ГЕТЬМАН. Полковнику! Припини! Треба було у двобої себе показувати. А в моєму кабінеті самоуправства не буде! Ти, Насте, теж відійди від затриманих. *(І до Павла та Ярки)*. А тепер розкажіть, за що полковника понівечили. Тільки не брешть, бо гірше буде.

ПАВЛО. Мене покликала Яринка. Я прибіг на її крик. Дивлюся, пан полковник несе її в сад. Я перегородив йому шлях і попросив пана полковника відпустити мою Яринку.

АНДРІЙ. Як смієш брехати, блазню?

ГЕТЬМАН. Пане полковнику, припини! *(До Павла)*. Розкажуй далі.

ПАВЛО. Але він не звертав уваги на мої слова, почав погрожувати та лаятися. І продовжував тягнути її в сад. Я намагався вирвати Яринку із його лабет. Він висмикнув кинджал і кинувся на мене. Мені нічого не залишалось, як тільки стукнути пана полковника. Після того я вхопив Яринку за руку, і ми втекли.

АНДРІЙ. Це наклеп!

НАСТЯ. Іване, чуєш, що мій брат каже?

ГЕТЬМАН. Чую. А що ти скажеш, Ярко?

ЯРКА. *(Боязко озираючись на Андрія)*. Коли ваш гість Петро Петрович відправився спочивати, я за наказом пана полковника прийшла в альтанку прибрати посуд. А пан полковник почав до мене приставати, пропонував піти з ним у сад. Я, звісно, відмовлялася. Тоді він захотів мене повести туди силком. Я й гукнула Павлика... А далі ви вже чули...

НАСТЯ. Іване, це обмова! Мій брат не міг так вчинити. Правда, Андрію?

АНДРІЙ. Та кого ви слухаєте, пане гетьмане? Це ж бидло! Воно здатне на будь-які пакості! В Московії за те, що зневажать воєводу, карають на горло.

ГЕТЬМАН. *(Різко)*. У нас не Московія! Ясно?

АНДРІЙ. Та як не Московія?! Повсюди на постої московські полки. Нами правлять хто — московські чиновники.

ГЕТЬМАН. Замовкни! Розп'ятався п'яним язиком! Треба менше пити! І синця не отримав би!

НАСТЯ. Іване, ти стаєш на бік цих злочинців? Цієї сіроми?

ГЕТЬМАН. Андрію, я тебе давно знаю. Ну, навіщо ти причепився до цієї дівчини? Тобі що, молодиць мало?

АНДРІЙ. Та ні до кого я не чіплявся. Вона сама...

ПАВЛО. Що вона сама?

АНДРІЙ. До мене причепилася.

ЯРКА. *(Рветься із рук Павла)*. Та за такі слова я вам зараз усю пику роздряпаю! *(Павло утримав Ярку)*.

АНДРІЙ. Бачите, яка вона навіжена? Сама кидається... Вони в мене золоту каблучку вкрали... Христя своїми очима бачила.

ПАВЛО. Це наговір, ясновельможний гетьмане. Мене батько й мати не вчили ні красти, ні грабувати. І Яринку також.

ГЕТЬМАН. Подивимося. Ввести сюди Христю!

Джура увів Христю.

НАСТЯ. Христе, розкажи, як все було!

ГЕТЬМАН. Полковник тягнув Ярку в сад?

ХРИСТЯ. Ні.

ГЕТЬМАН. Павло ударив полковника?

ХРИСТЯ. Прямо в лоб.

ГЕТЬМАН. Павло зідрав з руки полковника золоту каблучку?

ХРИСТЯ. Істинно так. Сама бачила. От вам хрест. *(Осіняє себе хрестом)*.

НАСТЯ. Іване, ось і свідок підтверджує, що на мого брата вчинено розбійний напад.

ГЕТЬМАН. *(До джури)*. Обшукай їх!

Джура обшукує Павла і Ярку, нічого не знаходить.

ГЕТЬМАН. А тепер обшукай Христю.

НАСТЯ. Іване, відміни свій наказ. Христя — моя довірена особа.

ГЕТЬМАН. От зараз і дізнаємося, чи можна їй довіряти.

Джура обшукує. І знаходить в потаємній кишені Христиної спідниці каблучку.

НАСТЯ. Цього не може бути! Їй підкинули! Іване, ну погодься!

ГЕТЬМАН. *(Показує на Христю)*. Цю в чулан! Ярку відпустити! І Павла до завтра в підвал, аби він ще якогось коника не викинув.

ЯРКА. *(Хапається за Павла обома руками)*. Я без нього не піду! Тоді й мене з ним у підвал!

ГЕТЬМАН. То, може, вам ще й весілля у підвалі справити? Марш до Уляни! Бо скоро й та прибіжить!

ПАВЛО. Іди, люба. Все буде добре.

Христя, Павло і Ярка виходять під наглядом джури. Там на них чекають сердюки. Вони чули наказ гетьмана крізь прочинені двері.

ГЕТЬМАН. Забери свою каблучку, полковнику. Та піди пропись. А завтра з тобою поговоримо без зайвих вух і очей. Мені здається, ти став на слизьку доріжку.

НАСТЯ. Іване, мій брат відданий тобі, як мало хто серед твоїх полковників! Він вірний його царській величності! Той христопродавець Павло його принизив! Отак зневажив увесь наш рід! І має бути суворо покараний!

ГЕТЬМАН. Андрій сам себе покарав. Сподіваюсь, цей випадок для нього стане уроком.

НАСТЯ. Який же ти жалісливий до черні! Саме через те його височество Пьотр Алексеевич тобі не зовсім довіряє. Ти хочеш бути добрим для українців. А треба бути надійним лише для самодержця!

ГЕТЬМАН. Ідіть з Богом. Залиште мене одного. Я втомився від вас. Дуже.

НАСТЯ. Ех, Іване, Іване... Дивлюся на тебе і все більше переконуюсь: все важчою стає для тебе булава.

ГЕТЬМАН. Годі мене на кпини брати! Вже й так народ подейкує: не я, а ти булавою володієш.

НАСТЯ. Я на твоїм місці за це мені подякувала б. Якби не я, в тебе її давно москвини відібрали.

ГЕТЬМАН. Залиште мене. Йдіть.

Настя і Андрій виходять з кабінету. Гетьман у роздумах. Крізь прочинене вікно від майдану долинає мелодія кобзи і спів кобзаря. Скоропадський широко розчиняє вікно, вслухається, до вух доноситься: «Ой Морозе, Морозенку, Ой да ти славний козаче! За тобою, Морозенку, Вся Україна плаче!».

ГЕТЬМАН. *(Зітхає, шепоче)*. А хто за тобою заплаче, гетьмане Іване Скоропадський? Хто згадає добрими словами? Он Настя й та дорікає. Колись була така лагідна, хоч до рани притуляй. А зараз наче збісилася... Все їй мало. Гребе й гребе. Ніби у могилі кишені є. Вовчицею стала. Посполитих за скотину має. І з Уляни свою подобу хоче зліпити... Ех, шкода, що Мазепа з Карлом Полтавську битву програли... Жили б ми ниньки зовсім інакше. І не порядкував би цар та його вірні в Україні... Ех, кляте життя. Кому таке потрібне?

ЗАВІСА

КАРТИНА ШОСТА

Знову веранда, двір, далі альтанка під тінистими липами. Здалеку чується пісня «Ой під вишнею, під черешнею, стояв старий з молодою, як із ягодою». На веранді Настя з Уляною. На столі квас, вареники, сирники, сметана і... матрешка та самовар зі чоботом.

НАСТЯ. Якесь пісня придуркувата. І хто там так виводить? Дізнаюсь — чортів усиплю!

УЛЯНА. Гарна пісня. Ніби про мене.

НАСТЯ. То що, дочко, вирішила?

УЛЯНА. *(Різко)*. Не люблю я Толстого, мамо. І не покохаю. Він мені осоружний.

НАСТЯ. Та зрозумій, доню, ставши його дружиною, ти купатимешся у добрі, як оці вареники в маслі.

УЛЯНА. Не хочу таких вареників. Пожалійте мене, матінко. *(Схлипує)*.

НАСТЯ. Та втовкмач у свою голівоньку нерозумну: ти станеш панею, графинею, житимеш не в цій глушині — Глухові, а в Москві чи Санкт-Петербурзі. Ти увійдеш в коло тамтешньої знаті. У тебе буде безліч шанувальників. Ти тільки уяви, доню! Ех, була б я на твоєму місці... *(Безнадійно зітхає)*.

УЛЯНА. Не хочу. Мені це не потрібно. Толстой мені в батьки годиться...

НАСТЯ. *(Сердито)*. Знаю твою причину — Карпо тобі памороки забив. Доведеться його відправити кудись на війноньку.

УЛЯНА. *(Жахнувшись)*. Матінко, ви цього не зробіть! Інакше мене ніколи не побачите!

НАСТЯ. *(Лагідно)*. То я пожартувала. Хоча варто було б... Одначе, хай живе. *(Підсувається, пригортає до грудей Улянину голівку)*. Я от що хочу тобі сказати: сам самодержець, його пресвітла величність Пьотр Алексєєвіч освячує твій шлюб з Толстим. Така честь! Така царська ласка!

УЛЯНА. А я не хочу, мамо, за оте опудало в «триголі» заміж.

НАСТЯ. Зрозумій, сам цар дбає про твоє благополуччя. В посаг отримаєш маєтки, млини, села! Тільки тобі усміхається таке щастя.

УЛЯНА. *(Відсторонюється від матері)*. Мамо, то виходьте самі заміж за оті чужі млини, хутори, садки та ставочки!

НАСТЯ. *(Підскакує, мов ужалена, руки в боки)*. Ти що собі дозволяєш, дочко?! Як із матір'ю розмовляєш? То знай: буде так, як я сказала! Через два місяці станеш графинею! А подорослішаєш, ще й спасибі скажеш! *(Заходить у дім, грюкнувши вхідними дверима)*.

На веранду входять гетьман, Толстой і Андрій. Забачивши їх, з двору підбігає Ярка і падає на сідцях до ніг Скоропадського.

ЯРКА. Ясновельможний пане гетьмане, прошу помилувати і відпустити Павла! Не відправляйте його на канали! Він не винен! Я його дуже люблю, а він мене... Простіть мого Павлика!

Уляна підходить до Ярки, намагається її підвести.

УЛЯНА. Підведись, подруженько. *(І до гетьмана)*. Прости його, тату, заради їхньої любові. Дуже прошу!

ГЕТЬМАН. *(Дивиться на Андрія)*. Як ти на це дивишся, пане полковнику?

АНДРІЙ. *(Загадково пошкріб потилицю, розправив вуса, обійняв за плечі Толстого)*. Треба подумати.

УЛЯНА. Ясновельможний мій дядечку, простіть Павла. Прошу. Це ж так просто. Я ладна виконати будь-яке ваше прохання чи доручення.

АНДРІЙ. Гаразд. Прошу, але за однієї умови. Якщо моє слово — закон, то й твоє таким має бути. Так?

УЛЯНА. Так, дядечку.

АНДРІЙ. *(Підморгнув Толстому)*. Прощу того охломона, якщо ти, люба моя племінничко, подаси рушники графу Толстому.

УЛЯНА. *(З жахом в очах по черзі дивиться на всіх, з мольбою зупиняє погляд на гетьманові)*. Таточку! Рідненький! Що ж ви зі мною робите?!

АНДРІЙ. То яким буде твоє словечко, Уляночко?

УЛЯНА. Не губить мене! Змилуйтеся!

НАСТЯ. Донечко, ніхто тебе не збирається зобижати. Ми тільки добра тобі хочемо. Правда, брате?

АНДРІЙ. Істинно так! Ми ж твоя рідня!

ГЕТЬМАН. Тобі вирішувати, дочко.

АНДРІЙ. То яким буде твоє слово?

УЛЯНА. *(Після довгої паузи)*. Якщо ви всі цього хочете, подам рушники. *(Впала на лаву навпроти матрешки, самавара з чоботом на столі і заридала, потім повільно підвелася і штурхонула матрешку на підлогу)*. Як я тебе ненавиджу! *(Матрешка тріснула, з неї вивалилася інша, а з тієї ще одна)*. Ненавиджу!

НАСТЯ. *(Вискакує з будинку, підбігає до Уляни, обіймає)*. Уляночко, яка ж ти в мене молодчина! Але навіщо ти розбила матрешку? Тож дарунок із самої Московії...

УЛЯНА. Яка я нещасна, мамо...

НАСТЯ. Не переживай, ми полагодимо ту матрешку, буде як нова.

УЛЯНА. А хто мою душу полагодить? Хто?

ЯРКА. *(Кидається до Уляни)*. Ходімо, гетьманівно, в дім. Ходімо, Уляночко, там затишніше. Полежиш, відпочинеш.

Ярка заводить Уляну в будинок.

НАСТЯ. От усе й вирішилося! Слава Богу! Дякую тобі, брате, за допомогу! *(І до Толстого)*. Пьотр Петрович, ви задоволені?

ТОЛСТОЙ. Канєшно. Іначе і бить не может. Желаніє его велічества надлежит ісполнять любой ценой.

НАСТЯ. Тож після Покрови Пресвятої Богородиці ми вас і повинчаємо з Улянкою. І весілля таке забахаємо — вся Гетьманщина вік пам'ятатиме. Так, пане гетьмане?

ГЕТЬМАН. *(Сумовито)*. Якщо є добра згода молодят, то я не проти.

НАСТЯ. Слава тобі, Господи, що напоумив мою донечку!

ГЕТЬМАН. *(Сердюкам за сценою)*. Наказую негайно випустити Павла. Негайно!

АНДРІЙ. *(Нишком штовхнув ліктем Толстого в бік)*. Ну, графе, таку справу обмити треба. *(Поглядом вказав на альтанку)*.

ТОЛСТОЙ. С преогромнейшим удовольствием.

АНДРІЙ. *(Командирським басом у бік дверей)*. Ярко! Все, що треба, нам у бесідку! Чуєш?

З будинку голос Ярки: «Чую, ясновельможний пане!». Андрій і Толстой ідуть до бесідки. Залишилися Гетьман і Настя.

НАСТЯ. Іване, наша дочка стане графинею! Яке то щастя! І це завдяки Андрієві.

ГЕТЬМАН. Як на мене, то ти маєш дякувати Павлові.

НАСТЯ. За що?

ГЕТЬМАН. *(Лукаво)*. За те, що з'їздив по пиці твого братика-п'яничку. Хорошу гулю Павло змайстрував. Ха-ха!

НАСТЯ. І все ж, якби я була на твоєму місці, відправила б того Павла до чорта в зуби, до війська. А разом з ним і Карпа, через якого наша донька побивається.

ГЕТЬМАН. Слава Богу, ти не моєму місці. А то б усю Україну цареві під ноги кинула за якісь привілеї. І моя тобі порада: перестань бути такою злопам'ятною і знущатися з українців, як мокшанка. Інакше вони тобі помстяться. Вже й так на нас вовками дивляться.

НАСТЯ. Не помстяться! Війська Петра Алексєєвіча поряд, захистять! Он тільки в нашому Глухові два полки драгунів. І в інших містах Гетьманщини. Цар в обиду не дасть! Так що заспокойся, мій гетьмане, і живи у своє задоволення.

ГЕТЬМАН. Знаю, як цар «захистить»... Згадай Батурин, Кодню, Січ... «Захистить»... Ти думай, що мелеш!

НАСТЯ. Іване, якщо ти не здатен навести порядок у своїй вотчині, то це за тебе зробить його вельможність.

ГЕТЬМАН. (*З досадою*). Ти міркуєш, як московка, а не українка.

НАСТЯ. Та хоч глечиком мене назви. А я робитиму так, як вигідно мені та моїй родині! Решта мене не цікавить.

ГЕТЬМАН. (*Безнадійно змахнув рукою*). Та що з тобою говорити! Піду до доньки.

Гетьман входить у будинок, та за хвилину повертається.

ГЕТЬМАН. (*Стривожено*). В хаті немає ні Уляни, ні Ярки.

НАСТЯ. Мабуть, десь прогулюються.

В цей час Павло на руках вносить Уляну. Ярка притримує її голову.

НАСТЯ. А це що за маскарад?!

ГЕТЬМАН. (*Відсторонює Настю, кидається до Уляни*). Донечко, рідненька, обізвися! Що з нею?

ЯРКА. Та Улянка... як вам сказати, на конюшні петлю собі на шию накиннула.

ГЕТЬМАН. Відкрий оченята, донечко.

НАСТЯ. (*До Ярки*). А де ти була, стерво?

ЯРКА. Улянка відпустила мене до Павла, якого от-от мали звільнити. І коли ми повернулися на конюшню, побачили Улянку зі зашморгом. Павло швидко її звільнив. Вона жива, ясновельможна пані гетьманова. Тільки слаба.

Ярка біжить на веранду, повертається з глеком, з нього плескає воду на личко Уляни. Дівчина повільно піднімає повіки.

ГЕТЬМАН. Навіщо ти це зробила, донечко? Ми ж тебе усі так любимо.

УЛЯНА. Тату, а мені все одно — чи заміж іти, чи вішатися. Робіть зі мною, що хочете. Хоч убийте.

НАСТЯ. Та що ти таке говориш, доню?! Господи, настанови її на шлях істинний! Уляночко, от вийдеш заміж, станеш графинею і заживеш, як тобі захочеться.

ГЕТЬМАН. Та припини фарисействувати, Насте! Бридко слухати!

УЛЯНА. Павле, опусти мене на землю. Дякую тобі за все.

ПАВЛО. Улянку, а давай ми з Яринкою тебе до покоїв віднесемо.

УЛЯНА. Спасибі. Я сама дійду. Ходімо, Ярочко.

ЯРКА. Обережненько. Отакечки. Так.

За ними рушають і гетьман та Настя. Павло подався на конюшню.

УЛЯНА. (*До Ярки*). Ходімо. А більше нікого не хочу бачити. (*Помітивши, як від альтанки поспішають Андрій і Толстой*). Ярочко, гайда швидше.

Зникають у будинку.

ГЕТЬМАН. (*До Насті*). Через твоє сватання ледве доньку не загубили.

НАСТЯ. Нічого страшного. Трохи побрикається, а з часом дякуватиме.

АНДРІЙ. (*Підходить з келихом у руці, такий же келих і в Толстого*). Гетьмане, щось із Улянкою трапилося?

НАСТЯ. Та дрібниці! Голова у дівчини трохи запаморочилася. Знаєте, скільки хвилювань перед весіллям.

ТОЛСТОЙ. Слава Богу! А то я грешним делом подумал, что не смогу исполнить поручение государя.

АНДРІЙ. Не переживай. Виполніть і перевиполніть! Ги-ги! Петре Петровичу, все йде як по маслу! Ходімо до альтанки

та хильнемо за здоров'я твоєї нареченої. Як бачиш, життя прекрасне! Душа веселитися хоче! *(Повагом віддаляються у напрямку альтанки).*

ТОЛСТОЙ. То может позовьом моїх хорісток? Там такіє девочки-пріпевочки!

АНДРІЙ. Та ні, друже. Ваші танці та пісні такі шумливі й пискляві — аж плакати хочеться. А от від наших душа співає. Давай краще покличемо наших піснярів та танцюристів.

ТОЛСТОЙ. *(Трохи повагавшись).* Хорошо, но прі условіі: на свадьбе будут только наші московські пісні. Сам понимаєшь, приедут високіє гості із Московіі. Ім надо показати, што тут, в Малоросіі, почитают і любят нашу культуру, наші пісні і пляскі.

АНДРІЙ. Що ж, по руках! Як скаже жених, так буде! Я Настю про це попереджу.

ТОЛСТОЙ. А гетьмана?

АНДРІЙ. Не заморочуйся. Гетьман зробить так, як скаже Настя. *(Кричить за сцену).* Гей, музики, ану ушкварте гопачка та заспівайте щось веселеньке! *(Знову наповнює келихи).* Вип'ємо, зятю, та знову наллємо за нашу рідню, за Настю, за Малоросію у Московіі та за нашого мудрого царя-батюшку! Кровозмішування — треба ж таке придумати...

За сценою заграли музики, залунала після «Ой дівчино, шумить гай». І тут на середину двору виходить Настя.

НАСТЯ. *(Дуже голосно, змішуючи українські і московські слова).* Господа і панове! Сьогодні у мене велике свято! Тобто празднік! Моя донечка Улянка дала согласіє на брак с іменітим Петром Петровичем Толстим! *(Вказує на нього).* Прошу любить і жаловать! Він прибув не сам, а з хористками, коробейніками, весьолимі ребятамі. Зараз вони прямо тут, перед вами, покажуть свою удаль! Прошу!

У дворі забриніли балалайки, цимбали і гуслі. За сценою затихає українська пісня. Дівчата в кокошниках співають частушки, крутяться в танці. Здалека за усім цим спостерігають челядники.

ТОЛСТОЙ. Вот ето по-нашему! Ай да молодци! *(Підходить до Насті).* А давай покружимся, тьоца моя дорогая!

НАСТЯ. С превелікім удовольствієм!

АНДРІЙ. І я з вами! Веселитися, так веселитися!

Схоже, йому напідпитку все одно, як танцювати: то лясає по-москальськи халяви чобіт, то підстрибує. Уже й забув, що тільки-но домовлявся з Толстим, коли та які пісні співатимуться. Йде на веранду, хапає матрьошку і кружляє у парі з нею. Спотикається, валиться на клумбу. Починає підводитися, хапається за віття червоної калини й обламає разом з ягодами. А матрьошка стоїть і, здається, сміється.

ГЕТЬМАН. *(Виходить на веранду, опирається руками на перила, сумно дивився на те видовище).* Яка мішанина! Суцільний розгардіяш! І так на всій Гетьманщині. Кінця-краю тому не видно. Тьху, нечиста сило!.. Де ти в Бога взялась на нашу голову?.. І як її вигнати з України? Ех, Насте, Насте...

ЗАВІСА

АНОМАЛІЯ

Комедія на дві дії та п'ять картин

Корупція, яку правомірно порівнюють із внутрішньою окупацією, стала величезним лихом і ганьбою України. Все купується та продається: підприємства, земля, посади, депутатські мандати, кохання тощо. У п'єсі «Аномалія» автор у гротескній формі намагається акцентувати на цьому увагу суспільства. По суті, це твір-застереження — аби в умовах безкарності та безвідповідальності нікому не заманулося «прихватизувати» гордість українського народу — острів козацької слави Хортицю, перетворивши його на дачний масив для цинічних олігархів і зажерливих чиновників різних мастей. Це стосується вцілому всієї України. На жаль, подібних прикладів хоч відбавляй на теренах держави. В комедії головний герой, характерник Мирослав Буря, його кохана Ярина Дівич та друзі-козаки борються проти незаконної забудови острова. В ній чимало комічних епізодів. Але то сміх крізь сльози. Дуже хочеться, щоб такі лицарі були повсюди і справедливість перемагала.

АНОМАЛІЯ

Комедія на дві дії та п'ять картин

ДІЙОВІ ОСОБИ

Мирослав Буря	козак-характерник
Ярина Дівич	наречена Мирослава
Богдан, Полян, Станіслав	побратими Мирослава
Роман Жадков	мультимільйонер, олігарх
Карина	коханка Романа
Слідчий Генпрокуратури	
Яструб, Вовк, Удав, Свистун	підлеглі Романа
Почекайло	прокурор міста
Теліпайло	завідуючий відділом міськдержадміністрації
Екало	полковник поліції
Сапер	

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Передвечір'я. Хортиця. Удалині обриси ГЕС. Взявшись за руки, одягнені у вишиванки та джинси, Мирослав і Ярина крокують на курган. (У театрі вони піднімаються із глядацької зали на сцену).

МИРОСЛАВ. *(На ходу поправляючи оселедця на голові).* Зараз я покажу тобі предивну місцину. Наче на сьомому небі побуваєш.

ЯРИНА. Я завжди на сьомому небі, коли поряд з тобою.

МИРОСЛАВ. Я теж. *(Пригортає, цілує і веде далі).* За отим курганом схил, де мокшанський князь Гришка Потьомкін планував побудувати величезний палац.

ЯРИНА. Той самий цинік Грицько Нечеса?

МИРОСЛАВ. А то ж хто? Він, нечестивий. Усіх обдунив. Козаки думали, що то побратим, а він виявився підступним вовком. Записався до Війська Запорозького, із козаками мед-пиво пив. Вивідав усе і порадив імператриці зруйнувати Січ. Момент же підібрав — коли на Хортиці залишився невеликий загін немолодих козаків.

ЯРИНА. Справжній москаль.

МИРОСЛАВ. Думаєш, зараз таких нема на Запоріжжі? Навіть серед українців є москалі. Хоч греблю ними гати! *(Різно стинившись).* А це що таке?

ЯРИНА. Ти про що, милий?

МИРОСЛАВ. А поглянь поперед себе.

ЯРИНА. *(Неабияк здивовано).* Металевий паркан! Та й височенний! І що за ним?

МИРОСЛАВ. А бач, на паркані табличка: «Частная собственность. Вход воспрещён!». По-московському писана.

ЯРИНА. Дивно. Минулої неділі ми тут були. І нічого такого! Ні таблички, ні паркану. А зараз...

МИРОСЛАВ. Цікаво, що за ним? І хто прихопив земельку? Ще один Грицько Нечеса? Тут же заповідна зона!

ЯРИНА. Ну й діла! Кому попало тут не виділять. Хіба що заслуженій людині...

МИРОСЛАВ. Ага, новітньому Тьомкіну-Потьомкіну.

ЯРИНА. Думаєш, самозахват?

МИРОСЛАВ. Тут і гадати нічого. І завваж, на тому ж місці! Тільки Катеринин фаворит не встиг звести тут маєток — війна з османами завадила. А цей... Ти глянь, який розмах! *(Широко розводить руки)*.

ЯРИНА. Ого! Мабуть, нащадок того фаворита об'явився! І йому за видатні заслуги міська влада від щирого серця відвадила такий шмат козацької землі!..

МИРОСЛАВ. Все може бути. У нас влада, якщо не пропотьомкінська, то промосковська. А давай дізнаємось, що там?

ЯРИНА. Як? Тут же паркан — у півтора людських зрости. Не перестрибнеш. Хіба що на крилах.

МИРОСЛАВ. *(Підставляє спину)*. Ось тобі й крила, ластівочко! Злітай!

ЯРИНА. Гарзд. *(Забирається на плечі)*.

МИРОСЛАВ. Що там?

ЯРИНА. Посередині два екскаватори. Поряд два величезні самоскиди. Під парканом два вагончики для сторожів чи будівельників...

За парканом загарчала собака.

ЯРИНА. Ой, Славчику, мене, здається, запримітили якісь бритоголові...

МИРОСЛАВ. Швиденько злазь.

Ярина зістрибує на землю. В ту мить поряд з табличкою відчиняється хвіртка і звідти вискакують чотири амбали, роздягнені до пояса, схоже, напідпитку, оточують Мирослава і Ярину.

ЯСТРУБ. Опаньки! Братани, ви тільки погляньте, які у нас гості! Та ще й у вишиванках! А в цього фраєрка ще й козацький оселедець! Мабуть, націоналісти! Чи як вас там кличуть? Зачекалися ми! Від нудьги помираємо!

ВОВК. А яка чувіха! Уявляєш, що під тією вишиванкою? Ягідка! Пальчики оближеш!

УДАВ. *(Насувається на Мирослава)*. Ей, хмир, ану вали звідси, доки ми твого оселедця зі скальпом не зняли! Кебетаєш? А цю кобилку залиш. Бо нам тут страшенно скучно — хоч топись у Дніпрі.

МИРОСЛАВ. Так у чому ж справа? Стрибайте! Дніпро-Славута добрий — прийме.

УДАВ. Братушки, ви тільки погляньте — воно ще й голос подає! Бе-е-е!

ЯСТРУБ. Я б на твоєму місці, крендель ти вишиваний, язик знаєш куди засунув? Хіба не бачиш, хто перед тобою?

СВИСТУН. Самбісти! Боксери! Чемпіони з усіх видів боротьби!

ЯСТРУБ. Усьок, козачок?

МИРОСЛАВ. А я б на вашому місці пішов та зачинив за собою хвіртку.

ВОВК. Ти диви! Воно ще й кукурікає!

СВИСТУН. Борзий! Не поважає таких ізвестних людей!

УДАВ. Ну, це вже беспредел! Канай звідси, клоун! Бо я за себе не ручаюсь!

ВОВК. Чув?! Вали подалі, доки твій кавун цілий! А діваху залиш!

ЯСТРУБ. *(До Ярини)*. Ти ж, крохотулечко, хочеш, щоб твій кавалер своїми ніжками подибав? То йди до нас! *(Тягне до неї руки)*. Глянь — хвіртка перед тобою відчинена, як перед царицею.

МИРОСЛАВ. Хлопці, по-доброму прошу: припиніть знущання і вибачтесь перед нами.

ЯСТРУБ. Та ні в жизнь! Братани, ви чули? Оцей горобець ще й права качає! Охо-хо! Дивись, а то без пір'я зостанешся!

МИРОСЛАВ. (Спокійно). Я вас попередив.

ВОВК. (Свиснув). Він таки хоче, щоб ми його фотку зіпсували, а вишиванку на голові зав'язали та дали під зад коліними. Ах, який незговорчівий мальчик! Редиска! Баклан!

СВИСТУН. Не цінує нас, братани! Зразу видно — немишльоний перець! (Витягує з кишені мотузку). От зараз ми його скрутимо, щоб не брикався. І таких пілюль наваляємо!

Мирослав, прикриваючи собою Ярину, відступає до паркану. Потім різко крутиться, як вихор. Мить — і Свистун лежить біля його ніг.

УДАВ. Ну, сам нарвався! От я тебе зараз оцими руками, як щеня, задавлю!

Удав кидається на Мирослава. Той заломлює йому руку і кладе Удава зверху на Свистуна, наступає ногою.

МИРОСЛАВ. Полежте, хлопці-молодці! І не рухатись!

ЯСТРУБ. (До Вовка). Чого витріщився?! Так-так, обходимо цього безпределщика з боків, беремо в кліщі і...

МИРОСЛАВ. (Як тільки Яструб і Вовк почали наближатися). Що ж, мала купа, більша — краща.

Мирослав знову вертиться, хапає обох за загривки, стукає лобами і валить на купу.

МИРОСЛАВ. Я ж вас попереджав, хлопці. А тепер побалакаємо душевно за козацьким звичаєм.

СВИСТУН. (Знизу купу). Ой, роздавите, пацани! Ой, дихати нічим!

ВОВК. Ой, макітра тріщить...

СВИСТУН. (До Удава). Злазь, бо розчавиш, рептиліє!

УДАВ. (Стогне). Так на мені ж Вовк розлігся, як бегемот.

ВОВК. А на мені Яструб розвалився, наче слон.

СВИСТУН. Ну, совість у вас є? Скоро з мене, блін, млинця зробіте...

МИРОСЛАВ. Бачу, вам лежати так — неймовірна насолода. Так будете обійматися, доки не випросите у нас прощення. Згодна, Яринко?

ЯРИНА. (Посміюється). Звісно, любий. Давно не бачила такого циркового номера. Яка синхронність рухів! Небачена гармонія! Взаємоповага! Гей, людоньки, прошу бурхливі оплески! (І сама аплодує).

СВИСТУН. Ой, рятуйте! Скоро від мене, блін, мокре місце залишиться.

ЯРИНА. Чекаємо на вибачення.

СВИСТУН. Вибач, дівчино.

МИРОСЛАВ. Погано чути.

СВИСТУН. Пробачте мені... блін!

МИРОСЛАВ. І треба додати: остолопа.

СВИСТУН. Простіть мене, остолопа. Можна підніматися?

ЯРИНА. Прощаємо. Піднімайся.

СВИСТУН. Так я ж з-під них не вилізу... Удаве, проси прощення... Бо з мене скоро жовта юшка потече...

УДАВ. Гості наші дорогі, простіть і мене, непутьового.

ЯРИНА. Хіба забув, бог любить трійцю.

УДАВ. Тричі прошу вибачення — простіть, простіть, простіть. Вовче, тепер твоя черга. Швидше вибачайся, скалозубий. Бо не знаю, що зі мною станеться за хвилину.

ВОВК. І я тричі вибачаюсь — вибачте, вибачте, вибачте. Яструбе, ти що там, зверху заснув?

ЯСТРУБ. Я теж тричі прошу прощення. Та не брикайтеся! Зараз злізу!

МИРОСЛАВ. (До Ярини). То як, пожаліємо цих бовдурів?

ЯРИНА. Ще ні! Хай хором проспівують цей гімн: «Простіть! Більше не будемо!»

МИРОСЛАВ. Що ж, прохання королівни — закон для лицарів. Починаймо — три, два, один...

І жива купа скиглить: «Простіть! Більше не будемо!» Після цього Мирослав піднімає Яструба, садовить під парканом. Поряд вмоцнюються Вовк, Удав і Свистун.

ЯРИНА. То що ви, хлопці, тут, на Хортиці, будете?

ЯСТРУБ. Ми — нічого. Ми — сторожі. Охороняємо секретний об'єкт від незваних гостей. Від вас, приміром.

МИРОСЛАВ. І що тут збираються звести?

ЯСТРУБ. Та ніби палац для багатого-пребагатого олігарха.

ЯРИНА. А точніше? Як його звати-величати?

ЯСТРУБ. Без балди, толком не знаю. Нас найняли, ми охороняємо. За це нам гроші платять. А чиє воно — нам до лампочки. Одне скажу — мужик конкретний, кльовий.

ЯРИНА. А як подумати?

ЯСТРУБ. Це нас не стосується. Менше знатимемо — спокійніше спатимемо.

МИРОСЛАВ. Так скоро й усю Хортицю проспите чи віддасте. Прихапає її олігарх. Привласнить славну козацьку землю.

ВОВК. А нам пофіг. Нам аби бабки платили.

УДАВ. Як не він, так інший прибере до рук. Така система. Що ми можемо вдіяти?

СВИСТУН. Справді, яке наше собаче діло? І взагалі, моя хата скраю.

ЯРИНА. От через таких байдужих ми можемо втратити і нашу Січ, і нашу історію, і нашу мову, й Україну.

ЯСТРУБ. Ги-ги, про що балакаєте? У людей ні на що грошей не вистачає. Навіть на ліки. Олігархи все заграбастали. А ви тут товкмачите про мову, історію. Вони голитьбі — як мертвому припарка. Люди ледве кінці з кінцями зводять.

МИРОСЛАВ. То що нам з вами робити? А зателефоную до чергового міліцейського управління. (*Витягнув із джинсів мобільник*). Хай правоохоронці з вами розбираються.

ЯСТРУБ. Дзвони, дзвони. Тільки знай — там свої пацани.

СВИСТУН. Всі вони на службі у нашого хазяїна. Ги-ги!

ЯРИНА. Славо, а давай я зателефоную? До дівчат поліцейські уважніше ставляться.

МИРОСЛАВ. Будь ласка.

ЯРИНА. (*Набрала номер*). Добридень. Черговий? На нас напали п'яні розбишаки... Ні, жертв немає... Поки що... Де ми зараз? На Хортиці, біля паркану з написом «Частная собственность. Вход воспрещён!»... Хто ті хлопці? Називають себе охоронцями новобудови якогось олігарха... Так ви знаєте, де це? Значить, скоро прибудете?.. Не приїдете? Чому? То що ж нам робити?.. Втікати?.. Як це розуміти?.. Ви безсилі навіть наряд прислати?..

МИРОСЛАВ. (*Беручи мобільник з рук Ярини*). Пане черговий... Ах, ви не пан? Жаль. Так направите сюди наряд?.. Ні? А чому ми повинні втікати?.. Боїтесь потрапити в немилість олігарха?.. То отак реформована поліція захищає наші права?.. Що ж, в такому випадку ми влаштуємо самосуд над братками... Не маємо права?.. А на що ж ми маємо право?.. Тільки на втечу?.. Схоже, ви служите не людям, а начальству. Сподіватися на ваш захист — марна справа?.. І навіщо народу така поліція?.. Образились?.. Можете за образу притягти до відповідальності? Якщо так, то приїжджайте. Ми у вашому розпорядженні. Хочете знати мое прізвище? Скоро дізнаєтеся! Дрімайте далі! (*Вимкнув мобільник*).

СВИСТУН. (*Насмішкувато*). Ну що, отримали облизня?

ВОВК. Драпайте, доки цілі.

МИРОСЛАВ. Підемо. Тільки от із вами поквітаємося. І з почуттям виконаного обов'язку відправимося додому.

ЯСТРУБ. (*Збентежено*). І що ви з нами зробите?

МИРОСЛАВ. А вчинимо так, як колись козаки отут, на Хортиці. Вони ловили розбійників, прив'язували каменюки до ніг і кидали з отих скель у Славуту.

ЯСТРУБ. Це протизаконно!

УДАВ. Це аморально!

СВИСТУН. Це протирічить Конвенції захисту прав людини!

ЯРИНА. Як добре ви обізнані зі своїми правами! Чому ж не згадали Конвенцію, коли нападали на нас?

МИРОСЛАВ. От що, браточки, напушу я на вас ману — так робили запорозькі характерники з розбійниками та ворогами. І зроблю з вами все, що побажаю. Ви вже зараз не можете рухатися!

Охоронці хотіли було піднятися, посіпалися — не вдалося. Руки й ноги не слухалися.

СВИСТУН. Братушки, та що ж це таке?! Рятуйте!

МИРОСЛАВ. Ще раз рикнеш — і надовго замовкнеш.

УДАВ. Гаразд. Здаємося. Це вже не жарти. Ще раз вибачте нас і відпускайте.

ЯСТРУБ. Провчили нас — і будя.

МИРОСЛАВ. *(До Ярини)*. Як вважаєш, любя?

ЯРИНА. Доведеться Конвенцію виконувати.

МИРОСЛАВ. Але за однієї умови.

ЯСТРУБ. *(Нетерпляче)*. Ми всі умови виконаємо.

МИРОСЛАВ. Ні, лише одну. Отут, на цьому майданчику біля паркану, вночі ми з хлопцями трохи поспіваємо. А ви зробить вигляд, що нас не чуєте. І до ранку сюди не висовуйтеся зі своїх вагончиків. Бо інакше мана вас нокаутує. Ясно?

ЯСТРУБ. Домовилися. От вам зуб! *(Хоче жестом показати, але рука не рухається. І він просить жалібно)*. Тільки зніми, друже, цю ману. А то таке враження, що ми паралізовані ляльки.

МИРОСЛАВ. А про цю пригоду можете доповісти своєму шефу вранці, коли сонце зійде. Не забудете?

СВИСТУН. Ой спасібочки! Спасителі ви наші!

МИРОСЛАВ. *(Проводить рукою перед їхніми обличчями)*. А Конвенцію все ж вивчіть. В житті знадобиться.

Охоронці повагом, кречучи, розминаються, піднімаються і по-нуро човпають крізь хвіртку на будмайданчик. За хвилину зачинають дверцята на засув.

ЯРИНА. Що ти замислив, милий?

МИРОСЛАВ. Ми з козаками зачаклуємо цей майданчик. І зірвемо будівництво палацу на святій Хортиці!

ЯРИНА. І я з вами!

МИРОСЛАВ. Кохана, то не жіноча справа. Хіба забула, що жінкам на Січ вхід був заборонений?

ЯРИНА. *(Жартома)*. Та бачу. Он на паркані написано... Тільки будьте обережні, бо від тих качків чого завгодно можна чекати.

МИРОСЛАВ. Не хвилюйся. На цей раз вони поводитимуться, як янголи.

ЯРИНА. Коханий, глянь, зорі почали сяяти на небі. Та такі великі!

МИРОСЛАВ. *(Пригортаючи Ярини)*. Та яскраві! Ми ж зараз під знаком Хортиці.

ЯРИНА. Який ти в мене! Я так тебе кохаю, любий мій!

МИРОСЛАВ. *(Цілюючи)*. А ти в мене молодець — справжня козачка.

Здалека чується пісня «Ніч яка — Господи! — місячна, зоряна».

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ДРУГА

Той же майданчик біля паркану, тільки поночі. На ньому разом з Мирославом ще троє козаків — Богдан, Полян, Станіслав. Мирослав витягує із чохла та піхов старий сколотський меч, цілує і піднімає догори.

МИРОСЛАВ. О могутній Перуне, захиснику Запорозького козацтва! Убережи нашу Хортицю від зайд та руйнувань! Тут слава і велич нашого роду-народу! Благослови на поєдинок із силами зла!

Мирослав перед парканом мечем окреслює велике коло, встромляє його посередині, з чотирьох сторін навпроти один одного побратими вмощуються на коліна.

ВСІ ЧЕТВЕРО КОЗАКІВ. (*Дружно співають*). О справедливий Перуне, славимо тебе і просимо посприяти у здійсненні магічного обряду супроти наших недругів! Як тільки вороги наблизяться до цього священного місця, удар блискавкою — і хай земля спалахне під ногами їхніми, заб'ють струмені вогняні! О непереможний Перуне, порятуй нашу Хортицю від ворогів! Оум! Оум! Оум!

Козаки співають тричі, накладають на себе Перуницю і молитовно піднімають руки до неба. Гуде вітер, шелестять дерева. Сколотський меч яскраво промениться.

МИРОСЛАВ. Спасибі тобі, батьку-Перуне, що почув нас, твоїх вірних воїнів!

ВСІ ЧЕТВЕРО КОЗАКІВ. Слава тобі, Перуне! Слава навіки віків!

МИРОСЛАВ. Побратими, згуртуймо наші сили, думи і погляди навколо меча! (*Пауза*). Відтепер жодна людина з темною душею не перетне цей майданчик без покарання! Хортиця під захистом нашого славного Перуна! Браття, вже почало благословлятися на світ. До сходу сонця ми маємо залишити цей майданчик.

Мирослав без поспіху витягує із землі меч, укладає його в піхви, ховає у чохол. Козаки швидко залишають місцину. Невдовзі сцена

освітлюється вранішнім промінням. На неї через хвіртку обережно виходять Яструб, Вовк, Удав і Свистун.

СВИСТУН. Ну і чьо? Ніде нічого і нікого.

ВОВК. Нюхом чую — уночі тут хтось був.

УДАВ. І співали десь поряд.

СВИСТУН. Фігня то все, пацани. Нас просто розвели, як лохів.

ЯСТРУБ. Якщо ти такий сміливий, то прошвирнись понад парканом, розвідай. А раптом якісь волоцюги поблизу.

СВИСТУН. (*З острахом*). А чому я? Як тільки щось — так я крайній. Хай Вовк пробіжитья, або Удав проповзе.

ЯСТРУБ. Ану, братці, турнімо нашого Свистуна! Хай нам засвистить. Він фартовий.

Свистуна заштовхують у коло. З-під його ніг ударили струмені вогню.

СВИСТУН. (*Скаче з ноги на ногу*). Рятуйте! Я в крематорії! В пеклі! О, матінко!

Вовк, Удав і Яструб потішаються, регочуть.

ВОВК. Не придурюйся, Свистунчику. Знаємо, який ти циркач!

УДАВ. Так пече, чи ні?!

СВИСТУН. Рятуйте, братушки! Подайте руку! Бо сам не вирвуся!

ЯСТРУБ. От клоун! Хапай мого краба!

Яструб простягає руку. Свистун хапає її. Мить — і тепер уже з-під ніг обох б'є полум'я.

ЯСТРУБ. О-о, Господи! Що ж це таке?! Братани, подайте жердину! Швидше!

СВИСТУН. Бігом, братці! Бо скоро впісяюсь!

ЯСТРУБ. Бляха-муха! Та що ж це за напасть?! Де ви там з жердиною?

Вовк і Удав подають жердину і витягують Яструба і Свистуна з кола. Вогняні струмені зникають. Братки знетямлені, всі погляди — на коло.

УДАВ. І що усе це означає?

ЯСТРУБ. Якесь мутота! Чи як той казав — мана! Через неї хазяїн попре нас звідси до чортової матері. І де взялася та парочка? Суцільні неприємності від неї.

ВОВК. То все через Свистуна.

СВИСТУН. Блін, коли щось не так — Свистун винен! Яструбу захотілося підчепити ту молоду курочку. От і маємо!

ЯСТРУБ. Ти мені побазар! Скучив за тими вогнями? Зараз повториш!

СВИСТУН. А дзуськи! Живим не дамся! Вам лише б позубоскалити з нещасного. Краще скажіть, що то за аномалія? Вчора не було, а сьогодні...

ЯСТРУБ. І як мені доповідати хазяїну?

ВОВК. Розкажи, як є.

ЯСТРУБ. Та він же нас розмаже на цьому майданчику! Спелить тутечки!

УДАВ. Тебе, а не нас. Ти ж бригадир. Так що віддувайся. Дзвони!

ЯСТРУБ. Будь що буде. За вас кантуюсь, братани. (*Витягує з кишені мобільник*). Алло, шеф. Тут така фігня. Якесь аномалія утворилася... Вогонь б'є з-під землі. Наче вулкан завівся... Ображаєш, шеф. Ми не алконавти. Бачить бог, ні краплі анестезії не ковтнули... Те полум'я паралізує будівництво... Треба щось вирішувати... Скоро прибудете?.. Вже їдете? Кльово! (*І до братків*). Аврал! Шеф летить! Ану, приведіть себе в порядок! Та хоч майки одягніть, лопухи! Прикрийте оті мавп'ячі татування!

За сценою скрип гальм. Входять Жадков з Кариною під руку.

ЖАДКОВ. Ну, що тут у вас, архаровці? (*Збирається йти через коло*).

КАРИНА. Ти поглянь на них, любий. Здається, вони під кайфом.

ЯСТРУБ. (*Замахав руками*). Та який кайф? Гірше! Шеф, спинись! Там, там...

ЖАДКОВ. (*Йде за руку з Кариною. Не звертає уваги на застереження*). Чого кричиш, телепню, наче тебе ріжуть? Я знаю, що я шеф!

В цю мить з-під ніг Жадкова й Карини забили вогняні фонтани.

КАРИНА. Рятуйте, людоньки!

ЖАДКОВ. Йок-макар'юк! Що за жарти?! Припиніть! Руки! Годі! Горю!

КАРИНА. О, матір Божа! Сохрани й помилуй! Ой, задихаюся! Мамочко! Романчику, допоможи!

ЖАДКОВ. (*Волає до братків*). Руки, руки подайте! Чому мудохається? Рятуйте!

В цю мить замість рук Яструб простягає жердину. Жадков хапається за неї обома руками. Яструб висмикує його з майданчика.

КАРИНА. Ой, горю! Ой, витягніть мене! Романчику, рятуй!

ЯСТРУБ. (*Протягує і їй жердину*). Хапайся, лялечко!

Мить — і Карина поза колом. І враз вогонь згасає, ніби увиходить у землю.

КАРИНА. (*Ображено, схлипуючи*). Що ж ти, милий, покинув мене у скрутну хвилину? Я думала, мені кранти. (*І до Яструба*). Яка я тобі лялечка! Це все через тебе, блазню! (*Замахується*).

ЖАДКОВ. Жива? Здорова? І за це дякуй! (*І до братків*). Чому ж ви, цвіркуни голозаді, не попередили? Так можна й інфаркт отримати! Звідки ця напасть тут взялася? Я вас питаю! Чого мовчите, наче язики проковтнули? Яструбе, що тут відбувається? Я за що плачу вам гроші? Щоб ви мені отаку екзекуцію влаштували?

ЯСТРУБ. То не наша вина, шеф.

ЖАДКОВ. А чия?! Господа?! Туди та розтуди! Телепні! Алкаші!

ЯСТРУБ. Ні, то козаки.

ЖАДКОВ. Та ви не козаки, а дурисвіти! *(Стишує крик)*. До речі, а при чім тут козаки? Ви що, блекоти об'їлися?

СВИСТУН. Та тут, під парканом, козаки півночі співали.

ВОВК. Мабуть, зачаклували це місце. *(Хреститься, а за ним і інші братки)*.

ЖАДКОВ. Ви тільки гляньте на них — які набожні! І ви не могли витурити звідси тих козаків?! Нажахати так, щоб десятою дорогою оминали! Ви хоч розумієте, що це за спалахи? Це — хрест на термінах будівництва!

ЯСТРУБ. Вибачте, шеф. Але, повторюю, не наша в тому провина. Аномалія утворилась без нашої участі.

ЖАДКОВ. *(Вихоплює з кишені мобільник, тикає пальцем в табло)*. Заткнись, телепню! Бачиш, я говорю! Екало, та це я не тобі! От що, негайно приїжджай на Хортицю! Прихопи з собою отого хитромудрого чинушу Теліпайла. Що він мені підсунув? У тебе нарада? До біса нараду! Тут таке! Таке! Без доблесної поліції не обійтись! Все! Жду! *(Знову заклацав)*. Прокурор? Почекало? Бігом до мене на ділянку на Хортиці! Тут без твоєї помочі ніяк! Ти на виклику? Грабіж з розбоєм? Зачекають! Ти мені зараз, у цю хвилину, до зарізу потрібний! Одна нога там, друга тут! *(До всіх)*. Отак треба з ними, козлами! Жорстко і невблаганно! Хто платить, той і музику замовляє!

КАРИНА. Щось мені недобре. Піду присяду. *(З острахом обходить коло. Стає під деревом)*.

ЯСТРУБ. Зараз хлопці килимок принесуть з вагончика.

КАРИНА. О, ні! Тільки не це! Чого доброго, ще вошей наберуся. *(Вмощується обіч на траву)*.

ЖАДКОВ. Скільки було тих козаків?

ЯСТРУБ. Та спочатку один чувак і одна чувиха.

ЖАДКОВ. *(Гнівно)*. Карино, ти чуєш, що він лепече? Чотири лобуряки не могли відігнати одного парубка і дівку! І за що я вам гроші плачу?

КАРИНА. *(Кволим голосом)*. За те, що байдики б'ють.

ЯСТРУБ. Мені здається, то був не простий козак, а характерник. Налетів, як буря, закрутив, замутив, на землю нас повалив, ще й ногою причавив. Думали — амбець!

ЖАДКОВ. Ти що мені впарюєш, брехун? Який характерник? Звідки?

СВИСТУН. Та кажуть, що у Війську Запорозькому цілий полк характерників. То, певно, був один із них.

ЖАДКОВ. І як звати його?

ВОВК. Та лялька називала його Мирославом.

УДАВ. А він її Яриною.

КАРИНА. Я знаю одну Ярину. Опиши її.

УДАВ. Руса коса до пояса. Очі сині. Вишиванка. Джинси. Кросівки.

ЖАДКОВ. Та таких тисячі у Запоріжжі!

КАРИНА. *(Розмірковуючи)*. Кажеш, коса до пояса? І очі сині? Схоже, це Ярина Дівич, з якою я навчалася в одній школі. Вона з паралельного класу. Навіть знаю, де її домівка.

ЖАДКОВ. *(До Карини)*. Яка ти в мене молодчина! От за це я тебе люблю! Доведеться тобі зарплату збільшити. Заслужила! Розкажеш ментам, де та красуня живе! Вони от-от прилетять. *(До всіх)*. Тільки, пацани, мовчок. Хай ті кабінетні криси випробують на собі аномалію. Завзятіше розслідуватимуть. Ясно?

СВИСТУН. Ох, і прикол буде! Га-га!

ЯСТРУБ. Тихіше! Чвалають!

Входять Почекайло, Теліпайло та Екало.

ЕКАЛО. *(Звіддаля)*. Е-е, що трапилося, шеф? Що за пожежа?

ЖАДКОВ. Зараз дізнаєшся. Швидше до мене, правнички мої любі! Бігом, бігом! Прошу господа-панове!

«Трійця» потрапляє в зачароване коло. Навколо неї струмені вогню. Усі довкола регочуть.

ЕКАЛО. Е-е-е! Екелемене! Е-е-е!

ЖАДКОВ. (*Заходиться від сміху*). Та кажи швидше! Чого екаєш? Що скоїлось?

ПОЧЕКАЙЛО. Ой, п'яти печуть! Пекло навколо! Рятуйте!

ТЕЛІПАЙЛО. О-о, спаси мене, Матір Божа! Допоможіть!

ЖАДКОВ. Що, не подобається? А навіщо мені такий кусок землі виділили? Це вам об'єкт для розслідування! Подобається? Випробуйте на собі!

ЕКАЛО. Ой, припиніть ці знущання!

ЖАДКОВ. Дивина! Ти вже й не заїкаєшся! Справді чудодійне полум'я! Пацани, ану допоможіть цим законникам вирватися з того пекла, бо, чого доброго, доведеться їхні штани на цьому паркані сушити!

ЯСТРУБ. Айн момент! (*Подає жердину*). Хапайтеся!

«Трійцю» по черзі витягають з кола.

ЖАДКОВ. (*До Теліпайла*). То як тобі земелька? Міська влада спеціально таку мені виділила? Для чого? Щоб принизити мене перед усім містом? Посміятися захотіли?

ТЕЛІПАЙЛО. (*Важко дихаючи*). Та що ви, Романе Михайловичу! І гадки не мали. Ніколи такого не було — щоб земля вогнем плювалася.

ЖАДКОВ. Чим ви думали? А якби я тут побудував палац, витратив на нього сотні мільйонів — і бац, отаке приключилося? Це не просто випадок, а терористичний акт! Я так це бачу!

ТЕЛІПАЙЛО. Вибачте, вельмишановний. Та хто знав, що тут така аномалія? Та ми вам, ясновельможний, в іншому місці надамо найкращі землі. Нам не жаль.

ЖАДКОВ. В іншому мені не треба! Тут бажаю! Як колись светлейший князь Григорій Потьомкін! Тут же місцина — райський куточок! Тож я хочу в раю жити! Чи не заслужив?

ТЕЛІПАЙЛО. Звісно, заслужили, Романе Михайловичу. Ви стільки добра робите для нашого міста та його людей. Як на мене, я б вам усю Хортицю віддав.

ЖАДКОВ. (*Вдоволено*). Бачу, у тебе щедра українська душа. Та зараз не про це. Мені стало відомо, що уночі цю місцину зачаклували якісь характеристики. Тож мій наказ — знайти їх і змусити зняти закляття! Я ясно висловився?

ЕКАЛО. Е-е, і де ж їх шукати, тих терористів?

ЖАДКОВ. Це не мій клопіт! А ти, як до діла, знову заєкав? Карино, бери їх під своє крило, розкажи, що й до чого. Там є така собі Ярина. Хапайте ту дівачу, а парубки самі примчать. Ловитимемо на «живця». Карина вам її виманить. Даю вам, доблесні полісмени і прокурори, на це три дні! Чуєте? І ні хвилини більше!

ПОЧЕКАЙЛО. А як не встигнемо?

ЖАДКОВ. Кожний наступний день опісля — мінус тисяча доларів з вашої платні. Так що маєте особистий шкурний інтерес.

ПОЧЕКАЙЛО. Та ми їх із-під землі дістанемо!

ЖАДКОВ. Це інший базар! А коли дістанете, мене покличте. Я з ними побесідую! Ох, і побалакаю! Таких чортів їм насиплю! Вони в мене на поводку бігатимуть, як бобики!

ЕКАЛО. То можна починати розслідування?

ЖАДКОВ. Карино, забирай цих оперів! Скільки можна тут маячити! Вперед!

КАРИНА. Бійці невидимого фронту, за мною кроком руш!

Карина, Почекайло, Теліпайло і Екало виходять. За сценою машини, запищавши шинами, рвонули з місця.

ЖАДКОВ. (*До Яструба, Вовка, Удава і Свистуна*). А ви, баклани, за те, що проштрафилися, два місяці служитимете безоплатно.

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ТРЕТЯ

СВИСТУН. (*Клянчить*). Ясновельможний шеф, хоч на цигарки виділіть енну суму.

ЖАДКОВ. (*Показав середній палець*). Ось вам! А спробуйте дезертирувати, мої пацани вас спіймають і будете довіку моїми рабами. Я ясно висловився?

ЯСТРУБ. Ну, хоч на такі-сякі харчі копійчину киньте.

ЖАДКОВ. Розжалобив. Я добрий. Пожалію вас, лобуряків. Сподіваюсь, що відслужите. (*Витягує з кишені чотири купюри «зелених», кидає під ноги браткам*). Кожному даю по сотні баксів на місяць. І дивіться мені, щоб ніякої пиятики! Моє добро стережіть, як власне! Інакше — самі знаєте!

ЯСТРУБ. (*Низько кланяється. За ним і інші братки*). Спасібочки, шеф! Як же ми вам вдячні за таку ласку! Ви наш годувальник!

ЖАДКОВ. Нижче, нижче нахиляйтеся! І пам'ятайте про мою доброту!

ЯСТРУБ. Шеф, ви наш бог.

Жадков виходить.

СВИСТУН. Жлоб! З таких же, як і ми, а несеться!.. Як півень!

ЯСТРУБ. Ти поменше свисти. Бо в нього й тут можуть бути вуха. (*Зиркнув на Удава*).

УДАВ. А мені шеф подобається. Як він полісменів та чинуш — до нігтя! (*Показує на пальцях*). Так їх, хапунців! Щоб і не писнули! Молодець шеф!

ВОВК. А як інакше? Він — господар усього краю! І наш повелитель.

ЯСТРУБ. (*Зітхає*). Так що за роботу, пацани! А кому не подобається — того ми у коло на вогні. Так що по місцях!

ЗАВІСА

Цокольне приміщення блатхати. Посередині квадратний стіл для гри в карти. Ярина на стільці в кайданках. Напроти Екало.

ЯРИНА. Це незаконно! Як смієте утримувати мене тут! Я буду скаржитись!

ЕКАЛО. (*Іронічно*). Е-е, дорогуша. Жалійся. Хоч самому господу Богу! Перед тобою я, представник закону. І з задоволенням вислухаю усі твої скарги. І передам Всевишньому.

ЯРИНА. Ви викрали мене, привезли в якийсь підвал. І за це поплатитесь!

ЕКАЛО. Е-е, не з того починаєш нашу розмову, дорогуша. Краще скажи, навіщо ви, тобто твої дружбани, шкоду сотворили на Хортиці?

ЯРИНА. Де?

ЕКАЛО. А то не знаєш? На Хортиці! На ділянці нашого високоповажного Романа Жадкова?

ЯРИНА. Особисто я нічого не сотворяла. Навіть не знаю, про що мова. І вимагаю дозволити мені один дзвінок. Маю право.

ЕКАЛО. Е-е, тут, у цьому підвалі, живуть не за правилами, а за поняттями.

ЯРИНА. Ви порушуєте мої права! Я це так не залишу!

ЕКАЛО. Так-так, не залишиш, якщо вийдеш звідси. Е-е, втім, ось тобі мобіла. Телефонуй своїм друзякам. Сподіваюсь, вони тебе в біді не залишать?

ЯРИНА. Не залишать! Бо вони лицарі, на відміну від вас.

ЕКАЛО. Е-е, тоді хто я? Скажи, не соромся.

ЯРИНА. Корупціонер і хабарник!

ЕКАЛО. Як смієш?! Я, до твого відома, полковник нашої доблесної поліції! Чесна й порядна людина! Хороший сім'янин! Мене навіть після люстрації залишили в органах. І мені доручено розслідувати цю заплутану справу.

ЯРИНА. Саме тут, у підвалі почнете розслідувати? Гарне місце.

ЕКАЛО. Тебе забув спитати, де мені виконувати службові обов'язки!

ЯРИНА. Саме тут ви служите українському народу? І хто ж вам платить за такі старання? Олігарх Жадков? І як ті срібляники поповнюють вашу ліву «зряплату»?

ЕКАЛО. Е-е, ти, дорогуша, забагато крикаєш. Доки я добрий, бери мобілу і дзвони своїм харцизьякам, тобто характерникам. Хай їдуть на перемовини!

ЯРИНА. Хочете і їх тут під замок посадити? Не вийде!

ЕКАЛО. Дзвони!

ЯРИНА. А як не захочу?

ЕКАЛО. Тоді сидітимеш тут до посиніння без води і їжі.

ЯРИНА. Що ж, тоді негайно оголошую голодування.

ЕКАЛО. Дзвони! Кому кажу?! Не ти нам потрібна, а козаки. Е-е, переконай, щоб зняли закляття на Хортиці — і тоді всі будуть в шоколаді. І тебе ми випустимо. Слово честі! Набирай!

ЯРИНА. Гаразд. Давайте мобільник! *(Набирає номер)*. Мирославе, це я... Звідки? З якогось напівпідвалу... Сиджу в кайданках... Викрали мене... Що від мене хочуть?.. Не від мене, а від вас... Вимагають, щоб ви зняли закляття на Хортиці... Запрошують на перемовини... Хто?

ЕКАЛО. *(Вириває мобільник із рук Ярини)*. Е-е, так от що, парубче, е-е, негайно, чуєш, невідкладно приїжджай... Е-е, вимога одна — зняти оту шкоду на ділянці Жадкова... Е-е, твою кралечку ми не відпустимо, допоки закляття не приберете... То як, будете?.. От і добренько! Оце по-нашому!..

Чекай біля універмагу. Там тебе мої хлопці заберуть і привезуть. Мобілу твою кралі передати?.. Нема питань. *(До Ярини)*. Візьми. Е-е, щось твій кавалер хоче тобі сказати.

ЯРИНА. *(Слухає)*. Я все зрозуміла, любий. Привіт побратимам. Чекаю на вас.

ЕКАЛО. От і домовилися. Е-е, послуга за послугу. Давай твої руки. На знак подяки зніму кайданки.

ЯРИНА. Дивіться, щоб вони часом на ваших руках не замкнулися.

ЕКАЛО. Менше базікай! Сиди смирно! А я тим часом, е-е, начальству зателефоную. *(Натискає кнопку)*. Шеф, пташка в клітці. От-от має прибути її голубок на тьорку... А ви до нас спуститесь?.. Ми тут, у підвальчику.

Входить Жадков.

ЖАДКОВ. Так ось яка вона — козацька отаманша! Гарна! Очей не відвести! Як тебе звати, баришня? А-а, згадав — Ярина. Так от що, красуне, хочу запропонувати тобі справу, від якої ти не зможеш відмовитися.

ЯРИНА. *(Іронічно)*. Ви перший мультимільйонер, який хоче мені щось запропонувати. Цікаво.

ЖАДКОВ. Так от давай домовимось: ти умовляєш своїх пацанів звільнити мою земельну ділянку від усякої бяки. Я там збудую шикарний палац. Такий і світлейшому князю Григорію Потьомкіну не снився. А за це я зроблю тебе управителькою того маєтку. Уявляєш?

ЯРИНА. Звичайно. Вам мало теперішніх коханок?

ЖАДКОВ. Ну, навіщо так нешанобливо. Я ж від чистого серця.

ЯРИНА. А якщо я не погоджуся?

ЖАДКОВ. Зі мною такий номер не проходить. Я наполегливий — такий же, як світлейший князь таврічеський Григорій Потьомкін. Ні, ти тільки прикинь: на Хортиці виросте розкішний палац, а навколо величезний сад! І пальми

будуть! І до мого палацу приїздитиме знать з усієї Великої, Малої і Білої Русі. І ти їх стрічатимеш... І гримітимуть бали, лунатимуть пісні, романси...

ЯРИНА. Ну, і мрії ж у вас! Уявляю, як лунатиме «Мурка».

ЖАДКОВ. Та ні! Буде — «Я зустрітє вас» або «Очі чорніє»...

ЯРИНА. Навіщо ви мені це розповідаєте? Адже знаєте, що я не погоджуся.

ЖАДКОВ. А це, дорогенька, для того, щоб ти зрозуміла, яка благородна у мене душа! Яке благо я хочу сотворити для мешканців міста преславних металургів!

ЯРИНА. Краще б кошти, що збираєтеся вкласти в палац, спрямували на очисні споруди. Ваші заводи так забруднили воду та повітря — містянам часом нічим дихати.

ЖАДКОВ. От поставлю на Хортиці палац, а потім візьмуся за екологію. Це у мене в перспективі.

ЯРИНА. А до тієї перспективи мешканці продовжуватимуть задихатися та хворіти. І вам їх не жаль?

ЖАДКОВ. (*Іронізує*). Ой як жалко! Страшенно! Повір мені. Інколи ночами не сплю, про них думаю.

ЯРИНА. Вірю. Клопочетесь, як із них три шкури здерти.

ЖАДКОВ. Як примітивно ти, дівчинко, мислиш. Сподіваюсь, я переконав тебе, яка у мене велика душа?

ЯРИНА. (*Саркастично*). Справжній індійський «махатма»... з підворотні.

ЖАДКОВ. Ну, ти, душечко, не ображай мене іноземними словами. З якимось махатмою мене, мультимільйонера, порівняла! Хто я і хто він. Як примітивно!

ЯРИНА. Вибачте, це дійсно не порівнюється.

В цей час двері відхиляються, і до приміщення входить Мирослав.

ЖАДКОВ. Кого я бачу?! (*Розводить руки назустріч*). Ждемо. Ждемо. Але я гадав, що сюди прибудуть усі козаки.

МИРОСЛАВ. (*Оглядається*). Цілий полк тут не поміститься. Але я доведу до відома побратимів усе, про що домовимося.

ЖАДКОВ. Гарзд. Не будемо гаяти час. Бо кожна хвили-на — то гроші. І великі! Так от, я вимагаю зняти закляття з моєї ділянки на Хортиці!

МИРОСЛАВ. А чому до мене звертаєтесь?

ЖАДКОВ. Не клей дурника. Я все знаю. У мене є свої люди у Службі безпеки. Зрозуміло?

МИРОСЛАВ. І що за це буде?

ЖАДКОВ. По-перше, я звільню Ярину. Хіба цього мало?

МИРОСЛАВ. Достатньо.

ЖАДКОВ. По-друге, я щойно пропонував Ярині піти до мене на службу. Те ж саме кажу й тобі. Мені потрібен начальник особистого відділу безпеки. Ти і твої хлопці могли б служити у мене.

МИРОСЛАВ. Прихвостнями? Подай, принеси, чяво із-воліте?

ЖАДКОВ. Ну, навіщо так грубо? За це я платитиму великі гроші. Дуже великі!

МИРОСЛАВ. Наприклад?

ЖАДКОВ. Начальник, тобто ти, мав би п'ять тисяч «зелених» щомісяця, а твої підлеглі — по дві тисячі. Де ви знайдете такі заробітки в Запоріжжі? Ніде! Тільки в мене!

МИРОСЛАВ. Справді заманливо. Не кожний устоїть перед такою спокусою.

ЖАДКОВ. І я ж про те.

МИРОСЛАВ. Якщо не секрет, від кого доведеться вас охороняти?

ЖАДКОВ. Та ніяких секретів! Звісно, від плебсу, від біомаси, а також від усяких зальотних братків.

МИРОСЛАВ. (*Іронічно*). Почесна місія. Але для початку, аби виникла довіра між нами, відпустіть Ярину.

ЖАДКОВ. Звичайно, відпустимо. Про що базар? Але після того, як ви знімете закляття.

МИРОСЛАВ. Ну, от уже й перше непорозуміння між нами.

ЖАДКОВ. Знаєш, є таке прислів'я: спочатку гроші, а потім стільці. Я ж не лох. Як ти гадаєш?

МИРОСЛАВ. Згоден. Вас не проведеш.

ЖАДКОВ. Оце вже інша балачка! А як щодо служби у мене?

МИРОСЛАВ. Про це поки що зарано говорити. Зробимо справу, а тоді повернемося до цієї розмови, якщо у вас ще буде бажання.

ЖАДКОВ. То коли ви ліквідуєте ту, так би мовити, «аномалію»?

МИРОСЛАВ. Сьогодні уночі. Це вас влаштує?

ЖАДКОВ. (*Перезирнувшись із Екалом*). Цілком. Як у нас кажуть, кльово-кольорово.

ЕКАЛО. Е-е, отак би й давно! (*До Жадкова*). Пане... Ой, прошу вибачення — господін Жадков, ви неперевершений переговорювач! Дипломат з великої літери!

МИРОСЛАВ. А тепер, перш ніж попрощатись, дозвольте погомоніти зі своєю нареченою.

ЕКАЛО. Тільки при свідках.

МИРОСЛАВ. Як у в'язниці?

ЖАДКОВ. Та хай побазарять.

Мирослав відводить Ярину в інший куток приміщення, пригортає й шепоче.

МИРОСЛАВ. Не зли їх. Погоджуйся на все, аби вони тобі не завдали шкоди. А вночі ми тебе визволимо.

ЯРИНА. Як? Тут же броньовані двері і товстелезні решітки на вікнах.

МИРОСЛАВ. Ми з побратимами знаємо, як їх відчиняти. (*І на повний голос*). І не забудь — у нас через тиждень весілля.

ЯРИНА. Я ні на мить про це не забуваю, милий.

ЖАДКОВ. О-о, то у вас скоро велике свято? Може, й мене запросите у якості почесного гостя?

МИРОСЛАВ. Усе в цьому світі можливе. А тепер я мушу іти.

ЕКАЛО. Мої опери тебе відвезуть на те місце, звідки забрали.

ЖАДКОВ. А про свою наречену не турбуйся. У неї все буде! Як у «Кавказской пленниці»! (*Сміється*). І навіть краще! Ми люди не бідні!

МИРОСЛАВ. (*До Ярини*). Все буде добре, кохана!

ЯРИНА. Я в тому впевнена, любий.

Мирослав виходить.

ЖАДКОВ. (*До Ярини*). Діловий у тебе наречений. Пацан з характером.

ЯРИНА. Та він такий. Чесний і відданий.

ЖАДКОВ. Але май на увазі: якщо козаки не знімуть закляття, я віддам тебе своїм пацанам. Зрозуміло? Вони знають, що робити з неслухняними дівичками.

ЯРИНА. (*Насмішкуювачо*). Пане олігарху, щось я вас не розумію. Щойно пропонували мені місце у вашій компанії, а тепер погрожуєте?

ЖАДКОВ. Люблю, коли підлеглі мене бояться. Ги-ги! І запам'ятай: слухняне ягня дві матки смокче.

ЯРИНА. Дивна у вас позиція.

ЖАДКОВ. Тут я господар. Не лише в цій хаті, а й у цілому місті. І нічийх вибриків не потерплю! Зарубай собі на носі! (*І до Екала*). Відійдемо.

Жадков і Екало відходять в інший кінець приміщення. Говорять притишено.

ЕКАЛО. Хазяїне, е-е, бачите, яка гонориста ця дівуля?

ЖАДКОВ. Не дрейф, ми їй роги швидко обламаємо. Та я не про це. Ти зараз відправишся у свою поліцію, збереш групу надійних ментів і з ними зробиш засідку біля моєї ділянки на Хортиці. Як тільки козаки знімуть заляття, мої тамтешні охоронці накинуть на них сіті, а ви їх усіх і пов'яжете...

ЕКАЛО. Кого? Ваших охоронців?

ЖАДКОВ. Ти що, не доспав? Звісно, козаків! Я навчу те бидло, як справжню владу поважати! Вкинете їх до СІЗО. А там з ними є кому «попрацювати». Зрозумів мій план?

ЕКАЛО. Так точно, пане... Е-е, вибачте, господін Жадков. Дозвольте виконувати?

ЖАДКОВ. Отак-то! Шуруй!

Екало виходить.

ЖАДКОВ. *(До Ярини)*. Значить, у вас весілля незабаром? Це ж така подія! Раз у житті буває.

ЯРИНА. Зосталися лічені дні.

ЖАДКОВ. *(Безцеремонно)*. Так може ти уважиш мені? Я людина, як ти знаєш, багата. Коротше, сподобалася ти мені, Яринко. Я тобі щедро віддячу. На весілля шикарну машину подарую. Ти мені запала в самісіньке серце. *(Хапає Ярину за стан)*.

ЯРИНА. *(Увертається)*. Ви про що? Я вас не розумію.

ЖАДКОВ. Ми тут одні. Ніяка собака не дізнається, що ми з тобою...

ЯРИНА. Ви збожеволіли?

ЖАДКОВ. Так! Від твоєї краси! Я люблю оволодівати усім прекрасним.

ЯРИНА. Та ви не при своєму розумі!

ЖАДКОВ. Згоден! Ти заволоділа моєю душею з голови до п'ят!

ЯРИНА. Та як ви смієте?! *(Намагається вирватись)*.

ЖАДКОВ. Смію! Я маю пересвідчитись, з якими кадрами доведеться працювати!

ЯРИНА. *(Виривається)*. Та ви маніяк! Не підходьте до мене! *(Швидко знімає босоніжки)*. Бо вдарю! І так вас розмалюю, що й дружина не впізнає!

ЖАДКОВ. *(Спиняється)*. Тю, навіжена! Я ж хотів як краще! Мільйонершою могла б стати!

ЯРИНА. *(Все ще тримає наготові в руках босоніжки)*. Ви забули, хто я!

ЖАДКОВ. І що за цяця?

ЯРИНА. Я — козачка! І швидше помру, ніж зраджу свого коханого!

ЖАДКОВ. Та не прикидайся праведницею! Бачив я таких сотні!

ЯРИНА. От і чвалайте до тих сотень! Чи не князя Володимира часом збираєтеся перевершити? Той мав понад вісімсот наложниць.

ЖАДКОВ. Інша б на твоєму місці...

ЯРИНА. Я на своєму місці! І не здумайте наблизитися! *(Свариться босоніжкою)*.

ЖАДКОВ. Ах так?! Тож знай: сьогодні вночі твого женишка спіймають разом з іншими козаками. І ти будеш не весілля святкувати, а передачки носити в СІЗО! Я про це подбаю!

ЯРИНА. Ви не посмієте!

ЖАДКОВ. Ще й як посмію! От зараз сама переконаєшся. *(Витягує мобільник з кишені, набирає номер)*. Алло! Яструб?.. Завдання є для тебе і твоєї шпани. Вночі козаки зніматимуть заляття... Так, з ними домовлено. А ви приготуйте риболовецькі сіті. Треба тих козачків переловити, мов карасів! Як тільки вони закінчать свою церемонію, накиньте на них сіть... Так-так, люблю карасики, смажені, зі сметаною! Второпав?.. А менти пособлять. Готуйтеся!

ЯРИНА. Та це ж підло! О, лишенько!

ЖАДКОВ. Це справді дуже негарно. Одначе, таке життя.

ЯРИНА. Ви цього не зробіте!

ЖАДКОВ. Ти ж мені відмовляєш? Мені нічого не залишається, як схопити твого нареченого та його друзів і запротирити до в'язниці. І тоді не я, а ти мене проситимеш на колінах про те, щоб я допоміг твоєму женишку вибратися звідти. А я поставлю все ту ж умову! Так що не викаблучуйся, а погоджуйся, допоки я добрий.

ЯРИНА. Яка ж ти наволоч! Яка гнида!

Ярина кидається на Жадкова з босоніжками, той швидко тікає до дверей.

ЖАДКОВ. *(У дверях)*. О, біснувата!

ЯРИНА. З чортом зв'яжешся — мимохить знавіснієш. *(Кидає босоніжку у двері, опускається на підлогу, обхвачує голову руками)*. Як попередити козаків про підступ? Як? Мирославчику, любий, почуй мене! Мирославчику, будь обачний! Жадков готує вам пастку! Прочитай мої думки, любий! Ти вмієш! Я знаю.

ЗАВІСА

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Знову те ж місце біля паркану на Хортиці. Козаки у напівтемряві збираються проводити свій ритуал. Стають у коло.

МИРОСЛАВ. Побратими, напередодні я заглянув у верцадло. Яринка телепатично повідомила, що Жадков зі своїми братками збирається влаштувати нам пастку.

БОГДАН. Яку?

МИРОСЛАВ. Після того, як ми закінчимо ритуал, на нас накинуть сіті.

БОГДАН. Меткий той феодал! Але ж і ми не промах! Він, мабуть, не розуміє, з ким воювати намірився.

ПОЛЯН. Отакі вони всі наші олігархи — цинічні, підступні, без честі та совісті. Жирні коти!

СТАНІСЛАВ. А ти ніби раніше цього не знав? Він же не українець. Йому потрібен лише зиск. Україна для нього — край, де він сколочує капітали за рахунок людей. А коли нахапається, майне за кордон до таких же братків.

БОГДАН. Друзі, не переймайтеся тими дурницями. Не час. Зараз нам потрібно бути, як ніколи, зосередженими.

ПОЛЯН. Тут і гадати нічого. Наведемо ману на тих охоронців-качків — щоб вони нас сплутали із полісменами. Тільки уявіть — правоохоронці в сітці! От комедія!

МИРОСЛАВ. Всі за це? От над цим і попрацюємо нині.

Мирослав встромлює посеред кола все той же старий сколотський меч. Козаки здіймають руки до неба і гудуть-співають. Серед того гулу кілька разів лунає прохання до бога Перуна.

ВСІ РАЗОМ: О побратиме наш, непереможний Перуне! Яви свою ласку — затумань розум отим охоронцям, засліпи їхні очі! Хай недруги перестануть розрізняти, де свій, де чужий! І хай у сіті спіймаються ті, хто захищає у світі зло! ОУМ! ОУМ! ОУМ!

МИРОСЛАВ. (*Притишено*). Побратими, в кущах уже при-
чайлися тітушки та менти. Їх з десяток. Чекають.

БОГДАН. Бачу.

ПОЛЯН. А над парканом визирають голови все тих же на-
ших «друзяків». Готуються.

МИРОСЛАВ. Чекають. Увага — як тільки я висмикну меч,
ми втікаємо врзнобіч. Зберемося біля нашого кургану.

Мирослав чекає ще кілька хвилин. З-за куліс на край сцени скрада-
ються тітушки і менти. Мирослав вичікує, потім висмикує меч, крутить
ним над головою. Козаки нишком зникають. В коло вриваються ті-
тушки і менти. Мирослав вислизає з поміж них. Охоронці з паркану
кидають сіті, в які потрапляють нападники. Крик. Лайка. І тут вмика-
ються потужні автомобільні ліхтарі.

ГОЛОС ЖАДКОВА. (*З-за куліс*). Ага, спіймалися, нехристи!
Хотіли надути мене?! Не на того натрапили! Я пройшов Крим,
Рим і мідні труби! І знаю, як пришпорити будь-кого у цьому сві-
ті! Аха-ха! Начувайтесь, націоналістики і правдолюбчики! Ви
тепер мої раби! І я що захочу, те вам і заподію! Для цього у мене
є мільйони! Багато мільйонів! А значить, закон на моєму боці!

Жадков виходить на майданчик, наближається до бранців у сітях.

ЖАДКОВ. (*До Карини*). Як тобі цей спектакль? Тепер ні-
хто не завадить мені побудувати тут, на Хортиці, розкішний
палац! Кращий, ніж колись задумував мій кумир — світлей-
ший князь Григорій Потьомкін!.. (*До людей під сіткою*). Гей,
козаки, чуєте? Ви закляття зняли? Від сьогодні ви мої бран-
ці. Ще раз питаю: закляття зняли?

ГОЛОС ЕКАЛА. (*З-під сітки*). Е-е, господін Жатков, це я,
Екало.

ЖАДКОВ. (*Роззирається довкола*). Та чую! Де ти в чорта?

ЕКАЛО. Я тут, у цій купі!

ЖАДКОВ. (*Все ще зиркає по боках*). Чому ховаєшся? Бі-
гом сюди! Тут у нас великий улов! Такого у твоєму житті
ще не було!

ЕКАЛО. Е-е, не було. Я тут!

ЖАДКОВ. (*Схиляється над сіткою, придивляється*). Ти?
А сто бісів тобі в ребра, як ти в ній опинився?

ЕКАЛО. Та хіба лишень я? В цій сітці заплуталися всі мої
хлопці.

ЖАДКОВ. Усі менти? Та як же це?! Яструб, що все це озна-
чає? Ти що, знову зі своїми алконавтами під балдою? Як все
це розуміти? Ти на кого сіті накинув?

ЯСТРУБ. (*Виглядає з-за паркану*). Ви ж наказали злови-
ти козаків — я їх і спіймав.

ЖАДКОВ. А придивись пильніше, дурна твоя голова! Марш
сюди!

Яструб вибігає крізь хвіртку і виструнчується перед Жадковим.

ЖАДКОВ. Та не на мене витріщайся, а на свою роботу. Кого
ти там бачиш?

ЯСТРУБ. Е-е, полковника Екала... Та як же це? Ми ж бур-
ляли сіті на козаків... Е-е... Пане полковнику, як ви туди по-
трапили?

ЕКАЛО. Та звільни швидше! І я покажу тобі, як треба
служити!

ЯСТРУБ. Е-е, я не винен! То все вони!

ЖАДКОВ. Вони? У вас що, замість очей стопарики?! Роз-
різай сіті, звільняй братаву!

ЯСТРУБ. Та я миттю! (*Витягує з кишені шортів складе-
ний ніж, розрізає сітку*).

ЕКАЛО. (*До Яструба*). Е-е, ти знаєш, що значить напасти
на полковника поліції? Десяток років в'язниці! І твоїм брат-
кам те саме світить! Як ти посмів?!

ЯСТРУБ. Та хіба то я? Ми ж добросовісно виконували на-
каз шефа.

ЖАДКОВ. Але ж я наказував ловити козаків, а не поліцію.

ЯСТРУБ. Винен. Виправлюся. Їй-богу, відслужу.

ЖАДКОВ. І за що я вам шалені гроші плачу?! Ану мотніть-ся докрузж! Козаки десь тут. Далеко не могли втекти. Зловіть їх!

ЕКАЛО. Шеф, це марна справа. Ті козаки ще якусь чортівню придумують. І будуть у нас додаткові проблеми. Я зараз зателефоную черговому — хай оголошує операцію «Перехоплення». Ми їх з-під землі дістанемо! Ми їх у залізні кліті посадимо! Ми їх запроторимо до Сибіру...

ЖАДКОВ. Зачекай з Сибіром. Запоріжжя ще не увійшло в «Новоросію» чи «Малоросію», тобто в Росію. Ти їм тут пекельне життя влаштуй!

ЕКАЛО. Е-е, і влаштую! Я такий!

ЖАДКОВ. Бачу який. Тільки спочатку спіймай тих каверзників. Слухай, є план! Зараз брякну своїм у хату — хай негайно везуть сюди наречену того козака-характерника Ярину. Я їм влаштую весіллячко! Вони запам'ятають мене навіки!

ЕКАЛО. Що, знову на «живця» ловитимемо?

ЖАДКОВ. Є інші варіанти?

ЕКАЛО. Кажу ж, операція «Перехоплення».

ЖАДКОВ. Не мели дурниць! Доки твої лягаві розчухаються та зберуться — і рак на горі свисне! А мені треба будувати палац! Ще вчора! Ні, позавчора! (*Витягує мобільник, дзвонить*). Тимур, ти ту козу в машину — і сюди! Не ясно куди? На Хортицю, до мого майбутнього палацу! Миттю! (*Вимкнує мобільник. До Екала*). Зараз вона буде тут! Ми виманимо козаків. І тоді їм кришка! Не захочуть по-доброму зняти трикляте закляття, силою змусимо!

ЕКАЛО. (*Невпевнено киває на майданчик*). Е-е, здається, земля вже не бризкає вогнями. Принаймні, коли ми перебували під сіткою, вона мовчала. Може козаки зняли свої чари?

Задзвеніла мобілка Жадкова.

ЖАДКОВ. Хортиця на дроті! Ярина втекла? Як? Як це могло трапитися? Ви там що, зовсім зачмарилися?! Та я тебе,

байстрюче чорномордий, за таку службу у Дніпрі втоплю! Як це сталося?.. Козаки налетіли, усіх загіпнотизували і забрали ту кралю?.. Ти хоч брешеш, та в лад! Вони ж тільки-но тут були!.. А той, що приходив на перемовини? Кажеш, не було? Виходить, це сотворили його подільники? Та скільки ж їх на мою голову?

ЕКАЛО. На Січі цілий полк характерників...

ЖАДКОВ. Це мене не спинить! Тимур, збирай своїх кавказців і алкор три хрести сюди! Зачищатимемо Хортицю від козаків! (*Вимикає мобільник*). Я їм покажу! Я їх із оцією землею змішаю!

ЕКАЛО. (*Показує вказівним пальцем на ворота, де на написі «Частная собственность. Вход воспрещён» табличка з великими літерами «Заміновано» і під ним прикріплений скотчем згорток*). А це що?! (*Читає*). «Заміновано». Всім стоять! Тут терористи! Тихо відходимо!

ЖАДКОВ. (*Злякано задкує*). Що робитимемо, начальнику?

За ним відступають від майданчика Екало, Карина, охоронці, полісмени.

ЕКАЛО. Без саперів не обійтися. Тут ще й прокурор потрібний, щоб засвідчив зазіхання на життя. Кримінальною справою пахне.

ЖАДКОВ. Так-так, моє життя під загрозою!

ЕКАЛО. А також усіх моїх підлеглих.

ЯСТРУБ. І наше також. Ми теж старалися.

ЖАДКОВ. Якби старалися, а не спали, то не висіла б вибухівка на воротах.

ЯСТРУБ. (*Просить*). Захистіть і нас від терористів.

ЕКАЛО. Аякже. Ви такі ж громадяни України, як і ми.

ЖАДКОВ. Не прирівнюй мене до всякого бидла. (*І до Яструба*). Ану, забирай своїх вишкребків і махайте до вагончиків!

Яструб, Вовк, Удав і Свистун зникають за хвірткою.

ЕКАЛО. (*У мобільник*). Майор, тут підозра на терористичний акт. Негайно сюди саперів! Як куди? До дачі Жадкова!

ЖАДКОВ. І ще! Полковнику, негайно починай розслідування про напад на блатхату, тобто на мій дім! Це ж куди годиться?! Жакхливий випадок — викрали з неї дівицю! З цим треба боротися найжорстокіше. Я правильно кажу, начальнику?

ЕКАЛО. А коли ви неправду говорили? Е-е, істинно так! А я вам хочу сказати, що земля побіля паркану вже не стріляє вогнем.

ЖАДКОВ. Звідки ти взяв?

ЕКАЛО. Повторюю, коли ми плуталися в сітці, то хоч би блиснуло.

ЖАДКОВ. Ти серйозно? То невже закляття не працює? Ти, Екало, того — ще раз зайти в те коло.

ЕКАЛО. (*Боязко ступає*). Бачите? Е-е, жодного струменя.

ЖАДКОВ. Ну, якщо так, то і я пішов. (*Рішуче крокує на майданчик. З-під землі знову забило полум'я*). Караул! Палаю! Рятуйте!

ЕКАЛО. Зараз, мій господін.

Екало хапає Жадкова за сорочку і витягує з майданчика.

ЖАДКОВ. Ти навіть мені збрехав?! Погибелі моєї захотів?

ЕКАЛО. Як ви могли таке подумати? Я за вас, е-е, горою. Як кажуть, у вогонь і воду.

ЖАДКОВ. Та тут вогню більше, ніж треба. Ти поясни, як таке могло трапитися: на тебе вогонь перестав кидатися, а на мене — знову шкварить. Що це означає?

ЕКАЛО. Мабуть, так начудили козаки.

ЖАДКОВ. Хочуть вижити мене із Хортиці? А дзуськи! Тепер справа принципу!

Входить сапер.

САПЕР. (*До Екала*). Прибув у ваше розпорядження, пане полковнику.

ЖАДКОВ. (*Наказує*). Бачиш отой напис «Заміновано» і пакет? Треба розмінувати мої ворота! Негайно!

САПЕР. Запросто.

ЕКАЛО. Самовпевненість добре, але обережність не завадить.

САПЕР. Так точно!

ЕКАЛО. Дій!

Сапер обшупує пакет, обережно його розгортає.

САПЕР. (*Вищує радісно*). Тут ніякої вибухівки! А лише записка: «Привіт Григорію Потьомкіну!»

ЖАДКОВ. Так вони ще й насміхаються? Потьомкін давно на тому світі. І мене туди? Ах ви ж звірі! Убивці! Спочатку я усіх вас туди позаганяю! (*І до сапера*). Так там точно немає вибухівки? Чи той пакет теж зачаклований?

САПЕР. Не вірите? Перевірте самі.

ЖАДКОВ. Е-е, ні, немає дурних. (*Відсторонюється, а потім дивується*). І на тебе, сапере, земля не стріляє вогнем?

САПЕР. Яким вогнем? Ви ж бачили, скрізь усе тихо й мирно. Міни немає.

ЖАДКОВ. (*До Карини*). Мила моя, на тебе надія. Ану, пройдиш тим колом. Перевір!

КАРИНА. Боюсь, Ромо! Страшенно боюсь!

ЖАДКОВ. Що поробиш, мила, треба. В ім'я нашого благополуччя.

КАРИНА. Боюся. Раптом ті вогні мені обличчя обпалять. Кому я тоді буду потрібна?

ЖАДКОВ. Я наказую, дорогуша! А щоб тебе не обпекло, затули обличчя ручками.

КАРИНА. А як руки обпечуться?

ЖАДКОВ. (*Нетерпляче*). Годі Ваньку валяти! Виконуй! Як до грошей — так ласа, а як на крихту ризикнути заради мене, то в кущі?

КАРИНА. Ромо, тільки поклянись, що у випадку чогось мене не покинеш?

ЖАДКОВ. Що ти маєш на увазі?

КАРИНА. Що даси грошей на пластичну операцію.

ЖАДКОВ. Дам! Дам! Тільки швидше перевір!

КАРИНА. (*До всіх*). Чули, що пообіцяв мільйонер?

ЕКАЛО. Чули. Чули.

КАРИНА. Ну, я пішла.

Карина, мов чапля, почалапала в коло. Ніяких вогнів. Карина зантанцювала на майданчику. Земля не стріляла іскрами.

ЖАДКОВ. А ти боялася, дурненька. Ах, ти ж моя радість!

КАРИНА. Бачу, яка радість! Ладен мною пожертвувати заради власного благополуччя! Я й раніше сумнівалась. А зараз... Все стало на свої місця. Щойно я перевірила, як ти мене кохаєш. З тобою у розвідку йти не варто. Підставиш. Кинеш напризволяще. (*До сапера*). Ви будете повертатися в місто, підвезіть і мене додому.

САПЕР. Як не підвезти таку сміливу чарівницю? Пане полковнику, дозвольте відчалити?

ЕКАЛО. Чеши!

ЖАДКОВ. Карино, ти добряче подумала?

КАРИНА. Я й до цього підозрювала, що тобі, Ромо, я не потрібна, а тепер остаточно переконалася. Гуд бай!

ЖАДКОВ. Карино, і ти з ними заодно? А ти ж мріяла жити на Хортиці як цариця.

КАРИНА. Розхотілося! Бо в тебе є лише власний інтерес, а на мене тобі начхати. Повір, нічого в тебе не вийде.

ЖАДКОВ. Та я зі своїми мільйонами усіх куплю!

КАРИНА. Ти не можеш справитися з козаками. Теж мені герой! Твої мільйони не допоможуть!

ЖАДКОВ. Ти погано мене знаєш: я завжди всього добиваюсь! Ти ще не раз пожалкуєш, що втікаєш від мене у скрутний час!

КАРИНА. Ромо, ти тільки про себе дбаєш. А я... Хто я для тебе?

ЖАДКОВ. Як то хто? Моя, так би мовити... Та що тобі не так? Живеш на моєму утриманні — і радій!

КАРИНА. А мені цього мало! Чуєш? Я поваги хочу! Коханя хочу! А від тебе одні приниження! Прощавай!

Сапер і Карина виходять.

ЖАДКОВ. (*До Екала*). Ти бачив? Ні в чому не можна покластися на жінку. Попросив таку дрібничку — пройтися майданчиком, а вона зразу дибки! Ще й повчати почала. Що з людьми відбується? Ти ж мент і повинен знати.

ЕКАЛО. Е-е, господін Жадков, не звертайте увагу на подібні жіночі вибрики. На такі гроші, як у вас, сотні красунь знайдуться.

ЖАДКОВ. Оце ти правильно сказав: знайдуться. Як мухи на мед злетяться. А Карина ще й лікті кусатиме.

ЕКАЛО. Так-так, недооцінила вона ваші здібності. Ви ж для міста стільки робите. І для нашої доблесної поліції також: машини купили, пайки виділяєте, форму придбали. За це ми вас любимо і поважаємо. І наскільки мені відомо, влада збирається присвоїти вам звання почесного громадянина міста.

ЖАДКОВ. От спасибі за чудову новину! Хоч одну за весь день. Тепер мені як почесному громадянину, сподіваюсь, не буде ніяких перешкод у спорудженні на цьому місці шикарного палацу. Як гадаєш?

ЕКАЛО. Воно то так. Тільки треба якомога швидше отих козаків здолати. (*Пошепки*). А для цього потрібні додаткові витрати.

ЖАДКОВ. Скільки?

ЕКАЛО. (*Мовчки загинає пальці*). Та з десяток мільйончиків бабла знадобиться. Знаєте, пошукові роботи, оперативно-слідчі дії — річ дорогувата.

ЖАДКОВ. Знову мене хочеш подоїти?

ЕКАЛО. Що ви? Я й гадки не маю. Просто це прискорило б вирішення проблем вашої новобудови. Ми б ужили всіх невідкладних заходів. І переловили б тих козаків, як щенят.

ЖАДКОВ. А за зарплату таке не зможете?

ЕКАЛО. Е-е, має бути персональна зацікавленість усіх — і начальства, і рядових співробітників.

ЖАДКОВ. Зрозумів. Тільки спочатку, як кажуть в Одесі, стільці, а потім оплата. Мені потрібен результат! А за мною не заіржавіє.

ЕКАЛО. Натяк зрозумів. Зараз же приступаємо. (*Кричить до оперів за сценою*). По машинах! Рухаємося за моїм авто!

Екало спішно виходить.

ЖАДКОВ. Отакі вони — охоронці права і правди. Їм — аби грошики. Нікого вони не спіймають. Доведеться підключати свою братву — своє «військо».

ЗАВІСА

ЧАСТИНА П'ЯТА

Знову сцена біля того ж паркану. За скаргою мешканців міста прибула комісія з Генеральної прокуратури. Перед майданчиком зібралися Слідчий з особливих доручень, Жадков, Почекайло, Теліпайло, Екало, Мирослав, Ярина.

СЛІДЧИЙ. (*Звертаючись до Жадкова*). І що у цій колективній скарзі не так?

ЖАДКОВ. Усе не так! Абсолютно все! Я вам авторитетно заявляю! Я завжди говорю лише правду!

СЛІДЧИЙ. Запорожці пишуть, що ви отримали незаконно ділянку землі на Хортиці.

ЖАДКОВ. Та написати можна що завгодно! Запорожці колись і султану писали. Писакам — аби щось надряпати. У них місія така: клепати доноси на чесних, порядних людей — таких, як я.

СЛІДЧИЙ. Люди повідомляють, що ви незаконно розпочали будівництво у заповідній зоні, нанесли чималу шкоду навколишній природі.

ЖАДКОВ. Брехня! Підла брехня! Чиновники з екологічної інспекції дали дозвіл? Дали! А це означає, що моє будівництво не завдає природі ніяких збитків. Навпаки! Коли я тут на десятках гектарів розведу сад, це тільки прикрасить острів.

СЛІДЧИЙ. Крім того, своїм будівництвом, як пише громада, ви руйнуєте історичні пам'ятники, зокрема, прадавні стійбища, капища, кургани.

ЖАДКОВ. Та що за бред! Тобто маячня! Нічого подібного! Місцева інспекція з охорони пам'ятників історії та культури не побачила в моїх планах ніякої крамоли!

СЛІДЧИЙ. (*Киває на Мирослава*). Ось і представник громади підтверджує, що будівництво вашого палацу — то катастрофа для цього унікального острова.

ЖАДКОВ. *(Здивовано до Мирослава)*. І ти тут? Так це твоя робота?

МИРОСЛАВ. Що ви маєте на увазі?

ЖАДКОВ. Усе! Товаришу слідчий, цей чоловік зі своєю братією займається протиправною діяльністю. А тепер ще й скаржиться в Генеральну прокуратуру. Мало того, представляє отут інтереси громади. Це дикість!

СЛІДЧИЙ. І що ж то за діяльність?

ЖАДКОВ. Та як вам пояснити. Він та його братани — колдуни! Вони зомбують народ, усяку нечисть на нього насилають. І творять пекло на землі! Це точно! Вони збираються здійснити переворот у Запоріжжі. Мої охоронці можуть підтвердити.

СЛІДЧИЙ. *(Іронічно)*. Ці колдуни такі всесильні? У них, як у вас, є своє телебачення, радіо, газети? Як правило, людей зомбують через засоби масової інформації.

МИРОСЛАВ. Нічого такого у нас немає. Це він, маючи мільйони, підкупує місцеві ЗМІ і транслює неправду. Де-хто з його команди розпинається про необхідність утворення «ЗНР», тобто «Запорізької народної республіки» на кшталт «ДНР» та «ЛНР».

ЖАДКОВ. Я? Це наклеп! Ви мені політику не шийте! Так, я з Донбасу. Тепер я в Запоріжжі. Зараз тут моя вотчина. Але я громадянин України і маю право будь-де жити! І вам пояснюю, що я, як законотворець людина, на законних підставах маю право будувати дім на Хортиці! Зуб даю, це в інтересах громади! Багато запорожців мені вірять. А от цей тип разом зі своїми поплічниками вдається до магії. *(Звертаючись до Екала)*. Правду я кажу, товаришу полковник?

ЕКАЛО. Е-е, істинну правду!

ЖАДКОВ. *(До Теліпайла)*. А що скаже представник держадміністрації?

ТЕЛІПАЙЛО. Ми віримо пану Роману, як самим собі. Козаки тут поселили нечисту силу. Мене тут так теліпало! Не доведи, Господи!

ЖАДКОВ. А прокуратура підтвердить?

ПОЧЕКАЙЛО. Давайте зачекаємо з остаточними висновками. Надамо це право високоповажній комісії. Але я був свідком, як земля на цьому майданчику вистрілювала безліччю вогнів — наче звідти кулемети строчили. І я впевнений, що козаки якимось чином причетні до того явища.

СЛІДЧИЙ. Так-так. Виходить, треба притягнути до відповідальності тих, хто виступає проти забудови острова? Пане прокуроре, як думаєте?

ПОЧЕКАЙЛО. Не варто поспішати з вердиктом. Але на острові останнім часом відбувається щось неймовірне. Земля горить під ногами. Якась аномалія. Жаж!

СЛІДЧИЙ. І як це перевірити?

ЖАДКОВ. А запросто! Товаришу слідчий, прошу пройти через це коло. І ви зрозумієте, що натворили тут козаки. На віки зіпсували землю! Вона б'є вогнями! Відтепер нащадкам сюди зась!

СЛІДЧИЙ. *(До Мирослава і Ярини)*. Так це ви поселили «аномалію» на цю місцину?

МИРОСЛАВ. Не на місцину. Вона реагує на того, хто хоче сплюндрувати Хортицю. Пройдіться і переконаєтеся.

СЛІДЧИЙ. Що ж, випробуємо на собі. *(Ступає в коло, проходить туди-сюди. Ніяких вогнів)*. Ніякої аномалії! Так що, пане Жадков, підходьте, тут і побалакаємо.

ЖАДКОВ. *(Не наважуючись ступити в коло, спиняється осторонь)*. Ти ба, під слідчим не стріляє! То, виходить, можна продовжувати забудову? *(До Мирослава)*. Що це означає?

МИРОСЛАВ. Тільки те, що земля, як і людина, по-доброму ставиться лише до тих, хто її шанує.

ЖАДКОВ. Та я ж її хочу облагородити! Завважте, товаришу слідчий, за власний кошт. Що в цьому поганого?

МИРОСЛАВ. Пане Жадков, скільки можна прикривати демагогією власні амбіції? Якби ви любили місто, хотіли добра його людям, то не руйнували б острів.

ЖАДКОВ. Так, як я, про нього ніхто не дбає! Я виділяю мільйони бабла на потреби міста!

МИРОСЛАВ. І в що вони вкладаються? У вуличне покриття, тротуари, в ремонт обшарпаних будівель?

ЖАДКОВ. Державна адміністрація знає, у що я вкладаю. Якщо дуже цікаво, то можете у неї спитати.

МИРОСЛАВ. Мабуть, за ті кошти вам і ділянку на Хортиці надали?

СЛІДЧИЙ. *(Підходить до Жадкова)*. А й справді, чому саме вам відвели тут землю під забудову і нікому іншому?

ЖАДКОВ. А хіба ви не зрозуміли? Я не остання людина в цьому місті і маю чималу вагу та вплив.

МИРОСЛАВ. Не остання, а перша, якій тут надали ділянку.

ЖАДКОВ. Та що з тобою балаболити? Ти тільки пакості здатен робити. Кляузи на мене строчити. *(І беручи за лікоть слідчого, відводить трохи вбік)*.

МИРОСЛАВ. *(Тихо до Ярини)*. Схоже, олігарх збирається використати свій улюблений спосіб переконання.

ЯРИНА. *(Теж притишено)*. Інакше він не вміє. Награбував міхи грошей, облапошив людей і тепер підкупує всіх, хто падкий на «зелень».

МИРОСЛАВ. На цьому його влада тримається. Але ми ламаємо ту лавочку. Правда, мила? А заодно дізнаємося, що собою являє слідчий.

ЯРИНА. Цікаво, про що вони там домовляються? *(Прислухається)*.

ЖАДКОВ. *(Утаємничено розмовляє зі слідчим)*. Товаришу слідчий, у мене, як представника фінансової еліти міста, є одне скромне проханнячко.

СЛІДЧИЙ. Я уважно слухаю.

ЖАДКОВ. Пропоную уладнати це слизьке питання. Хоча б для того, щоб про мене в місті не пліткували.

СЛІДЧИЙ. І як ви це мислите?

ЖАДКОВ. Якщо спустите на гальмах цю ситуацію, я щедро віддячу.

СЛІДЧИЙ. Що ви маєте на увазі?

ЖАДКОВ. Скажу відверто: заплачу за послуги.

СЛІДЧИЙ. Скільки?

ЖАДКОВ. Ну, приміром, одиницю з шістьма нулями.

СЛІДЧИЙ. Так мало? Скільки коштуватиме будівництво вашого маєтку?

ЖАДКОВ. Та прилічно — дець близько сотні мільйонів.

СЛІДЧИЙ. Гривень?

ЖАДКОВ. Ну, що ви! Ображаєте. Не хохлобаксів, а «зелених»!

СЛІДЧИЙ. А зі мною, значить, хочете розплатитися гривнями?

ЖАДКОВ. Ні, євриками.

СЛІДЧИЙ. Малувато.

ЖАДКОВ. Пропоную п'ять мільйонів євро за такі неординарні послуги.

СЛІДЧИЙ. Це вже інша справа. *(Іронічно)*. Однак, ви ж розумієте, треба якось заохотити й моє начальство.

ЖАДКОВ. Та звісно, звісно. Скільки?

СЛІДЧИЙ. Ще знадобиться така ж сума. Інакше справу з незаконним відведенням земельної ділянки, як ви розумієте, не закрити.

ЖАДКОВ. Згода. Тільки уладьте.

ЯРИНА. (*Тихо у відчай*). Славочку, той слідчий ласий до хабарів, як і наші місцеві правоохоронці. Та де ж та правда у світі?

МИРОСЛАВ. Не поспішай з висновками. Слухай.

СЛІДЧИЙ. (*Різко, сердито*). Так ось як у вашому місті вирішуються всі питання?!

ЖАДКОВ. Не зрозумів. Чим вам не подобається моя позиція?

СЛІДЧИЙ. Усім! Мені противно навіть від самої думки, що ви мене вважаєте хабарником. Невже ви гадаєте, що все вирішують лише гроші?

ЖАДКОВ. А то я буцімто не знаю! Ще ніхто не відмовився від мого бабла! І не відмовиться! У нас народ вихований на хабарях!

СЛІДЧИЙ. А як же моя офіцерська честь і совість? Хочете купити моє сумління?

ЖАДКОВ. Товаришу слідчий, ви що, з місяця звалилися? У нашій країні так завжди було й буде! Немає такої честі та совісті, щоб їх не можна було купити!

СЛІДЧИЙ. Було, але не буде!

ЖАДКОВ. Не будьте наївним! Погоджуйтеся. І протягом дня станете мільйонером. Обіцяю терміново перевести на ваш рахунок означену суму. Збудете шикарний дім, купите іномарок собі й рідні, будете мандрувати, як «білі люди», планетою. Вам усе буде доступне.

СЛІДЧИЙ. А якщо не погоджуся?

ЖАДКОВ. (*Гнівно, переходячи на «ти»*). Знайдемо іншого. А тебе, слідак, усунуть від цієї справи як непотріб.

СЛІДЧИЙ. Шантажуєте?

ЖАДКОВ. Що ти? Попереджаю! У мене є свої люди і в прокуратурі, і в адміністрації президента, і у високих судах. У мене все схоплено!

СЛІДЧИЙ. Тоді чому ви мене умовляєте? Звертайтеся до них.

ЖАДКОВ. Не хочу зайвого розголосу, якщо можна уладнати на місці, не застосовуючи крупнокаліберну артилерію.

СЛІДЧИЙ. Що ж, тоді дійте. Я не у вашій бригаді. І покрити незаконні дії ваші та ваших «любих друзів» не буду! Це моє остаточне рішення.

ЖАДКОВ. Ну й дурень! А міг би жити з шиком.

Мирослав і Ярина, які ненароком стали свідками тієї розмови, підійшли до Жадкова і Слідчого.

МИРОСЛАВ. (*До Жадкова*). Я так розумію: у вас надто багато грошей, що ви ними розкидаєтеся наліво й направо?

ЖАДКОВ. Та яке твоє собаче діло?! Вони мої — у що хочу, у те й укладаю. До речі, я тобі, як і твоїй кралі, пропонував у мене роботу. Високооплачувану! Про таку багато українців лише мріють. А ви фраєритесь!

МИРОСЛАВ. Як бачите, ми не входимо в їх число. Так от, замість того, щоб витратити кошти на хабарі, могли б направити їх, скажімо, на підтримку бійців, які захищають Україну на Донбасі.

ЖАДКОВ. Ще чого?! Я не для того горбився день і ніч, щоб тринькати на війну! До того ж, мої підприємства перераховують чималі податки в бюджет! Тож хай держава звідти й бере на військові ігри. На Донбасі не моя війна.

МИРОСЛАВ. Так ви ж звідти родом. Там ваш бізнес. Чому не захищаєте свій край?

ЖАДКОВ. Мій край там, де можна мільйони заробляти. Ясно? І не задавай мені глупих запитань!

МИРОСЛАВ. Дивна позиція. Так можуть мислити лише чужинці чи окупанти.

ЖАДКОВ. Та думай, як хочеш! Мені твої шпичаки до одного місця!

ЯРИНА. (*Стає попереду Мирослава, щоб пригасити наростаючий конфлікт*). Бачили б ви, пане Жадков, у якому

скрутному становищі інтернати для літніх людей, дитбудинки, дитсадки та школи. Вони чекають на допомогу вашу та інших олігархів.

ЖАДКОВ. Марно чекають! У мене є в що грошики вкласти.

ЯРИНА. Звісно. Скажімо, на утримання палаців та дач за кордоном. В яхти. Іномарки.

ЖАДКОВ. *(Підвищує голос)*. Забагато знаєш, голубко! То навіщо питаєш?

ЯРИНА. Та як же не питати?! От чому ви зароблені в Україні кошти вкладаєте в інші держави? Чому тут не відкриваєте нові підприємства? Чому тут не створюєте робочі місця для українців? Хіба ви не патріот?

ЖАДКОВ. Ха-ха! Патріот! Таких патріотів, як я, ще пошукати треба! Але навіщо я вкладатиму кошти в розтерзану країну, якщо можу, приспівуючи, жити на благополучному Заході?

ЯРИНА. То який же ви патріот? Ви — експлуататор. Ви ладні, як писав Тарас Шевченко, зняти з українців останню свитину разом зі шкурою. Заради своїх палаців...

ЖАДКОВ. От не треба! Не треба високопарних слів! Я дбаю про народ! Хочу вкласти ену суму коштів у будівництво палацу на цьому місці! Але ви заважаєте! Усілякі каверзи влаштовуєте! А на цьому об'єкті могли б працювати сотні ваших земляків! Були б нові робочі місця! Отже, хто з нас більший патріот? Ага, нічого й сказати?!

МИРОСЛАВ. *(Гнівно)*. Ви — внутрішній окупант і грабіжник. Дбаєте лише про власний добробут і власну вигоду. А гроші ховаєте в офшорах.

ЖАДКОВ. Ну, ти обережніше з навішуванням ярликів! Бо за наклеп до суду потягну. І можеш бути впевнений, суд буде на моєму боці.

МИРОСЛАВ. Я в цьому не сумніваюсь. В Україні — ваші суди, а не наші. Бо у вас кишень з хабарями бездонна!

ЖАДКОВ. А ти борзий! Так і напрошуєшся на неприємності! Завидки беруть? Дивись мені! Я образ не прощаю! У мене є такі хлопці — кому завгодно мізки вправлять!

МИРОСЛАВ. З деякими з них я познайомився отут, на майданчику. А тому не радив би погрозами сипати. Вимагаю повернути ділянку на Хортиці громаді міста! І крапка!

ЖАДКОВ. Може, накажеш ще й вибачитися?

СЛІДЧИЙ. А чому б і ні? Чи це не в правилах мільтимільйонера?

ЖАДКОВ. Та ні за які гроші! Це моя ділянка! Моя! Тут стоятиме палац, про який мріяв світлейший князь Потьомкін! Він передав мені ту естафету! Ясно?

СЛІДЧИЙ. *(Звертаючись до Теліпайла)*. Пане Теліпайло, ця ділянка виділена панові Жадкову на законних підставах?

ТЕЛІПАЙЛО. Та наче на законних.

СЛІДЧИЙ. А чому так невпевнено?

ТЕЛІПАЙЛО. Та я ж не депутат міськради, не голосував — то можу й не знати достеменно.

СЛІДЧИЙ. А хто підробив протокол сесії міськради? Я знаю, що він сфальшований. Депутати не приймали такого рішення.

ТЕЛІПАЙЛО. *(Полохливо)*. В тому немає моєї вини. Я хто? Я чиновник, я шнурок.

СЛІДЧИЙ. Тобто? Ви до цього якось причетні?

ТЕЛІПАЙЛО. Як вам пояснити... Словом, мені наказали, я й оформив.

СЛІДЧИЙ. І хто вам міг наказати?

ТЕЛІПАЙЛО. *(Показує вказівним пальцем угору)*. Звідти була команда.

СЛІДЧИЙ. І скільки вам заплатили за підробку?

ТЕЛІПАЙЛО. Анічогісінько! *(Схаменувшись, схвильовано)*. До речі, я нічого не знаю... То вкралася прикра помилка... Ми її виправимо.

ЖАДКОВ. Ти що мелеш? Яка помилка?! Та я ж тобі сто тисяч гривеників заплатив! І тепер все коту під хвіст? Е-е, брательнику, так діло не піде! Повернеш мені все до копійчини та ще й з відсотками за моральну шкоду!

ТЕЛІПАЙЛО. Та про що ви, товаришу Жадков? Я нічого від вас не отримував!

ЖАДКОВ. Забув, значця? Нічого, мої пацани тобі нагадають!

ТЕЛІПАЙЛО. Пане прокуроре, мені погрожують розправою. Захистіть!

ПОЧЕКАЙЛО. *(Убік)*. А хто ж мене захистить? *(І до Теліпайла)*. Закон понад усе! Будь-які проблеми мають вирішуватися тільки згідно закону! Перед законом усі рівні! А провину кожного має визначити лише суд, справедливий і безкомпромісний.

СЛІДЧИЙ. А як прокуратура розцінює факт захоплення земельної ділянки на Хортиці?

ПОЧЕКАЙЛО. Ми вивчаємо цю ситуацію. Тримаємо на контролі.

СЛІДЧИЙ. Тобто чекаєте, коли пан Жадков побудує тут палац?

ПОЧЕКАЙЛО. І якщо ми переконаємося, що будівництво ведеться незаконно, опротестуємо рішення міськради.

МИРОСЛАВ. Так не було ж ніякого рішення! Навіть представник адміністрації підтвердив, що відбулася підтасовка!

ПОЧЕКАЙЛО. От ми цим і займемося. Закон має бути один для всіх. Ми розберемося. І повірте, махінаторам не поздоровиться.

ЖАДКОВ. Прокуроре, і ти проти мене? І за що я тобі премії щомісяця платив?

СЛІДЧИЙ. Які премії? Пан Почекайло отримує солідну зарплату від держави. У нього у порівнянні з роботягами досить висока платня.

ПОЧЕКАЙЛО. То товариш Жадков жартує. Я від нього й копійки не отримав.

ЖАДКОВ. І цей бреше! Та я ж кожного місяця тобі через нарочного відправляв конвертик з п'ятьма тисячами доларів.

ПОЧЕКАЙЛО. Та не знаю я ніякого нарочного і ніякого конвертика! Мої руки нічого від вас не брали. Я чесно виконую свої обов'язки. І самовіддано стою на варті його величності Закону.

ЖАДКОВ. І ти мене кидаєш! А клявся ж у вірності. Що це з вами відбувається, братани? Зрадники ви! Дряпички!

МИРОСЛАВ. Ви хотіли побудувати свою імперію на грошах, на підкупі? От і маєте! Ви звикли жити за поняттями, на договорняках? І гадали, що так буде безкінечно. Обманюючи всіх, ви врешті-решт обдурили себе!

ЖАДКОВ. Я чесна людина! Взіреть для наслідування!

СЛІДЧИЙ. Це покаже слідство.

МИРОСЛАВ. Пане Жадков, а давайте перевіримо чесність кожного з нас прямо тут, на цьому майданчику.

ЖАДКОВ. Яким чином? Ти що, привіз «поліграфа поліграфовича»?

МИРОСЛАВ. Та ні, почергово перейдемо це коло. І якщо земля не бризне вогнями, значить, душа людини чиста. А до вас, пане Жадков, особлива пропозиція: якщо вогні все ж заб'ють, ви відмовляєтеся від будівництва мастку на Хортиці. Згода?

ЖАДКОВ. Згода. Тільки ти підеш першим.

МИРОСЛАВ. Із задоволенням. То я подався.

Мирослав пройшовся майданчиком. Вогнів не було.

СЛІДЧИЙ. А тепер я.

Слідчий теж пройшовся, земля не зреагувала вогнями.

МИРОСЛАВ. Хто ще бажає?

ЯРИНА. І я хочу!

Ярина ступила на майданчик, крутнулася на ньому. Вогнів не було.

МИРОСЛАВ. А пан Теліпайло?

ТЕЛІПАЙЛО. Та я б із задоволенням, але ногу судорога звела.

МИРОСЛАВ. А ви, пане прокуроре?

ПОЧЕКАЙЛО. Та знаєте, у мене голова запаморочилася. Напевно, кров'яний тиск піднявся.

МИРОСЛАВ. Сподіваюсь, наша доблесна поліція — найчесніша у світі. Прошу, пане Екало.

ЕКАЛО. Е-е! Е-е! *(Почав жестикулювати, показуючи, що втратив слух і голос).*

ЖАДКОВ. Які ж ви, законники, немічні та боязливі! Зараз усім доведу, що я чесний бізнесмен і порядна людина! Дивіться!

Жадков вискочив на майданчик — і навколо нього забили вогні.

ЖАДКОВ. О-о! Рятуйте! Палаю! Ой! Ай! Ох!

СЛІДЧИЙ. *(До Почекайла, Екала і Теліпайла).* Ну, рятуйте його! Згорить же людина! Задихнеться!

ПОЧЕКАЙЛО. Треба все зважити, а вже потім...

ТЕЛІПАЙЛО. *(Про себе).* Та хай горить. Не буде свідка. *(І до всіх).* Ой, ноги звело! Не можу крок ступити! Ой лишенько!

ЕКАЛО. Е-е! *(Знову показує, що втратив голос і слух).*

МИРОСЛАВ. Доведеться мені рятувати свого ворога. Не гинути ж людині!

Мирослав ступає на майданчик і за руку витягує Жадкова.

ЖАДКОВ. От спасибі! Тож скільки я тобі повинен заплатити за порятунок?

МИРОСЛАВ. Нічогосінько! Єдине прохання — виконати свою обіцянку.

ЖАДКОВ. Яку?

МИРОСЛАВ. А ту, ви обіцяли припинити будівництво на Хортиці.

ЖАДКОВ. Я таке сказав? Та бути не може! У мене ще дах не поїхав.

МИРОСЛАВ. Так ми ж свідки. Так було обіцяно.

ЖАДКОВ. Ви мене за дурня маєте? Я такого не міг теліпнути.

МИРОСЛАВ. Ви ж хазяїн слова?

ЖАДКОВ. Аякже! Слово дав — слово забрав. Хіба це не по-хазяйськи?

МИРОСЛАВ. Тоді ось що я вам скажу: ця земля завжди горітиме у вас під ногами. І не виключено, що й ваш палац спопеліє. Це моє слово! Я переконливо мовлю?

ЖАДКОВ. Це все пусті балачки. Мене інше кантує: невже ніяк не можна цю аномалію прибрати? Я за ціною не стоятиму. Яку суму назвете, таку й заплачу. Навіть дуже велику!

МИРОСЛАВ. Рідна земля ціни не має. І не продається. Так що будуйте свій палац в іншому місці. Наприклад, в Італії.

ЖАДКОВ. Доведеться змиритися. Сподіваюсь, на цьому інцидент вичерпано?

СЛІДЧИЙ. Як у вас все просто. Слідство тільки починається. І вже завтра з кожним із вас я повинен зустрітися. В першу чергу з вами, пане Теліпайло. У цій справі корупцією за три кілометри тхне. Заради власної вигоди ви хотіли пожертвувати островом козацької слави?

ТЕЛІПАЙЛО. На мене все хочете звалити? На мені відігратися? Ні, так не піде! Тут багато причетних. І я мовчати не збираюся. Все розповім!

ЖАДКОВ. Ну ти, Теліпайло, поменше теліпай язиком! Бо сам знаєш, що за це буває!

СЛІДЧИЙ. Кожному воздасться згідно закону! Правильно я кажу, пане прокуроре?

ПОЧЕКАЙЛО. Закон — усьому голова.

ТЕЛІПАЙЛО. *(Розійшовся)*. І коли пан прокурор став так шанувати закон? Чи не з сьогоднішнього дня? А хто мене спонукав, щоб я протягнув правдами і неправдами проект постанови про виділення цієї ділянки на Хортиці? А також інших ділянок для своїх друзків? І що прокуратура на все це затулятиме очі?

ПОЧЕКАЙЛО. Зачекай, друже, зачекай. Не мели дурниць, бо всі вони будуть використані проти тебе ж. Перш ніж ляпати, подумай, добряче подумай!

ТЕЛІПАЙЛО. І ви, пане Екало, умовляли мене, шантажували, змушували підробити цей документ. Я все пам'ятаю! Нічого не забув! Закон на моєму боці!

ЖАДКОВ. Замовкни, телепню! Бо укорочу тобі язика! Тут я — закон!

ТЕЛІПАЙЛО. Ага, злякалися? Боїтесь відповідальності?!

ЖАДКОВ. Братани, що за буза? Хіба можна таке терпіти? Якесь шавка хвіст піднімає і тьвакає! Ану, в коло його! Хай полум'я спопелить цього кидалу! В пекло його!

Жадков, Почекайло та Екало заштовхують Теліпайла в коло на майданчику. Але, на диво, з землі не вдарили струмені вогню.

ЖАДКОВ. *(Розгублено)*. Як це розуміти?

МИРОСЛАВ. Земля ніколи не зашкодить тому, хто говорить правду. І пан Теліпайло нарешті спромігся на це.

ЖАДКОВ. Блін! Що у світі коїться?! Все перевернулося з голови на ноги! Тікати! Тікати звідси! Як я вас усіх ненавиджу! Швидше до літака і за кордон! В Італію! На дачу! Швидше! Де мій «Мерседес»?!

На сцену вискакують Яструб, Вовк, Удав і Свистун.

ЯСТРУБ. Шеф, дорогенький наш, а як же нам бути? На кого ви нас, нещасних, залишаєте?

ЖАДКОВ. Та пішли ви всі під три чорти! Блазні! Халявники тупоголові!

ЯСТРУБ. Шеф, ви ж нам не заплатили за цілий тиждень роботи.

ЖАДКОВ. Що?! Та за таку роботу не я, а ви мені маєте заплатити! Теж мені «качки»! Не могли справитися з одним козаком! Бачити вас не хочу! Бройлери! Хом'яки! Мастодонти! *(Розпачливо)*. Тікати! Тікати звідси! Немає мені тут місця! Швидше за кордон! Та подавіться ви своєю Хортицею! *(Обхопив руками голову, залишає сцену)*.

СЛІДЧИЙ. *(Гукає усвід)*. Пане Жадков, не забудьте завтра завітати до мого кабінету!

У відповідь Жадков, не озираючись, показує середній палець.

СЛІДЧИЙ. На таке здатен тільки мільярдер. Отака вона — «еліта» з підворітні. Це — лихо України.

МИРОСЛАВ. Зрозуміло. *(До охоронців)*. Гей, служиві! Пан Жадков хотів сказати, що віднині Хортиця ваших послуг не потребує.

ЯСТРУБ. Та як же це? Де ж справедливість? Ми ж тут стільки здоров'я вклали.

МИРОСЛАВ. Така доля чекає на кожного, хто служить олігархам.

ЯСТРУБ. *(До братків)*. Пацани, кинули нас, як лохів! Змоуємо вудки! Бо ще й захомутають!

Яструб з братками втікають.

ЯРИНА. *(До Слідчого)*. Гадаєте, олігарх прийде на «побачення» з вами?

СЛІДЧИЙ. Боюся, що втече. Як і більшість українських корупціонерів. Бо ж вони мають по кілька громадянств інших країн. Їм дозволено мати власні літаки.

ЯРИНА. І як затримати та притягти до відповідальності такого циніка?

СЛІДЧИЙ. Гм, як? На це потрібен ордер від прокурора. Так, пане Почекайло?

ПОЧЕКАЙЛО. А що я? Для такої санкції необхідна політична воля вищого керівництва держави.

СЛІДЧИЙ. А її, на жаль, немає. Олігарх олігарха під суд не віддасть. На цьому тримається феодальна система нерівності, грабежу, брехні та безвідповідальності.

МИРОСЛАВ. Дожились! У нашій державі політика править законом, а не навпаки. Прикро.

Вбігає радісний Жадков. Всі дивуються його поверненню.

ЖАДКОВ. Рано радуєтесь! Наша взяла!

СЛІДЧИЙ. Пане Жадков, ви прибули показання давати?

ЖАДКОВ. Ха-ха-ха! Ще чого?! Мені з вами немає про що говорити! Не буде по-вашому! Ніколи!

МИРОСЛАВ. Ви дізнались, як зняти закляття з оцієї ділянки?

ЖАДКОВ. Дізнався! Слухайте! (*Читає зі смартфона*). Президент і Кабмін України закликають інвесторів взятися за будівництво на Хортиці діснейленда та туристично-розважального комплексу. Як вам така новина?

ЯРИНА. (*Розгублено*). Справді приголомшлива новина... Такого не може бути! Це неправда! Це ваші інтриги! (*Кидається до Мирослава*).

МИРОСЛАВ. У Києві що, збожеволіли? (*Пригортає Мирославу*).

ЖАДКОВ. Ха-ха-ха! Там сидять мудрі люди! От я й стану першим таким інвестором! І матиму офіційний дозвіл на здійснення свого проекту на Хортиці! І ніхто мені не завадить! І назву я свій комплекс — «Мечта Потьомкіна»! Так я увічно ім'я свого кумира — генерал-фельдмаршала, фаворита Катерини Другої!

МИРОСЛАВ. Ви хочете занাপастити славу Запорозької Січі?

ЖАДКОВ. Ха-ха! Та кому вона потрібна та слава?! Як і сама Запорозька Січ?!

МИРОСЛАВ. Мені!

ЯРИНА. Мені!

СЛІДЧИЙ. Мені!

ЯРИНА. І тисячам запорожців!

ЖАДКОВ. Помрійте! Дірку від бублика ви отримаєте, а не Хортицю!

МИРОСЛАВ. А це ще побачимо!

ЖАДКОВ. Та що тут дивитись! Рішення прийнято на самому верху! (*Показує пальцем угору*). І ніщо тепер мене не зупинить! Хортиця буде моєю! Назавжди! (*До Почекайла*). Правильно я кажу, господін прокурор?

ПОЧЕКАЙЛО. Звісно. Якщо буде таке рішення влади, то...

МИРОСЛАВ. То ми його опротестуємо!

ЖАДКОВ. Марні сподівання. (*До Почекайла*). Підтвердіть, господін прокурор, мою правоту!

ПОЧЕКАЙЛО. Рішення влади доведеться виконувати. Закон є закон! Всі мають йому підкорятись!

ЖАДКОВ. Чули? На моєму боці закон! Я тут, на цьому місці, зароблю мільйони!

МИРОСЛАВ. (*У відчаї стає посеред кола і благає бога грому та блискавки*). О, непереможний Перуне, покажи свою силу! Покарай пройдисвітів! Порятуй Хортицю від загарбників!

З-під ніг Жадкова виривається полум'я, угорі рокоче грім. Жадков підстрибує та волає.

ЖАДКОВ. Ой, рятуйте, хто в бога вірує! Бо пропаду к бісовій матері! Допоможіть!

СЛІДЧИЙ. Прийдете з повинною?

ЖАДКОВ. Та прийду! Тільки визволіть! (*Стрибає, увертаючись від вогню*). Ой, пече!

МИРОСЛАВ. *(До Жадкова)*. Ви розкажете всім, хто приймає непродумані рішення: Хортиця здолає усіх! Спелить! Знищить!

ЖАДКОВ. Розкажу! Тільки врятуйте! Ой-йо-йочки!

Здалеку доноситься мелодія «Запорозького маршу» Євгена Адамцевича і стає дедалі гучнішою.

МИРОСЛАВ. Бачу, здібності козаків-характерників ще довго будуть затребувані. Ми збережемо нашу Хортицю! Не віддамо на поталу! Нікому! Чуєте?!

ЗАВІСА

ЗМІСТ

3	Чарівний пояс амазонки
43	Лебідка
93	Розплата
133	Гетьманша
181	Аномалія

Літературно-художнє видання

Стус Віктор Іванович

ГОМІН ВІКІВ СТОГОЛОСИЙ

Драматичні твори

В авторській редакції

*На обкладинці репродукція картини
Мирослава Добрянського «Богиня перемоги»*

Підписано до друку 23.07.2020.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Друк цифровий.

Друк. арк. 15,00. Умов. друк. арк. 13,95.

Наклад 50 прим. Зам. № 4058/1.

Віддруковано з оригіналів замовника.

ФОП Корзун Д.Ю.

Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.

21027, м. Вінниця, вул. Келецька, 51а, прим. 143.

Тел.: (0432) 603-000, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852.

e-mail: info@tvoru.com.ua

<http://www.tvoru.com.ua>